

AYLIK SIYASİ DERGİ

komün

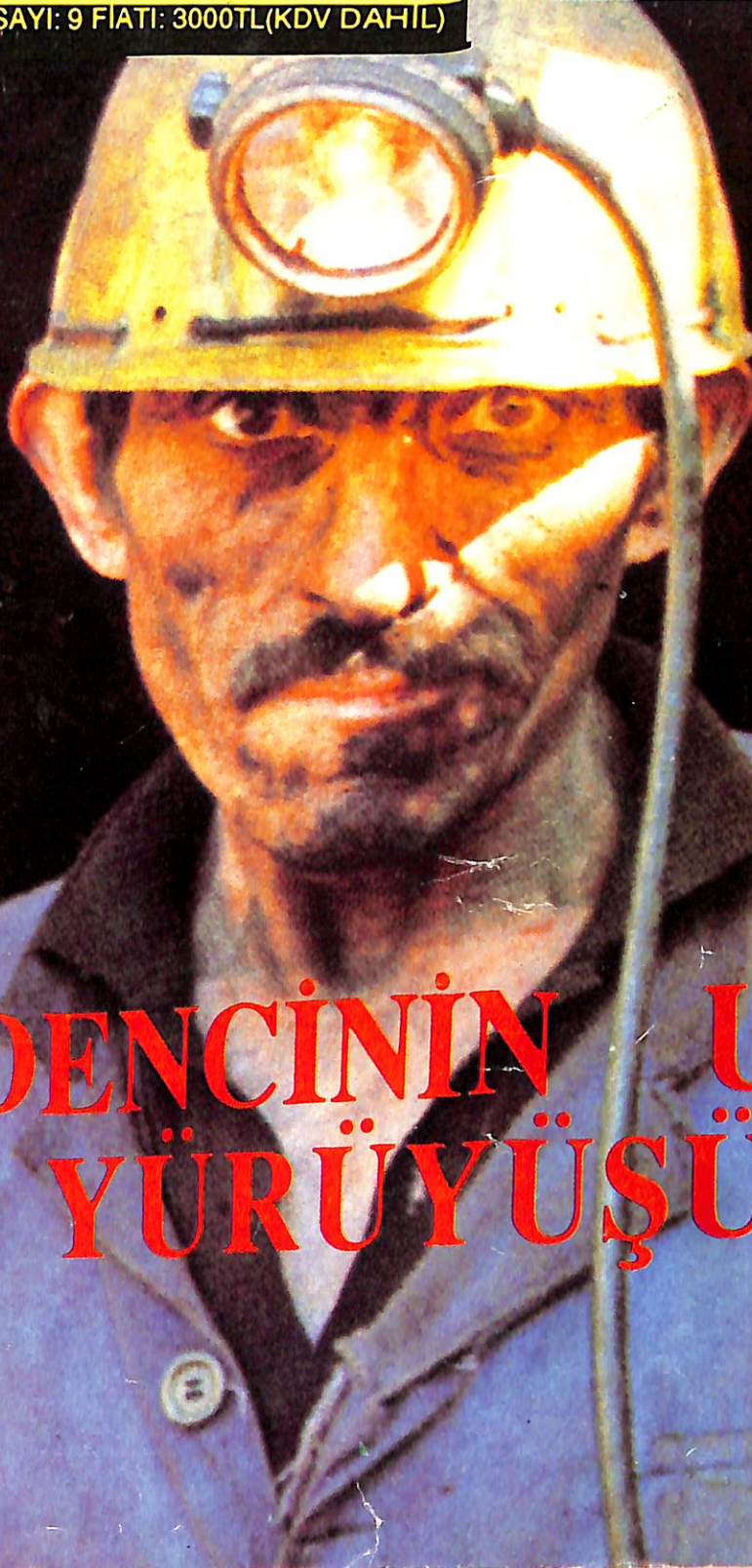
OCAK 1991 YIL:3 SAYI: 9 FİYATI: 3000TL(KDV DAHİL)

KAZIM ÇELİK'İN
GEÇMİŞ
DEĞERLENDİRMESİ

ARNAVUTLUK
NEREYE-2

BİR
İKİ
ÜÇ
DÖRT
OCAK
ZAFER
BİZİM
OLACAK!

MADENCİNİN UZUN YÜRÜYÜŞÜ!

AYLIK SİYASİ DERGİ

komün

OCAK 1991 YIL:3 SAYI: 9 FİYAT: 3000TL(KDV DAHİL)

KAZIM ÇELİK'İN
GEÇMİŞ
DEĞERLENDİRMESİ

ARNAVUTLUK
NEREYE-2

BİR
İKİ
ÜÇ
DÖRT
OCAK
ZAFER
BİZİM
OLACAK!

MADENCİNİN UZUN YÜRÜYÜŞÜ!

ÇAĞRI

Siyasi iktidar işçi sınıfının ekonomik demokratik istemlerinden yola çıkan mücadelesini boğmak istiyor. Kamu çalışanlarının, öğrencilerin en temel haklarına yönelik saldırılarını yoğunlaştırıyor. Genel demokratik muhalefeti ezmek istiyor. Kent ve kır yoksullarını açlığın pençesine itiyor.

Kürt ulusal ve sosyal mücadelesine temel insani gerekleri dahi gözönüne almaksızın saldırıyor. Kürt halkını sürgün ediyor, yeni soykırımlar planlıyor. Tüm bunların yanısıra, siyasi iktidar Türkiye işçi sınıfı ve halklarının başına savaş belasını da sarmak istiyor.

Onbinlerce işçinin karşısında siyasi iktidarı bulduğu toplu sözleşmeler döneminde, Zonguldak maden işçilerinin ateşlediği kıvılcım tüm ezilenler ve sömürülenlerin muhalefetiyle bir yangına dönüştürülmelidir.

Bizler Dergiler Platformu olarak bugünkü siyasi gündeme diğer platform, kurum ve kuruluşlarla birlikte müdahale etmeye hazırız. İlgili bütün kesimleri birlikte bir program oluşturmak için bir araya gelmeye çağırıyoruz.

DERGİLER PLATFORMU

DENG, DEVRİMCİ EMEK, DEVRİMCİ MÜCADELE, EMEĞİN BAYRAĞI, EMEK, İŞÇİLERİN SESİ, KOMÜN, SOSYALİST ATAK, SOSYALİZM, YENİ DEMOKRASİ, YENİ ÖNCÜ

KOMÜN'ÜN NOTU:

"Demokrat, ilerici" gazete Cumhuriyet'e verilen bu ilan, ikinci kez Cumhuriyet'in "hukuk danışmanlığı"nın isteği üzere kırılmasına karşın yayınlanmadı. Biz Cumhuriyet'in bu tavrını protesto ediyor ve ilanı olduğu gibi yayınlıyoruz.

KOMÜN

Ocak 1991, Yıl:3, Sayı:9, Fiyat: 3000 TL (KDV Dahil)

Hasat Yayıncılık Adına
Sahibi ve Yazışmaları
Müdürü
Ahmet H. KIRIM

Yayın Yönetmeni
Hüseyin ŞİMŞEK

Dizgi
Hasat Dizgi

Baskın
Serler Matbaacılık

Genel Dağıtım
Hür Basın Dağıtım A.Ş.

Yönet. ve Yazışma Adresi
İnkılap Cad. Öktem Apt.
No:21, Kat:3 Aksaray-İST.
Tel: 539 37 83

Kartal Büro:
Üstünder Cad. Bayramlar 13
Hsm. Kat: 5

Banka Hesabı
Ahmet H. KIRIM, Akbank
Bahçelievler Şb.
Hesap no: 196 400 03

İlan Koşulları
Aika kapak: 400.000
Kapak içi: 300.000
Tam sayfa: 240.000
1/2 sayfa: 120.000
1/4 sayfa: 60.000

Abone koşulları
Yurtiçi 6 aylık: 15.000 TL
Yurtiçi 1 yıl: 30.000 TL
Yurtdışı 1 yıl: 60 DM

Yurtdışı Fiyat: 5 DM

İÇİNDEKİLER

BAŞYAZI	
*Farklı bir noktadayız.....	4
KAPAK	
*Bizde de işçi seçeneği.....	6
İZLENİM	
*Apayrı boyutlar.....	12
UZMAN GÖZÜ	
*Eylem günleri.....	14
İŞÇİ GÜNDEMİ	
*Ölü kabuk kırılırken.....	16
FORUM	
*Türkiye'deki nasıl bir yönetim..	17
POLEMİK	
*Yeni sahnelerde eski oyunlar....	19
*Parti diyalektiğini anlamak.....	20
KONUK YAZAR	
*Cin yumağının bağrında.....	25
ÖZELEŞTİRİ	
*Objektif, subjektif yenilgi.....	28
*Kazım Çelik'in kaleminden.....	31
DÜNYA	
*"Öz-finans sistemi".....	36
SOSYALİZMİN SORUNLARI	
*Her kamu mülkiyeti sosyalist de- ğildir.....	44
KADIN	
*Kadın devrimini arıyor.....	47
GENÇLİK	
*Federasyonlu olduk ama.....	49
FELSEFE	
*Toplumsal yaşam ve bilinç.....	51
*Diyalektiğin temel kanunu.....	54
CEZAEVLERİ	
*Direnme hakkı.....	57
SOL'UMUZDAN	
*Bu mantık devam ettiği sürece.....	60
EDEBİYAT	
*Sayfaları parçalamak.....	62
*Felsefenin izinden felsefenin ya- nına.....	63
OKUR KÖŞESİ	
*Mektuplar.....	64
MÜZİK	
*Söz dizini mimarısı.....	66

KOMÜNARCA

Yeni yıl, diğerlerinin yanı sıra sunun için de bir gerekçe olarak düşünmek yanlış olmaz. Geçmiş hesabı yapmak ve öngörülerinin sağlamlasını yapmak. Bunlar bütün zamanlar için geçerli ya da gereklidir. Ancak bir zaman birimi olarak "yıl"ın farklı bir yanı olduğu açık. Yıllar, başarı ve başarısızlıkların ölçümünün zemini. 5 ve 0'lı yıldönümlerine özel bir yaklaşım göstermek, biçimsel bulunabilir. Fakat önemli olan, bu vesileyle yararlı faaliyetler gerçekleştirildiği. Kampanya, tartışma, atama vs.nin somut sonuçları açısından bakmalıyız. Öyleyse, "yılbaşı" sonuçta bir araç. Sorun nasıl kullanıldığıdır.

Biz Komünarlar açısından daha başından beri, hem geçmişten kopmamak ve hem de geçmişe yapışmamak önem kazanmaktaydı. Yeni yılda bunu hesaba vurmak istiyoruz. Öngörülerimizin sağlamlasını yapmayı kaçınılmaz görüyoruz. Soylenilenle yapılan arasındaki uçurumla ilgiliyiz. Teori de pratik bir bir uyumluluğunu dışlıyor değiliz. Ancak bu kadarlık bir uyarım, hem özde bizim hem de genelde bütün devrimci hareket açısından oldukça fazla.

Yenilgi, dağılıma, parçalanma süreci barınanlanma ve yeniden toparlanma sürecini dayattı. Yeniden ve daha sağlıklı bir mücadeleye başlamak için, öncelikle yanlışlarımızı ortaya koymak ve onlardan kurtulmak zorundaydık. Bu bir anlamıyla, eksik ve yanlışları çapında, geçmişten kopmak demektir. Ancak bu kadar değil. Sorunun diğer yanı ise olumlu mirası sahiplenmek ve onu geleceğe taşımaktır. Bu, hem dogmatik, hem de inkarcı olmama sorunudur. Gelecekte, bütün devrimci kişi ve hareketlerdeki en temel handikap budur.

Sahiplenilmesi gereken birikim, ne tek tek kişilerin ve ne de tek tek parti/grupların tekelinde var sayılmamalıdır. Her birinin payı elbette farklı olacaktır. Dahası bir hatın ağırlığını taşıyacaktır. Fakat "tekel zihniyeti" hala önemli bir sorun. Yoksa, devrimci mirası sahiplenme, köy kahve-lerindeki aşına derekesine indirilmiş olur. Dogmatikler, geçmişten kalma bütün tabloları başkoye asmak istiyorlar. Köy odalarında "teberik" gibi. Devrimci birikim kutsanınca, "birikim" oluyor. Bu, geçmişin çürümeye bulanıklara nazaran iyi bir şey. Ama dogmatiklerin tek alternatifi inkarcılık değil ki. Bizim sorunumuz, ters ucıtan yanlışları tekrarlamak değil, gerçek alternatif yaratmaktır.

Bütün okurlarımızın ve bize birkaç satırın ulaşan, ulaşamayan dostlarımızın yeni yılını kutlarız. 1991'i ortak başarılarla göğüslemek dile-iyle.

Farklı bir noktadayız

Geçtiğimiz günler ciddi politik gelişmelere sahne oldu. Körfez krizinde rüzgarın ters esmesiyle Özal'ın birçok hesapları bozuldu. Genelkurmay Başkanı Torumtay'ın istifasıyla egemenler arasındaki çatışma yeni bir noktaya tırmandı. Zonguldak madencilerinin kararlı ayaklanması bütün çelişkileri etkisi altına alarak, farklı bir noktaya ulaştırdı.

Sürekli değişen yön

ABD yönetimi, Irak üzerinde savaş baskısı oluşturmak ve olası bir savaşta sallantılı müttefiklerini

vereceği tavizi mümkün olabildiği kadar aza indirmeye, Kuveyt'le sınırlamaya çalışmaktadır. Saddam, Kuveyt'te kısmi geri çekilmeyi kabul ederken, Filistin Sorunu'nda taviz istemekte ve ABD'yi geriletmeye çalışmaktadır. Böylece Saddam, Arap dünyasındaki konumunu güçlendirmeye ve kendisine cephe alan Arap liderlerine üstünlük kurmaya çalışmaktadır. Aynı biçimde burada alacağı taviz ile Irak'ta da iktidarını pekiştirmiş olacaktır. Saddam elindeki kozu iyi kullanıp, Arapları da yanına almaya çalışmaktadır. ABD bunu kabul etmeye yanaşmayarak, Ortadoğu'da çıkarları açısından gözde

sonuç nereye varacaktır? Saddam'a yönelik uygulanan tehdit ve savaş politikası sökmese, ABD, savaşmadan yenilgiyi kabul edecek mi? ABD, Irak'la sıcak çatışmaya girmeden önce kullanacağı son koz İsrail'dir. Topyekün çatışma başlatılmadan, İsrail uçaklarıyla Irak'ın stratejik mevzilerini vurarak, Saddam'ı teslim almak da muhtemel olan son kozdur. İsrail ise, ya ABD'nin kontrolünde Irak'a saldırarak veya Filistin tavizini kabul edecektir. Abluka altına alınmış Irak'ın, İsrail'i hedef almasına tepkinin nasıl verileceğini ve gelişmelerin nerede duracağını şimdiden kestirmek zordur. Bu çözüme varmadan görüşmeler yoluyla sorunun çözülmesi, her iki tarafın da çıkarlarıdır. Şimdilik birbirlerine silahların namlularını yöneltmeleri yanıltıcı olmamalıdır.

Ayrıca, Avrupa ve ABD kamuoyunun savaş aleyhtarı tutumu bu çözümde belirleyici unsurlardan biridir.

Emperyalist cephedeki gedik

Irak'ın Kuveyt'i ilhak etmesiyle ABD ve emperyalist elebaşlar önemli mevziler elde ettiler. Körfez krizinde ABD tavrının bölgeye askeri olarak yerleşmek olduğunu, (bkz. *Komün* sayı:7) bu sayfalarda belirtmiştik. Bu ABD sözcülerinin ağzından defalarca doğrulandı. ABD Körfez'deki askeri varlığını kalıcılaştırmıştır. Eski arzularını gerçekleştirmiştir. Dünya petrol rezervlerinin büyük bölümünün bulunduğu bölgeyi ve taşıma yolları üzerinde doğrudan denetim kurmuştur. Ortadoğu'ya askeri olarak yerleşmesinin hedefi, bölge halklarının mücadelelerinin ezilmesiyle sınırlı görülmemelidir. Bundan daha da büyük önem taşıyan, bu stratejik pazarın kapılmasına ya da kapatılmasına yönelik hesaplardır.

Geçtiğimiz günler ciddi politik gelişmelere sahne oldu. Körfez krizinde rüzgarın her ters esişiyle Özal'ın hesapları bozulup bozulup duruyor. Zonguldak madencilerinin kararlı ayaklanması, bütün çelişkileri etkisi altına alarak, farklı bir noktaya ulaştırdı.

harekete geçirmek için, kendisine avantajlar sağlayacak olan "silahlı müdahale" kararını da BM'den geçirdikten sonra, Irak yönetimine görüşme çağrısı yaptı. ABD önderliğinde estirilegelen savaş rüzgarı, birden tersten esmeye başladı. ve karşılıklı tavizler sıralandı. ABD Kuveyt'teki elçilik personelinin çekirken, Saddam rehin tuttuğu Batılıları serbest bıraktı. Sorunun görüşmeler yoluyla çözümü gündeme alındı. Bu doğrultuda yeni senaryolar üretildi. Devrik Kuveyt yönetimi, petrol bölgesinin bir bölümünü ve bazı adaları Irak'a bırakmayı kabul etti. ABD katı tutumunu devam ettirerek, Saddam'a

gücü İsrail'i korumaya çalışıyor. Ancak ABD, tam da bu konuda sıkışmaktadır.

ABD, Saddam'ı koşullarına razı etmek için yeniden askeri yığnığını artırarak baskı kurmaya ve daha başlamadan kesilen görüşmelerle yola sokamadığı Saddam'ı sıkıştırıp teslim almayı amaçlamaktadır. ABD'nin estirdiği yeni savaş havasının hedefi budur. Savaş tehlikesi, estirilen havaya rağmen ikincil duruma düşmüştür. ABD bölgedeki çıkarları açısından bakıldığında, çıkacak bir savaşın zararları daha büyük olacaktır. Ancak ABD ve NATO silah yığmaya ve savaş tehditlerine devam ederlerse

ABD, bu zenginleri "başı boş" bırakmak ya da rakiplerine kaptırmak niyetinde değildir. Başta Fransa olmak üzere bölgeye sevk edilen askeri birliklerin amacı da aynıdır. Bölgeyi hiç de tamamen ABD kontrolüne bırakmak niyetinde olmadıklarını göstermektedirler.

Saddam aradaki çelişmeyi kullanmak için, Fransa'ya karşı daha esnek davranıp, uzlaşmacı bir dil kullanarak cepheyi bölmeye çalışmıştır. Ortadoğu, şimdilik "ortak cephe"de hareket eden bu askeri güçlerin kanlı çatışmalarına sahne olacaktır. Bu potansiyel şu anda mevcuttur.

Saddam'ın Kuveyt'i ilhakı, emperyalistlere daha büyük çaplı müdahale fırsatları yaratmış ve bu yönüyle onların çıkarlarına hizmet etmiştir. Askeri müdahalenin yanı sıra, iş bulamayan silah fabrikaları yeniden tam kapasite ile çalışmaya başlamış ve silah tekellerin karları astronomik rakamlara ulaşmıştır. Bu arada "Saddam tehlikesi"ni kullanarak, bölgedeki ülkeleri (Türkiye, Suriye, Mısır, S. Arabistan ve

Saddam'ın Kuveyt'i ilhakı, emperyalistlere daha büyük çaplı müdahale fırsatları yaratmış ve bu yönüyle onların çıkarlarına hizmet etmiştir. Türkiye'de Özal'ı ayakta tutan savaş haberleri ve "Saddam tehlikesi"dir.

Körfez emirlikleri) kendi dümen suyunda tutmaya sağlama almıştır. Emperyalistler bölgede karışıklık yaratmak için bilinçli hareket etmektedirler. Parçalanmalar ve çatışmalar genellikle emperyalist çıkarların pekiştirilmesine hizmet eder. Kontrol altına alınmış Saddam'ın varlığı, Saddamsız Irak'a tercih edilmeye başlandı. Böylesi, silah tekellerine ve emperyalist çıkarlara daha uygundur.

Özal'ın yanlış makamı

Bush, telefon tellerinden Özal'ın kulağına "kahramanlık nameleri" ulaştırmaya devam ediyor. Bu "harika" yöntem, bir çok pürüzü gereksiz kılıyor. Muhalefetle, hatta Hükümet'le uğraşma, bilgilendirme derdi yok. Özal, uzatılan

kulaklığı büyük bir şevkle bu yüzden takıyor. Tonton, gazetecilerin önünde; bir afra tavra! Neden ki? "Meslektaşım Bush'la görüşmeye gidiyorum" diyor. Kendinden emin(!) ve güvenli! Oysa bütün kamuoyu, çok iyi bilmektedir ki Özal kulağına fısıldananları kendisi de icra etmeye kalktığında sadece komik değil, birçok şey oluyor. Körfez krizinin ilk günlerinden beri Özal'ın sergilediği tavır, somut gelişmelere göre esnek davranma değil, başkasının işaret parmağıyla konuşup hareket etmenin trajedisi yaşandı. Özal politikası, tam bir çelişkiler yumağıdır. Birkaç örnek vermek yerinde olur. 11 Ağustos 90'daki bir açıklaması:

"Körfez'de ciddi bir hareket yapılabileceğini zannetmiyorum. Yani hiç düşünmüyorum."

28 Ağustos'ta BBC'ye yaptığı konuşmadan:

"Savaş zor önlenir."

Milliyet'e söylediklerinden:

"Yüzde 80-90 ihtimalle bu iş ambargoyla çözülür. Ama sabır lazım."

Saddam'ın geleceği konusunda

ise, şunları söylemişti:

"Saddam'ın devrilebileceğini zannetmiyorum. Kendisi çok güçlü, 'tüm Arapların babası' kartını oynuyor." (13 Ağustos 90)

27 Ağustos'ta aynı konudaki açıklaması:

"Saddam battıkça batıyor."

Büyük burjuvazinin, günden güne olgunlaştırdığı bir yönelimi var. Özal'ın ses telleri yeteri kadar bozuldu. Artık şarkısı bir şeye benzemiyor. O artık çok kötü bir şarkıcı. Daha önce TUSİAD'da Ecevit'in tartışma konusu olması, DYP'nin "kendini yenilemesi" vs. gibi...Evet, kaldırılan her taş bir gedige konulmak içindir.

Çok açık değil mi? ABD'nin estirdiği savaş rüzgarına yelken açıp sefere çıkan kaptan Özal, rüzgarın her ters esmesiyle, ortada kalakalıyor. Çankaya Köşkü'ndeki

kurmayları ve savaş planlarıyla, boşlukta sallanıp duruyor. Bush yönetiminin her tavır değişikliği Özal'ın hesaplarını altüst etmiş, hayalini kurduğu zafer bozguna dönüşmüştür. İçerde yalnızlaşan, dayanaklarını kaybeden Özal ve ANAP ayakta kalmak, kazanımları korumak amacıyla, ABD savaş politikalarına umut bağlamaktan başka çare bilmemektedir. Bütün politikasını, savaş durumu üzerine kuran ve efendisi Bush'u "Irak ordusunu ciddiye almayın" diyerek kolay zafer umuduyla kandırmaya çalışan Özal politikası, ABD'nin savaşı ikinci plana itmesiyle tamamen çökmüştür.

İçerde işçi sınıfının grev dalgası yükselmeye başlamıştır. Bu dalga, Özal gemisini alabora edecek tehlikeyi yaratıcısıdır. Özal, çaresizlik içinde Bush haydutunun estirmeğe çalıştığı sahte savaş rüzgarlarına tutunmayı ve bunun yardımıyla "olağanüstü durum" ilan ederek, grev dalgasını boşa çıkarmayı umut ediyor. Artık Özal'ı ayakta tutan savaş haberleri ve Bush'un telefonlarıdır. Özal bu dayanakların yardımıyla savaş açtığı asıl unsur ise, bütün sınıf ve kesimiyle emekçi halklarımızdır.

ABD desteğiyle işçi sınıfına karşı savaşa hazırlanan Özal'ı zavıf düşüren diğer yan ise, hakim sınıfların diğer kanatlarınca yalnız bırakılmış olmasıdır. Egemenler arasında süregelen çatışma, Körfez kriziyle gelişen işçi grevleriyle daha da derinleşti. Toruntay'ın istifasıyla, Kemalist-İnönücü kanat Özal'a karşı açık bir saldırıda bulunmuş oldu. Ordu ve yüksek bürokrasiye egemen olan bu klik, yeni darbe hazırlığını sürdürürken, diğer yandan da Özal'ın yeni mevzileri kapmasını engellemeyi ve iktidarda sarsılan ağırlığını yeniden sağlamayı hedefliyor. Oğul İnönü ve Demirel de halk hareketinin verdiği itme ile biraz daha cepheye kaydılar. Ve sokak direnişleriyle, Özal'ın gidişini hızlandırmaya çalışıyorlar. Özal'ın devlet kademele- rindeki ilerleyişi ile temsil ettiği gücün ters orantılı gelişmesi, çelişmeleri daha keskinleştirmeye götürüyor.

Bizde de işçi

"Korku duvarı"nı aşmanın en güzel pratiklerinden birini, Zonguldak madencisi kapsamlı ve kararlı mücadele okulu... Şimdi 105 bin metal işçisi de grevde. dışı" ilan etti. Üreten ve yaratanların gücü; "Biz durursak hayat durur".

Süleyman YAŞIN

Sayısı 40 bini aşan madenciler kadınıyla, çocuklarıyla hergün aktifliği daha da artan biçimde, sokaklara dökülmekte ve faşist diktatörlüğü zorlamaktadır.

Maden ocağı, emeğin en yoğun sömürüldüğü yer demektir. Yer altındaki üretime yalnızca alinteri karışmaz. Bir de kan karışır. İş cinayetleri sonucu, madenci cesedi karışır. Her yıl grizü patlamaları başta olmak üzere, "üretim kazaları" onlarca can alırken, binlercesini sakat bırakır. "Pnömonokonyoz", bir canavar ki 50 yaşını bulmadan, kan kustura kustura öldürür. Madenci feneri, karanlık dehlizlerden çıkarak "emeğin başkenti Zonguldak"tan başlamak üzere bütün ülkeyi aydınlatıyor. Madenciler bir gerçeğin altını çiziyor: "Emeğin başkentinde olmak yalnızca, madenlerdeki ağır üretim koşullarının kahrını çekmek değil, en ağır emekçi olmanın onurunu sahiplenmek anlamını da taşır." Nitekim bugün, Zonguldak madencisinin bir ideali var: "Bizler emeğin başkentinde çalışan emekçiler olmanın onurunu taşımalıyız."

Madenci bugün bu onuru taşıyor. Uzun zaman diliminde sürdürmesi de hayal değildir. Yeter ki kendi ve uluslararası işçi sınıfının tarihinden olumlu dersler çıkarsın ve kendini yenileyebilsin. Farklı bir deyimle, her araç ve düzeyle, merkezi örgütlülüğünü sağlayabilsin. Tersane direnişleri, 15-16 Haziran, Tarih, 1 Mayıslar ve henüz tazeliğini koruyan "bahar eylemleri"... Madenciler, bir boş-

luktan koşmuyor.

Yeraltından korka korka indiler maden ocağına. Ama meydanlara, yer altından korkmadan çıktılar.

Direnme mecburiyeti

Dünyadaki konumlar ve güç dengeleri yeniden harmanlanıyor. Gerçek bu; inisiyatif emperyalist tekeller ve onların işbirlikçilerinin elinde. Fakat, meydan hiç de boş değil. Dünya proletaryasının ve ezilen ulusların kitlesel eylemleri, karşı bir dalga durumundadır. Bütün olumsuzluklarına rağmen bu böyle.

Umunulmadı ve unutulacağı da yok. 12 Eylül'den hemen sonra, TISK'in o zamanki Genel Başkanı H. Narin, içine dert olanı nihayet dışa vurma koşullarına kavuşmuş olmanın rahatlığıyla dile getirdi: "Yıllarca bizim anamız ağladı.

için hayal aleminden, olguların ve rakamların gerçek olan dünyasına dönmeli. Çünkü orda her şey çok açık ortada.

Alan olarak, son 10 yılı alalım. İşçinin satınalma gücü ne durumda? Madenci sendikası GMİS, bir döküm yapmış: "Türkiye nüfusunu gelirin göre sıralayıp, beş eşit parçaya bölersek, tepedeki beşte birlik grub gelirin yüzde 60'ını, sonrakiler yüzde 20, yüzde 10 ve yüzde 7'sini ve enalttakiler ise yüzde 3'nü almaktadır."

Bu, alta kalanın, yani üreten ama yönetilenin canı çıksın yasaıyla ayakta duran bir düzenin tablosudur. Sabancı, Koç, ENKA, STFA, Toprak vb. büyük holdinglerin mali gücü, 30 trilyona dayanmaktadır. Çalıştırdıkları her iş başına, yıllık karları 20-25 milyondur. İşçinin yıllık kazancı ise, 4-5 milyon. İşçi ve tarım emekçilerinin yıllara göre kayıpları tablodaki gibidir.

KESİMLER	1970	1980	1988	1990
Tarım	31.08	23.87	16.30	15.00
Ücretli-maaşlı	21.15	26.66	13.60	14.80
Kira-rant-kar	37.77	49.47	69.10	70.20

Şimdi onların anası ağlayacak. Oyle de oldu. Cunta ilerici, demokrat, yurtsever ve devrimcileri hapse attı, işkence yaptı, öldürdü, öldürücü bir baskı ve yasak mekanizmasıyla ezdi. Ekonomik bunalımın bütün yükü işçilere ve emekçi halka bindirildi. Sömürü ve eşitsizlikleri devasa boyutlara ulaştırdı. Dumanlı mizansenler

GMİS Teşkilatlandırma Sekreteri Akgün'ün belirttiği gibi, ege-men güçlerin her darbe dönemi ve sonrası söylediği şu: "Ben devle-tim işçi sınıfının anasını ağlatırım." Şimdi, artık işçi sınıfının başka bir şansı kalmamıştır. Ya yenecektir, ya da yenecektir!

seçeneği!

haftalardır dostuna da düşmanına da gösteriyor. Madencinin grevi sınıfın Cumhurbaşkanlığı, Başbakanlık ve Genelkurmay, 3 Ocak eylemini "yasa Öğrenci, memur, esnaf ve Botan diyarından da 3 Ocak eylemine destek!..

Kervan yolda düzelir

Zonguldak madencisi Kürt yoksuluna yakın mesafeden yürüyor. Dün Cizre'de kapanan kepenk, benzer işlevi Zonguldak'ta görüyor. Madenci kervanı, yolda güçlenmeye ve düzelmeye devam ediyor. Daha yüksek ücret, sosyal hak ve güvenceli çalışma ortamı talepleri; "demokrasi" ve "savaşa hayır" tanımlarıyla iktidara yönelik uzun soluklu siyasi mücadelenin artık alt unsurları konumundadır. 22 Aralık Cumartesi günü mitingte, önceki haftadan farklılıklar vardı. Türk-İş'in 3 Ocak'taki "bir gün işe gitmeme" kararından sonra, maden işçilerinin Ankara'ya yürüyeceği tarih de belirlendi. Binlerce maden işçisi 4 Ocak'ta başlayacak olan yürüyüş için, "hemen şimdi yarı geç" sloganının haykırdı. Madenci, direnişi içinde kendi pratiğine getireceği yeni tanımlamaları da sloganlaştırdı. "Emeğin başkenti Zonguldak", "demokrasi dersi veriyoruz", "direniş bitmedi, bitmeyecek"...

Yalnız madenci kervanı değil, işçi sınıfının büyük kervanı da yolda düzeliyor. Bunun da ötesinde, halk kitlelerinin bütün ezilenlerin kervanı yolda düzeliyor. Esnaf, memur, öğrenci, kadın ve Kürtler genel grev pratiği için, "biz de varız" dedi. Memur sendikalarının eylem planları hazır. Botan'daki il ve ilçe merkezlerinde kepenkler tekrar inecek.

Madenci feneri aydınlatıyor

İşçilerin toplu sözleşme

görüşmeleri bu yılın ikinci yarısından beri gündemdedi. Bu işçi sınıfının hareketlenmesinde yeni zeminler oluşturdu. 90'nın sonuna

Hükümet'i de aşır) Cumhurbaşkanı Özal tavrı almıştır. Özal, Körfez bunalımını da kullanarak bugüne kadar birçok grev ve toplu-

105 bin metal işçisi, 26 Aralık günü grevini başlattı. Uzel Makina Fabrikası'nın önünde toplanan binlerce işçi, "işçiler el ele genel greve" sloganını attı. Şu anda Türkiye genelinde grevde olan işçi sayısı 175 bini buldu. Otomobil-İş, Çelik-İş ve Özdemir-İş sendikalarının da greve çıkmasıyla, bu sayı 200 bini bulacaktır.

kadar 600 bin, 91'in ilk yarısına kadar da 1 milyona yakın işçi, üretimden gelen gücünü kullanmak durumunda. Yalnızca petrol işkolunda 91'in ilk yarısına kadar, 640 bin işçinin toplu sözleşmesinin tamamlanması gerekiyor.

Zonguldak madencisinin direnişi, bütün işçi sınıfı için ve birçok açıdan bir mihenk taşı. Bütün işyerleri için bir örnek olacak. Bunun için bütün işçi sınıfının yüreği, Zonguldak'taki madenciyle birlikte atıyor. İktidar sahipleri de çok iyi bildikleri için, madenci grevine karşı tavırlarını buna göre belirlediler. İktidar ve sermaye sahiplerinin, toplu sözleşmelerde ileri sürülen isteklere, daha ilk günden olumsuz tavrı almaları sürpriz olmadı. Bugüne kadar yapılan görüşmelerde, aslında sermaye adına

sözleşmenin yasaklanması ve ertelenmesinde elebaşılık yapmıştır. Zonguldak madencisinin "Özal istifa", "yolumuz Ankara, hedefimiz Çankaya", "Zonguldak Özal'a mezar olacak" vb. politik sloganlarla yürümesi boşuna değil. Adana Doğu Akdeniz Maden Tetkik Arama Enstitüsü'nde başlayan grev de ocaklardaki eylemliliğin bir bileşeni. Aynı biçimde, madenciyi desteklemek için İzmir'de yürüyen 10 binlerce işçi de "vur vur inlesin Çankaya dinlesin" sloganlarını haykırmaktaydı. Özdemir-İş, Çelik-İş, Otomobil-İş sendikalarının düzenlenilen mitingde, işçilerin sınıf tavrının kaçınılmazlığı vurgulandı: "Madencilerle omuz omuza olmak zorundayız! Son on yılın hesabını sorma zamanı gelmiştir. Biz olmasak hayat durur. Haydi elele, genel

MADENCİNİN SÖZÜ: "Gerçek demokrasi gelinceye kadar mücadelemiz sürecektir."

greve." Zonguldak madenci grevini yürüten Genel Maden- İş Genel Başkanı Denizler ise mitingde yaptığı konuşmada, "bu savaş Zonguldak halkı ile işçi sınıfımızdır. Halkımızın kurtuluşu Özal'ın gidişidir" demektedir.

İşçiler, bütün işkollarında bir sınıf olarak, omuz omuza yürümek zorunda. Bu gereklilik, madenci direnişinin yaygın bir biçimde desteklenmesiyle çok açık olarak kanıtlanmış bulunmaktadır. 14 Aralık günü Petrol-İş, Likat-İş, Deri-İş ve Tümtis sendikalarına üye yaklaşık 100 bin işçi, iki saatlik dayanışma grevi yaptı. Eylem İstanbul, Ankara ve İzmir'deki işyerlerini kapsadı. 16 Aralıkta ise İstanbul, İzmir ve Kocaeli'den 130 otobüs Hava-İş, Petrol-İş, Belediye-İş, Deri-İş, Tümtis, Tek Gıda-İş, Çimse-İş, Yol-İş, Haber-İş, Tes-İş gibi sendika üyesi işçi ve TMMOB ve bağlı oda yöneticileri Zonguldak'taki madencilerin mitingine katıldı.

Bu arada, Türkiye Kömür İşletmeleri'ne bağlı 28 bin işçi, üretimi yüzde 30 oranında düşürdü. Soma ve Yatağan'da, işçi eşleri ve çocukları iki gün peşpeşe boş tencerelerle "açız" diye yürüdüler. İşçilerin protesto eylemleri de za-

man zaman işi yavaşlatmaktan, ocağa inmeme boyutuna varmakta.

Sınıfın mücadele okulu

"Korku duvarını aşma"nın en güzel pratiklerinden birini Zonguldak madencileri, dostuna da düşmanına da gösteriyor. Toplu sözleşme görüşmeleri, yaklaşık 3 ay önce çıkmaza girdi. Madencilere, bu durumu uyarı grevleriyle karşıladılar. Grevci işçiler tehdit edilerek, sorgulara çekildiler. Yıldırabildiler mi? Güney Afrika'daki madencinin de desteğini görerek, günlerdir ayakta! Şaroğ ve Kelko'nun Kürt köylüsü, bütün baskılara rağmen "biz artık göç etmeyeceğiz" diye direnmektedir. Maden işçisinin hedefi aynı: "Hükümet Zonguldak'a savaş açtı. Biz ekmek savaşına hazırız. Maden işçisi köle değildir. Hakkımızı söke söke alırız." (Hürriyet)

Madencinin elinde yine kazması. Ama bu kez Özal ve Hükümetinin kuyusunu kazmaktadır. Şimdi Zonguldak'ta belediye işçileri, avukatlar, gazeteciler, sanatçılar, aydınlar madenciyle yürüyor. Esnaf, grevcileri desteklemek için kepenk kapatma eylemi yapıy-

or. Cezaevlerinde destek açlık grevlerine gidiliyor. Zonguldak sokaklarında slogan, alkış, halay, ısıklık, davul zurna eksik olmuyor. Çaydamlar, Asma, Gelik, Karadon, Armutçuk, Üzülmüş, Amasra ve Kozlu gürül gürül bir nehirin birleşen kolları gibi her günün ilk ışıklarıyla akmaya başlıyor.

Zonguldak madencisinin grevi, sınıfın mücadele okulu. Örgüt ve işçi komiteleri inisiyatifiyle sürdürülen örnek bir direniş. Ekonomik talepler, hiçbir zaman bir kenara atılmamakla beraber, bir noktadan sonra siyasal taleplerin gerisine düşmüştür. Bunu sloganlarda yansıtılan dışsal bir görünüm olarak tanımlamak, somut pratikten bihaber olmaktır. Siyasal yön, eylemin her zerresinde izlenebilecek kadar belirgin. İçişleyiş, tabanın karar mekanizmasına katılımı vs. hangi halkadan tutarsanız tutun, bu olumlu yanı bulabilirsiniz. Grev komitelerinin oynadığı aktif rol bunda belirleyici bir yere sahip. İşçiler, Özal iktidarı şahsında sistemle hesaplaşmasını yapıyor. Ülke çapında bir işçi dalgasının ilk kıvılcımı olma dinamiklerini taşımaktadır. Düzenin çivisini sökecek güçlü vuruşları müjdeliyor. Düzen güçleri bu yüzden ilk

günden beri tetikte. Başta Zonguldak ve çevre ilçelerin yanı sıra Samsun, Bolu, Ankara, Sakarya, Çorum, Çankırı ve Kastamonu'dan takviye Çevik Kuvvet ekiplerini, madenönlere ve sokaklara yığdılar.

İşçi direnişinin uluslararası boyutunu da madenciler belirginleştiriyor. Daha grevin ilk günlerinde, Avrupa ve Güney Afrika madencilerinden destek mesajı ve eylem sözü geldi. Aralık'ın 16'sındaki mitingte Avustralya maden ve liman işçilerinin yardım ve dayanışma sözü duyuruldu. Fransa'nın en büyük işçi konfederasyonu CGT de hem madenciye, hem genel greve destek verecek.

Farkını koyan direniş

Zonguldak madenci grevi, diğer grevlerden farklı bir yerdedir. Eyleme farklılık kazandıran özellikleri üzerinde durmak önem kazanmaktadır. Bu olguyu, diğer bölümlerde de yeri geldikçe vurguladık. Yine de ayrıca ve kısaca özetlemekte fayda var.

Zonguldak madenci grevinin ayırdedici özelliklerinin başında, ekonomik taleplerle sınırlı kalmayıp, siyasi bir direnişe dönüşmesi gelmektedir. Madenci eylemi, 12 Eylül kararnamından bu yana, işçi hareketinin ulaştığı en ileri noktayı temsil etmektedir. Cumhurbaşkanı, Hükümet ve TBMM'nin istifasını talep etmeye varırılan siyasal talepler, öte yandan, daha ileri siya-

sal biçimlerin kapılarını açmaya da adaydır. Nitekim gerek madenci, gerekse diğer işkollarındaki işçi sınıfı olsun, direnişlerin değişik ve daha ileri biçim/icerikle sürdürülmesini (en azından) öngörmektedir.

İşçi sınıfımız, Zonguldak eylemiyle, saçının ve bıyığının yarısını kestirip, kendisini madara bir hale düşüren zayıflıkları, geri biçimleri aşmış, yaratan sınıf oluşuna yakışan daha ileri biçimleri gündemine almıştır.

Önemli bir özellik, işçi eyleminin köylülük, şehir küçük-burjuvaları, toplumun diğer muhalif kesimlerinin birleştirilmesi ve geniş bir halk hareketinin devindirici, birleştirici rolünü üstlenmiş olmasıdır. Özellikle Zonguldak'ta, genelde bütün Türkiye ve Medya'da işçi sınıfını ve halk tabakalarını etrafında birleştirip, hareketin başına geçmiştir.

İşçilerin, tabandan grev komiteleri aracılığıyla örgütlenmiş, taban inisiyatifleriyle perçinlenmiş sağlam birlik oluşturmamasından duydukları büyük özgüvene sahip olmaları ve bundan gelen kararlılıklarıdır. Proletaryanın, kendi gücüne güven duymasının önemi büyüktür.

Uzun süredir görülemeyen bir kararlılıkla hareket eden işçiler, bu özgüvenleriyle işçi hareketinin bütünü üzerinde etkide bulunmakta, genel grev için itici güç olmaktadır. Türk-İş'in satılmış yöneticileri, bu baskı karşısında ne

yapacaklarını şaşırmış durumda dırlar. Büyüyen direnme isteğinin karşısında fazla duramazlar. Ezilmemeleri için yürümleri gerekiyor. Bütün geriliğine rağmen, 3 Ocak'taki genel grev kararı, bunun sonucudur.

Körfez kriziyle iç "düzenleme"

Özal ve onun parmak işareti bakan Akbulut Hükümeti, ABD'den daha çok ABD'ci. Körfez krizini, savaş halini içerdeki baskı ve sömürüyü yoğunlaştırmak, her türlü muhalefeti bastırmak için kullanmaktadır. Bütün demokratik mevzilere saldırıyor, grevler erteleniyor ve yasaklanıyor, Medya'da yeni yeni katliamların elverişli ortamı olarak kullanılıyor. Ki bütün bunlar, "ulusal çıkarlar" ve "ulusal birlik ve beraberlik" adına yapılıyor.

Oysa, gündemi belirlemeye aday dinamiklerin çehresi değişiyor. Yönetebilmek artık daha zor olacak. Çünkü MTA sürgünü bir kadının işçinin dile getirdiği gibi, "korku duvarını aşmak" artık Botan'dan Zonguldak'a taşınmış durumda. Son bir yıldır yoksul Kürt köylüsü, üzerinden eksik olmayan devlet terörüne karşı kitlesel direniş pratiğini de gündeminden eksik etmedi. Lice'nin Dibek köylüleri çocuk, köyden Kaymakamlığa kadar 3 saat yürüyüp, baskıları protesto etti.

RAKAMLARLA ZONGULDAK GERÇEĞİ

"Zarar" ettiren işçi ücretleri değil

Zonguldak havzasında ilk kez 1829'da kömür yatakları bulundu. Ocaklar uzun yıllar yerli ve yabancı şirketlerce işletildi. 1940'da devletleştirildi. TKK bünyesindeydi. 1983'ten sonra, ayrı bir Genel Müdürlük haline getirildi.

Değişik yıllarda, Zonguldak'ta yabancı sermaye tablosu şöyle: 1950-56'da 105 milyon dolar "Marshall yardımı". 1960-65'de 14.5 milyon dolar DLF ve 1987'de 21.5 milyon dolar Dünya Bankası "kredisi". Sonuncusu henüz gelmedi. Yani 1956'dan beri eski cihazların yenilenmesi ya da yeni cihaz alımı için para harcanmamış. Uzmanlar, "bugün sürdürülen iyileştirme çalışmaları 20-25 yıl önce yapılıyaydı, bugünkü

darboğaza gelmezdi" diyor. İşçi sendikasının aynı konudaki görüşü şöyle: "Zararın ardında teknolojik, parasal ve kurumsal ihmaller var." 1940'tan bugüne kadar 190 milyon ton satılabilir kömür çıkarıldı. 1989 rakamlarına göre, 24 bini sürekli, 16 bini de gruplu olmak üzere, toplam 40 bin işçi çalışıyor. Hergün ocaklara inen işçi sayısı, ortalama 35 bin. Bunların 21 bini yeraltında, 14 bini yerüstünde çalışıyor.

Zonguldak'ta üretim maliyeti 1990 rakamlarına göre 100, Almanya'da 1985 rakamlarına göre 114 dolar. Zonguldak'ta bir madenci, 8 saatte 332 kilo satılabilir kömür çıkarıyor. Aynı rakam Almanya'da 4500 kilo. Buna göre Almanya'da kömür üretim maliyetinin çok daha yüksek olması gerekiyor. Ama değil. Çünkü bizde orayla kıyaslanmayacak derecede ucuz işgücü var.

Zonguldak'ta üretilen kömür şu sektörlerde ve aşağıdaki oranlarda üretiliyor: Yüzde 55 demir-çelik, yüzde 18 enerji, yüzde 15 başta çimento olmak üzere diğer sanayi, yüzde 10 muhtelif ve yüzde 1 ulaşım.

Bütün zayıflıklarına rağmen maden işçilerinin direnişi, bütün görkemiyle tüm toplumu sarstı. Egemen sınıfların aralarındaki çatışmaları etkileyerek, iyiden kızıştırdı. İnönü ve Demirel'in ortak hareketi ve ANAP'a karşı sokak direnişini canlandırmaya kalkışmalarının temelinde, Zonguldak madencisinin direnişi vardır. ANAP'ın içinde dayanaklarının zayıflamasına, Türkiye'yi ABD hücum borusunun altında savaşa sokmak planlarına ağır darbeler vurmuştur. Hükümet'i tecrite sürüklemiştir.

Özal artık patronu Bush ile telefon görüşmeleriyle de güç tazeleyememektedir. ANAP'ın tek umudu, Körfez bunalımının tırmandırılması, savaş durumunun yaratılmasındadır. Ülke içindeki dayanaklarını yitiren Hükümet'in, ABD himayesinde savaş halinin tanıyacağı fırsatları kullanarak, olağanüstü hal ilanlarıyla halk hareketine saldırmanın dışında seçeneği kalmadı. Böyle bir fırsat bulursa -ki 15 Ocak'tan önce "olağanüstü hal" ilan etmeye hazırlanıyorlar- ilk iş olarak maden işçilerine saldırma ve grevi yasaklamanın hesaplarını yapmaktadır. Ama emekçilerin mücadelesi yükseliyor. Buna ABD'nin desteği tek başına yetmez. Böyle bir saldırı için egemenler arasında gerekli olan birlik yoktur. Tersine parçalanma, devam etmektedir. Böyle bir uygulama başlatılırsa, bu uzun ömürlü olmayacak ve çelişmeyi daha keskin ve üst noktaya ulaştıracaktır.

Özal-ANAP iktidarının elindeki o fırsat, Körfez krizini işiyle bastırmak için kullanmaktadır. Zonguldak direnişinin yakıcı etkisi giderek artarken, toplu görüşmeleri sonuçsuz kalan 105 bin kadar metal işçisinin grevi de başlamıştır bugün. Körfez'de abartılarak verilen savaş havasıyla, "olağanüstü hal" ilanı için gerekçe yaratılmaya çalışılıyor. "Savaş hali" yasalarından yararlanarak grevleri yasaklamayı, toplumsal muhalefeti ezmeyi planlamaktadır. Savaşın asıl hedefi işçi ve emekçilerdir. Madencinin "bizim savaşımız buradadır" sözlerinin ne kadar doğru olduğu açık. Körfez için savaşa atılan her adım, dolaysız olarak işçiye karşı atılmış bir adımdır. Özal-ANAP yönetimi, durumu

KOMÜNAR HAREKET VE İŞÇİ SINIFI

Sınıf bir yanda, biz başka yanda

Türkiye'de komünar hareketin işçi sınıfına önderlik etmede çok geri bir düzeyde olduğunu teslim etmek gerekir. Uzun yıllardır, "esas çalışma işçi sınıfı içindedir" diyenlerin küçümsenmeyecek düzeyde olduğu da ortada. Ama...

Cemil TOPRAK

Komünar hareketin esasta bir yanda, işçi sınıfının bir başka yanda olmasının, elbette birçok nedeni var. Bu nedenleri, sürece yayarak ve pratiğe koşut olarak uzun uzun araştırmak/tartışmak gerekiyor. Burada konu bağlamında, kısaca değinmekte fayda var.

Her şeyden önce sorunun, kelimenin gerçek ve tam anlamıyla önemsenmesi gerekiyor. Her iki taraf açısından da açık olan gerçeğin altını çizmeliyiz: Komünar hareketle işçi sınıfı hareketi birleşmediği ve kaynaşmadığı sürece, fazla bir ilerleme olamayacaktır. Belirleyici bir başka nokta da şu ki; bu sırada asıl problem işçi sınıfında değil, komünar hareketin çıkmazındadır. Nitekim son yıllarda işçi hareketinde yaşanan gelişmeler, eylem türleri vb. olgular işçi hareketinin kitle mücadelesinde, komünar hareketin çok daha ilerisinde olduğunu kanıtladı.

'89 Bahar Eylemleri üzerine sosyalist basının açıklamalarını anımsatmak istiyoruz. Tartışma ve değerlendirme yazılarında üretilen ve tüketilenle birlikte, işçi hareketinin ne kadar gerisinde olduğu kanıtlandı. Komünar hareketin, işçi hareketindeki bu yeni "bahar dalgası"na karşı fazladan bir şeyler söylemediği, üretmediği de ortada olan bir başka gerçek.

Dünyadaki köklü prestij ve genel mevzi kaybından sonra, bilimsel/devrimci sosyalizm ile işçi sınıfı hareketinin birleştirilmesi, uzun soluklu bir mücadele süreci olarak düşünülmelidir. Komünar hareketimizin temel çıkıma, dün olduğu gibi bugün de bu birleştirme görevinin aksatılmasında yatmaktadır. Nasıl olacak bu birleştirme işi? En başta, geçmişte tekrar etmemekle. Ya da "yeni" adına, eskiyi yeniden üretmemekle.

Soyut, kitabi formülasyonlara kaçmaktan dilini yakmış olmanın bilinciyle söylemek gerekiyor: Eskinin tekrarı ile bir mesafe alınamıyacağını, toplumsal pratik kanıtladı, kanıtlamaya devam ediyor. Dolayısıyla, yakılması gereken birçok gemi var. Ki geriye dönmek olmasın! Zonguldak madencisi bu konuda da örnek alınmalı. Onbinlerce madencinin haykırdığı sloganlardan biri; "yaktık artık gemileri, dönüş yok geriye!"

Geçmişin kökten silinip atılması mı gerekiyor? Buna da kesinlikle "hayır". Orda bizim için büyük bir hazine de var. O harebenin içinden hazineyi çekip almasını bilmek zorundayız. Akademik laf cambazlığından kurtulmak, gündemdeki işçi hareketine uygun doğru önermeler ve pratik izlemekle bir mesafe alınmasının yolu açıktır. Her alanda doğru önermeler ve dinamik pratik çalışmal... İkisi bir arada olmak zorunda. Bu "olmazsa olmaz" koşuldur. Bu yönüyle teoriyi, yaşamdan yabancı kılmaktan kurtarmamız gerekiyor.

kurtarmak için savaş çığırını göze alacak derecede çaresiz kalmıştır.

Özal'ın 15 Ocak'tan önce, "olağanüstü hal" tavrına karşı işçi direnişi ile cevap verilmelidir. Özal'ın savaş planını bozarak, anti-demokratik uygulama ve yasaları

kaldıracak olan işçinin siyasal kitle eylemidir. Önümüzdeki günlerde maden işçilerine, devrimcilere büyük görevler düşüyor. Özal'ın ilk hedefler de bunlardır. Geri çekilmek ise yanlıştır. Yığınlar saldırıya, saldırarak cevap vermelidir. Devrimci hareket güçlerini birleş-

tirmeli ve kitlelerle birlikte hareket etmeli. Kitleleri harekete geçirmelidirler. İşçilerin yığınsal eylemi gelişirken, banka kapılarına patlayıcı bırakan "işçi komitesi" ayıbından kendilerini kurtarmalı ve kitle mücadelesini esas almalıdır. Güçlerimizi işçiler içinde yoğunlaştırmalıyız. Halk hareketinin, kitlesele direnişlere doğru turmandığı bu dönemde, madencilerin eylemi daha ileri mücadele biçimlerinin yolunu açmıştır.

Emekçi yığınların aktif politikaya çekilmesinde yakalan bu kıvılcımı güçlendirmeliyiz ve de yaygınlaştırmalıyız. Bu durum devrimcilere büyük sorumluluklar yüklemektedir. Zonguldak direnişini desteklemek yetmez. Bulduğumuz alanda yeni mücadele mevzileri açarak, ona katılmak gerekir.

Dinamiklerin birliğini yaratmak

Türkiye ve Medya'da toplumsal dinamikler her alanda boy göstermiş ve sınıflar arasındaki mücadelede yerini almış bulunmaktadır. Başta işçi sınıfı, Kürt hareketi, gençlik ve kadın hareketi olmak üzere...

Sınıflar arasındaki mücadelede yerini almış olan bu toplumsal dinamikler, her gün düzeni biraz daha zorluyor. Düzen ise bunlara karşı mücadelede, askeri çözümler, sürgünler, katliam ve yasaklarla cevap veriyor. Ama toplumsal dinamiklerin mücadelesi karşısında, düzenin bu araçları dayanılmaz bir hal almaktadır.

Bugünkü dinamiklerin sesi olmak için, belli araçlar yaratmak, araçlar üzerinden mücadele yürütmek kaçınılmaz tarihsel görevler arasındadır. Dinamiklerin bir dalgası yükseliyor. Daha biri bitmeden bir diğeri kendisini gündeme oturtuyor. Bu durum kaçınılmaz fırsatları ortaya çıkarmaktadır. Birbirine yakın olan sesleri biraraya getirmek, sendikalar, kooperatiflerde, öğrenci derneklerinde, mesleki her kurum ve kuruluşta devrimci ve demokrat güçlerin ortak çalışmasını örgütlemek, bunun zeminlerini yaratmak temel görevler arasındadır.

Zonguldak madenci direnişini, bunun için kalıcı bir zemin/odak haline getirmek amaçlanmalıdır. Ki ayağa kalkan Zonguldak ma-

dencileri, toplumun bütün sınıf ve tabakalarını ve ilişkilerini, daha başından etkisi altına almıştır. Madencinin, hem uluslararası ve hem de ulusal planda çelişmelerin alevlenmeye yatkın olduğu bir dönemde başlayan bütünlüklü ve kararlı eylemi, çelişmeleri keskinleştirmiştir.

İleri, daha ileri

Madenciler direnişinin, olumlu özelliklerinin yanı sıra, ciddi sınırlılık ve zayıflıkları da vardır. Zayıflık, önderliği omuzlamış işçilerin sınıf bilinçli proleter nitelikte olmamasından, ideolojik ve siyasi olarak sosyal demokrat etki altında olmasından geliyor. Bu yüzden, hareketin hedefi sınırlı kalmaktadır. Hedef daraltmak, elbette doğrudur. Saldırının merkezine Özal-ANAP konmalıdır. Ancak işçi sınıfımız, "Çankaya'nın şışmanı" ile ANAP Hükümeti'ni hedef tahtasına koymuş olmayı, 'bugünkü siyasal an'ın hedef daraltması olarak kavramak zorundadır. Öte yandan, sınıf bilinçli proleter kişi ve hareket, genel işçi kitesinden farklı olarak, daraltılmış hedefin yanı sıra, gerçek kurtuluşu sağlayacak olan devrimci/bilimsel sosyalizm şiarını da somut pratiğe yedirmelidir.

İşçiler, düzenin değişmesini talep ediyor. "İşçiler birleşin iktidara yerleşin", "üreten biziz yöneten de biz olmalıyız" gibi sloganları atıyor. Bu, özellikle de Zonguldak madencileri açısından, kitesellik kazanmış bir durum. Genel kitleler

açısından, düzen Jeğişikliği günden güne daha da belirginleşiyor. Ancak net olmayan, "nasıl bir yeni düzen" sorunudur. GMİS, siyasal amacı özetlemektedir: "..... Dünyadaki değişimler, insanlık tarihinde görülmemiş şekilde demokrasiye yönelim olduğunu gösteriyor.... dünyanın her yerinde güncel konu, demokrasi ve evrenselliliği olmaktadır. Türkiye'de bu değişimin ve bu sürecin dışında kalamaz."

Dünya çapındaki genel harmanlanma döneminde, SB ve Doğu Avrupa'daki bürokratik-revizyonist ve bağımlı ülkelerdeki gerici-faşist diktalara alternatif olarak sosyal demokrasinin revaçta olmasının yansıması söz konusudur. Geniş emekçi kitleler, bürokratik-revizyonist diktatörlükleri, "sosyallizm" saydıkları için, bugün yuvarlanan bu takkeyi alıp başına geçirmeleri olacak şey gibi görünmüyor. Devrimci hareket, olaya uzun vadeli bakmak zorundadır. SB ve Doğu Avrupa'da iflas edenin, gerçekte sosyalizm olmadığını, bıkmış usanmadan en başta işçi sınıfı olmak üzere, bütün ezilen kitlelere anlatmak ve kavratacak gibi zor bir görevle karşı karşıyadır. İşçiler arasında bugün de devrimci fikirlerin varlığı bir gerçek. Ancak bu süreçte, çoğunluğa malolamamış durum

Madenci eşleri ve çocukları, grevcileri yalnız bırakmıyor.

dadır. Doğru bir kitle çizgisi ve çalışma tarzıyla, Zonguldak madencilerinin direnişi, devrimci düşüncelerin yayılmasında büyük rol oynayabilir.

Sınıfsal niteliği ve siyasal çerçevesi net olarak çizilmeyen bir "demokrasi hedefi", büyük burjuvazinin "liberal" ve "sosyal demokrat" kliğine, kitle direnişlerini kendi iktidar olma mücadelesinde kullanma olanağını veriyor. Nitekim bugün, DYP ve SHP başta olmak üzere, muhalefetteki düzen partileri, madenci grevine her açıdan büyük destek ve katılım sağlamaktadır. Bu arada SHP'nin kendine kanalizasyon ettigi ilerici, demokrat potansiyelin bu partiye yüklediği kendine has özellik ve işlevleri ayırt etmek gerekiyor.

Zonguldak kıvılcımını tüm üretim alanlarına yayalım

Yurdun her kesiminde ve her alanda madencilerle dolaylı ve dolaysız birlik, dayanışma ve mücadele kanallarını yaratmalıyız. İşçi, köylü, genç, kadın, memur, esnaf... Sesimizi, onların seslerinin yanına koyalım. Bulunduğumuz mekanlarda ve üretim/hizmet alanlarındaki eylemlerimizle onların gücüne güç katalım. Madenciler tutuşturdu. Kıvılcımı tüm fabrikalara yayalım.

Olgunlaşmış bulunan genel grevi "kendisi için sınıf" perspektifiyle hazırlayalım. Türk-İş'in 3 Ocak'ta "bir gün işe gelmeme" eylemi gerçekte genel grev silahının kuşa çevrilmiş, etkisi en aza indirilmiş yozlaştırıcı bir biçimiydi. Yani gerçek anlamda bir genel grev değildi. Ancak böyle olsa da bu olanağın en iyi şekilde kullanılması gerekmektedir. Daha güçlü ve gerçek anlamda genel grevler için bir deneyim ve basamak olma şansı var. Sorun, sarı-sendikacılığa karşı işçi sınıfının grev/işyeri komiteleri aracılığıyla, kitle ya da taban inisiyatifinin pratik bir gerçeklik haline dönüştürülebilmesidir.

Aralık'ın 16'sına gelen pazar günü, Zonguldak'ta madencilerleydik. İstanbul, İzmir ve Kocaeli'den hareket eden 130 otobüslük kervanla...

"Kendi için"lik olgusu ve devrimcilerin hızı

Zonguldak madenci direnişinin, ülkenin gündemine oturmasıyla devrimci hareket ve çevrelerin gündemine oturması eşzamanlı olduğu söylenebilir. Kısa zamanda, Zonguldak'ta yoğunlaşmak ve direnişe omuz verme, dayanışma yarışı da başladı. Ne güzel! Evet, birçok açıdan bizzat de çok güzel. Bazen, burjuva politikacılarının ve bürokratlarının şu ünlü "hizmet yarışı"nı çağrıştıran yönleri sırtısa da (iyi niyetimizi son haddine kadar kullanarak); "bu yarış iyi bir şey" diyebiliriz. Fakat, "bazı burjuvaca pratikler"in ötesinde, devrimci hareketin kendisinde yeretmiş "marazları"nın altını çizmek zorundayız. Ki bu marazlar, içilesi göl suyuna bağlanmış birkaç kanalizasyon borusu türündendir. Olgunun önemli olan ayrıntısı şu: "Biraz kaç kanalizasyon borusu", ne yazık ki birçok işlev üstleniyor ve bizim açımızdan bunlar "menfi" işlevlerdir.

Zonguldak madencisi, tek yumruk halinde ayakta. Sendika-işçi gelişmesi, az rastlanır bir düzeyde soğutulmuş. Temel sloganlardan biri; "işçi-sendika omuz omuza". Bunu tamamlayan bir başka slogan daha var; "işçi burada, Türk-İş nerede?"

Amacı ve aracı doğru belirlemek! Gelmek istediğimiz noktalardan biri... Öncelikle, sözkonusu olan bir pratiktir, eylemdir. Farklı bir ifadeyle, bir süreç sorunudur. Araç ve amacı kavramak, sürecin içişmaları bağintısında bir çaba olmak zorundadır. Zonguldak madencileri, 13. dönem toplu iş sözleşme görüşmelerinden sonuç ala-

mayınca, grevi başlattı. İşçinin ilk sözü şuydu; "Giyinik, çıplak anlamam. İnsanca bir yaşam için, yüzde 400 ücret zammı istiyorum." Bu sözün muhatabı, TKK idi. Ama öyle kalmadı. İlgili Devlet-Bakanının kulaklarındaki tınlama, Başbakan'inkini tırmalıyarak, Cumhurbaşkanı Özal'ın kulak zarında patladı. "24 Ocak Kararları"ndan sonraki süreçte Özal, düzenin başsemercileri arasında yıldızı günden güne parlayan bir 12 Eylül "süper satır"ıdır. Madencinin sözü, adeta ışık hızında gerçek muhatabının, en kıdemli temsilcisini bulmuştu. Özal, "Osman bir garip oğlan" değildi. Körfez krizinin yalancı pehlivanının, "baldırı çıplaklar"a yanıtı, "açık ve seççik" oldu!

Madencinin istediği zammı vermek olanaksızdı! "Türkiye'nin kalkınmasını engelliyorlar." Ocak zaten zararına işletiliyordu! Hatta, sırf Zonguldaklı işsiz kalmasın diye kapatılmıyordu! Madenci çok istiyorsa, madenleri satın alsın!...

Eh, bu arada Başbakan da boş durmuyordu. "Zonguldak'ı solcular idare ediyor."

Temel bir halka

İşçi sınıfı hareketinin temel halkası, "olmazsa olmaz" her düzeyde (parti, sendika vb.) sağlam bir örgütlenmedir. Bu sorunu, sendika bazında (işyeri komiteleri) özetle ele almak, güncel bir gerçeklik olmakta.

Önemli bir özellik şu: İşyeri komitelerinin biçim ve işlevine ilişkin soyut formülasyonların ötesinde, yer ve zamana göre, somut koşullara bağlı ele almak.

1936'da iktidarı alana kadarki süreç içinde, İspanya'da Franko yönetimindeki faşist hareket, sendikaları yoketmeyi temel hedefleri arasına almıştı. İşçi sınıfı hem Franco'ya karşı, hem de işyerlerindeki yoğun sömürüye karşı direnebilmek için, "işyeri komite" ve

"konseyleri"ni kurmuştur. Rusya'da 1917'den önce, Almanya'da 1918-19 ve 20'lerde İtalyan işçileri, işyeri komite ve konseyleri kurdu. Bizde 12 Eylül'den önce, sarı-sendikalarındaki devrimci sendikal muhalefet yapılanmaları da aynı iddia ve amaç içindi. Tarihten çıkardığımız ders şu: Özellikle bizim gibi, (sendikaların genellikle teslimiyetçi bir tutum takındığı, sınıfın isteklerine karşılık vermediği) ülke koşullarında, işyeri komiteleri daimi olmalıdır. Taban inisiyatifini süreklileştirmek, her türlü koşulda direnmenin ve kararlılık göstermenin temel halkasıdır bu.

Sermaye gözüyle bakmak

Verilen rakamlara bakacak olursak, TKK Zonguldak madenleri 1986'dan beri zarar ediyordu. Bu, yönetim tarafından büyük oranda yüksek maliyetlere ve maliyet içindeki işçi ücretlerine bağlanmakta idi. İşte işçinin ikinci sözü, buradan çıktı: Zarar ediyorsa, neden ve kimlerin hüneriyle? Eh bu Özal ve ANAP yönetiminin canını sıkıyacaktı da kiminkini sıkıyacaktı! Hırçınlık, bir karşıduruş biçimidir. Öbür yanıla kaygı ve korkunun belirtisidir. Çankaya Köşkü'nün yumuşacık koltuğu, kirpi sırtına dönüverir. Özal-ANAP yönetimi anlamak zorunda; Madencinin feneri bu kez, her zü cinayeti sonrasının ölgünlüğünü yansıtmaktan çok çok uzak. Olaylara sermaye gözüyle bakan ve gözbebekleri dolarla betimlenenleri kör edecek bir ışık seli!.. Olayların çarpıtılması ve hedef şaşırtılmasına tahammülü yok. Bu, direnişin ekonomik çehresinin hızla siyasallaşmasının dinamiklerinden biridir.

-Yolumuz Ankara, hedef Çankaya!

-Zonguldak Özal'a mezar olacak!

-İşçiler birleşin, iktidara yerleşin!

-Savaşa hayır!

-Üreten biziz, yöneten de biz olmalıyız!

-Meclis istifa!

.....
Madenci, "kendisi için" ayakta. Kendisinin sınıfla birlik, dayanışma ve ortaklaşa mücadelesinin far-

kında. Mücadelesinin gündem listesine yalnızca ekonomik talepleri değil, iktidarla hesaplaşmanın farklı öz ve biçimdeki vurgularını koymaktadır.

Her şey siyasi

İşçi önderlerinin dile getirdiği bir olgu var. ".....artık günümüzde ekonomik- demokratik mücadele, işçi sınıfını tatmin etmekten uzaktır... Bu ülkeyi yönetenler, siyasi güçlerini sermaye sınıfından yana koyduğu sürece, emek ve sermaye çelişkisi büyür. Ekonomik ve demokratik mücadele ister istemez siyasi mücadeleye dayanır..."(abç.)

Madenciler bütün işçilerden, diğer halk sınıf ve tabakalarından destek bulmakta. Uluslararası alanda madenci desteği daha ilk günlerden başlayarak yaşanmakta. Türk-İş, bütün alanlarda bir işe gitme kararı almak zorunda kaldı vb...

Madencinin direnişindeki sacayaklarını, gerçek işlevleri ve güçleriyle kavramak zorunludur. İşçi sınıfının "kendisi için"lik ve "devrimcilerin hizası" olgusunun kotarılabileceği zemin de budur. Nedir bu sacayakları? Sorumuz, elbette kitlesel eylem bazına ve esas sacayaklarına yöneliktir.

"Çifte araç"tan söz etmek olası: Eylem biçimi; grev! Yürütülüş aracı; sendika bazında, işyeri/grev komiteleri yoluyla taban inisiyatif! Güzergah; Zonguldak, Ankara ve her yer. Hedef; Ankara'da Çankaya ve Çankaya'da Özal! Özal-ANAP, hedefin "tekleşmiş" görünümü ya da yoğunlaşmış halidir. Piramidin eteklerinde sistemi sarmalayan zırhın diğer parçalarını unutmak olmaz. Kelimenin tam anlamıyla, kitlelerin gözünde de "meşruluğu"nu yitirmiş bir kabine ve parlamento; darbe senaryoları ve birikimleri; savaş hazırlıkları ve olağanüstü hal durumu; irticai dalga gibi.

Devrimci hareketlerin; en zorlu sınayı bu noktalandıracak, olmakta. Zonguldak madencisinin, başından beri korumaya çalıştığı mesafeden ve doğru sonuçlar çıkarılmak zorunluluğu var. Özel sayı, bildiri vs.lerin yırtılmasına varabilen antipati, gerçek kaynak ve içeriğiyle anlaşılmalıdır. "Gölge etme" kaygısı ve "ihsan istememe" gerekliliği, kesinlikle önemli ölçü-

de devrimci hareketlerin eksik ve yanlışlarına takabül ediyor.

Ajıtasyon salvosu ama...

Genel konuşmak gerekse dahi, tüm devrimci hareket kendini ölçüye vurmayla büsbütün yabancı da değil. Tek tek hareketler açısından düzey, ölçü ve kapsam farklı olsa da, Fakat Zonguldak direnişi gibi olaylarda, hemen hepsi tam bir mutabakat halinde, eleştiriyi rafa kaldırma pozisyonuna geçiyor. Bir methiyeler yarışı, başını alıp gidiyor. Birden bire işçi, köylü, öğrenci, memur olsun öve öve bitiremiyor. Her yandan sözlü ve yazılı ajıtasyon salvosu! Olmasın mı? Sorun, olmaması değil. Sorun, eksik ve yanlışları perdeleyecek kadar ölçünün kaçırılmasıdır. Ayakları yerden kesilen, başında kavak yelleri esen delikanlıya dönüveriliyor. Yani, kiminde dönemsel, kiminde ise kalıtsal "sol çocukluk hastalıkları"! Bunlar artık devrimci hareket açısından, "bir çocuğun yanlış"ı değil, bir ergenin "çocuksu yanlışları" sayılmalıdır.

Hangi devrimci hareket olursa olsun, kendini yanlışlarından arındırmadan, yükselen işçi ve genel kitle direnişine suni eklemlenme, kafayı bir kez daha duvara vurma'nın nedeni olacaktır. Bütün hareketlerin aritmetik toplamı, bir "dar grup" olgusunu değiştirmiyor. Bu olumsuzluğu hiçbir hareket tek başına gideremez. Bazıları, kendi göreceli yaygınlaşmasına dayanarak, buna itiraz edebilir. Anlamak mümkün. "Doğru" demek ise olanaksız. Bir genellemeye sorunu, şöyle özetlemek olası: '80 öncesinde olduğu gibi, yeni atılım döneminde de devrimci hareket birikim değil, birikinti yapıyor. Yani, nicel yaygınlık ile nitel gelişme arasındaki uçurum! Yoksa, 12 Eylül yüzbinlere karşı, öyle "bıçak keser gibi" nasıl mümkün olabilirdi?

Eylem günleri

*İşçi eylemleri, "sendikal" ve "sendikal yaşam dışında" olmak üzere, iki ana grup içinde ele alınmalıdır. İşçinin, sendikal yaşam dışındaki siyasal eylemleri, elbette bir "vatanda" olması-
nın getirdiği haklar arasında düşünülmelidir.*

Toktamış ATEŞ

1988 yaz aylarında Türk-İş bir dizi eylem kararı almış ve biraz çekinglilikle de olsa bu eylemlerin bir kısmını yaşama geçirmişti. Ancak daha sonra birden bire her türlü eylemi "askıya almıştı". Bu eylemlerin askıya alınması, gerek Türk-İş içinde ve gerekse dışında ciddi tartışmalara neden olmuştu. Bu çerçevede içinde ben de bir yazı yazmıştım ve 23 Ağustos 1988'de yayınlanmıştı. İşçi hareketinin çok daha hızlı bir ivme kazanmış olduğu bu günlerde, aynı yazıyı biraz değiştirerek yeniden kaleme alıyorum. Bu yazıyla "siyasal eylem" ve "işçi eylemleri" üzerinde biraz daha metodolojik bir biçimde durmak istiyorum.

İşçi ve siyasal yaşam

Biz bu yazıda "işçi" derken, hiç kuşkusuz ki sadece Türk-İş'in bünyesindeki ya da bir başka sendikada örgütlenmiş işçileri kastetmiyoruz. İşçi dediğimiz zaman anladığımız, emeğini "yazılı", "sözlü" ve hatta "zınni" bir sözleşmeyle ve belirli bir ücret karşılığında satan, satmak isteyen ve satmaya hazır bulunan herkesi kapsayan bir tanımdır. Bu tanım çerçevesinde işçi, siyasal yaşam içinde elbette hem "vatandaş" ve hem de genellikle "seçmen" niteliklerini de taşıyacaktır.

Gene bu anlayış çerçevesinde düşündüğümüz zaman, işçi eylemleri "sendikal" - "sendikal yaşam dışında" olmak üzere iki ana grup içinde ele alınmalıdır. İşçinin sendikal yaşam dışındaki siyasal ey-

lemleri, elbette bir "vatandaş" olmasının getirdiği haklar arasında düşünülmelidir. Ayrıca gerek sendikal ve gerekse sendikal yaşam dışındaki eylemleri "yasal" (legal) ya da "yasadışı" (illegal) olabilir ki; yeri geldiği zaman bu husus üzerinde ayrıntılı bir biçimde duracağız.

İşçinin sendikal çerçevede ve yasal sınırlar içinde yapabileceği eylemler iki grup içinde ele alınabilir. Bunlardan *birincisi*, "toplu sözleşme düzeni içindeki" eylemleridir, *ikincisi* ise, "toplu sözleşme düzeni dışındaki" eylemleri. Ancak hangi gruptan olursa olsun, aşağıda sıralayacağımız eylemleri yasalar engellemekte ise o zaman "yasadışı"-illegal eylem yapılmış olur.

Grev türlerinin farkı

Toplu sözleşme düzeni içinde gerçekleştirilebilecek eylemler olarak şunları sayabiliriz: İş yavaşlatma, grev, hak grevi ve dayanışma grevi.

İş yavaşlatma, özellikle toplu sözleşme öncesinde ve toplu sözleşme görüşmeleri sırasında kullanılan bir eylem biçimidir. Toplu sözleşme hükümlerinin uygulanmaması durumlarında bir tür hak grevi olarak da uygulanır.

Grev, işçilerin toplu bir biçimde işi bırakmaları ve üretimi durdurma ve engellemeleridir. Eğer sadece toplu sözleşme görüşmelerindeki herhangi bir uyuşmazlıktan kaynaklanıyorsa, buna "grev" denir. Eğer böyle bir uyuşmazlık söz konusu değilse ve işi bırakma, yürürlükteki toplu sözleşmenin işçi lehine olan hükümlerinin uygulanmamasını protesto için yapılıyorsa

buna "hak grevi" denir. Nihayet eğer işi bırakma, salt aynı işkolunda ya da farklı işkollarında grev yapan başka işçileri desteklemek için yapılıyorsa, buna da "dayanışma grevi" adı verilir.

Grev, işçi sınıfının toplumsal, siyasal ve ekonomik yaşamındaki en güçlü silahıdır. Ancak işi bırakmanın grev sayılabilmesi için üretimin durdurulabilmesi gerekir. Eğer işveren yasalara anti-demokratik hükümler koydurabilmiş ve bunlara sığınarak, bir kısım işçiler greve çıkmışken üretimini sürdürüyorsa, böyle bir greve "enayi grevi" denilmesini uygun buluruz. Böyle bir durumda hiç kimse, o işyerinde çalışarak istemeyenlerin alınmış haklarından söz edemez. Zira bir işyerinde grev, ancak o işyeri, ya da işkolu işçilerinin çoğunluğu isterse uygulanır ve azınlığının çoğunluğun talepleriyle çatışmıyorsa; azınlık haklarını feda edilmesi, hem aklın ve hem de demokrasinin gereğidir.

Sözleşme dışı eylem

İşçilerin sendikal çerçevede içinde, ama toplu sözleşme düzeni dışında yapabilecekleri eylemleri de dört grup içinde toplayabiliriz.

-Protesto, uyarı bildirisi vb. eylemler.

-Açık hava ve kapalı salon toplantıları, miting vb. eylemler.

-İş yavaşlatma.

-Genel grev.

Bu eylem türlerinden "iş yavaşlatma" yukarıda değindiğimiz gibi, toplu sözleşme düzeni ve hedefi içinde yer alabileceği gibi, bu çerçevede dışında da kullanılabilir. Örneğin sendikalar, sürekli enflasyonla protesto için, işi yavaşlatma

İşçinin siyasal eylemi, yaşamsal hakları içindir.

çağrısında bulunabilirler. Benzer gerekçeler "genel grev" için de sözkonusudur. Ancak unutulmaması gereken bir husus, genel grevin çok dikkatli kullanılması gereken bir silah olduğudur. Zira genel grev siyasal amacı olan bir eylemdir ve öylesine bir silahtır ki; bir kez çektikten sonra tekrar yerine koymak mümkün değildir. Ya karşınızdakini vurmak zorunda kalırsınız, ya da kurşunu alnınızın ortasına yersiniz. Bu nedenle genel grev, öyle ulu-orta ağza alınacak bir eylem türü değildir.

Protesto, uyarı bildirisi, açık hava toplantısı, kapalı salon toplantısı vb. gibi eylemler; sendikal yaşam içerisinde yani sendikaların öncülüğünde olabileceği gibi, hiç kuşkusuz sendikal yaşam dışında, başka örgütlerce de yapılabilir. Sendikal bir işçi, sendikasının düzenlemiş olduğu toplantılara katılabileceği gibi, hiç kuşkusuz bir siyasal partinin, ya da bir başka örgütün düzenleyeceği toplantıya da katılabilir. Ancak birinde örgüt üyesidir, öbüründe vatandaş ya da sempatiyan.

Dikkat edilirse yukarıdan beri sıraladığımız tüm eylemleri, sendikal yaşam içindeki yasal (legal) olarak sıraladık. Gerçekten bunlar, yasalar herhangi bir engel getirmedikleri için ve getirmedikleri sürece yasal eylemlerdir. Eğer yasalar engel getirirse, o zaman yasadışı (illegal) olurlar. Ancak

günümüz dünyasında adına "demokrasi" dediğimiz rejim içinde bunlar yasal eylemler olmak durumundadırlar.

'82 Anayasası yasaklığı

Bu konuda 1982 Anayasası çerçevesinde oluşturulan hukuk mevzuatı, adamakıllı ilginç bir "yasaklayıcı" mevzuattır. İş yavaşlatmadan, hak grevine; dayanışma grevinden, genel greve kadar hemen her şey yasaklandıktan ve grev yapmaya da mantık dışı engeller getirdikten sonra, sendikalara ve sendikacılara siyaset yasağı da getirmiştir. Tabii bu yasak, havada kalmaya mahkûm bir yasaktır. Zira sendikalara siyaset yasağı getirmekle, siyasal partilere siyaset yasağı getirmek arasında temelde hiçbir fark yoktur. Başta işçi sendikaları olmak üzere tüm "baskı grupları", siyasal iktidar üzerine ancak siyaset kanalıyla baskı yapabilirler, siyaset yapmak için vardır ve varoldukları sürece de siyaset yapacaklardır.

Ama toplumun tüm zinde kesimlerini siyasal yaşamın dışına sürerek, kahrolası bir bezirgan düzeni mutlak egemen kılmak isteyen çarpık bir mantık, sendikalara siyaset yapmayı yasak edermiş. Ne gam!

İşçiler sendikalarının dışında "vatandaş" olarak da eylemlere

katılabilirler. Siyasal partilere üye olabilirler, üye olmaksızın bir partiye destekleyebilirler. Aynı biçimde öbür demokratik derneklere ve meslek kuruluşlarına da üye olabilirler, bunları destekleyebilirler.

Neden eylem?

Şimdi şu soruyu sormak gerekir: İşçiler neden eylem yapar, neden eylem yapmalıdır? Bu soruların yanıtı genel çerçevede hiç kuşkusuz tektir ve kısa bir yanıtıdır: Sofralarındaki ekmeği büyütme için.

Zaten siyaset de bunun için yapılmaz mı? Siyaset bir toplumdaki kaynak darlığını belirleyecek mekanizmayı ele geçirme ya da elde tutma kavgası değil midir? Demokrasi, bu kavganın örgütlü bir biçimde ve yasalar çerçevesinde yapılmasından başka bir şey midir? İşçiler de elbette ekmeklerini büyütme için eylem yapacaklardır.

"Serbest piyasa ekonomisinde fiatlar, arz ve talebin kesiştiği noktada belirlenir" diye, kargaların bile güldüğü bir efsane vardır. "Emek piyasasında emek arzı fazla olduğu zaman, emeğin fiyatının düşmesi serbest piyasa ekonomisinin gereğidir ve devlet buna müdahale etmemelidir" gibisinden inciler döktüren iktisatçı yazarlarımız da vardır. Ancak kaderin ilginç bir cilvesi ile aynı yazarlarımız; işverenlerimiz sıkıntıya düştükleri zaman (Asil Nadir hariç!), gerek ithalat yasaklarıyla, gerek düşük faizli kredilerle, gerekse başka tür desteklerle devletin müdahalesini isterler. Gerekçe "ulusal servetin yitirilmemesi"dir. Bu beylerin karları ulusal servettir de işçilerin alınteri gayri-ulusal alınteri midir? Devletin ve devletin olanakları salt beylerin gül hatırı için mi vardır?

Sofradaki ekmeği büyütmenin yanı sıra kimi zaman da "çaresiz kalmak" insanları eyleme itebilir. Kimse çaresiz bırakılmamalıdır. Baskılarla bu haksız düzenleri sürdürmek mümkün değildir. Nedenler ortadan kaldırılmazsa, eninde sonunda "eylem günleri" gelir.

İŞÇİ GÜNDEMİ

3 OCAK VE MADENCİNİN UZUN YÜRÜYÜŞÜ

Ölü kabuk atılırken

Madencinin uzun yürüyüşü, işçi sınıfımızın tarihindeki ender büyük eylemlerden biridir. Sonuç ne olursa olsun, bu kadarıyla bile silinemeyecek başarıları var.

Ankara'ya yürüten madencilerin sloganlarından biri şu: "Bir, iki, üç, dört Ocak zafer bizim olacak!" Gerçek anlamıyla bir "genel grev"le karıştırılmaması gereken ve Türk-İş'in almak zorunda kaldığı kararla 3 Ocak günü gündeme gelen "genel uyarı ve dayanışma grevi"ne katılım yüksek oldu. Madencinin sürmekte olan grevine ve uzun yürüyüşüne güçlü bir maddi ve moral kaynağı da oldu. 3 Ocak eylemi aynı zamanda, bütün ezilen sınıf ve tabakaların dayanışma ve mücadelelerinde güçlü bir adımdır.

Günün ilk ışıklarıyla

İstanbul'da günün ilk eylemi, 08.30 civarında İzsal işçilerinin grevlerini başlatıp, yürüyüşe geçmeleri oldu. Topkapı-Maltepe'den, Bayrampaşa istikametine doğru yürüyen işçiler; "İşçiler el ele gnel greve", "yaşasın genel grev eylemimiz" gibi sloganlar atıyordu. İzsal işçileri, Döküm fabrikasını da greve çıkartarak, eylemlerini tamamladılar.

Zonguldak'ta, 60.000 madenci eşleri ve çocuklarıyla beraber yürüdü.

Beykoz'da yaklaşık 6000 işçi yürüdü. Esenyurt belediye işçileri, genel eylemdeki aktif yerlerini aldı. Gölcük'te 4000 işçi yürüdü. Diğer önemli işçi yürüyüşleri ise Tersane, Kartal Petrol-İş olmaktadır. Bu arada, Aksaray'da sendikaların korkusu ve çekingenliği öngörülen pratiği engelledi. Belediye-İş ve İSKİ'de yapılması planlanan eylemler yapılamadı. Gösteriye katılmak için Aksaray ve civarına yığılan binlerce kişi, bu inisiyatifsizlik yüzünden sokaklarda dolaşmakla yetinmek zorunda kaldı.

Topkapı, Vatan Caddesi, Gaziosmanpaşa, Kağıthane, Ümraniye, Gedikpaşa'da gösteriler yapıldı.

Birçok memur işe gitmedi. Genel uyarı eylemine aktif olarak katıldı. Okmeydanı, Bağcılar, Çağlayan ve Ümraniye gibi semtlerdeki esnaf kepenk kapattı. Avukatlar, eylemi yürüterek desteklediler. Çapa'da 3000 öğrenci yürüdü.

Devletin bütün olanaklarını kullanarak başlattığı ve genişlettiği yıldırma, sindirme kampanyası esasta sonuçsuz kaldı. Medya'da bütün işçiler eyleme

katıldılar. Hem de Olağanüstü Hal Bölgesi'nde grev yasaklanmış olmasına rağmen. 3 Ocak'ta Zonguldak, İstanbul, Adana, Botan köprüsü kuruldu. Ezilenler şeridinde, her birinden diğerine yeşil ışık yanıyordu.

Bir sabah binlerce kişi

Zonguldak ve saat sabahın 6.30'u. Binlerce kişi. Zonguldak'ın en büyük meydanında, örnek bir disiplin içinde toplanmaya başladı. Hemen hepsinin ellerinde ekmek ve azık çıkınları, poşetleri... Madencileri Ankara'ya taşıyacak otobüsler, polis ve jandarma tarafından engellenmişti. Böylece eylemin kırılacağı varsayılmıştı. Oysa 100 bin madenci Zonguldak'tan yaya olarak yola çıkmakta tereddüt bile etmedi. Ankara yolunda, madencilerden tam üç kilometrelik bir kortej oluşturuldu. Kadınlar, kortejin başında yer almaktaydı.

Madencilerin Ankara'ya yürümekte karalı olduğunu gören Özal-ANAP yönetimi, büyük bir telaşa kapıldı. Çankaya Köşkü etrafında büyük bir hareket ve panik yaşandı. Çankaya'ya giden yollara ve Köşk'ün çevresini panzerler çevirdi. Çünkü madenciler, "yolumuz Ankara hedef Çankaya" diyordu.

Devrek ve Mengen'i aşan işçi selinin önüne, Eskişehir'da 5 bin asker ve polise barikat kuruldu. İşçiler barikata ulaşıncaya, orada gecelemeyi kararlaştırdılar. Özal tayfası, panik içinde veryansın ediyordu. Çalışma Bakanı Aykut, "bu işin altında Saddam bile olabilir" demeye kadar vardırdı. Aynı zamanda, madencilerin eylemini "isyan" olarak tanımlarken, kendince bir kez daha adres göstermiş oluyordu. Çankaya'nın şışmanı ise gerçin ve bozuk anlar geçirmesine adeta bir peçe gibi tanımlar biçiyordu: "Kuru gürlütlü koparıyorlar", "korkmuyorum" vs.

Dergimizin başkaya girdiği 7 Ocak günü, barikatu oluşturan asker ve polis, maden işçilerine karşı ilk saldırıyı yaptı. Çok sayıda işçi gözaltına alınırken, yürüyüş kolu Mengen'e kadar geri çekildi. 8 Ocak'ta ise, alınan kararla madenciler Zonguldak'a geri çekilirken, sendika heyeti görüşme için Ankara'ya hareket etti. Madenciler, direnişlerini

yeni eylem biçimleriyle sürdüreceklerini açıkladı.

Ölü kabuk

Bu, işçi sınıfımızın tarihindeki büyük ender eylemlerden biridir. En kitlesel uzun yürüyüşüdür. Sonuç ne olursa olsun, silinemeyecek başarıları vardır. İlerde, aramızda kalanla önümüzde durana, bu eylemin objektifinden ısrarla bakmamız gerekecek. Bunu aksatmamak önem taşıyor. Birçok teorik ve politik gündem maddesinin arka planını şimdiden oluşturmuş bulunmaktadır. En başta maden işçisinin grevi ve uzun yürüyüşü olmak üzere, sınıf hareketi girdiği yeni aşamadaki pratiğiyle koca bir "zoom" koyuyor önümüze. Mücadelenin tüm ayrıntılarını, ölü ve canlı noktalarını, kurumuş, çürümüş parçaları, enkaz yığınlarını ve yaşam belirtilerini... Hepsini aynı anda, ortak zeminde seriyor önümüze. Kavga'nın kıpırdayan yerlerini, üstelik büyüterek gösteren bu büyütle doğru bakmasını öğrenmeliyiz.

Her alandaki ve her ne biçimde olursa olsun ölüleri yıkayıp gömmeli, devrimci hareket. Kendi ölü tırnaklarını koparmayı, kurumuş dallarını kesmeyi, 12 Eylül depreminin enkazını kaldırmayı, bütün pisliklerini temizlemeyi, ortadan kaldırmayı ancak ve ancak böyle başarabilir. Birçokları hala devrimci hareketteki ölü noktaları tespit etmekte, başarısız ve güçlük çekmekte. Yeniyi kurmanın, kendini yenilemekten geçtiğini kavrayamamış. Ya da lafzını yapmakla yetiniyor.

Komünarlar tavrını, ölü noktaları tespit edip, sancılı dogan yenini önünü temizleme ve yolunu açmaya adaylıktan yana koymaktadır. Uzun vadeli düşünmekle, mütevazî olmanın ince erdemini yakalamak da madalyonun bir yüzü. Bu açıdan, nesnel olarak yeninin önündeyiz. Fakat birçok açıdan da yeninin peşindeyiz, arıyoruz. Hatta izini sürüyoruz. Bu açıdan ise nesnel olarak ardındayız.

Yeni'nin hem önünde olmak hem de ardında! İşte bizim diyalektiklerimiz.

Sesler daha gür çıksın diye

Yurtdışı SERVİSİ

Almanya'da, Stuttgart İşçi Derneği ile Demokratik Birlik, Zonguldak grevdeki madencilerle dayanışma gecesi düzenledi ve maddi yardım kampanyası başlattı. Dayanışma Gecesi, 23 Aralık'ta Stuttgart'ta gerçekleştirildi. Geceye Ferhat Tunç, Nilüfer Akbal'ın da aralarında bulunduğu bir grup sanatçı katıldı. Yüksek katılımın ve coşkunluğun sağlandığı geceden elde edilen gelir, grevdeki madencilere gönderilecek.

Dayanışmayı yürüten komite yaptığı açıklamada, amaçlarını şöyle özetledi: "Zonguldak madencileriyle dayanışmak tüm demokrat ve ilerici güçlerin görevidir. Yurtdışında da anlamlı dayanışma kampanya ve eylemleri düzenleyelim. Gelin buradan da kavgadaki sınıf kardeşlerimizin gücüne güç katalım. Gelin bir demet kırmızı gül, birkaç bin mark ve dayanışma türkülerimizi, mesajlarımızı gönderelim onlara. Ki bu güçlü davada sesleri daha gür çıksın"

Grevcilerle Dayanışma Konto Hesabı:

V.T.A.S. (Grev fonu) Konto
6708 518 BLZ 60090100 Stuttgart
Bank-Germany.

Haydi Zonguldak madencileriyle dayanışmaya!

Komünarlardan bağış

Yine bu arada Avusturya-Vorarlberg'deki Komün taraftarları da düzenledikleri "Yabancılarla Dayanışma Gecesi"nde, Zonguldak madencileri için bağış topladı. Buradaki bağış kampanyası da sürdürülüyor. 15 Aralık'ta düzenlenen geceye Türkiye'den sanatçı Nilüfer Akbal ve Alaaddin Us ile Avusturyalı, İngiliz ve İspanyol müzik grupları katıldı.

Türkiye'deki nasıl bir yönetim

Bu, İktisat Dergisi Yayın Kurulu üyelerinden Ufuk Uras'ın Komün' deki ikinci konukluğu. Uras'ın yeni yazısını Türkiye'deki diktatörlük biçiminin ne olduğuna dair tartışmalar bağlamında sunuyoruz.

Ufuk URAS

Türkiye'de 70'lerin sonunda kapitalizmin krizi ve 12 Eylül darbesi ile devletin aldığı diktatörlük biçiminin değerlendirilmesinin, teorik ve politik önemi ortadadır. Buna rağmen 80'li yılların siyasal tahlili konusunda yaşanan belirsizlik de ortada.

Kapitalizmin rekabetçi dönemini karakterize eden liberal yönetim biçimlerinin, tekelleşme süreci içinde yerini otoriter devlet biçimlerine bıraktığını söyleye-biliriz. Dünya kapitalizminin tarihi, yaşanan bir dizi bunalımın da tarihidir. Kapitalizme ilişkin olan bu bunalımların, yapının kendi işleyişinden kaynaklanan bir dizi nedeni bulunur. Kapitalist piyasaların anarşik karakterinden, uluslararası boyutlarda üreyen bu gibi bunalımların bütünleşme sürecinde ulusal boyutta da yaşanmasına değin çeşitli boyutları sözkonusu edilebilir.

Bunalımlar ve devlet biçimi

Kapitalizmin tarihinde yaşanan her bunalım devlet biçiminin de değişmesine yol açmıştır. Sermayenin her yeniden üretiminde karşılaşılan zorluk ve tikanıklıklar doğrudan kapitalist üretim tarzının hakimiyetini tehlikeye düşürecek ölçüde arttığı durumlarda, yaşanan krizlerin doğurduğu tikanıklıklar sözü edilen değişikliklere yol açabilir. Kriz durumlarında, hakim sınıf içerisindeki değişik eğilimler arasında da çelişkileri arttırır. Bu çelişkileri liberal bir devlet biçimi içinde çözmek zorlaşır. Hakim

sınıf çelişkilerini kendi içinde çözmeyi başaramadığında, devleti olğan burjuva devleti kurallarına göre işletmekten vazgeçmeye, ulusal egemenlik, kamu özgürlükleri, kuvvetler ayrılığı gibi temel ilkelere terketmeye yönelir. Bu durumda hakim sınıflar, devleti bir kurtarıcının eline teslim eder. Kurtarıcı da genellikle sınıflarüstü gibi bir konumda yer alıyormuş gibi görünür. Ama son kertede hakim sınıfın çıkarlarını savunarak düzeni korur. Kriz dönemi atlatıldıktan sonra, hakim sınıf yeniden siyaset sahnesine çıkarak burjuva demokrasisi kurallarını devlete egemen kılar.

Bu sürecin politik/teorik adlan dırmasına gelindiğinde "askeri diktatörlük" kategorisi gibi betimleyici ve pek de bir şey ifade etmeyen kavramlarla "otoriter populist" (Stuart Hall) gibi analitik özelliği zayıf kalan ve belki de Stalinist rejimler için daha uygun olabilecek yaklaşımları bir kenara koyacak olursak, bonapartizm ve faşizm kategorileri üzerinde durmak gerekir.

Bonapartizmi doğru koymak

Bonapartizm, 19. yüzyılın ortasında henüz rekabetçi bir aşamada bulunan kapitalist toplumda, Fransa'da ortaya çıkan somut ve tarihi bir kriz durumuna tekabül eden bir devlet biçimi. Hatta bir tikel hükümet biçimi mi yoksa bir devlet biçimi kategorisi içinde mi değerlendirilmesi gerektiği de çok tartışmaya açık gözüküyor.

Faşizmdeyse işçi sınıfının doğrudan ve açık bir tehdidinin sözkonusu olduğunu biliyoruz. Kapitalizmin yaratmış olduğu iki temel sınıf arasındaki ilişkilerin niteliği

tain ediyor bu süreci. Burjuvazi ile işçi sınıfı arasındaki hesaplaşmanın yarattığı bunalım dönmele-
rinin devlet biçimi faşizm, burju-
vazinin değişik fraksiyonları
arasındaki çelişkilerin tain edici
olduğu bonapartizmde karşın bura-
da bu çelişkinin etkisi ikincil kalı-
yor. Bonapartizm, henüz krizin bu
denli keskinleşmediği konjonktür-
de geçerliliği söz konusu. Krizin
hat safhada kekinleştiği dönemler-
de siyasi çözüm olarak ortaya
çıkan faşizmde ise burjuvazinin
değişik fraksiyonlarının kenetlen-
diğini görürüz.

Bonapartizmin ne Marks'ın 18.
Brüner'inde, ne de Engels'in *Anti-
Dühring*'inde sistematik ve bir
devlet biçimi olarak incelendiğini
görürüz. Somut bir topluma özgü
tikel bir hükümet biçimi olarak
değerlendirilir. Bu yüzden genel
bir kategori olarak "bonapartizm"
Marks'ta bulunmaz. Zaten üçüncü
dünya ülkelerine yönelik olarak
her siyasi durumu faşizm kategori
siyle açıklamaya benzer bir durum
olarak "bonapartist" değerlendir-
mesini yapmak, teorik olarak za-
yıflatıcıdır. Latin Amerika ülke-
lerinden bonapartist krallıklara, Ke-
rensky'den Türkiye'ye bu kategori-
nin kullanılması açıklayıcı olma
özellikliğini zedeler.

III. Napolyon'un küçük toprak
sahiplerinin seçtiği ve onların tem-
silini üstlendiğini biliyoruz. Fran-
sa'da küçük toprak sahipliğinin
önemini de biliyoruz. Gericiliğini
küçük köylülüğün alan bir yapı
söz konusu. Diyelim ne Latin Ame-
rika'da bu nitelikte bir köylü sınıfı
var ne de bu köylü sınıfının siyasi
ağırlığı. Türkiye "bonapartizminin"
da lümpen proleter yanın şefliğini üst-
lenmediğini söylemeye bile gerek
yok.

Fransa'da bu rejimin kitlesel
desteği var. III. Napolyon Fransız
toplumunun en kalabalık sınıfının
temsilcisi.. Kendisine verilen yay-

gın kitle desteğinin bu topraklarda
olup olmadığını da geçerken sora-
lım.

Türkiye ve Bonapartizm

Biliyoruz ki burjuvazinin
maddi çıkarı devlet mekanizması-
nın ayakta durmasına bağlıdır.
Toplumun kurtarıcısı huzuru sağla-
mak için parlamenter rejimi ilga
ettiğinde, bilmiyoruz acaba
80'lerin başında parlamento burju-
vaziyi ürkütüyor muydu? Ya da
burjuvazi kendi rejimine sırt mı çe-
virmişti? Bonapartizm bütün sınıf-
ların üzerinde bir devlet niteliği
kazanarak, toplumsal çatışmaların
tarafsız bir hakemi gibi, tanım ge-
reği görünmesi gerekirken, toplu-
mun bağımsız organlarının bozu-
lup felç edilmesi hedeflendi, buna
tepki duyan farklı düşünen kamu-
yuna karşı kirliliği bir savaş açıldı.

"Fransa'da İç Savaş"da bir hü-
kümet olarak değerlendirilen bo-
napartizmde, burjuvazi yönetme
gücünü işçi sınıfının politik etki-
sinden çok kendi bölünmesinden
dolayı yönetemiyor. Ki devletin
toplumdan bağımsızlaşmasını
mümkün kılan da bu. İşçi sınıfının
siyasi gücü önemli bir düzeyde
değil. Bir denge hali söz konusu.
Burjuvazinin yapama gücünde ol-
madığını yıpranmamış askeri bü-
rokrasi gerçekleştiriyor.

'80 öncesi işçi sınıfının siyasi
gücü, hayatı felç edebilme kabili-
yetini, kapasite kullanım oranları-
nın burjuvazinin hafızasından bir
tür türlü silinmediği göz önüne alındı-
ğında benzerlik kurmak için varo-
lan gerçekliği epey eğip bükmek
gerekir. Darbeyle beraber işçi sını-
fının tüm ekonomik siyasi kaza-
nımlarını kaybettiğini ve açık bir
yeniliğe uğratıldığını Nişantaşı
entellektüelleri dışında herkes bili-
yor.

Bonapartizm hem birbirinden
çok farklı durumları açıklayamıyor

hem de geçici bir süre için geçerli-
liği unutulmuş uzun zaman dilim-
lerine yönelik evrensel bir nitelik
atfediliyor.

Faşist darbe

Türkiye'de icra organının
hakim sınıftan bağımsız olmayıp
iç içe bulunduğunu biliyoruz. Bü-
rokrasi burjuvazinin organik tem-
silcisi gibi çalışıyor. Bonapartizm-
de kitlelerin içerisinde
örgütlenebildikleri sendika, meslek
örgütü ve hatta siyasi partilerin fa-
aliyetine izin verildiğini biliyoruz.
Faşizan yöntemlere başvuru sözkö-
nusu olmaz. Şiddete baş vurma-
dan, gerek hakim gerekse diğer
sınıflar depolitize edilir. Faşizm-
deyse devletin toplumdan bağımsız-
laşması bir yana tüm toplum ku-
şatılarak toplum devlet ayırımına
son verilir. Sınıf içi hegemonya
bunalımından çok, kapitalizmin iki
antagonist sınıfı arasındaki çatış-
manın toplumu parçalanmaya gö-
türeceği boyutta şiddetlenmesi kar-
şısında esas olarak şiddete
dayanan yöntemle kullanılır. Bo-
napartizmde ise şiddet ikincildir.
Ücretlerin düşürülmesine direnebi-
lecek bir sendikal ve siyasal örgüt-
lenme düzeyinde bulunan Türki-
ye'de bu durum ciddi bir sorun
yaratmaktaydı. İşçi sınıfının ka-
zandığı hakların geri alınması açı-
sından barışçıl metodların pek
uygun olmadığı ise ortadaydı. Bur-
juva legalitesinden ayrılmanın mü-
sait bir zemini vardı. Emperyalist
zincirin zayıf halkası olmaya mü-
sait konjonktür izlenimi de
ABD'nin desteğini sağlayınca, fa-
şist darbe kısa sürede sınıf çatış-
masını bloke etti ve stabilizasyonu
sağladı. □

TÜM TEKNİKLERLER DERNEĞİ (TÜM-TED) KURULDU

Akademik demokratik haklar için

1. Kongre'mizi yaptık. Meslektaşlarımızın ekonomik ve demokratik haklarını kazanılması için derneğimiz aktif çalış-
malarını sürdürmektedir.

Başarının yolu örgütlü ve kitlesel bir mücadelesinden geçer. Bu anlamda meslektaşlarımızı kurulan demokratik mevzi-
zin çalışmalarında başarılı olması için, tüm teknikleri üye olmaya çağırıyoruz. Haydi; sesimizi duyuralım.

Gaspedilen haklarımızı kazanmak için, TÜM-TED'e üye olalım. Demokrasi ve bağımsızlık mücadelesinde, daha güçlü
TÜM-TED'le yerimizi alalım.

İnebey Mah. Tiryaki Hasan Paşa Cad.

Ayşan İş Hanı No: 53 Kat:2

Aksaray-İST.

POLEMİK

BİR KEZ DAHA YÖNTEM ÜZERİNE

Yeni sahnelerde eski oyunlar

Sözlü ve yazılı, devrimciler arası tartışmaların yararı ve gerekliliği, tartışma konusu olmalıdır. Öteden beri, temel sorunumuz yöntem olmuştur.

Hüseyin ŞİMŞEK

Savaşa karşı açılan kampanya sürecindeki sınırlı yapısal platformlar dışında, 12 Eylül'den sonra, devrimciler arası sözlü tartışma geleneği yaratılmış sayılmaz. Sendika, dernek vb. alanlardaki iletişim biçimi, neredeyse her kesim tarafından (kendini dışında tutmak kaydıyla) "didişme" olarak tanımlanıyor. İlk bakışta, olumlu bir manzara belirliyor gözlerinizin önünde. Herkeste, yanlış ve eksikleri ortaya serme telaşı! Fakat, maddiyonun öbür yüzü acı acı sırtıyor. Kendinizin de rol aldığı bir tragediyi izleme zorunluluğunun kahrediciliğini yaşamaya başlıyorsunuz.

Gerçekler, rahatsız edicidir; anti-huzurdur. Süregidenden hiçbir rahatsızlık duymayan, "gül gibi geçinip" giden devrimcinin duyargaları engellidir.

Sözlü tartışmalar geleneği, kelimenin tam anlamıyla yeniden yapılamıyor dedik. Ekleyelim, bu fonda kanallar açık değil. Kimse rahatsız etmek ve edilmek istemiyor. Eleştiri, öneri, polemik vb. biçimlerde ifadesini bulan ideolojik mücadele, potansiyele daha çok yayın yoluyla iletilir. Bu bir anlamda kitlenin, dinleyici değil ama okuyucu olarak faaliyete katılmasıdır. Bu, olanaklar ve belirleyiciliği açısından, tartışma götürmez. İdeolojik mücadelenin mümkün olduğunca bizzat kitlenin önünde sürdürülmesinin de özel bir anlamı ve işlevi var. Anında itiraz etme ve soru sorma, farklı kesim kitlelerinin aynı atmosferi paylaşmalarını vs. vs. düşünün. Bunlar hiç de az şey değil.

Sözlü ve yazılı, devrimciler arası tartışmaların yararı ve gerekliliği tartışma konusu olmamalıdır. Öteden beri, temel sorunumuz yöntem olmuştur. Olması gereken ile

olan arasındaki uçurum akıllara durgunluk verecek düzeyde. Yayınlarla sürdürülen ideolojik mücadele, hiç abartısız okuyucunun önünde bir girdap olarak duruyor. Araçlar, amacı sürekli kemiren, yiyip bitiren türde. Demagoji, çarpıtma, süpekülasyon, kişisel karalama, lümpen ağız, "halk gibi" adlandırma...

Usanmadan altını çizmemiz gerekir. Yukarıda sıralanan araçlar, umarsız insanlar için geçerlidir. Sorunun önemli olan ve bilinmesi gereken yanını açık açık koymalıyız. Bunlar, varolan sistemin onu yıkmaya çalışanların zihnindeki birer izdüşümleridir.

Agorafobi bitti ama

Devrimci kişi ve kesimlere yönelik ithamları, çabucak ve irdelenmeden, muhakeme istasyonundan transit geçirmek, en azından eksik bilgilendirmektir. Her eksik bilgilendirme ise kendi çapında bir yanlışla tekabül eder. *Yeni Demokrasi*'nin 32. sayısında yer alan *küfredici ve karalayıcı* tavrı aynı gelenekten gelen bir insan olarak, bana vicdan rahatsızlığı verdi. Bu rahatsızlığın, "yanıtlamak"la dindirilemeyecek bir yanı var. Öte yandan, işin ilginç yanı bu rahatsızlığı, o mecradaki birçok insanla paylaşıyor olmamız. Ki bu insanlar, itirazlarını dile getirince, "büyükler" tarafından "feodal" olarak nitelenmektedir.

Bilinç ve pratiğimizin ürünlerine sahip çıkalım!

Alanımızda, burjuva politik arenanın kalıntıları ve yeni yansımaları var. Bu kalıntı ve yansımalar birer tuzak gibidir. Sık sık karşımıza çıkarlar. Şimşek'in beş yılı aşkın bir, gazetecilik ve yazarlık faaliyeti oldu. Bunu çokları gibi, politika üstü olarak kavramadı, militan bir faaliyet olarak koydu.

Gün geldi, biçim ve yeri değişti, eksik ve yanlışları çoğaldı vs. Fakat, bu çabanın arka fonunu her zaman militan bir doğal veya yapısal örgütlülük oluşturdu. Bu 2000'e *Doğru*'da da *Nokta*'da da *Yeni Demokrasi*'de de böyleydi. Üç alanda da değişmeyen temel bir politik ve ideolojik tercih vardı. İki haber dergisindeki çalışma, 12 Eylül'le ilgili gerçeklerin kamuoyuna taşınması çerçevesinde bir konsensusun ürünüdür. *Yeni Demokrasi*'deki çalışma ise, daha farklıydı. Bu yayın mecrasında, o günün verili pratiği ideolojik ve politik tercihe genel anlamda bir uygunluk arz ediyordu. 2000'e *Doğru* ve *Nokta*'daki faaliyeti tanımlamak açısından, "konsensus" ifadesini kullandım. Nitelik açısından militan bir devrimcinin sendika, dernek gibi alanlardaki akademik çalışmasına girer. Şimşek, 2000'e *Doğru*'da çalışırken hiçbir zaman Aydınlanma ya da SP'li olmadı, olmak zorunda da değildi. Bunun aksini ne 2000'e *Doğru* ne de *Yeni Demokratlar* iddia edebilir. Çünkü Şimşek dolaylı dolaysız birçok gereklilik açısından, *Yeni Demokrasi*'ti. Bugünkü eleştirilerine ve bu eleştirileri *Yeni Demokratlar*'ın bilmelerine rağmen!

O günlerde, kimilerinin çiğ ve çocukça tavırlarına maruz kalmadı değil. "Aydınlanma çalışmalarında çalışacağına, gir bir fabrikaya, git pazarlamacılık yap" diyenler vardı. Bunlardan kimi, yasal parti çalışmalarının gönüllü neferi oldu, kimi de "kendine göre işi"nin kabuğunda uğraşıp gidiyor. Kimi pozisyonunu hiç değiştirmeden ahkam kesmeyi sürdürüyor vs. Kısacası, "sorun yaratmadan" idare ediyorlar. *Yeni Demokratlar*, bunları hiç anımsamak istemiyor. Arjantinli yazar Julio Cortazar'ın yerinde bir tanımlaması vardı. Unutmak, belki de insanın us sağlığı için bir gereksinimdir. Ama unutmak, aynı zamanda gerçeğin çarpıtılmasıdır.

Parti diyalektiğini anlamak

İki çizgi mücadelesi sınıflı toplumlarda, doğru ile yanlışın mücadelesidir. Bu kavga, sınıflı toplumlarda sınıf mücadelesi içeriğini kazanır.

Nihat CİHAN

Mao'yu temsil etme değil, bazı konularda AEP yöreğine girme *Yeni Demokrasi* açısından, ne yazık ki bir gerçeklik. "İki çizgi mücadelesi" sorunundaki yaklaşım bunun örneklerinden sadece biri. Nitekim, *Emeğin Bayrağı* 1-15 Aralık tarihli sayısında, Yeni Demokratların AEP hattına yakınlık duyduklarını açık açık yazdı. İrdelemelerimize geçmeden önce, *Emeğin Bayrağı*'nın ilgili yazısına birkaç atıfta bulunalım.

"...*Yeni Demokrasi*'nin, bir sayıya ayağını yere vurup, 'bu bilimsel bir gerçektir' dediği düşünceler, bir başka sayıda mahkum edilebiliyor. Esasen her iki yazının da 'iki çizgi mücadelesi' ne dair tam bir düşünce açıklığı içinde olduğu söylenemez. Bununla birlikte, R. Cem Karataş'ın..... eklektizm labirentlerinde sarhoş sarhoş dolaştığı yazıya, proletarya partilerinde iki çizgi mücadelesinin sürekli olduğu düşüncesi damgasını vururken, F. Ali'nin yazısı iki çizgi mücadelesinin kaçınılmaz olduğu;

Somut olaylar ve olgular, bilencerce yazılmıyor. Yurt dışındaki, hapisteki ya da yurt içinde ama, sözkonusu pratiğin tamamen dışındaki kaleme alıyor. Dolayısıyla, bir zamanlar 2000'e *Doğru*'da çalışmış olmak, bir sürü niteleme için yeterli sebep olabiliyor. Görünürdekinin arka fonuyla ilgilenilmiyor. Belki Şimşek'in *Komün*'den önce, *Yeni Demokrasi*'de çalıştığı ve yazdığından bihaber. Hem Şimşek'in "bugün"ünü mahkûm(!) etmek için bunları görmezden gelmek, kolay bir manevra olarak da kavraniyor.

Yazar, şuna da güveniyor olabilir: Şimşek, birçok açıdan isim vermeden ve kısıtlı konuşmak zorunda. Öte yandan, Cihangir Doğan bir farazdır. Şimşek, onun

ama sürekli olmadığı savunusuyla belirleniyor. Hakkını yememek için belirtelim. Ferhat Ali iki çizgi mücadelesi konusunda leninist parti öğretisine yaklaşıyor... F. Ali...'monolitik parti' düşüncesine sempatiyle bakıyor..... iki çizgi mücadelesinin sürekli olduğu düşüncesine MarksizmLeninizm'in cephanesinden aldığı silahlarla önemli birkaç vuruş yapıyor.../... *Yeni Demokrasi*'nin de bir karar vermesi gerekiyor: Yazıların hangisine inanalım..."

Bir revizyonist türkü

Teoride AEP'vari düzey! *Emeğin Bayrağı* 'nın teslim ettiği gibi bu F. Ali'nin yazısında çok açık.

"... iki çizginin her dönem proletarya partisinde mutlaka varolmasını öğütleyen gerekliliğini savunan mantık Lenin'in sözlerinden hiçbir şey anlamamış demektir..."(1)

Alıntıda söylenenleri özetleyecek olursak:*Birincisi* : İki çizgi proletarya partisinde her daim yok-aslını bilse de faraza olarak kabul etmek durumundadır. Hesaplaşma kişiler bazında da yürüyecekse, biçimini doğru saptamak gerekmez mi? Şimşek'e kaç yapayım derken göz çıkartılmak mı isteniyor? Kimin yararına? Yeni Demokratlar, bunu avantaj olarak kullanmayı fetiş haline getirmemelidirler.

Yeni Demokrasi'nin 32. sayısındaki yazılarla, agorafobiye son verildi.Yani, Komünarlara dair söyleyecekleri anlamında, sahneye çıkma korkularını yendiler. Daha iyimser bir tanımlama kullanalım: Hazırlıklarını tamamladılar. Ama bu, acı gerçeği değiştirmiyor. Yine kafa göz yarararak işe başladılar. Agorafobi bitti, sahne yeni fobilere ek olarak bir sürü de hobiyle dolup taşacak gibi.

tur. *İkincisi* : İki çizginin gerekliliğini savunmak, Lenin'i anlamamaktır.

Bu, revizyonist bir türküdür. Mao'ya saldıranlardan çok dinledik *Yeni Demokrasi*'nin aynı koroya katılması, elbette ki üzücü.

İki çizgi mücadelesi, sınıflı toplumlarda doğru ile yanlışın mücadelesidir. Bu kavga, sınıflı toplumlarda sınıf mücadelesi içeriğini kazanır. Gerek toplumda, gerekse toplumun ürünlerinden biri olan işçi partisinde, her daim ve değişik düzeylerde devam eder. Mao ne diyor?

"Aslında iki sınıf arasındaki ve komünist parti içinde iki çizgi arasındaki mücadele daima varolmuştur. Bunu hiç kimse red edemez. Materyalistler olarak elbette bizler de red etmemeliyiz"(2)

Bu alıntı, Mao'nun Arnavutluk Askeri Delegasyonu ile yapılan konuşmasından. Söylenilenlerden anlaşılması gereken gayet açık. F. Ali'nin söylediğinin aksine, komünist partilerinde iki çizgi mücadelesi her zaman vardır. Yeni Demokratlar bunu red etmekle, yıllardan beri avrı olduklarını söyle-

Sevgili Yeni Demokrat yazar, "gazan" hayırlı (!) olsun. "Fer" i eksilmiş bence, sen yine de dizlerine bir soruver.

Ağaçta takılıp ormanı unutmak

Yazarlar, kafayı Şimşek'in 2000' *Doğru*'da yeralan haberiyle bozmuş. Neden? *Komün* Yayın Yönetmeni'nin bir zamanlar sözkonusu dergide çalışıyor olmasını ve 2000'e *Doğru*'ya haber olmayı, Komünarlar için bir "eksi puan" olarak sunuyorlar. Toplam iki yılı aşkın sürede, bir çoğu kapak olmak üzere yaptığı onlarca haberlerden (2000'e *Doğru* ve *Nokta*'daki) sadece 'biri hariç hepsinde

dikleri AEP güzergahına meyilet-mektedir. F. Ali kelimesi kelime-sine AEP'i tekrarlıyor. Partide gö-rüş ayrılıkları ve sapma, tıpkı AEP gibi "çizgi" olarak tanımlan ma-makta. Çizgi, bütünlüklü bir plat-formla eşitlenmektedir. *Yeni Demokrasi*'de ne söyleniyor ona bakalım.

"... bazılarınca savunulan sap-manın da, akımın da ideolojik gö-rüş ayrılığının, platform halini al-mış, teorik revizyonizm haline gelmiş şeylerin aynı kefeye konup, hepsine 'çizgidir' demek, leninizm ile bağdaşmaz." (3)

Biz hiç de sapma, akım ve plat-formu aynı kefeye koyup, araların-laki farklara göz yummu-yoruz. "Fark"a göz yummuyoruz ama tüm bunları çizgi olarak değerlendiri-yoruz. Lenin ve Mao ile bağdaş-mayan bu değil. Tam tersine, *Yeni Demokrasi* 'nin "sapmalar"a "çiz-gi" demeyen anlayışdır. Çizgiyi tanımlayışlarına bakalım.

"Öyleyse nedir çizgi? Bir akı-mın gelişerek, mutlak ve tamamı-yla şekillenmiş, kesinlikle ortaya çıkması gerçeğidir.../...Güncel si-yasal konularda her farklı düşünce-nin çizgi olamayacağı bilinmeyen bir şey mi?... İki çizgi mücadelesi-nin kaynaklarının her daim prole-tarya partilerinde varoluşunu sür-

Yeni Demokratların katkısı vardır. Bu Şimşek'in bir çevreden profes-yonelle yararlanmasi değil, o çev-re-den biri olarak yürüttüğü akade-mik bir çalışmanın biçimidir. Ki-nun, ortak başarılar hanesinde önemli bir yeri var.

Yazarlar, *Genel Hat Üzerine Bir Öneri*'nin ana temasını eleştire-ceklerini yazıyor. Alıntılar, adı geçen kitapçıktan yapıyor. Fakat dönüp paragraf aralarına 2000'e *Doğru*'yu yerleştirmekten bir türlü vazgeçemiyor. Adeta, Özal'ın gerekli gereksiz her konuş-masının arasına, "12 Eylül öncesi" imgesini serpiştirmeyi prensip ha-line getirmesi gibi. Yöntem aynı, şöyle denmekte:

"Biz komünar çizginin... 2000'e *Doğru*'da çizgimize yönelt-tiği eleştirileri irdeleyerek aramız-daki ayrışım noktaları konusunda kamuoyunu aydınlatmaya çalışa-cağız." (1) Bu birçok kez tekrarla-nıyor. Yazının son paragrafında ol-duğu gibi.

"...gelecek sayılarımızda A. Derviş'in çizgisinin..... 2000'e

dürüyor oluşu..." (4)

Bunlar *Bolşevik Partizan* 'ın gö-rüşleridir. Komünarlar, onların gö-rüşlerini savunmakla suçlanır sık sık. Oysa, biz onları da mahkum ediyoruz. *Bolşevik Partizan* 'ın gö-rüşleri olduğu için değil, yanlış ol-duğu için. Çizgi, sadece bütünlüklü ve geliştirilmiş, kesin platformlar ile eşitlenemez. Bütünlüklü siyaset ve program elbette bir çizgidir. Buna kimsenin bir itirazı yok. Fakat arkadaşlar yalnızca bu duru-mu çizgi olarak değerlendirip, "sapmalar çizgi değildir" diyorlar. Ayrıldığımız nokta burasıdır. Sapma ve güncel siyasal konula-rdaki yanlış fikirler gökten mi ini-yor? Bu tür fikirler bir düşünce sis-teminden bağımsız mı? Elbette değil. Öyleyse neden bunlara da çizgi denilmiyor. Sapma düzeyin-deki bir çizgi, elbette daha kolay düzeltililebilir. Sapma, akım vs. çiz-ginin değişik aşamaları ve biçimle-ridir.

Hangi düzey ve biçimde olursa olsun, işçi partisindeki farklı fikir-ler kökleri toplumda olan nesnel gelişmelerin birer yansımasıdır. Hangi düzeyde olursa olsun parti-deki her farklılık nesnel gelişmele-rin düşüncelere birer yansımasıdır. Toplumda süreduran eski-yeni ara-sındaki gelişmelerin yansımasıdır.

Doğru'da proleter sosyalist güç-lerle kitle çizgisi ve kitle önderleri-nin merkezi görevin icra edilme-sindeki... vs. komularda irdeleme yapmaya devam edeceğiz." (2)

Sanki, Komünarlarla ilgili tek yazılı belge, 2000'e *Doğru*'daki o tek sayfalık haber. *Genel Hat Üze-rine Bir Öneri* 'nin kendisini, bul-mak mümkün değil. Daha da kor-kuncu, sanki 7. sayıyı çıkan *Komün* 'ü hiç okumamışlar, temin edemiyorlar. Bu görüşlerin bu der-ginin sayfalarında daha da genişçe açılmış olması, Yeni Demokratları zerrece ilgilendirmiyor. Yaratılan görüntü ya da imaj bu. Meğer bendeniz farkında olmadan ne müthiş bir haber yapmışım! Ayrı düştüğüm dostların, koca kitabı bırakıp ve devamını getiren *Komün* 'ü es geçip habire ilgili haberime atıfta bulunuyor ve daya-nak alıyorlar. Bunu, "büyük başa-rı" saymamak elde mi? Ama insa-nın içi rahat etmiyor.

Önemli bir ayrıntı: Haberi yap-tığı dönem, Şimşek'in fiili tavrı Komünar değil, "süflenmekle"

Bu çelişkilere sahip olmayan bir parti düşünülemez. Eğer parti ya-sayan ve canlı bir organizmayla bu böyledir.

Karşıtların kaçınılmazlığı

Marksizm-leninizmin olduğu her yerde tersi de vardır. Bir ko-münist partide egemen marksist-leninist çizgi, tersi olmadan düşü-nülemez. Hiçbir süreçte, karşıtı ol-mayan bir durum olmamıştır. Çe-lişki bütün şeylerin gelişme sürecinde vardır. Evrensel olan çe-lişki, sınıflı toplumlarda ve onun bir ürünü olan partide sınıf kavgası içeriği kazanır. Bir işçi partisinden sözcüğümüz zaman, ona egemen olmasa da karşıtlardan da söz etme-liyiz.

Yeni Demokrasi 'de neler söy-leniyor:

"Komünistlerin görevi, sınıf mücadelesinin, iki çizginin gerek-liliğini örgütlemek değildir. Eğer bu gerekliliği örgütleme gibi, Leninist partiyi felce uğratan maddeden yokolmasına, çürümesi-ne yolaçan bir rotada yol alınırsa, başka şeylerin yanında bu demek-tir ki, eğer bir çizgi yoksa, mutlaka suni de olsa, bu çizgiyi yaşatmak gibi gülünç duruma düşüldü; bu

damgalayan Yeni Demokratlardan yanaydı. Söz konusu dönemde, yoğunluğu "sol haber" ağırlıklıydı. Bunu en iyi bilen Yeni Demokrat-lardır. Pratik tavrıları, kota uygula-mak yönünde olmuştu. DABK'nin konferans yapıp yeni merkezileş-meyi gerçekleştirdiği haberi hoş-larına gitmedi. "Açık Mektup" haberinde olduğu gibi işgüzarlık olarak nitelediler. İdeolojik taraf-girlik, bir gazetecinin özellikle de devrimci hareketlere yaklaşımının nesnel olmasına engel değildir. TKİH, TDKİH, TKP-ML(DABK) konferanslarını ve TDKP, TKP-ML Hareketi, TİKB, TKİH'e yö-ne-lik birlik çağrıları, bu anlayışla ha-ber yapılmıştı. Bir yıla yakındır, yargılanma sürüyor. Çünkü, bu olup bitenlerin kitlelerden uzak tu-tulması, devletin politikası olsa ge-rek. " Bakın bunları hangi dergi duyurdu" demek, Cihangir Doğan'ın hoşuna gidebilir. Bize sa-dece komik geliyor. 2000'e *Doğru* konusundaki teorik ve pratik yak-laşımında tutarlı olmalıdır-lar. Cezaevindeki Pedük'e 2000'e

yapının sahiplerini gülünçleştirir." (5)

Söylenilenler, müthiş bir kafa karışıklığını gösteriyor. Sınıflı toplumlarda sınıf mücadelesinden ve parti içindeki iki çizgi mücadelesinden kaçınamazsınız. Yukarıda söylenilenlerin tersine marksist-leninistlerin parti içindeki burjuva çizgiye karşı, açık ve sürekli bir mücadele yürütme görevi vardır. F. Ali, sözcüklerle değil, öyle uğraşsa bunu anlaması zor olmayacak.

"Meşru", "gerekliklik" ya da "kaçınılmazlık" gibi kelimeler üzerine sayfalar dolduran F. Ali'ye anımsatılması gereken birçok şey var. Parti içindeki burjuva çizgiyi marksist-leninistler icat edemez. Yaratamaz çünkü, sınıf mücadelesi kişi ya da grupların keyfi olarak yaratıkları birşey değildir. Bu nesnel bir gerçektir. Öznenin bunu kabul edip etmemesi somut gerçeği değiştirmez. Sınıf mücadelesini sınıfsız topluma ulaşıncaya kadar yürütebilmek temel bir prensiptir ve yaşamın her alanı ile bütün biçimlerini kapsar. Oysa Yeni Demokrat yazarlar partide sınıf mücadelesinin sürekliliğini kabul etmiyor.

Doğru'nun "Engin Kaya olayı"ndaki tavrını eleştirmek, ciddiyet hakkında bir bilgi verir sanırım. Yine "köylü kurnazlığı", yine "esnaf kafası" üstü çıkıp, kendi sorumluluğunu perdelemeyi başardı. Tabi bu yine görüntü ya da imaj oldu. Kimi olgular arı kovarı gibidir. Yeterli somut bilgisine sahip olmayana, çomak sokturmadan yarar umulmamalı. Gerekliyse, kapağı kardurmak da ismarlanmamalı.

Devrimci sorumluluk bilinci taşıyan hiç kimse, "çamur at izi kalır" rahat hesapları içinde olamaz.

Küs kardeş düşman olmasın

Aslında, Yeni Demokratlar Komünarlarla uğraşmak zorunda. "Uğraşmak"ı yakından ilgili olmak anlamında kullanıyorum. Olumlu bir ayrışma ya da yeniden bütünleşme sürecinin, "olmazsa olmaz"larından biri de bu ideolojik mücadeledir. *Komün* çıktıktan sonra Yeni Demokratlar esas olarak sözlü ve kişisel saldırı, spekülasyon vs. ile yetindi. *Komün*'e

Partiyi yozlaştıracak ve gelişmesini engelleyecek olan bu mücadeleyi kabul edip, doğru bir temelde yürütmek değil, kabul etmemektir.

"Partide eğer bir çizgi yoksa" sözleri, partinin diyalektiğini anlamayan, onu yekpare değerlendiren idealist bir yaklaşımdır. Bu noktada da Mao'yu doğru kavrayamıyorlar. Onlar Mao'nun sadece iki çizgi konusundaki değil, aynı zamanda sosyalizm anlayışından da belli ölçülerde kopuyorlar. Stalin'i savunma adına, onun bazı hatalarına sarılma şeklindeki pozisyonlar, azami programdaki kayışların örneğidir.

Hizibe göz yummak

Partide iki çizgi mücadelesinin her dönem olacağını söylemek, hiziplere göz yummak anlamına gelmez. Bir işçi partisinin en önemli özelliklerinden biri de, onun irade ve eylem birliğidir. Bu, tartışma temelinde belirlenmiş çoğunluğun görüşleri olarak da adlandırılabilir.

Çoğunluğun görüşlerini titizlikle uygulamak, tüm üyelerden program ve tüzüğe uymalarını istemek bir görevdir. Sorun, bunu azınlığın

Doğu Perinçek para yardımıyla bulunmuş! Teknik işleri 2000'e doğru yapacakmış! Birkaç aylık kağıdını sağlamışlar bile!... Evet, "yetkili" ağızların yaydığı bunlardı. Neden sonra, *Yeni Demokrasi*'de bir yazı yayınlandı. *Komün*, Komünarlar'da bir anımsatmayla yetindi. "...İdeolojik mücadeleyi spekülasyon üretimiyle karıştıran dostlar, hala bu konuda biraz ısrarlı. 'Düşman kardeş' kötü birleşimin yıkıcılığını unutmadık..."

Yeni Demokratlar, 32. sayıda C. Doğan'ın şahsında, o güne kadar yazmayışlarının özelleştirisini yaptı. Küskünlüğün bir kenara bırakılmasına sevindik. Fakat bu tavır değişikliğinin, kitle örgütü olmanın dışında birçok şey olan ATİK'in son karar ve pratiğinden sonraya denk düşmesi rastlantı değil. Sorunumuz bunları irdelemek değil, sırası geldikçe gündeme almak üzere geçiyoruz. Amacımız, yöntemdeki sakatlıkları vurgulamak; araç, alan vb. karmaşasını göstermek.

Yeni Demokratların dolaylı dolaysız değişik yayın organlarında, Komünarları tanımlarken kullandıkları, anahtar kavramların altını

haklarına saygı duyarak, leninist parti normları ve bunların başlıcası olan demokratik merkeziyetçilik zemininde tartışmayı dışlamadan yapmaktır. Yoksa, parti hiziplerin aritmetik toplamı değildir. Her grubun kendi programı ve disiplini temelinde faaliyet yürüttüğü bir parti elbette leninist olamaz. Leninist partinin resmi bir programı, tüzüğü ve merkezi vardır. Bunlar tartışma konusu bile yapılmaz. Bu durumda leninist parti öğretisini reddettiğimiz ön sürülmesi, basit bir demagogidir.

Yeni Demokratlar bizi 1912'ler öncesinin parti anlayışını savunmakla suçlamaktadırlar. Suçlamanın düşüncelerimizle hiçbir ilgisi yoktur. Biz 1912'lerde, partiyi bir tek program, tüzük ve merkez etrafında birleştiren leninist anlayışı savunuyoruz. Ama bununla yetinmiyoruz. Bu sorunda, Mao'nun geliştiriciliğini vurguluyoruz. Yani yakalanması gereken öncelikle bu yeni düzeydir.

doğru ve tam doldurmak gerekiyor. Komünarların teorik hattına sağ oportünist, revizyonist ve dogmatik tanımlamaları getiriliyor. Bunun sonuç olarak Kaypakaya hatından bir sapma olduğu belirleniyor. Politik tavır ise çok daha farklı. Adı öyle konmasa fiili olarak, karşı-devrimcilik muamelesi yapılıyor. ATİK açık açık böyle bir tanımlama getirmediyse bu, tabandan gelen güçlü tepkinin ürünüdür. Bir sürü manevradan sonra, bir formül bulundu. Komünarlar "demokrat" olarak nitelendirildi. Yani Yeni Demokratlar, kendi adlarındaki "yeni"yi Komünarlara layık görmedi. "Demokrat" tanımlaması, günümüzde karşı-devrimci ilan edilemeyenlere dair bir ara çözüm modası oldu. Açıkta ilan edilemeyen, bu kez yoğun olarak satır aralarına yerleştirilmekte, pratik tavra yön vermektedir. Dolayısıyla, Yeni Demokratların fiili politik tavrı, karşı-devrimci tanımlamasına tekabül ediyor. Tanımlamalarından örnekler verelim.

"...tasfiyeciler mülteci güruhu..."

"...tasfiyeciler, düşkün güruhu..."

"...bir grup tasfiyeciler döneci..."

"...tasfiyeci ihanet odağı..."

Yeni Demokratların, pratik tavrını belirleyen tanımlar işte bunlar. Bu kitlesel ya da taban tavrı olmuyorsa, Yeni Demokrat yönlendirmeye rağmen olmaktadır. Demagoji, spekülasyon ve küfür edebiyatı, taban-tavan arasındaki bu farklılığı gidermeye yönelik bir salvodur. "Küs olma" süreci, yerini "küfür çağı"na bırakıverdi. Okuyucu, pratik tavrılarının dergi sayfalarında yazılanlardan çok daha olumsuz olduğundan emin olabilir. Yazıya geçirilenin yanısıra pratikteki somut tavrılarını esas almak durumundayız.

Yazılı "küfür edebiyatı"ndan örnekler sunduk. Bunların altını doldurmaya geçmeden önce, dikkat çekilmesi gereken bir nokta var. Önemli olan bir yazıda kaç "küfür" kullanıldığı değildir. Bir ya da birkaç kez kullanılmış da olsa, "küfür"ün niteliğidir. Nitelemenin boyutu ve kapsamı, bir kez de kullanılsa her şeye yetebiliyor.

İlle de dostun gülü

Shakespeare'in bir sözü var: "Her dost, dosdoğru dost olmuyor." Bir de Pir Sultan'ın bizzat yaşadığını ifadelendirmesi: "İlle de dostun gülü yaralar beni."

İnsanoğlunun belki de en berbat özelliklerinden biri, "kolay harçama" olgusudur. Buna, devrimci hareket ve kişiler arasındaki ilişkilerden birden fazla örnek vermek, yaralı olacaktır. Hem de dünden ve bugünden. Fakat, uzun uzun irdelemelerden ziyade, kısa anımsatmalar olarak.

'80 öncesi, Tunceli'de taraftarı öğretmenün hunharca öldürülmesi üzerine, Devrimci Yol çevresi ideolojik, politik kaygıları bir çırpıda atlayarak, TKP-ML'yi "adi bir cinayet şebekesi" olarak ilan etti. Yurt çapında, bunun teşhir ve propagandasını yaptı. Neyse ki taraflar birbirini dinlemeye fırsat buldu da kısa zamanda önlendi.

Aynı geleneklerdeki ayrılıklar sonrasına göz atalım. TDKP'den ayrılan bir kesim, TİKB'yi oluşturdu. '79 ve '80'de taraflar silahlı çatışmalara girdi. Öldürme ve yaralamalar oldu. Bildik, "düşman kardeş" geleneği! Bir ara iki taraf da "bütün enerjisini" birbirine yö-

ayrılan bir kesim, TİKB'yi oluşturdu. '79 ve '80'de taraflar silahlı çatışmalara girdi. Öldürme ve yaralamalar oldu. Bildik, "düşman kardeş" geleneği! Bir ara iki taraf da "bütün enerjisini" birbirine yöneltti. Birbirinin faaliyetini baltalamak, pratiklerinin esasını oluştururdu. Tanımlamalarına bir bakalım. TDKP, içinden çıkan TİKB'yi ne olarak görüyordu? "Karşı-devrimci revizyonist hizip", hatta daha çok sözlü nitelemelerde kullanılmak üzere; "faşist". Bugün ise, TİKB'nin ideolojik, politik hattında köklü bir değişiklik olmamasına rağmen, "dört komünist hareketten biri" olarak görüyor. Birlik çağrılarında bulunup, pratik çaba içine giriyor. Bütün bunlar, bizim için sevindirici gelişmeler. Fakat bu konuda TDKP'nin her hangi bir özeleştirisini ne duyduk, ne de okuduk. Çünkü olmadı.

12 Eylül sonrası, gelenekler arası ayrılıklar silahlı çatışmalara götürmedi. Ama geçmişteki bu çatışmalara kaynaklık eden tanımlamalar, bugün de yapılıyor. Yani sıcak çatışmaların teorik, politik zemini hala var. Zihinlerimizde hala tazeliğini koruyan örneklere gelelim.

DABK, ayrılık tavrını şöyle gerekçelendiriyordu 87'de: "...parti yönetimine çöreklenmiş bu burjuva ajanlarıyla aynı masaya oturmak ihanettir." Merkez için, "en tehlikeli düşman" ve "ilk vurulması gereken karargah" ifadelerini kullanıyordu. TKP-ML(DABK) yıllar sonra, 1990 yazında bir "birlik" çağrısı yayınladı. Merkez'in geçmişteki "küfürnameleri"nden yakınıyor. "Adına yazı dedikleri küfürnamelere tavrı al... Devrimci örgütler arası düşmanlık burjuvazinin ekmeğine yağ sürer." Kendi tanımlamalarını ise es geçiyor. Bu samimi bir yaklaşım değil. Birliğe gidecek yolla da ilgisi yoktur. Devrimci hareketlerde, kendi kapısının önünü süpürme geleneği yok. Sokağın kirliliğine, komşular arasında günah keçisi aramakla yetinir. Aynı sorun, AEP hattındaki hareketlerin birlik çabalarında da yaşanmakta. *Proletaryanın Yolu*, birliğe yaklaşımından dolayı, bir sayısında *Orak-Çekiç*'i eleştirdi: "Komünist hareketin tek bir gruptan oluştuğu belirlemesi tasfiyeci, dar grupçu ve sekterdir." *Orak-Çekiç* 'in yanıtı şu oldu: "...tek kelimayle aşağılık saldırı..." (3)

Ayrılığın ertesinde, şahsen de tanık olduğumuz, Merkez'in sözlü ve yazılı propagandasının ise, geri kalır hiçbir yanı yok. Merkez, DABK'la ilgili derin öngörüler sıralamıştı: ".....DABK'ın şefleri, GKK şefleri gibi ihanetçi olacaklar", "teslim olacaklar", "yenilgi artıkları", "DABK 12 Eylül sürecinin yenilgi artığıdır", "DABK'ın varlığı düşmana karşı değil, bize karşıdır" vb. Bu ithamlar, öteki örnekler gibi birer felaket! Tüyler ürpertici, korkunç!.. Basitçe kabul eden, kolay ve çarçabuk harcıyor. Belki de en korkuncu, bunu yaptırın asıl etkenin, ortak potansiyel üzerindeki rekabet dürtüsü olması. Karşılıklı kafa göz yarma hareketi, tabanı demoralize ediyor, kendinde bir olgu olarak da kalsa tepki topluyordu. Bir süre sonra, "MKSB 1. Toplantı Sonuçları" açıklandı: "3. Konferans ve 3. MK'nın, DABK'ın varlığı konusundaki düşüncesi ML'dir." Fakat bunu, bir özeleştirisi izledi. "DABK'ı 'sol oportünist' ve yenilgi artıkları ilan etmek, tek yanlı ve inkarcı bir yaklaşımdır. DABK bugün hala partinin asgari ve azami programından sapmamış ve bu yönüyle ML'dir. DABK'ı 'sol oportünist' ilan etmek, kendimizin inkarıdır..." Yaklaşımlarının iç tutarlığı açısından bakılırsa, çok doğru. Ama bu ilk "kendinin inkarı" değil ki. Parti tarihine bir bakalım. Her konferansta, bir önceki MK anti marksist-leninist ilan edildi. Bütün sorumlulukların günah keçisi yapıldı. Öyle ki "onsekiz yıllık şanlı parti tarihi", Türkoğlu'nun deymiyle, "...bir çırpıda oportünist önderlikler tarihine" dönüştü.

Tek tek olaylardaki inkarcılığının özeleştirisiyle bir yere gidilemez. Temel anlayıştaki inkarcılığı kazımak gerekiyor. Bu yapılmadığı için, Merkez yayın organının 92. sayısında özeleştirisini unutup, DABK için yapılan eski tanımlamalarına döndü: "...12 Eylül artığı, 'mücadele kaçkını' ifadelerini kullanmışık..... kullandığımız sıfatlarda hiç bir yanlışlık olmadığını, tarih doğrulamıştır." Görüldüğü gibi tavrı ideolojik ve politik temalara göre değil, her somut dönemde kendisinin hareket serbestisine göre, pragmatist bir biçimde belirleniyor. DABK için yaptıkları eski tanımlara dönmekle kalmayan Merkez, aynı derin öngörülerini Komünarlar için de yapıyor.

or: "Yeni tasfiyecilerin de aynı yolu seçmemeleri için, hiçbir neden yoktur." (3)

Bu anlayış, tüm bunları başardıktan sonra, bir de kalkıp Komünarları "yanar döner" olmakla suçluyor. Geleneğimiz için, "Metris ruhu"nun iki ayrı ve zıt anlamı var. *Birincisi* : Diğer devrimcilerle beraber ve direnme ruhu. *İkincisi* : Somut koşullara göre tavır belirlemenin ötesinde, sık sık değişen ve tutarsızlıklara bile varabilen politika zigzagları. "Şekerli su"dan tutun, "mavi kefen", "ilke sorunu" tek tip elbiseye kadar. Aslında, Metris pratiği bir laboratuvar gibidir ve irdelenmelidir. Tabii ki bugün açısından. Çünkü bugün, adeta bir ekol halini alan bu dinamik, varolan ideolojik, politik ve pratik gi-dişatı tayin etmektedir.

Son bir örnek: *Komün* 'ün ilk sayısında, Y. Küçük'ün "hırçın" tavrı eleştirilmekteydi. Sorulan soru şuydu: "Küfürle karşı küfür mü?" Daha sonra, "küfür edenlere, aşağı yukarı aynı dille küfür etmek bizim işimiz olmamalı. Küfür edenler var diye, kendimize tek yanlı övgü memurluğu yapmak da." (4) *Devrimci Mücadele* 'nin Ekim sayısında Küçük'e dair bir eleştiri yer aldı. Yazı şöyle bitiriliyor: "... Y. Küçük, tıpkı ABA'cılar gibi 27 Mayıs'ı anlamadığını belli ediyor. ABA'cılarla birlikte finans kapital deirmenine su taşıyor. Eh Osmanlı şairinin dediği gibi: 'Köpektir zevk alan sayad-ı bi insafa hizmetten' (İnsafsız avcıya hizmetten zevk alan köpektir)." Hani nerde eleştiride "yapıcı" olmak? Bütün bunlar, birer hazımsızlık örneği değil mi?

İçerde de dışarda da hepimiz yaşadık ve gördük. Ama Yeni Demokratlar, mücadele tarihinden olumlu dersler çıkaramıyor. Denmiş, büyük zararlar vermiş ve kitlelere artık bıkkınlık getiren yöntemlerde ısrar ediyor.

Mihına vuran nalından esirge-
mez

Yeni Demokratların, yıkıcı tavrının yazılı ürünleri gündeme geldiğinde, Aralık sayımızda özetle kaygılarımızı dile getirdik. "...düşman kardeş' kötü geleneğinin yıkıcılığını unutmamak... Başkalarına kulak vermeyi önemsiyoruz." Komünarların teorii ve pratikleri bütünüyle buna uygun olmuştur. Bu kez, yanlış tek tarafh sürdürülmüş ve sürdürülmektedir.

Şimdi Komünarlar hakkındaki tanımlamaların altını doldurmaya geçebiliriz. Yeni Demokratlar, Halkçı Demokratlara yaptıklarını Komünarlardan sakınacak değildi ya! Kural bozulsun istedik. Umudumuz vardı. Oysa, yazılarda gecikmiş olarak başlamanın, ertelemişliğin hırçınlığı, ek olumsuzluk biçiminde işlev görüyor.

Tanımlamalarını tekrar sıralayalım: "Güruh", "düşkün güruhu", "tasfiyeci dönek", "ihanet odağı"... Ayrıca, "2000'e Doğru" da süflenen muhabir..." Sözcüklerin anlamlarını yazmak altını doldurmuş olmak için yeterli. *Güruh*; değersiz, aşağılık topluluk ya da sürü. *Düşkün*; değer ve onurunu yitirmiş. *Dönek*; sözünde ya da kanısında durmayan. *İhanet*; savunulan düşünce veya inançla, tam karşı cepheden mücadele etme ve zarar verme. Bu tanımlamaların yöneldiği, *devrim* ve *devrimcilik* bazıdır. Devrimcilik, "aşağılık" ya da "onurunu yitirmiş" olmakla bağdaşmaz. Demokrat olmak da. Komünarlar devrimden dönmüş ve hatta ihanet etmişlerdir! Neden? Kaypak-kaya hattının eksik ve yanlışlarının aşılması gerektiğini söylüyorlar. Bu mantığın, bütün diğer devrimci hareketleri tesbih tanesi gibi ipe dizmesi gerekir. Çünkü, Kaypak-kaya hattına onlar çok daha uzak. Ama hepimiz biliyoruz ki sorun ideolojik değil. Bu politik bir karardır. En fazla, DABK'nın "ihane-tçi" vs. olacağı kadar ideolojik (yani ideolojisiz) olabilir.

C. Doğan, yazısında H. Şimşek için, "süflenen" sözcüğünü kullanıyor. Bu sözcüğün, yazarın yaratıcılığının eseri olma olasılığı büyük. Yanlış çekim veya yanlış kullanım! Süflör sözcüğünün yanlış çekimi olabilir. "Dikte eden" anlamındadır. Yazar, bu yabancı sözcüğü yanlış çekim sonucu, şöyle kullanmış olabilir: "Dikte etme"lenen, "dikte eden"lenen. Söylenmek istenen, "dikte edilen" de olabilir! Öte yandan, *süfli* sözcüğünden yine yanlış bir çekim olasılığı var. *Süfli*; aşağılaşan, kılıksızlaşan, onursuzlaşan demektir. Bu durumda, H. Şimşek 2000'e Doğru da aşağılaşıp, kılıksızlaşıp, onursuzlaştıktan sonra, (o günkü Yeni Demokratiği ve Yeni Demokrasi 'de çalışması atlanarak), *Komün* 'de Yayın Yönetmeni oluyor!

Bu konuda da aydınlanmak ve

cehaletimizi aşmak isteriz.

Kapalı kapıların ardı

Görüldüğü üzere, Yeni Demokratların "demokrat" tanımları da hayli geniş mezhepli. Değersiz, aşağılık, kılıksız, onursuz, dönek, hain vs. kişi, topluluk ve sürüleri de kapsıyor. Böyle de demokrat olunabiliyorsa, zavallı (!) karşı-devrimlere ne kaldı?! Hem neden, "devrimci ama oportünist" değil de "demokrat". Aynı mantıktan bir ayrıntı: *Komün* 'e yazı verdiği için Oruçoğlu'nun bir çırpıda, "demokrat" sayılıvermesi! Yazılmadı, ama söylendi. Çünkü, "gitti gidiyor" telaşesi sarmıştı. Sadece ve sadece yapı dışında kalmak, tanımların köklü değişimi için yeterli oluyor. Komünarların varolan görüşleri, Yeni Demokratlarla beraberken de biliniyor ve tartışılıyordu. Bu görüşler etrafında, bir ideolojik mücadele vardı. Komünarlar aynı görüşlerle ayrı kalınca mı demokrat oldular? Bu iş bu kadar keyfi mi? Aynı düştükten sonra mı aşağılık, onursuz bir topluluk ya da sürü haline geldiler. Yoksa, "bunlar bizdeyken de böyleydi" mi denecek? Bu da onlar için vahim bir durum. Konferans'tan sonra, bu "sürünün koçbaşları"nın parti saflarında kalmasına, hangi leninist parti anlayışıyla izin verildi?...

Nereden bakarsanız bakın, iler tutar bir yanı yok.

Biz, birbirimizle uğraşmak zorundayız. "Uğraşmayı" olumlu anlamda kullanıyorum. Teorinin eksik ve yanlışlardan arındırılması ve somut pratikle uygunsuzluğunun giderilmesi için, kaçınılmaz bir şey bu. Sorular soruyoruz. Bize sorulsun istiyoruz. Yanlış soru sormalara son verilsin istiyoruz. Yeni Demokrasi, hala *Komün* 'e yanlış soru soruyor. Söylediği şu: "Sen neden önüne çıktın?" Oysa *Komün* 'ün mevzisi Yeni Demokrasi 'nin önüne çıkmak değil. İtirazını daha işlevsel kılmak için, dışına çıkmaktır. Ya da bir anlamda bunun dayatılmasıdır. Söylem olarak değil, fiili olarak dayatılmasıdır. İtirazı, her halükarda içerde sürdürmek, genel bir doğruyu mutlaklaştırmak olur. Komünarların, bu noktada yanlış yaptığını düşünelim. Onları tanımlamak, yine de Yeni Demokratların yaptığı gibi olamaz. Çünkü, Komünar-

lar gibi düşünüp, orda olan önemli bir kesim var. İtiraz, yalnızca Komünarların imtiyazında değil ve olmayacak. İtiraz, birçok parti şehidinin tavrıydı. H. Hakkı Erdoğan'ın geçen sayımızdaki yazısı, defalarca okunmalıdır. Temel perspektif orda, yeteri kadar var. "Bizim için hayati halka nedir?" diye soruyor. İşte yanıtı: "Çözüm için kavranması gereken esas halka özleştiridir." Oysa, Konferanslardan özleştiriri çıkmadı.

Kapalı kapıların ardındakini, kapıların önüne taşımamız. Bunu ortak bir başarı olarak, umut etmek istiyoruz. Başarılarınıza, "biz"siz diye burun kıvrımayacağız. Bilgilendirmemek, bilgisiz bırakmak her zaman haksızın güçlülüğü olmuştur. Birileri, Komünarların geçmişteki ve süregiden lekelerini kaynatıp kaynatıp öne sürme "cesaretini", onların nasıl olsa konuşmayacakları yanlış hesabı üzerine kurabilir. Bu bir yanılgıdır. Yeniden tanımlama, ideolojik ve politik hat hesabına dayanmak zorundadır. Kadrosal sorumluluklar, bunun bir parçası olarak ele alınmalıdır. Bu noktada, gelenekten gelen Komünarlara önemli paylar düşmektedir.

İnsanlarımız önyargılarını bir kenara bırakıp ve iki dergiyi ellerine alarak, "neden itiraz" sorusunun yanıtını aramalı. Dostlarla sohbetlerimizde, sık sık gündeme gelen bir espri var: "Yüreği bizde, küreği sizde" diye. En az Komünarlar kadar itiraz sıralayıp "ama" ile noktalan önemli bir kitle var. Komünarlara kızgın, kimi küs bile; konuşmuyor, alıp okumuyor. Statü karşısında, edilgenliğe savrulmuş. Elleri iyi baksınlar ve günden güne ne kaldığını iyi görsünler.

Komünarların gündemini, Yeni Demokratlara karşı ideolojik mücadele belirlemeyecektir. Ancak bu olgu, teoriyi yeniden tanımlamanın önemli bir parçası olacak. Pratiğimizizin ayak bağı olmayacaktır.

DİP NOTLAR:

- 1- Yeni Demokrasi, sayı32, sf.33
- 2- Ağıd. sf.39
- 3- İKK, sayı 90, sf.15
- 4- Komün, H. Şimşek, Sayı:1 sf.60

Cin yumağının bağrında zodyak yıldızı

İnsan, kuyruğunu kaybedip ard ayaklarının üzerinde dikilmek gibi büyük bir "devrim"i başarmasına rağmen, büyük mucizeler yaratıp, büyük aşklar yaşatmasına rağmen, hala önemli ölçüde hayvandır.

Muzaffer ORUÇOĞLU

Varolan her şey, zıtların birliği ve mücadelesinden ibaret olduğuna göre, parti de zıtların birliği ve mücadelesinden başka bir şey değildir. Gövdemizin çekül çizgisinde dimdik ya da şallak bir tarzda duran kelimemizi de zıtların birliği ve mücadelesinin bizzat kendisi olarak tanımlayabiliriz. Olumlu ile olumsuz, iyi ile kötü, doğru ile yanlış, savunma ile saldırı, direnme ile teslimiyet, kararlılık ile kararsızlık vs. hep bu volkanik cin yumağının bağrında birer zodyak yıldızı gibi ışıyıp durur.

İnsan kuyruğunu kaybedip ard ayaklarının üzerinde dikilmek gibi büyük bir "devrim"i başarmasına rağmen, büyük mucizeler yaratıp, büyük aşklar yaşatmasına rağmen hala önemli ölçüde hayvandır. İnsan denilen bu cevval ve muhteşem yaratığın böğürmemesi, kişnememesi, miyavlayıp ya da melememesi ne büyük bir ilerleme, ne muhteşem bir durumdur. Gelgelelim ki onun gırtlığından çıkmayan bu sesleri, onun düşünce ve davranışlarında kolayca bulabiliyoruz.

İyi ve kötü yan

Şaman totemde kötü bir yanın da olabileceğini aklının ucundan bile geçirmez. Semavi dinlerin im-

anı tam ademi, şeytanda iyi bir yanın, yani o kocaman kötü yana karşı, iyi bir yanın olabileceğini "aklını yemedikçe" düşünemez. Çağımızın modern insanına, Hitler'de kötü bir yana karşı iyi bir yanın da olduğunu söylerseniz, alaycıl bir edayla gülebilir size. Bırakalım Berkeley'nin öznel, Hegel'in mutlak idealizmini, insan metafiziğinin dört bin yıllık güçlü egemenliğini, kendi düşünce ve davranışında ne ölçüde sarsabilmiştir? O büyük deryanın, milyarların düşünce ve davranışlarına bakınca durumun ürperticiliğini, ciddiyetini çok çok daha iyi kavıyoruz.

Tanrım sen bizlere acı. Kendisini tahtıyla birlikte gömdüren Firavun Tutankamonların soyuna karşı mücadele eden bir soyun, ulu bir soyun mensupları olarak iktidara geldiğimizde, insanlığın ve tarihsel ilerleyişin lehine inanılmaz mucizeler yaratıyoruz. Ama devasa bir siyasal teke kurmaktan da kendimizi alamıyoruz. Kişisel liderlikte tekel, parti egemenliğinde tekel.. Sınıfımız ve tüm insanlık, başkanlık koltuğuna oturan liderizmin bir ömür boyu, yani ölüncüye kadar orada kalacağına alıştı. Meftası başkanlık koltuğundan kalkan liderler kuşağının sevk ve idare ettiği partilerin, iktidarı kimseyle paylaşmayacağına, egemenliğini "ilelebet" sürdürebileceğine resmen alıştı.

Sömürü ve zulmü kararlılıkla

ortadan kaldıran ve insanlığı görülmemiş taze enginliklere sevk eden bir sınıfın yoketmesi gereken açmazlarından birkaçıdır bunlar. Devrimlerin en büyük talihsizliği, köklü demokratik geleneklerden yoksun, mülk duygusunun güçlü olduğu ekonomik bakımdan geri ve bağımlı ülkelerde patlak vermesidir. Doğan her yeni rahminden çıktığı eskinin, her alanda etkilerini şu ya da bu derecede taşır. Tüm toplumun mülksüzleştiği, ekonominin belirli merkezlerde yoğunlaştığı ileri sanayii ülkelerinin insanlarındaki mülk duygusu, küçük üretimin yaygın olduğu geri ülkelerin insanlarındaki mülk duygusundan çok daha zayıftır. Sahiplik ve mülk duygusunun güçlü olduğu yerlerde şefflik kültü tüm azametiyle yükselir. Demokratik geleneklerin ve aydınlanmanın ileri ülkelere nazaran geri olduğu bu tip toplumlarda iktidara oturan her yeni güç, kendi payandalarının bir bölümünü bu toplumları ana saran dinin ve bütün olarak metafizik düşüncenin kadim dünyasında kolayca bulur. Modern şef örgütün büyük bir desteğiyle kendisini tüm topluma, erişilmez sidre makamında oturan peygamber gibi sunar. Niyeti ne olursa olsun büyük uğultu ona buna dayatır. O artık her türlü eleştirinin, kuşkunun ve serzenişin üzerindedir. Ve eylemin, bismillahın ve aminin biricik sahibi olan o mağrur toplum, bu durumu gayet normal karşılar. Bu noktada artık toplumun yeni bir galeyanına kadar toplum sana sen ise beşbin yıllık geleneğin ve toplumun varlığına teslim olmuşundur. Heykellerin ve posterlerin, artık gün ışığının gülümsediği her memleket parçasında halka bir şeyler anlatmaktadır. Her burun çekişin ya da öksürüğün tartışmalara, yorumlara yolaçmaktadır.

Sağlıklı toplumun ilk şartı

Sağlıklı toplumun ilk şartı, iktidarın ve muhalefetinin diri olması örgütlü ve özgür olmasıdır. Bu şart, tüm partiler ve örgütler için geçerlidir. Bir parti içinde, iktidarın geniş perspektifli, diri, ceval ve mücadeleci olması yetmiyor. Aynı şekilde muhalefetin de sorumluluk duygusu güçlü, canlı ve mücadeleci bir mizaca sahip olma-

sı gerekiyor. Doğru bir hatta ilerlemek, kafaca, ruhça gelişmek, eskiyen her şeye karşı, hatta zamanı geldiğinde prensiplerimize karşı da devrimci olabilmek için bu vazgeçilmez bir şarttır.

İktidar, muhalefeti gelişmenin ve güzel yaşamının vazgeçilmez bir şartı olarak görmek, değerlendirmek zorundadır. Gerek iktidar, gerekse de muhalefet, doğruyu kendilerinin temsil ettiği iddiasındadır. Ama her iki güç de karanlıkları aydınlatacak, kafaları iyice açacak, ışığın yanlışlar ile doğruların sürekli çarpışmasından doğacağını bilmelidir. Muhalefetin eleştirilerini ve demokratik baskısını sinesinde duymak istemeyen bir iktidar, muhalefete düştüğünde, karşısındaki yeni iktidarın eleştiril-

olan ve zengin sınıf mücadeleleri deneyiminden pek de nasibini almamış olan partilerin, kendilerini siyasal iktidara çok daha büyük bir hasasiyet ve sorumluluk duygusuyla hazırlamak zorundadırlar. Ağır gizlilik koşullarında büyük bir otoriteyle hesaplaşan bu partiler hiç kuşku yok ki sıkı bir otorite olmak durumundadırlar. Çünkü otoritenin hakkından ancak otorite gelebilir. Bununla birlikte sözkonusu olan şeyin herhangi bir otorite değil, demokratik bir otorite olduğunu katiyen unutmamalıyız. Sözkonusu olan, burjuva demokratik otoritenin gerici ya da faşist bir otoriteyle hesaplaşması değildir. Devrimci-demokratik ya da demokratik olmayan devrimci bir otoritenin gerici bir otoriteyle hesala-

Doğu Avrupa ve Rusya'da güzel şeyler oldu.

erini ve demokratik baskısını da tahammülsüzlükle karşılar. Muhalefetteyken, iktidarın eleştirilerine ve baskısına dayanamayan, hırçımlıkla karşı koyan bir güç, iktidarı ele geçirdiğinde muhalefete, özellikle de mücadeleci bir muhalefete tahammül edebilir mi? Bu tip güçler, muhalefetin genellikle akrep olarak görür ve kendi taraflarına durmadan yılan şerbeti içirirler. En büyük arzuları tek bir altın fikir ve altın bir sükunettir.

Demokratik geleneklerin köklü ve tarihsel kültür birikiminin güçlü olmadığı, ekonomik bakımdan geri

plaşması da değildir. Sözkonusu olan proleter demokratik bir otoritenin gerici ya da faşist bir otoriteyle hesaplaşmasıdır. Kendi içinde son derece demokratik olan bir otorite en güçlü otoritedir. Böylesi bir otorite iktidara yeni insan yetiştiren ya da güçlü demokratik prensipler, alışkanlıklar ve derslerle donatılmış yeni insan sunan temel bir okuldur. En geniş demokrasinin prensiplerini yaşam ilkesi haline getiremeyen, onun mizacında pişmeyen bir parti, iktidar denilen tehlikeli bir mekanizmayı ele geçirdiğinde, onun ayartıcı, iğ-

diş edici öğeleri dirençsiz kalabalı-
cek, bürokratlaşarak kendi zıddına
kolayca dönüşebilecektir.

Bürokrasinin sloganları

Bürokratik anlayışın binasında
ve ruhunda yaldızlı harflerle şu
sloganlar sallanıp durur: "En iyisi-
ni ben bilirim, kitle örgütleri bana
sormadan doğruyu bulamaz", "her
yerde ben olmalıyım, bana bağlı
olmayan yürüyemez", "çok renk
değil tek renk", "çarptıran bin fikir
değil, muhasımsız tek fikir", "anar-
şi değil düzen", "tufan değil sükun-
et", "önce karar sonra eleştiri"...
Bürokratik anlayış eğer iktidarday-
sa, muhalefete, öküzün bıçağa bak-
tığı gibi bakar. Fikirler anında ber-
raklaşır kafasında. "Ben bunlara
kuyumu kazdırmam, egemenliğimi
yoketmek istiyorlar", "zayıf nokta-
larını yakala, teşhir ve tecrit et",
"yararlanabileceğinden yararlan,
peteğinde bal kalmayınca at", "nef-
esin ensesinde olsun"... Muhale-
fete düşen bürokratik anlayış, yeni
iktidara kuşkuyla bakar. Muhale-
fete düşüşünü bir türlü sindiremez.
Eğer iktidara geçenler genç ve
yeni unsurlarsa, iyice çıldırır. Ki-
bir zilletinin zirvesinde mırıldanıp
durur. "Daha dün çobanlığını yapı-
tığım bu koyunlar da nerden çıktı",
"aaaaa bu koyunu ne çabuk da
parti üyesi yapmışlar", "düne ka-
dar otunu verdiğim bu topal koç
mu bana çobanlık yapacak", "şim-
di ben bu bilgeliğim, bu engin
tecrübemle, şu çakıldaklı keçinin
mi peşinden gideceğim"... Muhale-
fete düşen bürokratik anlayış, yö-
netime geçen gençlerden kendisine
verilen her görevi, bildirilen her
kararı şu düşünceyle karşılar:
"Özgürlüğümü yoketmek istiyor-
lar, bu baskılara daha fazla ta-
hammül edemem." Devrim tecrü-
beyi ve bilgiyi sever. Devrim,
yönetimi genç, atılğan, kararlı
güçlerle beslenmeyi, yenilenmeyi
daha çok sever. Bürokratik anlayışın
kavrayamadığı önemli bir nok-
tadır bu.

Kitleler devrimi, gelip kendile-
rini susturması için yapmazlar.
Kendi içindeki muhalefete ta-
hammül edemeyen bir iktidar,
halkmuhalefetine hiç tahammül
edemez. Aynı şekilde, iktidarın
baskısına dayanamayan bir muha-
lefet yarın iktidar olduğunda, ken-
disine yönelecek parti içi ve kitle

Kalabalıklar uğuldadı, katı bürokratik cihazların bağrında ciddi gedikler açtı.

muhalefetine dayanabilir mi? Yer
yüzünde, komünist partisi içindeki
bir çok muhalefet şöyle konuştu:
"Komünist parti, başka partilerin
kurulmasına izin vermemelidir.
Her kafadan bir sesin çıkması ve
parti dışı örgütlerin yaygınlaşması
tehlikelidir." Partiler bu tip silah-
ları iktidarlara sunan cici muhale-
fetlerden çok çekti.

Birçok insan hala Doğu Avru-
pa'da iyi şeyler olmadığını
düşünüyor. Doğu Avrupa'da ve
Rusya'da güzel şeyler oldu. Kalab-
alıklar uğuldadı, katı bürokratik ci-
hazların bağrında ciddi gedikler
açıldı. Şimdi hemen hemen herkes
konuşuyor, örgütleniyor ve daha
çok sömürülüyor. Eskiden uğul
uğul konuşamıyor, örgütlenemiyor
ve daha az sömürülüyorlardı. Her
gün et yiyip susmaktansa, her bul-
gur yiyip konuşmak daha iyidir.
Bürokratik siyasal tekelin sarsıl-
ması, yer yer çökmesi ve muhale-
fedinin açığa çıkması iyidir. Bu ta-
rihi bakımdan ileri bir adımdır.
Devrimler çok büyük ileri adımlar-
dı, kitlel inisiyatiflerin patlayı-
şydı, yaratıcılık çağlarıydı. Büro-
krasinin devrimleri yenmesi, onun
bağrında palazlanarak, onun bazı
bürokratik günahlarına tutunarak
halkın tepesinde müthiş bir ege-
menlik haline gelmesi tarihsel iler-
leyişte geri bir adımdı. Yığınların
kendiliğinden yükselen bugünkü
burjuva demokratik hareketi, dev-
rimle kıyaslanamayacak derece ci-
liz, türek ileri adımlardır. Zaten
genel ilerleyiş, ileri ve geri adımla-
rın bir bütünü, iç içe geçmiş helez-
onik bir bütünü değil midir?

Büyük evrimlerin büyük liderleri

Büyük devrimlerin büyük ön-
derlerini oturdukları iktidar kol-
tuğundan yeryüzünün en büyük

kabadayısı ölüm indirebildi ancak.
Bu önemli ölçüde o günkü tarihsel
koşulların bir azınlığıydı. Kişilik
olarak bu önderler, yaban balı ve
çekirge yiyerek geçinen, saflığın,
fedakarlığın ve dürüstlüğü'nün sem-
bolü olan vaftizci Yahya'dan bile
çok daha dürüst, sadece fedakar,
alçak gönüllü ve alabilirdiğine çalış-
kan insanlardı. Batılı kapitalistler
bile, bürokratik-burjuva restoras-
yon liderleri ile devrim liderlerinin
kişilikleri arasındaki kocaman uçur-
umu teslim etmek zorunda kalıy-
orlar.

Devrimin büyük liderleri insan-
lığa zengin bir teorik miras bıraktı-
lar. Bizim günahımız, onların ek-
sikleri ve günahlarıyla, bilimsel bir
zeminde kalarak hesaplaşamama-
mız, teoriyi ortaya çıkan yeni yeni
tecrübelerin ışığında zenginleş-
tirme yetenliğini gösterememiş ol-
mamızdır. Çok daha büyük dev-
rimleri, mevcut teoriyle
gerçekleştirmek mümkün değildi.
Mucize kabilinden gerçekleşse bile
bu teoriyle, bu devrimleri
sürdürmek mümkün değildir. Teo-
ri öncelikle Doğu Avrupa, Rusya
ve Çin enkazında yatan derslerle
zenginleşmeyi, zindeleşmeyi bek-
liyor. Lenin'in partisi, Marks'ın te-
orisiyle Rusya'da devrim yapabilir
miydi? Aynı şekilde Mao'nun
ÇKP'si Marks'ın ve Lenin'in teori-
siyle, Çin'de devrim yapabilir mi-
ydi? Nice devrimci insan, hala bu
kaba gerçeği kavramış değil. Ki bu
işin bismillahi'dir.

ÖZELEŞTİRİ

GELENEK VE STRATEJİ-TAKTİK-2

Objektif,subjektif,yenilgi...

Komün, genel ve özel anlamda geleneğin yeniden tanımlanması, dolayısıyla eksik ve yanlışları, temel sorunlardan biri olarak önüne koymuştu. Gecikmekle beraber, bunu daha bütünlüklü ve sürekli olarak sunmaya devam ediyoruz. Bu sayıda, kollektif çalışmanın ürünü olan " Gele- nek ve Strateji-Taktik" yazısının İkinci Bölüm'üne ve Parti Genel Sekreter ve şehitlerinden Ka- zım Çelik'in bir değerlendirmesine yer veriyoruz.

İsmail ONUR

'73 Yenilgisi'ne yaklaşımda ge- rekten inkarcı bir mevzide duran ve sağ rüzgarlar estiren anlayışlar da çıktı. Kendisini 1978'lerde formüle edip, 1981'de öncüden koparak ayrı bir yol tutturan bu an- layış, '73 Yenilgisi'nin nedenleri noktasında, haksız eleştirilerde bu- lundu. Bazıları şunlardı:

"Öncü, Lin Biao'nun 'dünyanın kırları, dünyanın şehirleri' biçi- minde formüle edilen 'dünya ça- pında halk savaşı'nı savundu"; "öncü, her tezi üzerinde fazla düşünmeden, marksist-leninist ola- rak adlandırıyor ve savunuyor- du"; "öncü, proleter enternasyona- lizmin görevlerini doğru kavrayıp, yerine getirmede"; "... şartlar mücadeleye izin vermiyordu" gibi. Bu temellerde sürdürülen açıklam- alardaki inkarcılık, saçılık kabul görmemelidir.

Subjektif yenilgi olgusu

Ş. Hüsnü dönemiyle başlayıp, 12 Mart'a kadar uzanan 50 küsur yıllık dönemin, Türkiye sol hare- ketinin pasifist, kuyrukçu gele- neğinin yıkılmasında, ilk devrimci çıkış, 1971'de yapıldı. Uzlaşmacı ve statükocu geleneğe meydan okuyan jakoben çıkışı, "maceracı- lık" olarak damgalayarak varol- maya çalışan akımlar, devrimin 12 Mart'la dayattığı ve büyük tarihsel önemi olan sayfasını karalamakla yanlış yapmaktadırlar. Kaypak- kaya dışındaki çevrelerde ideolojik bulanıklık ve politik çizgideki olumsuzluklara karşın, 12 Martlar-

da devrimci bir coşku gündeme gelmiştir.TC.nin resmi ideolojisi olan Kemalizmden, burjuva ordu- devlet tahlillerinden, sosyal şö- vezizmden, ideolojik anlamda reviz- yonizmden köklü kopuşu ifade et- miş olmasa da THKP ve THKO geleneği, devrim bayrağının açıl- ması olarak görülmelidir.

Kaypak kaya'nın önemini, dev- rimci çizgisiyle sınırlamak hatalı- dır. O bunun yanı sıra yeraldığı ideolojik çerçeveye oturtulduğun- da gerçek anlamını bulabilir. Son 18 yılın ortaya koyduğu dersler ve gündemleşen değişiklikler ışığında Kaypak kaya'nın eleştirel sahiple- nilmesini, genel bir yaklaşım çe- rçevesinde ilk sayımızda ele almış- tük. Bu dizide, strateji ve taktik, özellikle çeşitli dönemlerde uyu- lanan/uygulanmaya çalışılan tatik politikaları değerlendirmeyi konu aldık. Diğer tüm sorunlara, başlıb- aşına birer konu olarak başka yazı- larımızda yer vereceğiz.

Kuruluş dönemi durum değeren- dirilmesi ve önerilen taktik politi- kada görüldüğü gibi, öncünün en temel zaafı *subjektivizmdir*. Bu tes- piti yaptığımız için, hiddetle ayağa fırlayacak ve bizi "hainlik"le itham edenler olacaktır. Oysa gerçekte, geçmişte parti içindeki tartışmalar- da, bu konuda marksist-leninist kesimin görüşlerini "kabul edip karar haline" getirmişlerdi. Bakın kuruluş dönemine ilişkin olarak şöyle denilmekteydi:

"Siyasi hataya düşmenin ideoloj- ik kaynağı *subjektivizmdir*. Diğer sonuçlar bundan kaynaklanmakta- dır. P..miz açısından ideolojik hat- alardan birisi olarak subjektivizmi

tespit etmeliyiz."

Açıktır ki temel ideolojik bir zaaf olarak, subjektivizmin etki ve sonuçları, taktiklere yansımakla kalmadı. Bu zaafın, o dönem formüle edilen görüşler üzerindeki etkisi es geçilemez.Aynı zamanda daha sonra devam ettirilen çizgide- ki rolü de geçiştirilemez. Türkiye ve Kürdistan için aynı asgari pro- gramı öngören, aralarındaki birlik ve ayrılıkları yeterince açıklaya- mayan anlayışta, bizce subjektiviz- min önemli bir rolü vardı.

1974-76 dönemi

"Yeniden toparlanma" olarak adlandırdığımız 1974-76 döne- minde temel ideolojik zaaflarımız- dan biri olan subjektivizmin iyice derinleştiğini görüyoruz. Bununla da kalınmıyor, ciddi bir dogmatiz- me de sivrulunuyordu. O dönemin önderliği, ciddi bir görev olan "ye- nilginin nedenlerinin deşifre edil- mesi ve bilinçli bir muhasebinin gerçekleştirilmesi"ni, ne yazık ki gündeme almadı. Dönemin sağlıklı bir tahlili ve buna denk düşen po- litikaların üretilmesi, subjektivizm ve dogmatizm engelinden dolayı gerçekleştirilemiyordu. 12 Mart döneminin tespitleri ve taktikleri, yeni döneme de olduğu gibi aktarı- lıyordu. Böyle bir reçeteciliği, so- mut yaşamın diskalifiye etmesi kaçınılmazdı. Öncü, güçlü ideoloj- ik-politik avantajları ve tüm dev- rimci harekette kendisiyle ilgili oluşmuş haklı sempati ve yönelim- leri, maddi bir güç ve alternatif olma temelinde kullanamadı. Ak-

MAO: Dogmatizmin düşmanıydı, ama dogmatikçe savunulmaktan bir türlü kurtulamıyor.

sine gerilere düştü. Daha da belirginleşen çıkışsızlık ve başarısızlıkla birlikte, daha önce Parti siyasetini şabloncu biçimde savunan ve bilimsel özünü değil lafzını formüle ederek tutunmaya çalışan önderlik; bu kez bütün temel konularda, ayrı bir yol tutan ve doğru olan ne varsa her şeye saldıran, tasfiyeci ve oportünist mevziye girdi. 'Sol'dan çıkışın 'sağ'da konaklaması, dogmatizmin inkarcılığa dönüşmesinin somut örneği idi. Bu gelişmeden doğru dersler çıkarmalıyız. "Zaten inançsızdılar", "baştan beri kötü niyetliydim" gibi dar, sık ve bir o kadar da inkarcılıkla damgalı görüş açısına düşülmemelidir. Sonraları tasfiyeci ve oportünist güzergaha girmiş olsa da "toparlanma dönemi"nin önderliği, başta marksist-leninistti. Kaypak kayacıydı. Fakat Kaypak-kaya'nın dogmatik kavranışı ve geçmişin hatalarının teorileştirilmesini ifade ediyordu. Denilebilir ki "dogmatik olan nasıl marksist-leninist ilan edilebiliyor"? Lenin döneminin marksist-leninist bazı 'sol'larını örnek verebiliriz. İngiliz, Alman 'sol'ları, otzovistler vb. 'sol komünist' değiller miydi? 'Sol' dogmatizm ve subjektivizm, elbette marksizm-leninizmin ruhuna terstir. Marksist-leninist temelde yükselmelerine, sağ ve sol hatalardan kurtulamayan, ideolojik alanlarda marksizm-leninizme dayanmalarına karşın deneyimsizlik, çeşitli sınırlamalar ve sıklıklardan ötürü hatalı politikalara savrulanlar hiç de az görülmemiştir.

Elbette bu gibileri bir noktada

durmuyor. Ya hatalarını sistemleştirerek marksizm-leninizmin esasından kopmaktadırlar ya da hatalarını aşmaktadırlar. Önemli olan verili bir dönemde hatalarının mı, doğrularının mı ağır bastığıdır. Bir şeyin niteliğini ona yön veren unsur belirler.

Hazır reçete, soyut laf

Öncünün, "Bölgesel Dönem"ine de aynı yöntemle yaklaşmalıyız. 1976-78 arasındaki dilimi kapsayan bu dönemin öncü saflarındaki en temel sorun yine dogmatizm ve subjektivizmdir. Tasfiyeci ve oportünist bir bayrak kuşanmış toparlanma dönemi önderliğinin geçmiş mevsisine "Bölgesel Dönem" kadroları oturdu. Daha sonra göreceğimiz gibi, bunların önemli bir bölümünün kaderi de eskilerininki gibi oldu. Aslında, tartışmanın "inanç" ve "inançsızlık" ikileminden çıkarılıp, problemlerin siyasi-ideolojik nedenlerine yönelmesi şarttır. Aksi halde bugüne kadarki kısır döngünün aşılması mümkün olmayacaktır. Taktikler bağintısında, "bölgesel dönem" in gidişatı da eskisi gibi oldu. 1971-72 taktiklerini olduğu gibi uygulama, dönemi tahlil edip, politikalar üretme yerine genel sloganları tekrar etme, doğru olan görüşlerin somut durumla birleştirilmesi yerine, lafzını etme ile yetinme biçimindeki gidişat devam etti. "Dünya çapında baş düşman- baş çelişki tespiti yapmak yanlıştır, baş düşman emperyalist savaş etmenlerinin esas olduğu dö-

nemlerde yapılır. Baş düşman tespit etmek, diğer düşmanları dost olarak görmeye götürür" şeklinde ifade edilen müthiş buluşlarla şematizm uçlaştırıldı. Siyaset, reçete haline getirildi. "Savaş döneminde şu, savaş öncesi dönem şu" gibi kalıba sokulmuş modellerle dogmatizm derinleştirildi. Böyle olunca, somut durumun ayrıntılı irdelenmesine gerek kalmıyordu. Araştırmak, incelemek, tahlil gibi bir yükten de sözkonusu hazır reçete veya soyut ve genel laf sayesinde kurtulunabiliyordu.

Asgari program üzerine

Örnek olması açısından şu birkaç nokta gerçeği yakalamamız için yeterlidir. Bilindiği gibi, öncünün asgari programı Türkiye ve K. stan için "özü toprak devrimi olan" bir plan üzerinde yükseliyordu. İşin diğer bir gerçeği de şu: Gerekli olmasına rağmen net bir tarım programı da yoktu. 1970'lerin Türkiye ve K. stan gerçeği, öncünün planıyla çatışmıyordu. Gerçekler kendi hükümünü okuyordu. Bunlar çeşitli sonuçlarla çok çarpıcı olarak kendilerini dayatıyorlardı. Batı kırında, geniş küçük üreticilerin ve kır proleteryanının formüle ettiği talepler ve çıkışlar da olsa mevcut olan hareketinin asıl unsurunu hiç de anti-feodal mücadele oluşturmuyordu. Burada işaret etmek istediğimiz bu alanda anti-feodal mücadele görevlerinin olmadığı değil. Hareketin asıl içeriğinin bu olmadığıydı. Ge-

nellemelerle siyaset yapmanın Batının geniş küçük üretici ve tarım proletaryası ile birleşmeyi sağlayamacağı açıktı. Nitekim öyle de oldu. Üstelik, "toprak devrimi", "kırlar esas" sloganlarına rağmen, öncü, Batının "kırı"nı hiç de asıl yüklenen mevziler olarak pratikte almadı. Bu bazılarının söylediği gibi, "Parti siyasetine inançsızlığın" değil hayatın dayattıklarına kendiliğindenci bir boyun eğişti. Nitekim bugün de yapılan bu değil midir? Gerçekten bugün Batının kırında mı, yoksa esasta büyük şehirlerde mi mevzilenilmektedir? Bu arada şunu da söylemeliyiz ki dün de bugün de Batının kırında faaliyetleri ayakları üzerine dikmek gereklidir. Bu, yapılmamıştır. Batı için, "yarı-feodal" ekonomik yapı ve "özü toprak devrimi olan DHD" ve strateji olarak da "şehirlerin kırlardan kuşatılması" siyaseti devam ettirildi. Kç burada alternatif bir maddi güç haline de gelinebilecektir. Böyle olunca da her yeni gelenin eskiyi suçlaması ve sonra eski savunduklarına tezzat olarak mevzilenip suçlama sırasını beklemesi kaçınılmaz olmaktadır.

1973 sonrası Türkiye'sinin bir başka ciddi gerçeği mücadelenin şehirlerde yoğunlaşma zemininde gelişimiydi. Bu mücadelenin asıl içeriğini de anti-faşist yön oluştuyordu. Toprak devrimi planıyla, bu içerikli bir mücadele ile yeterince birleşmek mümkün değildi. Batı için de "kırlar mücadelenin temel/asıl alanıdır" biçiminde ifade edilen ve politikasını bu zemine oturtan bir güzergah ile potansiyeli öncüyle birleştirmek gerçekte olanaksızdır. Gerçeklerle çatışan plan hiçbir kararlılık ve iradeyle hayata hükmedemez. Birakalım Batı gerçeklerinin çok yönlü tahlili ve bu zemine oturmuş bütünlüklü bir çizgi formüle etmeyi en azından söz konusu dönem için dahi olsa şehirlerin öneminden bahsetme ya da öne çıktığını tespit etme dahi söz konusu olamadı. Çünkü böyle bir tavır siyasetin sorgulanmasını gündeme getirecekti. Bu ise "ihnet" ile damgalanmak için yeter de artardı. En iyisi hayat ne derse desin biz siyaseti "kutsal ayetler" zanneden ve dokunulmaz ilan eden anti-bilimsel tutumumuzda ısrar edelim.

Yine bu dönem, anti-faşist mücadelenin önemli bir zayıf nok-

tası vardı. Devlet, halk hareketinin doğrudan kendisine yönelmesini engellemek ve kendisi hakkında iyimserliklerin güme gitmemesi için doğrudan kendi desteği altında piyasaya sivil faşist çeteleri sürmüştü. Elbette bunlara karşı mücadele gerekliydi. Ancak diğer yapılması gereken şey devletin planının deşifre edilmesi, anti-mücadeleyi bununla sınırlayan, devletin unutulmasına yolaçan tutumlara düşülmemesiydi. Gerçi öncü devrimci hareketin bazı kesimleri gibi, devlet hakkında iyimserlik, Kemalistlere hayranlık ya da hayırhah bir tutum, ordu hakkında görüşlere, CHP'ye iyimserliğe sahip değildi. Devlet-ordu-devrim vb. temel meselelerde ideolojik alanda sağlam temeller üzerinde yükseliyordu. Problemi politikasında ve gerçeklerle açık çatışma halinde olan yukarıda işaret etmeye çalıştığımız anlayışlarını aşamamasındaydı.

Diğer hatalardan kısa kısa

Batıda devrimin görevleri, çözüm konusundaki hatalı tespitler, şehirlerin, işçi sınıfının rolü konusundaki yanlış belirlemeler, işçi sınıfıyla birleşmenin önünü de tıkıyordu. Diğer bazı devrimci hareketlerin yanı sıra öncünün de işçi sınıfı içindeki çalışmayı, hatalı olan "kırmızı sendikacılık" zeminine oturtması işçi sınıfı üzerinde hakimiyetini sürdüren revizyonist, reformist alternatiflere meydanı boş bırakıyordu. Böyle olunca da işçi sınıfı mücadelesinin düzene karşı güçlü devrimci bir alternatif olması önlenmiş oluyordu. Güncel çıkarlar için, mücadele sahasının dışına yeterince çıkmamış olması sonucunu doğuruyordu.

Öncünün Kürdistan için çizgisi de yine hatalı bir şekilde, toprak devrimine dönüktü. Halbuki orarlarda jakoben temele oturan köylü mücadelesi, esasta ulusal çelişme temelinde yükselmekte idi. Baş çelişme, feodalizme-halk yığınları arasındaki çelişme değildi. Ulusal çelişme öndeydi. Mücadelenin asıl içeriğini işgale karşı çıkma oluştuyordu. Gerçekten bu zeminde, kırlarda mevzilenmeye ağırlık vermek, jakoben mücadeleyi birinci derecede, ulusal çelişme halkasına oturtarak, şehirlerin kırlardan kuşatılması stratejisinde ısrar etmek

gerekliyordu. Fakat iradeci dayatma olan toprak devrimi planından yine de vazgeçilmedi. Toprak devrimi görevi, yanlış değil, ikincildi. Ulusal görevlere bağlı olarak, bu yön elbette ele alınmalıydı. Ne yazık ki yapılmadı.

Bizzat hayat öncünün ideolojik olarak durduğu bir çok sağlam konumu ispatladı. Devrimci şiddeti dışlayan, faaliyetini esas olarak bu zemine oturtmayan, düzeni devrimle parçalayıp yeniyi kurma yerine hazır olan mekanizmayı devalarak iyileştirme peşinde koşan parlamenterist, reformist hayaller bir daha iflar etti. Örgütlenme ve mücadele çizgisinin yasal zeminini temel olarak şekillendiren yasadışı örgütlenme ve mücadeleyi, "ufku daraltıcı" diye saldırarak anlayışların iflası ortadadır. Kemalizmden, burjuva ordudan, "sosyal demokratlar"dan medet uman, sosyal-şövenizmden bir türlü kopamayan düşüncelerin çıkmazına bir kez daha şahit oluyoruz.

Medya'da, "şehirlerin kırlardan kuşatılması" strateji ve esas mücadele biçimi olan jakoben mücadelenin, faaliyette esas alınması gereken kırların, Öncü dışında örgütlenmede asıl halka olan jakoben kuvvetler birliğinin ya da Kaypakkaya tarafından formüle edilmiş fikirlerin önemi açıktır. Bunları dogmatik bir biçimde ele almadan, Medya için sahiplenmeliyiz. Kalıplara sokmadan ve somut durumda gündeme gelecek şekillere bağlı olarak biçimlenecek şekilde savunmalıyız. İlkeler elbette yol gösterici, temel fikirlerdir. Bu soruna yaklaşımda hatalı olan tutum, ilkeleri hayattan çıkaran ve gelişmelere bağlı olarak eskiyeenlerin yerine yine hayatın konularından çıkarılarak yenisi konamayan ve ilkeleri etrafına bir daire çizerek dışına çıkılmasını "gavurluk" olarak adlandıran idealist tarzdaki ele alıştır. Bu ele alış, bizde de mevcut olmuştur.

İhtilalci gelenegi yükseltirken

Yasallık, reformizm, revizyonizm, jakoben mücadelenin önemini yadsıma, parlamenterizm bugün de dün de Türkiye-Kürdistan devrimci hareketi için ideolojik alanda baş tehlikeydi ve genel olarak devrimci hareketin yenilgisinde esasa ilişkin rol oynamıştı. Fakat öncü

İhtilalci geleneği yükseltirken

PARTİ ŞEHİDİNİN KALEMİNDEN-1

En fazla hataların yapıldığı temel sorunlardan biri strateji

Sunu

Kazım Çelik, TKP-ML tarihinde "Bölgesel Dönem" olarak adlandırılan 1975'ten, şehit düştüğü 1987'e kadar aktif bir kadro olarak, aralıksız bir mücadele içinde oldu. 1981'de yapılan II. Konferans'ta, MK üyeliğine seçildi. Türkiye ve Kürdistan'ın değişik alanlarında önder bir kadro olarak sürdürdüğü mücadelede, güçlü deneyim ve deneylerle donandı. 12 Eylül sonrası, daha çok Dersim bölgesinde kaldı. Cuntaya karşı kesintisiz olarak sürdürdüğü, büyük fedakarlıklar ve kahramanlıklarla dolu mücadelesinde, Hayretin Bakış ile birlikte tayin edici rol oynayanlardan biriydi. 1985'te Parti Genel Sekreteri oldu. Bu görevini, çarpışarak şehit düştüğü 1987'ye kadar sürdürdü. Kazım Çelik ve Hayrettin Bakış, III. Konferansçıların "revizyonist-opportunizist" olarak değerlendirdikleri "II.MK çizgisi" denilen görüşlerin mimarları arasındaydılar.

Bu görüşlerin, şehit düşmüş savunucularına marksist-leninist önderler diyen arkadaşlar, aynı görüşleri savunan şehit düşmemiş kesimini de "oportünist-revizyonist" değerlendirdiler. Konumuz, bu çelişki üzerinde özel olarak durmak olmadığı için, dikkat çekerek geçiyoruz. Aynı biçimde söz konusu görüşlerin, bugün daha da geliştirilip bütünlüğe ulaştırıldığının da altını çizmek gerekiyor. O günler program tartışması subjektif gücün yetersizliği ve bir dizi nedenden ötürü gündeme alınamamıştı. Kazım Çelik'in o günkü tartışma konuları hakkındaki görüşlerini kısaltarak devrimci kamuoyunun bilgisine sunarken, devrimci proletaryanın ve devrimin tüm şehitlerini bir kez daha saygıyla anıyoruz.

Ara başlıklar tarafımızdan konmuştur. Bu derleme, II. 5. Toplantı Raporu ve Parti içi tartışma yayın organından yararlanılarak hazırlandı.

Kazım ÇELİK

Proletarya partisi toplumdan bağımsız, ondan kopuk bir nesne değildir. Tam tersine proletarya partisi genel olarak, dünyadaki objektif ve subjektif olgulardan, özel olarak da yaşadığı veya varolduğu ülkenin toplumsal ve sosyal yapısından sürekli olarak etkilenir. Çünkü parti, çeşitli sınıf ve tabakalarla direk ilişki içerisinde. Partiyi oluşturan bireyler nihayetinde varolan toplumdan çıkagelmiştir. Proletarya partisi, sınıflar içinde yürüttüğü faaliyette bu sınıflarla yüzyüze gelir ve toplumdan çeşitli yönleriyle etkilenir. Kendisi de bu sınıfları çeşitli araçlarla etkilemeye çalışır. Parti bu noktada toplumla olan ilişkisinde, kurşun geçirmez zırh değildir.

Öte yandan proletarya partisi dünyadaki çeşitli objektif ve subjektif gelişmelerden etkilenir. Bu etkilenme partinin kendisini ve onu oluşturan tek tek elemanları ve organları da olumlu veya olumsuz yarılarıyla etkiler. Objektif olan bu olguya karşı proletarya partisi elbette ki seyirci kalmaz. Marksist-leninistler olumsuz olan davranış, düşünce ve etkilenmelere karşı, marksist-leninist bir biçimde mücadele verirken, olumlu olan etkilenmeleri daha da genişletmeye çalışır. Ancak, marksist-leninistler bu etkilenmelere karşı, ne kadar güçlü mücadeleler yürütürse yürütsün, bu etkilenmeleri ortadan kaldıramaz. Sınıflar ve de sınıf mücadelesi varolduğu sürece, partinin toplumdan ve sınıflardan etkilenmesi de kaçınılmaz olacaktır.

Yasalık, reformizm, revizyonizm, jakoben mücadelenin önemini yadsıma, parlamenterizm bugün de dün de Türkiye-Kürdistan devrimci hareketi için ideolojik alanda baş tehlikeydi ve genel olarak devrimci hareketin yenilgisinde esasa ilişkin rol oynamıştı. Fakat öncü özgülünde değişik bir durumla karşı karşıyayız. Söz konusu etkilere ve dönem dönem önemli birer tehlike olarak ortaya çıkmalarına rağmen, Öncü saflarında birinci derecede dogmatizm, subjektifizm, ampirizm gibi problemlerle yüzyüzeyiz. Yasalcılığı reddetmek Öncünün iyi bir yanıydı. Ama bu yasal mücadele ve örgütlenmenin önemini redde götürdü. Kısacası ilke olarak, parlamentodan yararlanılmaz, seçimlere katılmamaz biçiminde bir siyaset yapıldı. Bu durum somut koşullara bakmadan, taktik olarak katılıp katılmamanın ne getirip götüreceği hesaplanmadan her seçim dönemi hazır olan "boykot taktiği"nin savunulması şeklinde boyverdi. Devlet, devrim, parlamento gibi konularda İbrahim Kaypakaya ile temele ilişkin farklılıklarımız yoktur.

Bu ihtilalci proleter geleneğe sarılıp yükseltirken, saflarımızda ciddi sorun olan dogmatizm, subjektifizm ve kendiliğindencilik karşı da mücadele etmeliyiz. Esaslı, genel-özel veya bütün-parça ilişkilerinde ikincileri birincil olan önüne geçirmemeli. Ancak bu noktada ikincileri edilgen unsurlar olarak gören, mekanik tarzda ele alan, diyalektiğe tezat yaklaşımlardan da kopabilmeliyiz. Devrimci proleter faaliyetin görevlerinin üstesinden gelebilmek için, toplumsal eylemin bütün biçimlerine, yönlerine devrimi ilerlettiği oranda sahip çıkmasını, kullanmasını bilmemiz şarttır. Elbette her dönem temel halkayı gözardı etmeden ve onu güçlendirme zemininde bu yapılmalıdır. Her dönem aynı anda birden fazla merkezi görev olmaz. Bunu bilinçte tutmazsak, kendiliğindencilikten kurtulamayız.

KAZIM
ÇELİK
Genel
olarak partimiz-
de,
en
fazla
hataların yapıldığı
temel sorunlar-
dan
biri de
strateji,
stratejinin tak-
tiklerle
olan
bağı...

Bu objektif bir olgudur. Tersini iddia etmek, diyalektik materyalizmin ruhuna terstir. İdealist bir yaklaşımdır. Partiyi oluşturan bireyler, en iyi komünist unsurlar da olsa saf proleter değillerdir. Partiye giren bireyler mensup oldukları sınıfın çeşitli özelliklerini veya "tali"ye ilişkin üzerinde taşırlar. Bu yönüyle de partiyi oluşturan bireylerin burjuva ve proleter yanları sınıf mücadelesi, sınıflar varolduğu sürece olacaktır. Diyalektiğin kanunu olan bu durum, kişinin bünyesinde de sınıf mücadelesinin bütün şiddetiyle sürmesine yol açar. Kişinin niteliğini belirleyen sosyal yaşamıyla birlikte, kendisine hakim olan yandır. Objektif olan bu durum, kişinin esas ve tali yanına bağlı olarak, çeşitli sorunlara bakış açısına ve etkilenmesine bağlı olarak aynen yansır.

İki çizgi mücadelesi

Bütün bu marksist-leninist doğrulardan hareket ettiğimizde, parti içinde doğru ile yanlış arasındaki mücadele her dönem vardır. Zaten bunun olmaması demek, partinin yaşamının ilerlesinin olmaması ve onun ölü bir varlık olması demektir.

"Parti mücadeleleri, bir partiye güç ve canlılık kazandırır. Bir partinin zayıflığının en iyi kanıtı, dağınıklık ve açık seçik sınırların bulanıklaşmasıdır. Bir parti kendisini arındırarak güçlendirir." (1)

Parti içinde doğru ile yanlış arasındaki mücadele, eleştiri-özeleştir mekanizmasının da temelini oluşturur. Parti, sınıf mücadelesi arenasında varolduğu sürece, en başarılı dönemlerinde olsa bile eleştiri parti içinde her dönem vardır. Partinin güçlü olmasının kıstası eleştirilerin azlığı veya çokluğu değildir. Güçlü olmasının kıstası, doğru bir temel üzerine oturan eleştiri-özeleştir silahının işlemesidir. Marksist-leninistler, eleştiriden korkmaz. Tam tersine marksizm eleştiricidir ve eleştiriye açıktır. Çünkü marksist bilim her zaman doğrudan ve devrimci olandan yanadır. Bunun da ötesinde marksistler eleştirilerin olmasından yanadır, çünkü partiyi geliştirecek önemli bir araçtır. Marksist-leninistler açısından, parti içinde eleştirinin veya doğru ile yanlış arasındaki mücadelenin olup olmaması değil, esas sorun doğru ile yanlış ayırt etmek, doğruları geliştirmek, yanlışları eleştirmek ve hatalardan sürekli olarak arınmaktır.

"Doğru yanlıştan ayırt edilmelidir. Doğru ile yanlış arasındaki ilişkide berraklık, insanları eğitmeyi ve bütün partiyi birleştirmeyi sağlayacaktır. Parti içinde ihtilaf, eleştiri ve mücadele vardır. Bunlar gereklidir. Uygun miktarda eleştiri ve hatta şartlar gerektirdiği zaman mücadele etmek, insanlara hatalarını düzeltmede yardım etme yollarıdır ve onlar için yararlıdır." (2)

Genel olarak her dönem, özel

olarak da içinde bulunduğumuz tartışma döneminde bu noktadaki yaklaşımımızla, Mao'nun yukarıdaki marksist-leninist anlayışını kendimize temel alıp, uygulamalıyız. Yoldaşlarımız, ideolojik-siyasi mücadelenin gereklerini yerine getirirken, ne sekte davranmalı, ne de "ne şiş yansın ne kebab" anlayışına düşmemelidir.

Sınıf mücadelesinin bu yasası kavranmazsa, sonuçta iki ana hataya düşülecektir. Birincisi, parti içinde farklı düşüncelerin olmaya-çağını ve partinin saf proleter bir örgüt olduğunu sanan ve bunun sonucunda da parti içi demokrasiyi yadsıyan yanlışlara karşı uyanık olmamayı ve partinin yozlaşmasını getirebilecek hatalardır. İkincisi ise, parti içi demokrasiyenin hareketle, demokratik merkezîyetçilik ilkelirini çiğneyen aşırı demokrasi tutkunluğudur. Her iki hata da marksist-leninist bir partinin nite-liğiyle bağdaşmaz.

Strateji ve taktikler

Genel olarak partimizde, özel olarak da MK'da en çok sorun teşkil eden ve en fazla hataların yapıldığı temel sorunlardan biri de strateji, stratejinin taktiklerle olan bağı, taktikle mücadele biçimleri, objektif gerçeğin tahlili ve bu alanda subjektif ögenin rolüne ilişkin politikamızdır. Bu nedenle, bütün bu sorunlara bilimiz ölçüsünde, mümkün olduğunca geniş bir şekilde değinmeye çalışacağız.

İşçi sınıfı hareketinin objektif ve subjektif olmak üzere, iki yönü vardır. Strateji ve taktiklerin hareket alanı da subjektif yönünde sınırlandırılır. Objektif yan, bizim irademiz dışında olan, bizden bağımsız ve bize rağmen varolan olgulardır. Toplumun gelişmesinde son tahlilde, tayin edici olan yan objektif yandır. Partimizde strateji ve taktikler incelenirken, özellikle objektif gerçek ile subjektif öge sürekli olarak birbirlerine karıştırılmakta, çoğu zaman içinden çıkılmaz hale sokulmaktadır. Ya da objektif gerçek, strateji ve taktik belirlemede yeterince gözönünde bulundurulmamakta, subjektif öge, her derde deva olarak görül-mekte, gerçek yerine duygular konulmakta, bazen sağ, bazen de sol pozisyonlara düşülebilmektedir. Proletarya hareketinin iradesi dahi-

linde olmayan objektif süreçlerin ve gelişmelerin proletaryanın beynine yansımaları, proletaryanın objektif şartları olduğu gibi görmesi, yorumlaması ve bu objektif sürece uygun taktiklerin geliştirilmesi gerekir. Proletarya hareketi objektif gerçeği tayin etmez, uyguladığı taktiklerle bu süreci hızlandırır ya da yavaşlatır. Ama objektif sürecin gelişme seyrini tayin edemez. Örneğin, proletarya partisi doğru taktikler ileri sürüp uygulaması durumunda, objektif süreç daha olumlu yöne kayarken, yanlış taktikler ve uygulamalar yaparsa, objektif durum bu kez kötüye gidecektir.

Objektif gerçeği çok yönlü tahlil edebilmek için, proletarya hareketinin yeterli bir marksist bilince sahip olması gerekir. Objektif durumdaki gelişmeleri, sınıfların gelişme seyrini, köklü değişikliklerin, ekonomik ve siyasi nedenlerini, bu değişikliklerin dünyadaki objektif değişimlerle olan bağını, yükselen ve çöken sınıfların durumunu ayrıntılı olarak tahlil edebilmek ve doğru bir strateji ve taktik tespit edebilmek için, proletarya hareketinin marksist-leninist teori konusunda asgari bir bilgisinin olması gerekir. Marksist-leninist teoriyi, asgari oranda da olsa kavramayan bir önderlik veya kişi, gerçekten durumu çok yönlü olarak tahlil edemez ve yüzeysel tespitler yapar. Gelişmenin bir yanını görürken, öbür yanını göremez. Olaylar hızla değiştiği zaman, gelişmenin ve değişimin nedenlerini göremez ve ona uygun hareket edip, proletarya hareketinin önüne doğru taktikler koyamaz ve gerekli değişiklikleri zamanında yapamaz.

Proletarya partisi mevcut gelişmeleri çok titiz bir şekilde izlemek zorundadır. Bunun yapılabilmesi için de proletarya partisi ve önderliğinin, siyasi olarak uyanık ve muhtemel gelişmeleri çok iyi tahlil edebilmesi gerekir. Partinin siyasi önsezisi yoksa, olayları takip edemez ve partiide zamanında yapılması gereken taktik değişiklikleri yapamaz, ya kitle kuyrukçuluğuna, ya da maceracı taktiklere başvurur. Bu konuda Lenin şöyle diyor.

".....Proletarya partisi nasıl güçlenecektir? Bu, öncü tarafından uygulanan siyasal önderliğin doğruluğu ile, geniş yığınların doğru

ALİ
DEMİR
Parti kadrolarından
1 Ağustos
1986'da
sekiz
yoldaşıyla
birlikte
şehit
düştü.

olduklarını kendi öz deneyimleri ile görmeleri kaydıyla, siyasal strateji ve taktiklerin doğrularıyla mümkündür." (3)

Biz kendimizi bu açıdan değerlendirdiğimizde, durumumuz içler acısıdır. Devrimci durum gerilerken, biz ilerliyoruz tespitini yaparız. Hakim sınıflar darbe yapar, biz ancak darbe günü öğreniriz. Geri çekilme taktiği izlemek gerekir, ama biz ancak iki yıl sonra geri çekilebiliriz. Devrimci durum ilerledi deriz, bu ilerlemenin boyutlarını tespit etmeyiz vb. Hele hele güçlü bir siyasi önsezimiz son derece zayıftır. Önemli olayları ve onların ve onların yolaştığı gelişmeleri önceden sezme yeteneğimiz oldukça zayıftır. Bu da bizi gelişmeler karşısında gafil avlatmakta ve çoğu zaman ne yapacağımızı şaşırattır.

Taktiklerde azami esnekliğin gösterilmesi önemlidir. Proletarya partisinin mevcut şartlardaki değişiklikleri doğru takip etmesi yetmez. Değişikliklere uygun taktikleri de zamanında devreye sokması gerekir. Bu konuda Lenin şöyle der:

"Devrimci sınıf görevini yerine getirebilmesi için toplumsal eylemin bütün biçimlerine ve bütün yönlerine sahip çıkmasını bilmeli-

dir. Ve gerektiğinde bir biçim yerine, bir başkasını koymaya hazır olmalıdır. Düşmanın kullandığı ya da kullanabileceği bütün silahlardan, araç ve yöntemlerden yararlanmayı, bunları kullanmayı öğrenmemiş olan orduyu savaşa sürmenin akılsızca bir davranış, giderek cinayet olduğu besbellidir." (4)

II. MK, taktiklerde bu konularda aldığı tavır ve izlediği politikayı değerlendirdiğimizde, esneklikten oldukça uzak olduğunu, uyanık olmadığını, devrimci taktikleri zamanında tespit etmediğini görebiliyoruz. MK'da sık sık taktik değişiklikleri olmuştur, ama bu değişiklikler bir esnekliğin sonucu değil, somut şartların doğru tahlilinden değil, somut olgunun dayatması sonucu, MK'nın tespitlerindeki yüzeyselliğin ve tutarsızlığın iyice açığa çıkmasından sonra yapılan değişikliklerdir. Belli bir süreçteki değişikliğin -taktik değişikliğin- özü yalnızca geri çekilmeyi veya ilerlemeyi tespit etmek değildir. Bu gerekli olmasına rağmen yapılacak bir taktik değişikliği yerine, yeni taktiği doğru temeller üzerine oturtmak, bunun nedenlerini ortaya koymak, etkili değişikliği hemen yapmak, yaratıcı fikirler ileri sürmek, partiyi ve

yığınları bu taktiğin etrafında toparlamayı gerektirir.

"24 saatte taktiği değiştirmek, evet ama taktiği değiştirebilmek için ilk önce bir taktiğe sahip olunmalıdır. Eğer siyasal mücadeleyi en değişik durum ve dönemlerde kendi tecrübelerinden etrafıca tanıyan sağlam bir teşkilat yoksa, o zaman taktik adını taşımaya layık olan o sistemli sağlam ilkelerin aydınlatıldığı ve hiç şaşmadan tadbik edebilecek faaliyet planından söz edilmez" (5)

Lenin çok önemli bir konuda taktik değiştirebilmek için bir taktiğe sahip olmak gerektiğini söylemektedir. Biz, gerçekten de bu konuda tamamen kendiliğindenci bir siyaset izlemekteyiz. Taktik değişiklikleri ismen yapıyoruz. Mesela geri çekilmeyi söyleriz ama bu taktiğin içeriğini dolduramayız, partiyi harekete geçiremeyiz ve tökezler kalırız. Sözde taktik değiştirmemize rağmen aslında özde herhangi bir değişiklik yoktur. Deyim yerindeyse "eski tas eski hamam" misali yolumuza devam ederiz. Mesela daha 2. Toplantı'mızda geri çekilme kararı aldık, ama parti örgütlenmemizde hiçbir değişiklik olmadı. Zaten olması da mümkün değildi. Çünkü, taktik değişirken, yeni bir tespiti-miz öz itibarıyla yoktu.

Stalin, leninizmin üç taktiksel ilkesi konusunda şunları belirtiyor: "Leninizmin belli taktik ilkeleri vardır. Bunlar dikkate alınmadan ne devrime doğru bir şekilde önderlik yapmak, ne de Çin'de Komintern çizgisini gözden geçirmek mümkündür.

"Burada leninizmin şu taktik ilkelerini kastediyorum.

"a-Her ülkenin işçi hareketi için komintern'in yönlendirici talimatları hazırlanırken, o ülkenin ulusal özelliklerinin mutlaka gözönünde bulundurulması ilkesi,

"b-Her ülkedeki komünist partinin o ülkede proletarya ve kitle müttefiği sağlamak için, bu müttefik geçici, yalpalayan, kararsız, güvenilmeyen bir müttefik de olsa, en küçük bir fırsattan bile mutlaka sonuna dek yararlanma ilkesi.

"c-Milyonlarca kitlenin siyasi eğitimi için sadece propaganda ve ajitasyonun yetmediği, bunun için kitlelerin bizzat kendi siyasi deneyimlerinin gerekli olduğu gerçeğini mutlaka gözönünde bulundurulması ilkesi." (6)

Gerek partimizin, gerekse II.

MK'nın taktik tespit etmede ülkenin özgül koşullarını tahlil etme yönü oldukça zayıftır. Bu konuda genellikle dogmatizm kendisini hemen göstermektedir. Bir çok yoldaşın kendi tespitlerini doğrulamak için hemen Çin Devrimi'ne olan gücüyle sarılmakta ve bugünün taktiğini Çin Devrimi'nin taktiklerine dayanarak ispatlamaya çalışmaktadır. Oysa bu yöntem, Çin Devrimi'nin ruhuna da aykırıdır. Çünkü ÇKP, somut taktikler konusunda oldukça usta bir parti durumundadır. Kaldı ki Çin'de uygulanan her taktik, dogmatik olarak ülkemize indirgenemez. Sorun bu ve bu gibi devrimlerin tecrübelerini incelerken, ne inkarcılığa ne de dogmatizme düşmektir. Partimiz, doğru taktikler üretmek için, özellikle dogmatizmi alt etmek ve özgül koşulları tahlil etmeye kafa yormak zorundadır.

"Somut şartların somut tahlili" ilkesini kavrayalım, subjektivizmi dogmatizmi alt edelim!

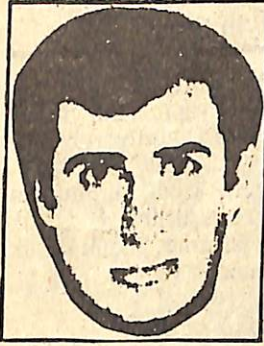
Geriye dönüp partimizin geçmişine baktığımızda, en göze çarpan olumsuzluklardan biri olarak partimizin bakış açısının sığ ve yüzeyselliğini görürüz. Marksist-leninist teoriyi kavrama ve özümsemedeki sığlık, dünya ve Türkiye nesnelliğini diyalektik olarak bütün yönleriyle kavranmasındaki yüzeysellik birleştiği için, partimiz siyasal mücadelede sürekli olarak subjektivizm ve dogmatizm illetinden kurtulamadığını, parti tarihini eleştirilerek olarak değerlendirilebilen herkes görebilir.

Emperyalist sistemin 1960'lı yılların ikinci yarısında derinleşen krizin bir sonucu olarak dünyanın dört bir yanında yükselen devrim dalgasının Çin'de Büyük Proleter Devrimi'nin etkisiyle daha da güçlü bir ivme kazanmasıyla, emperyalist sisteme güçlü darbeler vurması koşullarının subjektivizme güçlü zemin yarattığı ve bunun uluslararası komünist hareket içinde de Lin Piao tarafından kürrüklendiği şartlarda kurulan partimiz, kuruluş döneminde önemli ölçüde subjektivizme düşmüştür. Yükselen devrimci hareketlere karşı, emperyalizmin çok yönlü karşı saldırıya geçtiği, devrimci hareketlerin yer yer önemli darbeler yediği, UKH saflarında sosyal şovenizmin ve revizyonizmin güçlendiği, devrimci dalgaların geri çekildiği şartlarda Kaypak-

kaya ve partimizin dünyadaki durumun mükemmel olduğu şeklindeki tespiti, bu subjektivizmin en açık ifadesidir. Buna bağlı olarak Türkiye'de de hakim sınıfların en güçlü kesimlerinin 12 Mart askeri muhturası sonrası birleşmeleri, halka ve devrimcilere karşı topyekün saldırıya geçmeleri sonucu 1960'lardan beri yükselen ve 1969'da ve 1970'lerde en üst boyutlara ulaşan devrimci dalgasının düştüğü 1971-72 yıllarında devrimci durumun mükemmel olduğu tespit edilerek aynı tür bir subjektivizme düşülmüş ve bunun sonucu izlenen sol taktiklerden dolayı yenilgi alanmıştır.

Bugün bazı arkadaşlar, bu yenilginin objektif, yani kaçınılmaz olduğunu savunarak, keskin parti çizgisi "savunucusu" kesilmeye çalışıyorlar. Buna gerekçe olarak, bazı arkadaşlar dünyada ve Türkiye'de o dönem durumun mükemmel olduğunu ve bundan dolayı izlenen taktik çizginin doğru olduğunu savunurken, bazı arkadaşlar da, yenilgiyi tesadüflerle ve kişilerle açıklamaya çalışıyorlar.

1971-72'lerde devrimci durumun mükemmel olduğunu savunan arkadaşlar, kötü bir yanilgi içindedirler. 1.yenilginin nedeninin objektif olduğunu savunan bu arkadaşlar, birincisi; objektif yenilginin ne demek olduğunu kavrayamıyorlar, ikincisi; hatalı taktiklerden dolayı da marksist-leninistlerin yenilebileceğini ve bunun da subjektif nedenlerden dolayı bir yenilgi olduğunu kavrayamıyorlar. Hiç şüphesiz, her objektif yenilgiden subjektif etkenlerin de rolü olabileceği gibi, her subjektif nedenlerden kaynaklanan yenilgilerde objektif etkenlerin de rolü vardır. Objektif veya kaçınılmaz yenilgi, yığınların hareketinin gelişmesinin boyutlarının, henüz o aşamada devrimin karşı-devrimi alt edebilmesi çeşitli nedenlerden dolayı mümkün olmamasına rağmen, devrimci hareketin karşı-devrimle girdiği savaşta yenilmesi, objektif bir yenilgi olamaz. Çünkü, marksist-leninist parti, kendiliğindenci bir hareket değil, bilinçli bir harekettir. Yani dış dünyanın kanunlarını kavraması, düşüncesini ve hareketini bu kanunlara uydurması gereken bilinçli bir harekettir. Eğer o yenilgi almamışsa şu veya

Kazım Çelik'le beraber, II. MK çizgisi"nın in mi-marları arasında idi.

HAYRETTİN BAKIŞ

bu nedenlerden objektif gelişmeye ayak uyduramamış demektir. Eğer bir parti, devrimci durum gerileken gerilemeyi kavrayamayarak hareketini ona uyduramıyorsa ve bunun sonucu yenilgi alıyorsa, bunun nedenini objektifliğe bağlamak yanlışır. Paris komününün yenilgisi veya 1905 Devrimi'nin yenilgisi objektif yenilgiye iki önemli örnekler. Proleter hareketin objektif gelişiminin, bilinç ve örgütlenme düzeyinin düşüklüğünü vb. nedenleri görerek, "ünlü 9 Eylül 1870 Enternasyonal söylevinde Marks, Fransız proletaryasını zamansız bir başkaldırma konusunda uyarmıştır, ama herşeye karşın bir ayaklanma olunca (1871), Marks, 'göğü titreten' (Marks'ın Kugelmann'a mektubu) yığınların devrimci inisiyatifinin coşkuyla selamladı. Marks'ın diyalektik materyalizmi açısından, bu durumun devrimci eylemin yenilgisi öteki birçokları gibi proletarya mücadelesinin genel gidişi ve sonucu içerisinde, halihazırda işgal edilmiş bir konuma bırakmaktan, savaşmadan teslim olmaktan daha az kötüydü." diyen Lenin, Marks'ın Paris Komün'üne yaklaşımının çelişkili değil, tutarlı komünist tavır olduğunu savunurken, Marks'ın şu ünlü sözüne de atıfta bulunuyordu. "Eğer mücadele yalnızca yapılmaz uygunluk-taki fırsatlar koşuluyla girilmiş olsaydı, dünya tarihini yapmak gerçekten çok kolay olurdu". Lenin, her zaman Marks'ın bu ünlü sözünü aklında tutarak, devrimin hiçbir zaman dümdüz bir yol izlemediğini, yenilgi ve zaferle dolu olduğunu, esas sorunun bunlardan öğrenmekle çıkarılan doğru derslerle yığınları eğitmek olduğunu sürekli vurguladı. "Rusya işçi sınıfı

fi göğü titretme yetisinde olduğunu, bir kez tanıtlamıştır ve birkaç kez yeniden tanıtlayacaktır" diyen Lenin, 1905 ayaklanmasında "işçiler silahlandırılmamalıdır" diyen Plehanov'un sözlerini "yüreksiz", "kendini beğenmiş dar kafalıların vaazı" olarak nitelendir-di.

Paris Komünü ve 1905 Devrimi'ne karşı Marks ve Lenin'in tavrı, başlamadan önce hareketin tam bir başarıya ulaşamayacağını görmelerine rağmen, hareket başladıktan sonra, kitlelerin gelişen devrimci inisiyatifinin önünde durma yerine, bir yenilgi pahasına da olsa hareketi sonuna kadar götürme, destekleme tavrına girdiler ve sonucu yenilgi de olsa kitlelerin bu tür inisiyatiflerinin gelecek devrimlerin tohumlarını içerisinde barındırdığını, bu tür devrimci atılımların proletaryanın savaşma gücünü ve azmini bilerek zihinlerde yüzyıllarca silinmeyecek etkiler yarattığını vurguladılar. Bundan dolayı işçi sınıfı ve emekçilerin iktidara yönelik her hareketi yalnızca iktidarın alınıp alınmaması şeklinde sonuçlarıyla değil, bir bütün olarak her yönüyle tarihi gelişim ve gelecekteki etkileriyle değerlendirilir. Sonuç olarak, yığınların iktidara için her devrimci atılımları, çeşitli objektif ve subjektif nedenlerden dolayı başarıya ulaşmayabilir. Kesin başarı şansı olmadığı için, yığınların bu tür devrimci atılımlarının önüne geçmek, onları geriye çekmeye çalışmak, muhtemel bir yenilgiden çok daha olumsuz sonuçlar doğurabilir. Gelişen devrimci hareketin başarı şansı olmadığı için, pasifize edilmesi veya düşmanla savaşmadan geri çekilmesi, işçi ve emekçiler üzerinde etkisi yıllarca silinmeyecek olumsuzluklar yaratır. Bu bağlamda, proletarya hareketinin kaçınılmaz olarak girdiği ve girmek zorunda olduğu, fakat bir zaferin, yani düşmanı yenebilmenin koşul ve şartlarının henüz çok çeşitli nedenlerden dolayı olgunlaşmadığı durumlarda girilen savaşta, proletaryanın aldığı yenilgi objektiftir. Yani, alınan yenilgi, şu veya bu siyasi veya hatalardan dolayı değil, o şartlarda kaçınılmaz olarak girilen savaşta, proletaryanın düşmanı yenebilmesi objektif olarak mümkün olmamasındandır.

Marksist-leninist parti ve örgütler devrim mücadelesinin inşili çı-

kışlı, zikzaklı güzergahında sürekli başarı kazanamazlar. Düşüncenin nesnel gerçekliğin ve hareketin gerisinde olması gerçeği, düşüncenin harekete uygunluk arzemesi için bilinçli çabayı sürekli gerekli kılar. Ama buna rağmen bu diyaliktik ilişki bile dümdüz bir seyir izlemez ve ilişkinin kendisi de sürekli değişim gösterir. Yani Mao'nun deyişiyle yaptığımız programlar planlar, her saat, her gün değişikliğe uğrar. İşte bu nedenle marksist-leninistler de nesnel durumu, gelişmenin yasalarını, yönünü her zaman doğruya en yakın bir biçimde tahlil edemezler. Zaman zaman subjektivizme düşerler. Özellikle karşı-devrim saldırılarının yoğunlaştığı, proletarya hareketini açık bir savaşa teşvik ettiği dönemlerde eğer durum iyi değerlendirilemez, buna uygun taktikler izlenmezse yenilgi kaçınılmaz olur. Birinciye incelediğimizde, partimizin henüz yeni kurulduğu bu dönemde, 12 Mart sonrası devrimci durumdaki gerilemeye bağlı olarak geri çekilme taktiklerini tespit edip, taktik aktif savunmayı esas alıp, taktik saldırıları sadece bir eylemin ne getirip ne götüreceği çerçevesinde değil, bir bütün olarak düşmanın durumu, halkın durumu ve partinin durumu değerlendirilerek ele alınmalıydı. Bu dönemde, gerilla savaşına hazırlık döneminin görevleri olan gerilla birimlerinin milislerinin örgütlenmesi görevini sabırla yürütecek, parti görüşlerinin propagandasına ağırlık verilmeli ve kitle bağları güçlendirilmeye çalışılmalıydı. Burada tayin edici sorun, devrimci durumdaki gerilemenin görülüp görülmemesi ve devamla taktiklerde yapılacak değişikliklerdir. Yoksa şu eylem bu eylem tartışması, şu kişinin bu kişinin hatası tartışması değildir. Sorunu böyle ele almak, değerlendirmeyi siyasi olmaktan çıkarır. Bugün 1. Konferans'ın partimizin kuruluş dönemi-ni ve birinci yenilgisini değerlendirmede önemli hatalara düştüğünü daha net görmemizden hareketle, 1. Konferansın birinci yenilginin esas nedenini subjektif etken olduğu, yani partimizin hatalarından kaynaklandığı tespitini tepkici bir şekilde yadsınmak, reddetmek birinci yenilginin nedenini objektif duruma bağlamak, 1. Konferans'ın gerisine gitmek demektir ki, bu da partiye önemli zararlar

verir. Birçok arkadaş, birinci yenilginin esas nedenini subjektif etkenlerden kaynaklandığı tespitini, parti çizgimizin ve partimizin mücadelesinin reddi olarak değerlendirmekte, bundan dolayı da, yenilgiyi güç dengesiyle, tesadüfle açıklamaya çalışmaktadır. Bu bakış açısı yanlış ve tehlikelidir. Çünkü, şu veya bu hatalardan yola çıkarak, proletaryanın şanlı mücadelesini tecrübelerini bir çırpıda siler. Marksist-leninist partilerin tarihinde sık sık görüldüğü gibi, çizgileri doğru olmasına rağmen, yanlış taktiklerden de proletarya yenilgi alabilir. Bu tür yenilgiler bu partilerin marksist-leninist olmadığı anlamına gelmez. Örnek olarak, M. Suphi Kemalistlerin niteliğini yanlış değerlendirdiği için, önemli bir hataya düşüyor ve bu hata TKP'nin ağır bir darbe almasına yol açıyor. Ama ne İ. Kaypakaya, ne de partimiz bu hatasına rağmen bugüne rağmen M. Suphi ve M. Suphi TKP sinin leninist olduğu gerçeğini gözardı etmemiştir. Bugün partimizin birinci yenilgisinin değerlendirilmesinde düşülen hatalar, salt basit birer yanlış olarak görülemez. Bu hatalı bakış açısının, partideki subjektivizm ve dogmatizmle sıkı ilişkisi vardır ve aynı zamanda onun bir göstergesidir.

1. MK, 12 Eylül darbesiyle başlayan yeni dönemin objektif ve subjektif durumun tahlilini ve bu temelde partinin izlemesi gereken hattı ve yine bu temelde kitlelerin yeni dönemde devrimci taktikler etrafında düzene karşı nasıl seferber edileceği noktasında doğru bir tavır üretmedi. Bilindiği gibi 1. MK, daha evvelki tespitlerinde GSHD sürecinde barışçı mücadelenin esas olacağını söylüyordu. Öte yandan kavranması gereken esas halkanın da içe dönük çalışma olduğunu söylüyordu. 12 Eylül, MK'nın bu tespitlerini yerle bir etti. MK, yaptığı yanlışları görerek özelleştire bile yapmadı. MK, kükreyen aslan pozuyla sanki hiçbir şey yokmuş gibi cuntaya karşı savaş naraları attı. Ama MK'nın bu tespiti, kelimenin tam anlamıyla boş bir laftı. Çünkü MK, geçmişte izlediği geçmişte izlediği sağ çizgi ile partiyi yıkıma sürüklemişti. MK, o haliyle ve siyasetiyle cuntaya karşı silahlı bir direniş çizgisi izleyemezdi. Attığı "sol laflar" ise hayalden ve sağcı yüzünü örtmek-

ten başka birşey değildi. 12 Eylül'den evvel barışçı mücadelenin esas olduğunu söyleyen 1. MK, 12 Eylül sonrası dönemde, mücadele biçimleri konusunda şu tespitleri yapıyordu:

"Karşı-devrimin top yekün saldırısı karşısında, silahlı mücadele biçimlerini yükseltip yükseltmemek, bağımsızlık ve demokrasi mücadelesinin kaderini tayin edecektir. Cunta karşısında militan ve silahlı bir çizgi izlemek zorundadır." (7)

1. MK, her ne sebeptense 12 Eylül öncesi dönemde ısrarla barışçı mücadele biçimlerinin esas olduğunu savunurken, 12 Eylül'le birlikte görünüşte bu tespitini değiştirmiştir. "Görünüşte" diyoruz çünkü, 1. MK bu tespitini pratiğe uygulamazdı. Bu mümkün değildi. Böyle de oldu. 1. MK'nın silahlı direnme çizgisini uygulaması bir yana, özde tambir sağ politika izledi. Önder bir organ olup olmadığı hissedilmedi! Eylül karşısında, silahlı mücadeleye dayanan bir direnme çizgisi izlemek gerekli miydi? Evet, gerekliydi. Ama bunun bir tek yolu vardı. O da doğru bir siyaset izlemek ve uygulamaktı. Partimizin o aşamadaki durumu, böyle bir direnme çizgisine kesinlikle elverişli değildi. Bu nedenle ilk iş, Partiyi asgari olarak şartlara hazırlamaktı. Bunun yolu da sağ oportünist çizgiyi altetmek, doğru bir siyasi çizgiyle Bolşevik bir önderliği sağlamaktı. Kısa dönem açısından direnme çizgisi izlemenin olanağı yoktu. Bu nedenlerden dolayı Partimiz 12 Eylül karşısında kayda değer bir hareket geliştiremedi. Bunun esas sorumlu da 1. MK'ydı. 12 Eylül askeri faşist cuntasıyla birlikte, silahlı direnme çizgisi geri çekilme taktiğiyle birlikte uygulanmalıydı. Bu gerekliydi.

(Devam edecek)

Bu bölüm kapsamında, "riorganizoy" (yeniden yapılanma)'yı tek tek açmayı yararlı görüyoruz. Yabancı sermaye, ortak yatırımlar, teşvik primleri, kredi kurumunun yeniden sistemleştirilmesi, küçük çaplı serbest pazarlar, küçük küçük özel mülkenmeler vs.

Dışa açılma

Arnavutluk'un bugünkü dış politika hedeflerinden biri, AGİK'e katılmak, Avrupa Ortak Pazarı'na katılmak, ABD, SSCB ile ise, şimdilik sadece diplomatik ilişkiler öngörülüyor. Dışa açılmanın, temel zeminini ekonomik ilişkilerin oluşturacağı kısa zamanda netleşti. Siyasal açılmayı sonraya bırakıp, ekonomik açılmanın üzerinde duralım.

Riorganizoy'un ilk ekonomik unsuru, büyük önem taşımaktadır. Arnavutluk yönetimi, 1 Ağustos 1990 günü yabancı (emperyalist) sermayeyi, ülkesinde yatırım yapmaya davet etti. Yani ekonomik açılmanın ilk eseri, emperyalist sermayeyle ortak yatırımlar ve özel kredilere yeşil ışık yakmak oldu. Kararlar, Devlet Başkanı Alia'nın başkanlığında toplanan "Halk Temsilcileri Meclisi"nde alındı. Arnavutluk TV'si haber bülteninde ve ünlü *Zer i Populi*'in 1 Ağustos 1990 tarihli sayısının birinci sayfasında geniş bir biçimde yer aldı.

Kararlarla, nelerin nelerin öngörüldüğünü biraz daha ayrıntılandırılalım. Yabancılar (emperyalistler) ve yurtdışında yaşayan Arnavut kökenliler, (ki bunlar kralık artığı eski burjuvalar ve mülteciyken yabancı ülkelerde birikim yapanlardır), Arnavutluk'ta "üs kurarak ticari faaliyette" bulunabilecekler. Yatırımlar yasal güvenceler altına alınıyor. Örneğin, devletleştirilemeyeceği garantisini veriliyor. Ekonomik alanda işbirliği çabasına girilen ülkelerin başında, yine Türkiye geliyor. Tiran da artık "iş adamlarımızın uğrak yeri"! Başbakan Çarcani, Türkiye ziyareti sırasında, şunları söylemekteydi: "Ülkemizin kalkınması ve altıyapısının tamamlanmasında Türkiye, yardım isteyeceğimiz ülkelerin başında geliyor." Çarcani, kendi

"Öz finans sistemi" ve "reorganizoy"

AEP yönetiminin yeni programı, açıkça bir restorasyon programıdır. E. Hoca dönemindeki eksik ve hatalar yüzünden önemli yaralar alan yozlaşmaya yüz tutan ve bugün son uluslararası konjonktürün yeni külfetlerinin eklenmesiyle tıkanmakla yüzyüze kalan sosyalist nitelikten bir kopuştur.

siyle, *Sabah*'ın yaptığı ropörtajda ise, şöyle devam ediyor: "...hükümetiniz ve işadamlarınızla temas halindeyiz." (1) "İşadamlarımızla" yapılan temaslara şu andaki somut sonuçlarıyla ilgili, ufak bir bilgi verelim. Bakır ve krom işletmeciliğini almak için, yoğun çaba harcıyorlar. -

AEP'in yeni kararları, "özel krediye yeşil ışık yakıyor" dedik. Yani emperyalist yatırımcılar, dile-diklerinde Devlet Bankası'ndan döviz karşılığı kredi alabilecek. Dahası, Arnavutluk'a yabancı bir bankadan da kredi transfer edebilecek. Bu, şu bildik klasik emperyalist sermaye ve teknoloji ihracıdır. Çin'de başlatıcısı Deng Kliği oldu. Yaygın ve geniş serbest bölgeler kurdurdu. Serbest bölgelerin Arnavutluk'taki adı, "üs kurarak ticaret yapmak" oluyor. AEP yönetimi, adeta bir alışkanlık haline getirmiş. Diğer modern-revizyonist ülkeler de yapıldığı için, hala karşı çıktıklarını, kendi ülkesinde değişik isimlerle yapmak! Ki bu kararlar uygulandığında, orta vadede bile küçük Arnavutluk'un bütününe bir serbest bölge konumuna getirmeye yeter.

Devlet Başkanı Alia, MK'nın 11. Plenumu'nda yaptığı konuşmada, "baştan değil, kuyruktan başlayan başka ülkelerdeki bazı acı deneyleri de dikkate alıyoruz" demektedir. (2) AEP, yalnızca acı deneyler değil, tatlı deneyler de çıkarmışa benziyor. Deng ve Gorbaçov kararları aldıktan sonra, Anayasa'ya el atmıştı. Bugün AEP,

kendisini bekleyen "düzenlemeler"den birini de yasa değişiklikleri olarak tespit ediyor. Çünkü, sosyalist anayasa ve yasalar, alınan kararların önünde engel teşkil ediyor. Bizzat Anayasa'da dış borç almayı yasaklayan madde var. Anayasa, *koşullu*

olarak verilecek hiçbir krediyi de kabul etmiyor. Öte yandan, son kararların bir unsuru olan "özel mülkiyet hakkı" da anayasaya aykırı. AEP, bu yasal engelleri aşma çalışmalarını başlatmış bile Kurulması öngörülen komisyonlar, "en kısa zamanda" çalışmalarını tamamlamış olacak.

Bütün bu güvence ve olanakları seferber etmeye karşı, Arnavutluk, yatırımcılardan ne istiyor? Varolan yatırımları modernleştirmek ve teknoloji transferi! Deng'in, "dört modernleşme" ilkesini anımsayalım. AEP, bugün dönüp dolaşıp "pis üç dünyacı" dediğiyle aynı noktaya gelme sürecinde. Gerekçeler de aynı: Ülkedeki hammadde kaynaklarının değerlendirilmesi, tüketim maddelerinin çeşitlendirilmesi, ihracatın artırılması ve hizmet sektörünün geliştirilmesi... Tüm bunlara ihtiyacı olan, bir sosyalist ekonomi nasıl bir "üst aşama"ya geçmiş kabul ediliyor? Ramiz Alia, bugün yaptıklarını yıllar önce yapan Deng Kliğini, 9. Kongre Raporu'nda eleştirirken şöyle diyor: "...revizyonist Çin de kapitalist yolda ilerlemektedir." Neden ki? İşte Alia'nın gerekçeleri: "...özel sektörün canlanması, yabancı ser-

maye ve çokuluslu şirketlere kapıların açılması..." Birazdan Hoca'nın bu konulardaki yaklaşımını sunacağız. Ki bizim fazla bir şey eklememize gerek kalmayacaktır.

Bir tavır belirleme: AEP hattındaki dostlarımız, bu iki karpuzu aynı koltukta taşıyamaz. Böyle bir çabaya, aslında gerek de yok. Yoksa, bu tam bir "TKP tavrı" olacaktır. Stalin, Kruşçev, Gorbaçov... TKP hepsini başta oldukları sürece savunma başarısını(!) gösterdi. Yönetimler dümen kırdıkça o da kırdı. Tatlı su yumuşakçaları gibi, her kalıba dökülmekti bu. Farklı bir deyimle, ilke ve şekilsizlik! AEP yönetiminin yeni programı, açıkça bir restorasyon programıdır. E. Hoca önderliğindeki AEP'in son on yıldaki hataları sonucu önemli yaralar alan, yozlaşmaya yüz tutan ve bugün, son uluslararası konjonktürün yeni külfetlerinin eklenmesiyle, tıkanmakla yüzyüze kalan sosyalist nitelikten bir kopuştur. SB, Doğu Avrupa ve Çin'deki "liberasyon" modasına uymuştur.

Bir anımsatma: Mao önderliğindeki ÇKP ile Hoca önderliğindeki AEP'in '70 sonrası teori ve pratikleri, ters kutuptan ve orta vadede aynı sonuçlara varmakta olan ağır yanlışları içerir. Yani aynı yanlış tersinden yapma benzeşmesi! Farklı zamanlamayla da olsa, ters kutuptan ortak yanlışlar, bugün aynı noktada buluşma sürecinde. Ramiz Alia, uygulamalarını özü itibarıyla, Arnavutluk'un Deng'i olma yolundadır. O olmazsa bile,

ÇOK PARTİLİ DÖNEM

AEP MK, Aralık başında yaptığı son toplantıda, ülkede çok partili dönemi başlattı. Son dönem öğrenci eylemlerini gündem maddesi yaparak toplanan MK, yaptığı açıklamada "ülkedeki demokrasi ve çoğulculuğun ilerlemesi için MK yasalar dahilinde politik örgütlerin kurulması gerektiğini" bildirdi. Bu arada, 11 kişilik Polit Büro'nun 5 üyesinin görevine son verildi. 2 aday uyenin adaylıkları iptal edildi. MK, Başbakan Çarcanı'ye hükümette de gerekli değişiklikleri Alia'ya önermesini istedi.

kendi deyimiyle "girilen dönülmez yol" başkasını onun yerine geçirecektir. Olgularla politika üretimi iddiasında olan her devrimci siyaset ve kişi, bu dönemleri karşılaştırmak zorundadır.

Hoca'dan yabancı sermaye dersi

Hoca, Arnautluk'un bugün girmekte olduğu süreci, yıllar önce yaşayan "sözde sosyalist" ülke yönetimlerinin, yabancı emperyalist sermayeye izin vermelerini, çok açık bir biçimde sosyalizm dışı bir uygulama olarak mahkum etmekteydi. "...sözde sosyalist ülkelerin egemenleri, yabancı sermayenin ülkelerine akın etmesine izin veriyorlar. Çünkü bu sermaye egemenliklere hizmet ediyor." (3)

Birkaç paragraf önce sıraladığımız, yabancı emperyalist sermaye ve ortak yatırımlara sağlanan koşulları anımsatıp, Hoca'dan devam edelim. "Yugoslavya, yabancı sermayenin ekonomisine sızmasına izin veren ilk revizyonist ülkelerden biridir. O, önceleri kredi, sonra patent ve daha sonra ortak işletmelerin kurulmasına geçti....Yugoslavya, kapitalist firmalara faaliyetlerini geliştirmek ve azami karları güvence altına almak için, en uygun koşulları yarattı." (4)

Görülebileceği üzere, bugün Arnautluk'un sokulduğu süreç, diğer revizyonist ülkelerin geçtiği sürecin, öz olarak aynıdır. Yeni olan bir şey yok. Her ülke yönetimi yaptığına farklı isim buluyor o kadar. Lenin NEP döneminde yabancı sermayeyi geçici bir dönem için kabul ettiklerinde, bunun ne demek olduğunu hiçbir kıvırtmaya gerek bırakmaksızın ortaya koymuştu. Sermaye ihracı, ilgili devletlerin büyüklüğü ne olursa olsun, her zaman halkların sermaye tarafından sömürülmesinin bir biçimi

olarak kalır, öyle işlev görür. Lenin, sermayenin kapitalist asalaklığın "temel" aracı olduğunu belirtir. E. Hoca ise, emperyalist sermayeye müsamanhanın bir sosyalist ülkede nelere malolacağını, yine Yugoslavya özelinde vurgular.

"Yugoslavya'da olup bitenler, yabancı sermaye yatırımlarının, bu ülkeyi kapitalist bir ülke haline getiren belirleyici unsurlardan birisi olduğunu kanıtıyor." Aynı yolu Çin takip etti. "Kapitalist devletler Çin'de de büyük karlar elde edeceklerdir." (5)

Lenin'in Rusyası geçici bir politika olarak yabancı sermayeyi kullandı ve onun sömürüsüne katlanmak zorunda kaldı. Bunun zorbalık karşısında, geri adım atmak olduğu açık açık vurgulandı. Ne kadar "geçici bir politika" olabildiğini ise, E. Hoca şöyle açıklamakta: "...şu da bir gerçektir ki Lenin, NEP'in ilanından bir yıl sonra, geri çekilmenin sona erdiğini belirtmiş ve ekonomide özel sermayeye karşı saldırıya hazırlanılması işaretini vermiştir." (6) AEP'in bugünkü yönetimi ise, olaki birilerinin geç dönem NEP olarak haklı çıkarmaya kalkışabileceği uygulamalarının, "geridönül mez bir yol" olduğunu dobra dobra ilan ediyor.

Deng Kliği, emperyalist sermaye kabulünü haklı çıkarmak için bir çok çaba içine girmişti. E.Hoca, bu çabaları "bahane" olarak tanımlıyordu. "Onların bahanesi bu sermayenin devletten devlete ilişkiler aracılığıyla girmedir. Revizyonistlere göre, bu sermaye özel banka ve kuruluşlar tarafından getirildiği için sözde siyasi talepler ve çıkarlar taşımazmış." (7) Tabii, Deng Kliği bununla yetinmedi, gerçekten de ve sonraki dönemlerde emperyalist hükümetlerden de kredi kabul etti. AEP yönetimi ise, şimdiden örneğin sadece "işadamlardan" değil, Türk

hükümetinden de ekonomik temas halinde olduğunu saklamıyor. Başbakan Çarcanı, Türkiye ziyareti sırasında açıkça belirtti. Kredi verecek ya da yatırımda bulunabilecek Türk sermayesinin, emperyalist sermayenin dolaysız bir parçası olduğuna değinmeye bile gerek yok.

Kredilerle beraber, Arnautluk'a başka neler girecek? Yine Hoca'dan dinleyelim: "... bu 'yardım' alan ülkeye, krediyle birlikte kendi yaşam biçimini, kapitalist düşünce biçimini de sokar; burada üsler kurar ve yağ lekesinin yayılması gibi yavaş yavaş yayılır, bir örümcek gibi ağını örer." (8)

İlginç bir nokta: 1978'den sonra Deng Kliği, ülke ekonomisini geliştirmek, "dört modernleşme" hedefine ulaşmak için, ABD dahil, emperyalist ülkelere dayandı. Oysa ABD ve Batı emperyalizminin zayıfladığını, henüz dillerinden düşürmemişlerdi. Yani, kendilerinin gelişmesi için, zayıfladığını ileri sürdükleri bir güce dayanıyorlardı. Bu onların söy-lediklerinin, tam tersini düşündüklerinin açık bir kanıtıydı. Aynı duruma şimdi AEP yönetimi düşüyor. Başbakan Çarcanı, "bugün ulaştığımız düzey, bizim için gerçek bir devrimdir" diyordu. Arnautluk, her açıdan en güçlü dönemini yaşıyor(!) ve bir üst aşamaya sıçrama sürecini başlatıyor! Nasıl yapıyor bunu? Emperyalist ülkelere dayanarak ve öz olarak önceki revizyonist ülkelerin araç ve yöntemleriyle.

Buna çok uygun bir atasöz var. Herkes içinden söyledi bile. Geçiyoruz.

Sosyalist ekonominin deformasyonu

Arnautluk'taki "demokratikleşme", kimi noktalarda "ekonomik, teorik kavramların gelişmesi ve yeni içerik kazanması süreci" olarak da görünüyor. Dolayısıyla, terminolojik düzeyde bir Tito "öz yönetimi"nden farkını (!) koymak belki mümkün. Gerçek ise şu: Aila'nın deyimiyle, diğer eski sosyalist ülkelerin geriye dönüş süreçlerinden acı dersler çıkarılarak; Tito, Kruşçev, Deng ve Gorbacov kliklerinin bir bileşkesini alarak yürümek!

Ekonomik yapıda, merkezi planlamanın etkisinin azalmaya-

çağı söylenmekte. Bu etki, makro düzeyde tutulacak, mikro düzeyde ise, kolektiflere geniş hareket alanı tanınacak. AEP buna, "öz finans sistemi" diyor. "Yeni içerik" dedikleri, yine sadece bir isim değişikliği. Adeta, nefret edilen Tito "öz yönetimi"nden uzak tutulmak için, ortaya sürülen bir deyim. Deng Kliği farklı bir yol mu izlemişti? Kesinlikle hayır. Onlar da ilk etapta Tito'nun "öz yönetimi"ne sarıldılar. "Çin yönetiminin en fazla ilgisini çekmiş olan ve Çin'de uygulanabilecek olan Titocu biçim ve yöntemlerdir; özellikle de Yugoslav 'öz yönetim' sistemidir." (9) derken, Hoca, bu noktadaki öngörülerinde yanılmadı. Deng Kliği, "öz yönetim"i uygulamaya koyuldu. ancak zamanla, Çin'in koşullarının farklı olduğunu gözetmek zorunda kaldı. Farklılığa ne gibi bir çözüm sundular? Klasik kapitalist yöntemleri ödünç almaya koyulmak!

Yugoslavya, SB, Doğu Avrupa, Çin... sosyalist sistem, Batı tipi "liberal" kapitalizme (bürokratik/devlet kapitalizmi üzerinden) evrilmeye yönelik bir restorasyon süreci yaşadı. Arnavutluk, bugün yaşamaya başladı. Sosyalizmin kuruluş deneyimlerinden çıkan bir ders var. En alt birime kadar nüfuz eden, katı bir merkezi planlama yürümüyor. Ekonomiyi, genel yapıyı bozacak tıkanıklıklara, çürümelere götürüyor. Tito'nun "öz yönetim"i, buna ilk tavır görünümünde gündeme geldi. Fakat, sosyalizm sınırında kalamadı. Kalmak gibi bir amacı yoktu. Emperyalist sermaye ve teknoloji ihracı, borçlanma, liberizasyon vb. nin ardı arkası gelmedi. Bu kanallarla, ekonomi Batı emperyalizmine entegre edildi. Dubçek ve benzerlerinin çıkışları teşebbüs sınırında kaldı. Bu arada, daha o yıllarda, özellikle de Doğu Avrupa ülkelerinde, farklı boyut ve programlarla varolma mücadelesi veren ve kendine "sosyalist muhalefet", "yeni sosyalist seçenek" diyen dinamikler vardı. Özellikle de Çekoslovakya, Macaristan ve Polonya'da Jiri Pelikan, Jacek Kuron gibi isimler, bu muhalefetin önde gelen kuramcılarıydı. Dubçek, hükümet kurduğunda, bunlar tarafından desteklendi. Kuramlarının bu ayağını, anti-Stalinizm oluşturuyordu. Kuronlara göre Stalin, hem SB'de yanlış yapıyor ve hem

RAMİZ ALİA:

"Ekonomiye öncelik vererek, kendi gerçekliğimizden hareket ettik."

bürokratlaşma, yerini daha çok yerel bürokratlaşma ve kasta bıraktı. Krushev, merkezi planla-

de bunu Doğu Avrupa ülkelerine dayatıyordu. Burda, değerlendirilmesine girmeyeceğiz. Fakat, vurgulamak istediğimiz bir nokta var. Kendilerini, Doğu Avrupa'nın halk demokrasileri döne minde de "sosyalist muhalefet" olarak tanımlayan Kuronları; Tito, Krushev, Denglerden ayırmak gerekiyor. Stalin'e karşı çıktılar, ama Krushev-Brejnev kliğinin peşine de takılmadılar. Kuron, Dayanışma içinde yer aldı. Ama O, bir Walesa değildi. Bugün bile, ülkelerinde Batı kapitalizmi hayranlığına karşı "yeni sosyalist seçenek"i savunmaktadırlar.

AEP yönetiminin, merkezi planlamanın katılığına yönelik "düzenlemeleri" yeni değil. Jacek Kuron'un, bu sorunla ilgili, "alternatif sosyalist seçenek" ekonomik yapılanma kuramını özetleyelim: Kolektiflere ve kolektiflerin her üretim birimine, üretimin her alanı için geniş yetki ve sorumluluklar vermek. Amaç, üretimin çeşitliliği ni kaybetmeden artması. Bu sorumluluk ve yetkiler, neler olabilir? Fiatların, kredilerinin, pazarın rolünü arttırmak. Kolektiflerin ve onların tek tek alt birimleri açısından girişimi cesaretlendirmek. Birimler bunu nasıl sağlayacak? Kendi kendini finanse ederek, yatırım kaynaklarını yaratarak!

J. Bronz Tito, bu "hava"yla başladı. Sınırı, merkezi planlamayı fiilen felce uğratmaya vardırı. Emperyalist sermaye ve teknolojiye, borçlanmaya kapıları ardına kadar açarak yaptı bunu. Merkezi

mayı yumuşatmakla, sadece, yerel yeni burjuvalar yaratarak, merkezi bürokratik diktatörlüğün potansiyel gücünü oluşturmuş oldu. Yani sorun, tek başına katı merkezi planlamanın gevşetilmesi değildi. Tamamlayıcı unsurlar ve oturtulduğu temel belirleyici oluyordu. AEP'in 22-23 Ocak MK Kararları'na bir göz atalım.

"...ekonomik plan, merkezden bölgelere ve bölgelerden de işletmelere, aşamalı biçimde yayılacak... Tarım kooperatifleri ürünlerinin bir bölümünü, resmi fiatların dışında, kendi saptadıkları fiattan satabilecekler. Devlet işletmelerinde kar unsuruna daha fazla ağırlık tanınacak." (10)

Bunları bir kenara bırakıyoruz. Asıl üstünde durmamız gereken şu: Bu reorganizasyonun yanısıra, sermaye ve teknoloji ihracına yönelik girişimler, ortak yatırımlar, "üs kurarak ticari faaliyet"te bulunma, özel mülkiyet hakkının yaygınlaştırılmasıyla, nasıl bir sosyalizm kuruluyor? Sıraladığımız ön ve tamamlayıcı iç ve dış unsurlar, sosyalizm olmayan bir inşaya götürüyor. Yanlış uygulamalarla tıkanma noktasına gelmiş, sosyalist ekonomide, kapitalist pazar mekanizmalarıyla hava delikleri açmak, sosyalizmi dünya emperyalist sistemine entegre olmaya mahkum ediyor.

Teşvik unsuru

Yeni uygulamalar, teşvik unsu-

runu da içeriyor. Teşvik olgusunu, tek başına ele alarak şuraya ya da buraya bağlamak yanlış olacaktır. Çünkü, sonuçta bu bir araçtır ve nasıl kullanıldığına bağlı olarak sonuç verir. Teşvik unsurunu da, katı merkezi planlamanın yumuşatılması gibi, diğer yeni uygulamalarla tamamlayıcılığı ilişkisi içinde değerlendirmeliyiz. Yeni uygulamaların hepsini gözönünde bulundurduğumuzda, teşvik unsurunun, diğer revizyonist ülkelerde doğurduğu sonuçlardan farklı gelişmeler sağlayamayacağını söylemek mümkün. Bunu hep beraber göreceğiz.

Biz burda, esas olarak sosyalist bir kuruluş sırasında, sözkonusu olan teşvik unsurunu açmaya çalışacağız. Genel kurumsal bir açıklama olarak değil, Stalin dönemini irdeleyerek. Sosyalist kuruluşun, özellikle ilk dönemlerinde ücret eşitsizlikleri belirgin olarak sürer. Bunun objektif nedenleri var. Toplumsal üretimin, henüz genel ihtiyaca yetecek düzeyde olmayışı ve kaynakların sınırlılığı gibi. Bu koşullar içinde, geçerli olan "herkesin emeğine göre" burjuva hakkıdır. Yani çok üreten ya da çok çalışan çok almaktadır. Olgunun bir yanını parti ve devlet kadrolarının belli ayrıcalıkları oluşturur. Peki kistas ne olacaktır? Kistas, ücret eşitsizlikleri ve ayrıcalıkların, uzlaşmaz bir sınıfsal boyut kazanmamasıdır. Bu bir risk ve nesnel bir olumsuzluktur. Çünkü, her türlü ayrıcalık devlet ve partide, halk kitlelerine karşı yeni bir sınıfsız zeminini oluşturur.

Stalin dönemindeki, "maddi teşvik" in sınırları ve niteliğini belirlemek önem kazanıyor. Anti-Stalinist Antonio Carlo, bu konuda şunları söylüyordu: "Stalin döneminde maddi teşvikler, hala tüm topluma yönelik merkezi bir planın gerçekleştirilmesi üst kavramının kapsamı içindeydi..." (11) Yani, Carlo yeni bir sınıfsal kastın oluşmadığını saptıyor. Benzer saptamayı, Troçki'de de buluyoruz. Troçki, "Stalinçiliğin teşvik ettiği eşitsizlik, kişisel tüketim alanının dışına çıkmış değildir." (12) Bütün bunlar, "Sezar'ın hakkının Sezar'a verilmesi"dir. Vardıkları ortak nokta şu: Stalin döneminde farklılaşmalar tüketim alanında kalmıştır. O halde, Stalin döneminde de kullanılan teşvik unsuru, eşitsizliği tüketim sınırında tutabilmiş ve bu

biçimiyle, sosyalist kuruluşun burjuva aracı olarak kullanılmıştır. Ayrıcalıklar bir dereceye kadar, verim ve üretimin artmasına yardımcı olmuştur.

Fakat Tito, Kruşçev, Deng klikleri döneminde, daha da öne çıkarılan maddi teşvikin aynı işlevi görmediği söylenebilir mi? Söyleyemeyiz, çünkü bu dönemdeki maddi teşvikin içerildiği diğer koşul ve unsurlar çok farklı. Bu farklı koşul ve unsurlarla, maddi teşvik, kaşarlanmış Yugo bürokratlar, nomenklatura ve cüce yeni burjuvaları yaratmaya yaradı.

Bütün bunların arasında, gözetilmesi gereken bir sorun var. Maddi teşvik sonuçta bir burjuva araçtır. Bu aracın Stalin dönemindeki kullanımını uzun vadeli sonuçları açısından tartışmaya açık bırakmak en doğrusu. Her sorunda kestirmeden reçeteler yazmanın cezasını çok çekti. Önümüzde, koca bir sosyalist kuruluş deneyimi var. Onca yaşananlardan sonra, eleştirel bir yaklaşım kaçınılmaz görülmektedir. Aslında böylesi eleştirel yaklaşımlar bütünüyle yeni olmayacaktır. Geçmişte köklerini bulmak mümkün. Sorun, em-briyon halindeki yeni aşamalara sıçratmaktır. Örneğin, maddi teşvik sorununda, Stalin'e iki koldan eleştiri sözkonusu. *Birincisi*: Stalin döneminde de sosyalist yarışma, imtiyaz elde etmek ve geçim sağlamak için yavan bir çekişmeye dönmüştür. Bu durumda, Stalin'in yaptığı şu oluyor: Yeni zenginlerin başına geçmek ve onların iştahlarını daha da kabartmak. *İkincisi*: Stalin, aşırı bir eşitlikçiydi. Sosyalizmin kuruluşunda, pazar faktörünün önemini kavramamış ve uygulamamıştır. Ücretlerde, ilkel bir eşitlikçilik yapmıştır. Oysa ücretler, emeğin miktar ve kalitesine göre belirlenmeliydi. Bu "sağ sosyalizm" in, asıl kuramını yapan, Polonyalı Włodzimierz Brus'tur. Ota Şik, "Prak Baharı" adıyla uygulamaya teşebbüs etti ve orda kaldı. SB'de ise daha düne kadar, Li-bermançılık olarak bilirdik. Günümüzün perestrojka!

Bu sorunda, bilimsel sosyalistler açısından, tartışmaya açılan ve netleşen birçok nokta var. Stalin, sıkı bir çalışma ve üretimi artırmak için, maddi özendirmeyi bir "burjuva araç" olarak kullanırken, sosyalist ideolojik ve kültürel araçları yeterince kullandı mı? Henüz irde-

lenmesi gereken bir nokta bu. Neydi, Kruşçev ve potansiyelini yaratan zemin? Netleşen nokta ise şu: aklı başında bütün Stalin karşıtları bile teyid ediyor ki, O'nun zamanında eşitsizlik ve ayrıcalıklar, sınıf denilebilecek bir kesimin elinde toplanmadı. Çünkü Stalin, yeni bir sınıfsal farklılaşmayı önlemede, devleti aşırı ölçülerde kullandı. Aşırı kullanım, başka alanlardaki bazı boşlukların doldurulması işlevini görüyor ve bu da uzun vadede sosyalist kuruluşun zararına sonuçlanıyordu.

Maddi teşvik konusunda sonuç olarak; sosyalizmin kuruluşu sürecinde, ücretin kaliteye göre belirlenmesi, üretim miktarlarını özendirmeye yükseltmeye çalışılması, genel bir doğrudur. Bir "burjuva araç"tır. Her halükarda, aynı sonuç vermez. Sosyalist kuruluş kurmayının, can alıcı politikası, bu burjuva aracı ideolojik ve kültürel araçları, kelimenin tam anlamıyla yeterince seferber edemediği koşullar altında kullanmasıdır. Devamla, esas doğrultu bu burjuva aracın, "ihtiyaca göre" ilkesinin koşullarını yarattıkça terkedilmesidir. Bugüne kadarki hiçbir sosyalist kuruluş deneyiminde, bu başarılamadı. AEP'in başlattığı "demokratikleşme" sürecinde maddi teşvik unsuru, sosyalist kuruluşun zararına bir işlev görecektir. Çünkü, ön ve tamamlayıcı unsurları, direksiyonun kapitalizme doğru kırılmasının aracı niteliğinde.

Farklılaşmaya adım atın

Çok açık tarihsel bir gerçek duyuyor karşımızda. Buharinlerden başladı. Ota Şiklerde, uygulama teşebbüsüyle bir adım öne çıktı. Tito ve Kruşçevlerde farklı biçim, ama aynı öze gerçek anlamda uygulamasını buldu. Gorbaçov ve Dengler, "daha modern ve Batılı" tonlarda sahiplendi. Bu sosyalizm karşıtı zincirlemenin Amavutluk'taki kısmeti Alia'nınmış. Farklarından biri, öncekilerden daha temkinli olduğu iddiasında oluşu.

Tam burada, bir anti-parantez açalım. Alia'nın "öz finans yönetimi" ile örneğin Tito'nun "öz yönetimi" arasındaki, türev farklara geçici gözüyle bakmak zorundayız. Girilen süreçten, köklü bir çarkedış olmazsa, bu kesinlikle böyle. Alia, siyasi yönlendirmeyi

eskisi kadar merkezi tutma havasında. Öncü parti, tek parti vs. Unutulmamalı ki, Gorbacov kendi bakış açısıyla, somut koşulları değerlendirdikçe yeni adımlar attı. Bugün, örneğin üç yıl önceki noktada değil. Yine, bugün uygulamaya başlanan Arnavut "öz finans sistemi"nin, bir yıl sonraki kapsamı çok farklı olacak. Çünkü, AEP yönetimi bunu bizzat öngörüyor. Başbakan Çarcani, "bunların sonuçlarını aldıktan sonra, gelecekte neler yapmamız gerektiğine karar vereceğiz" diyordu. Tarım kooperatifleri ve bütün işletmelerdeki liberalizasyon, çalıştırılacak işçi sayısının belirlenmesi, prim sisteminin uygulanması ve sınırında kalmayacaktır. Zaten bugünden bu sınır aşılmıştır. Yazının seyri içinde, kanıtları sunmaya devam edeceğiz. Eğer sorunlar, bugünkü AEP yönetiminin "rötuşlar"ıyla halledilebilir olsaydı, aynı yollardan geçen diğer eski sosyalist ülkeler bugünlere gelmezdi. Gözler, salt ekonomik kriterlerle bulanıklaşınca, temel gerçeği yakalamaktan uzak kalıyor. Arnavutluk halkı, "orağını, kitabını ve silahını unutmadı" ama AEP bir çok şeyi unutmaya başladı. Düne kadar, sisteme niteliğini vuracak biçimde, Arnavutluk'ta sömüren-sömürülen ilişkilerinden söz etmek, gerçek dışı bir zorlama olurdu. Bu, belirginleşmeye başlayan yeni sürecin ürünü olacaktır. Parti ve devlet kadroları ile sade vatandaş arasında, Stalin dönemindeki kadar bile belli ayrıcalıklar ve ücret makası yoktu. "Aşamalı dışı açılma" siyasetinin, diğer ülkelerde olduğu gibi, bu statüyü bozacağı çok açık.

Yakın zamandaki somut durumla ilgili, bazı kısa veriler sunmak yararlı olacaktır. Arnavutluk'ta kimse vergi ödemez ve kimse zengin olamazdı. Hükümet tarafından düzenlenen maaş barmeleri gösteriyor ki "emeğine göre" ilkesi gözönünde tutularak değirlendirilirse, ücret makası sosyalizm koşullarında anormal sayılacak büyüklükte değil. En üst düzey maaşı kıdemli parti-devlet yetkilileri, fabrika müdürleri, profesörler ve yargıçlar almaktadır. Bunların maaşı 1.200 lek, yani 133 dolardır. Niteliksiz bir tarım işçisinin maaşı ise, en alt düzey olarak bunun yarısı (600 lek) kadardır. Arnavutluk'ta, tüketim sınırında

bir eşitsizlikten söz etmek mümkün. Üst düzey parti ve devlet yetkililerinin daha iyi evlerde oturmak, genellikle dükkanlarda satılmayan malları alabilmek vb. ayrıcalıkları olabiliyor. Renkli televizyon, video kayıt cihazı vb. ithal malları... Bu, sosyalizm koşullarında da canlı kalan bir tüketim eğilimidir. Bir eşitsizlik durumudur. ancak tüketim sınırında kaldığı sürece, sınıfsal bir eşitsizlik ve sömürü biçimi olarak tanımlanamaz. Bu ayrıcalık ve eşitsizliklerin bütünüyle sıfırlanması, komünizm aşamasının eseri olacaktır.

Bütün bunlar, düne ait belirlemelere. "Riorganizoy" (yeniden yapılanma) süreciyle, tüketim düzeyindeki eşitsizlik ve ayrıcalıklar, sınıfsal bir farklılaşmanın embriyonu konumu kazanacaktır. Bugün Arnavutluk'ta planlamanın daha fazla tüketim mallarına ve "dışa açıklık" a yönelmesini talep edenler, genç meslek adamları, parti-devlet üst yetkilileri ve teknokratlardır. İşte yeni burjuva adayları!

Devlet Başkanı Alia, geçtiğimiz Ocak ayı içinde, devlet yatırımlarının azaltılıp, tüketim maddelerine ağırlık verileceğini açıklamıştı. Hemen burada merceğimizin altına bunun sonuçlarından birini alacağız. Alia'nın bu açıklamasından sonra, Haziran ayı içinde, "serbest pazarlar" kurulmaya başladı. "Serbest pazarlar" olgusunu, Arnavutluk somutunda ve geçmiş deneyimler ışığında irdelemek gerekiyor.

Girilen süreçte Arnavutluk'ta yaşanan şu: Köylüler 1500 metrekare özel toprağa sahip olma hakkına kavuşturulmakta Kendi bahçelerinde yetiştirdikleri meyve ve sebzelerin fazlasını, "serbest pazarlar" da satacak. Kapitalizm koşullarında olduğu gibi bir kredi sisteminin de getirilmiş olması, "serbest pazarlar" olgusunun tamamlayıcı unsuru oluyor. Özel mülkiyetli fazla parasını bankaya yatırıp faiz alabilecek. Mülkiyetine sahip olduğu ürünlerin fiyatını saptama ve ihraç edilmesinde söz sahibi olacaktır. Bir süreden beridir Tiran sokakları, ithal mallar satan mağazalara açılıyor. Sokaklarda döviz alım-satımı yapan gizli bir el de var. Bunda, yönetimin teşviki söz konusu değil. Yani yasadışı borsa! Yapılan "yeni düzenlemeler" bu

noktadan sonra, nesnel olarak başka bir kapağı çıkamıyor. Mal ve döviz karaborsasını besleyen kanallar, yeni uygulamalarla gündemleşti. En son, Temmuz ayı başında Bakanlar Kurulu yeni ek kararlar aldı. AEP MK, yeni kararları hemen onayladı ve yürürlüğe kondu. Tiran yönetim, önce hükümette değişiklikler yaptı. Alınan kararlar, "tüccarlar ve zanaatkarların özel işyeri açması" ile ilgili. Buna göre, tüccar ve zanaatkarlar evlerinde, pasajlardaki maazalarında ve dükkanlarında çalışabilecek.

1929'dan sonra Stalin önderliğinde tarımda uygulanan kolektifleştirme programı, 1917 Ekim Devrimi'nden sonraki "ikinci büyük devrim" olarak da anılır. Programın temel ilkesi, özel mülkiyetin köylük bölgelerde de tamamen ortadan kaldırmaktı. Bu konuda, yöntem ve zamanlama açısından, Stalin'e eleştiriler var. Bizimkisi, sadece bir gönderme olacaktır. Dolayısıyla yapılanlar, "tarihsel koşulların bir zorunluluğu muydu, yoksa, Stalin'in bütün hatalarının asıl kaynağını oluşturacak olan bir erken kolektifleştirme miydi?" tartışmasına girmeyeceğiz. Sorunumuz şu; o dönem, Stalin'e alternatif olarak öne çıkarılan tarım programı, sonraki yıllarda, bütün revizyonist ülkelerde uygulamaya çalışıldı, uygulandı. Bugün AEP'in de aynı kaynaktan beslendiğini tespit ediyoruz.

Alternatif olarak öne çıkarılan, Buharin'in "Zengin Köylü Programı"ydı. Bu program, 1930'lardan başlayarak sosyalist devlet ile köy kapitalizminin karşı karşıya gelmesini, kök kapitalizmi lehine uzlaştırıcı, uzak geleceğe erteleme programıydı. Buharin'in programının, bugün açıısından önem kazanan ilkeleri neydi? Sanayi ile tarım arasında, pazar ilişkisinin kullanılması. Dolayısıyla, zengin köylülüğün desteklenmesi, pazar yoluyla rekabete çekilmesi. Diğer bir önemli unsur da devletin adım adım liberalleştirilmesiydi. İşte AEP'in yukarıda sıraladığımız, köylülere yönelik yeni düzenlemeleri, şimdilik daha dar kapsamlı da olsa, Buharin'e dönüştür. Sonuç ne olacak? Stalin döneminde olduğu gibi, eşitsizliklerin tüketim sınırında tutulması değil, bunun çok ötesinde, toplumda sınıfsal farklılaşmanın yeniden yaratılması

derinleştirilmesi olacaktır.

Lenin ve Stalin'in köylük bölgelerde, resmi olmayan küçük küçük pazar ilişkilerinin, en küçük bir özel mülkiyet unsurunun her gün ve her dakika kapitalizmi nasıl yeniden üretebildiği üzerine söylediklerine değinmeye gerek görmüyoruz.

Halkın ihtiyaçları ve tüketim ekonomisi

Devlet Başkanı Alia'nın, geçtiğimiz Ocak ayı içinde, devlet yatırımlarının azaltılıp, tüketim mallarına ağırlık verileceğinden söz ettiğine değinmiştik. Öte yandan Türkiye ziyareti sırasında, Başbakan Çarçani de aynı konuyu dile getirmişti: "Her şeyden önce halkımızın ihtiyaçlarını karşılamak istiyoruz. Bu yüzden şimdilik alt yapıyı ikinci planda tutuyoruz." Burada, halkın ihtiyaçlarını en azami derecede karşılamayı temel hedef olarak belirleyen sosyalizm ile kapitalist tüketim ekonomisinin farkı üzerinde durmak istiyoruz.

Arnavutluk'un yakın zamana kadarki ekonomik gelişmesi, esas olarak emek yoğun bir üretime dayanmaktaydı. Her şeye gerçek anlamda sıfırdan başlamanın, ülke genel koşullarının elverişsizliği, sosyalist ülkeler arası ekonomik dayanışmanın peyderpey gerileyip yokolması, kendi yağıyla kavrulmanın bu anlamıyla da zorlu bir kuşatmaya dönüşmesi vs. Bütün bunlar, emek yoğun bir üretimin sınırlarını belirliyordu. AEP yöneticilerinin yeni açıklama ve uygulamalarının gözler önüne serdiği, bazı sonuçları anımsatalım.

Gelinen noktada, emek yoğun bir üretimin son sınırlarına dayatılmış bulunmaktadır. Emek verimliliğini yükseltmeden, teknolojik ağırlıklı üretime geçmeden, bu sınır nasıl aşılacaktı? Öte yandan, AEP Kongre raporlarına geçen bir olgu da ekonomide dengelerin bozulmuş olması. Dengeleri bozulan bir sosyalist ekonomik kuruluşun, gelişmesini sürdürmesi olanaksızdı. Yani sosyalist sistemde, gerçekten bir tıkanma vardı ve tıkanmanın öyle ya da böyle aşılması kaçınılmaz. AEP, bunu bir handikap olarak yaşamakta. Teknolojik bir atılım zorunlu. Bu handikapın bir unsuru. Farklı tanımlamayla, üretim araçları üreten sanayinin

geliştirilip, derinleştirilmesi. Arnavutluk ekonomisinin en karlı alanlarından biri petrol üretimi. Fakat ekonomik büyümenin sürmesi, daha fazla petrol üretimini gerektiriyor. Bunun için ise ileri teknoloji şart. Teknoloji transferini sağlayacağı öngörülen ortak yatırımlar buna yönelik. Öte yanda, tüketim araçları üreten sanayi de yetersiz ve geliştirilmeyi talep ediyor. Yani halkın ihtiyaçları lehine, yeni düzenlemeler zorunluluğu var. Sonuç, üretim ilişkilerinde kaçınılmaz bir köklü değişim ihtiyacı.

SSCB bu aşamaya 1950'lerde vardı. Sosyalist kuruluşun, bir sıçrama daha yapmasına ekonomik gelişme düzeyi müsaitti. Emek yoğun üretim politikası terkedilip ve aşırı bir şekilde ağır sanayiye yönelmek yerine; üretim araçları üreten sanayi ile tüketim araçları üreten sanayi arasında, halkın ihtiyaçları lehine bir süreç başlatılabildi. Bu, halk kitlelerinin güçlü desteğini pekiştiren, proleter iktidarın inisiyatifıyla gerçekleştirildi. Orda eksik kalan bu oldu. Stalin'in artık SSCB'de geriye dönüşün mümkün olmadığını, gerçek anlamda sınıfların oluşmasının dayanaklarının kalmadığını söylediği yıllar! Oysa bu yıllarda tüketim düzeyindeki yarıcalık ve eşitsizlikler, parti ve devlet içindeki bürokratlama, O'nun belirlediğinin çok ötesindeydi.

Dolayısıyla, SSCB'deki geriye dönüşte, siyasal yönlendirme esas rolü oynadı, belirleyicisi oldu. Tıkanmanın yolunu, yeni yeni oluşan sınıflaşmanın üsttekileri lehine açmayı amaçladı.

AEP'in bugünkü handikapı aşmada önemli bir dezavantajı var. Ekonomik gelişmenin verili düzeyi, dengelerin halkın ihtiyaçları lehine değiştirilmesine müsait değil. Dolayısıyla, bu denge yaratma çabası yeni yeni dengesizlikler yaratan bir ana kaynak gibi. AEP'in bugüne kadarki ayakbağı, artık birer kör düğüm. Bir anlamda, inisiyatif elden kaçırılmış durumda. Yeni politikalarını, ekonomik olguların mecburiyeti altında belirliyor. Yani nesnel olarak, ekonomizmi yaşıyor. Geriye dönüş sürecini, siyasal yönlendirme belirlemiyor, ama zorunlu olarak tanımlıyor. Çünkü, sosyalizmin daha üst bir aşamada inşasını sürdürmek için, verili ekonomik düzey müsait olmasına rağmen, esas engel olarak ortaya çıkan parti

ve devlet kadrolarındaki sınıfsal ayrıcalık ve genel eşitsizlikler söz konusu değildi. Sosyalist sistemdeki iç eksik ve yanlışların gelip dayandığı nokta ve son uluslararası dengeler (bunun Arnavutluk için ne demek olduğunu açacağız) bir araya gelince, AEP yönetimi, kelimenin tam anlamıyla kumpasa alındı. Ulusal ve uluslararası yeni ekonomik dengeler, Arnavutluk yönetimini esir aldı. Ekonomik yönlendirmenin, "demokratikleşme"deki belirleyici rolünü ilerde tartışacağız.

AEP, handikapa nasıl çözüm buldu? Emek yoğun üretimin gelinen son sınırdaki tıkanıklığını aşmak için, emperyalist sermaye ortak yatırımlar, yani teknoloji transferi için ülkeye davet etti. Halkın ihtiyaçları lehine nasıl bir düzenlemeye gitti? "Üs kurarak ticari faaliyet"le, ithal mallar satan mağazalarla, tarımsal ürünlere yönelik serbest pazarlarla, kapitalist mekanizmaları harekete geçirdi. MK'nın, 22-23 Ocak Kararları'nın önüne, temel bir sorun olarak koyduğu, "ülkede et, süt, ve sebze sıkıntısı" böyle giderilmeye çalışılacak. Bütün bunlar, öteki modern revizyonist ülkelerdeki uygulamalardan, bilinen şeylerdi.

Ekonomizmin altın çağı mı?

Girişte bir tanı koymak istiyoruz. Çünkü, tartışılması ve kavranması gereken bu. SSCB ve Doğu Avrupa'da, tahminleri aşan altın çağı oluşlar ve uluslararası yeni dengeler, Batı emperyalizminin yeni boyutlardaki kuşatmasının Arnavutluk'taki dönüşüm üzerindeki rolü, klasik anlamdaki tali ve tamamlayıcı bir dış etken değildir. Orda olup bitenler, elbette iradi bir yönlendirmenin kontrolü altında gelişmektedir. Ancak bu "köklü reformlar"ın bütünüyle, AEP yönetiminin "yeni niyetlerine" karşılık düşen, "kısmetleri" olduğu kesinlikle söylenemez. Buradaki niyetler ve kısmetler, karşılıklı olarak birbirini belirleme özelliğine sahiptir. Doğal olarak, "belirleme oranı" somut koşullar bazında değişkendir. Bugün girilen yeni süreçte en çok dış, (bunların içinde en başta ekonomik) tamamlayıcı olarak da iç koşulların katarıp önlerine sürdüğü "kısmetler", AEP yönetiminin "nietleri"ni belirlemektedir. Ra-

miz Alia, "başla mış olduğumuz değişiklikler yolu, geri dönülmez bir yoldur" diyordu.

Bu belirleme, "kitabı diyalektikçiler" in itirazına maruz kalacaktır. Onlar, somutta olana değil, "ama bu diyalektikçe aykırı" ifadesine takılacaklardır. Bir açıdan iyi olacaktır. Çünkü, diyalektiğin yanlış kavranış noktalarından biri, tartışmaların yeni boyutunu oluşturmaktadır. Nedir sorun? Dış ve iç etkenlerin, genel anlamda değil, somut her dönüşümdeki rolü. Madde ve ekonomi faktörü gibi, iç etken de diyalektiğin her halükarda aynı vurgu yapılarak, yanlış sınırlara çekilen bir faktörü.

Bir noktadan sonra, modern-revizyonist ülkelerdeki bütün tahminleri aşan altüst oluşlar, uluslararası yeni genel güç dengeleri ve Batı emperyalizminin yeni boyutlardaki kuşatması, Arnavutluk'taki dönüşümü belirledi. Dikkat edilsin, "bir noktadan sonra" diyoruz. Yani, "içerde herşey tıkırdıydı da dış koşulların kuşatmasında yapılacak birşey kalmamıştı" değil. Lenin, "tek ülkede sosyalizm" i uluslararası ve o ülkenin, bu bütün içindeki güç dengesinden bağımsız olarak koymadı.

Perestroyka'nın ilk dönemlerinden anımsanacaktır. AEP yöneticileri, "perestroyka olmaz be more", "rahatsız etmeyin yeter" demiyormuydu? Ancak, fiili durum bunun aksi olarak gelişti. "Gorbaçov, reform yapmaya mecbur"ıyorlardı. Çok geçmeden, "mecburiyet" kendi kapılarını çaldı. Devlet Başkanı Alia'nın, "ülke yaşamının demokratikleşti rilmesi süreci, dışardan ithal edilmediği gibi, bize dayatılmadı da" demesinin, bu noktadan sonra çok fazla bir anlamı yok. Önemli olan, öngörülen ve uygulanan önlemlerin kapitalist biçim ve nitelikte olmasıdır. Gorbaçov da dönüp dolaşıp, bütün çıkışlarını ekonomik faktörlerle gerekçelendiriyordu. Ki bu, ekonomik faktörler daha çok içe dairdi. Alia da, "tüm diğer değişikliklerin temelini oluşturan ekonomi" demekte.

Aila'nın bir başka iddiası var: "Ekonomiye öncelik vererek kendi gerçekliğimizde hareket ettik." Gorbaçov da, kendi gerçekliğinden hareket ettiğini, yeni politikalarını aynen Doğu Avrupa ülkelerine dayatmayacaklarını açıklamamış mıydı? Alia'nın sözünü ettiği bir

yenilik, bir özgünlük değil ki. Her iki tarafın da teslim ettiği nokta: Tıkanan ekonomiler, herşeyi belirlemek durumunda! İktidar, kültür, eğitim, yasama ve yürütmedeki "demokratikleşme" bunun kaçınılmaz sonucu olarak gündeme geliyor. Alia'dan daha derli toplu bir tanımlama sunalım: "...ülke yaşamında, özellikle de ekonomi, devlet iktidarı, kültür, yönetici kadrolar ve bizzat partinin politikası konularında belli yölerden demokratikleşme gerçekleştirilmektedir. Haklı ve tamamen mantıklı olarak ekonomi alanındaki önlemlerin uygulanmasına öncelik vermiş bulunuyoruz." (13)

Genel anlamdaki "demokratikleşme" ihtiyacı, E. Hoca döneminin fiil bir özleştirisi olarak gündeme gelmekte. Ancak, bunun adı özellikle konmamakta. Mao'nun burjuva demokratiği(!) için, söylenmedik şey bırakmayan AEP, şimdi emperyalizmin övgüsüne mazhar bir demokratikleşme(!) çabasında.

AEP'in yeni anlayış ve uygulamalarını, ekonomizm olarak tanımlayabiliriz. Hatta, nesnel ekonomizm de denilebilir. Bu onun, alternatifsizliğinin inisiyatifine hapsoluşudur. Alternatifsizliği ise, kendi tek yanlı ve kalıpcı iç üretiminin bir eseridir. Nasıl mı? Bir yönü şu: Ekonominin öne çıkan unsurlarından biri, dış ticari ilişkiler oldu. Ülkenin ticari alışverişinin yüzde 60'ı modern-revizyonist ülkelerle yapılmaktaydı. Arnavutluk'un özellikle Çekoslovakya ile olan ticareti son yıllarda sürekli artış göstermekteydi. Çekoslovakya, Arnavutluk'taki kömür ve değerli maden kaynaklarını işletmeye katılıyordu. Doğu Avrupa ekonomilerinde önce çöküntü, sonra entegrasyon geldi. AT ile entegre sürecindeki bu ülkelerle, Arnavutluk arasındaki kliring sistemi (mal alıp verme) tam bir çöküş yaşıyor. Bu çöküntü, Doğu Avrupa'nın AT'a karşı olanı gibi, Arnavutluk'a da bir dayatma getiriyor. Dış alım ve satımı, dolar piyasasına girerek yapmak. Dolar piyasasına girmenin öbür adı, tüketime ağırlık vermektir. Devlet Başkanı Alia, Haziran ayında açıklamıştı, devlet yatırımlarının azaltılacağını.

Yanlış siyasal etkinlik, kaba merkezi ekonomi planlama, ekonomileri tıkadı. Uluslararası yeni süreçlerle de tamamlanan bu ekon-

omik tıkanma, siyasal yapıları belirlemeye başladı. Rudolf Bahro'nun, bu konuda ilginç bir tezi var. "Nasıl Sosyalizm? Hangi Yeşil? Ne İçin Sanayi?" adlı eserinde açtığı noktalardan biri şu: Sosyalist sistem, "yetişmek ve geçmek" hedefine göre ekonomist/modernist bir yarışmacı zihniyetle kapitalizme tabi oldu. Öyle görüldüğü, hızlı sanayileşme ve üretim alanları arasındaki dengeler sorununu, kolaycı reçetelerle sonuçlandırmış varsaymak, bir anlam ifade etmeyecek. Yaşanmış sosyalizm deneylerini, daha kapsamlı ve ayrıntılı mercerlerin altında daha bir hayli tutmak gerekiyor.

Sosyalist bir yapıda, siyasal yapı ekonomik yapıyı yönlendirir. Hem de kapitalizmle özdeşleştirilemeyecek kadar, farklı boyutlarda. Yanlış yönlendirmeler, ekonomiyi çıkmaza soktuğu an, ekonomik bunalım, yeni bir siyasal yönlendirmeyi dayatır. SSCB, Doğu Avrupa ve Çin'de yeni bir siyasal yönlendirme sosyalist ekonomik temellerin kapitalizme dönüştürülmesi faaliyeti oldu. "Özgün Arnavutluk"un bugün yaşamaya başladığı süreç, artık gider ayak bu yönde sıradanlaşmasıdır.

DİP NOTLAR:

- 1- Sabah, Ramazan Öztürk
- 2- Özgürlük Dünyası, Ağst. 90, sf. 24
- 3- Emp. ve Devrim. E. Hoca, sf. 76
- 4- Age. sf. 77
- 5, 6, 7, 8 ve 9- Age, sf. 77, 308, 248, 250, 27
- 10- Cumhuriyet, 22 Şubat 90
- 11- SB'nin Sosyo-Ekonomik Karakteri, Antonio Carlo, sf. 99
- 12- Aktaran Saçak, Ocak-89, sf. 16
- 13- Özgürlük Dünyası Ağst. 90

SOSYALİZMİN SORUNLARI

HER KAMU MÜLKİYETİ SOSYALİST DEĞİLDİR

Restorasyonlardan ciddi bir ders

Aşağıdaki yazı, kapitalizmin restorasyonu tehlikesine karşı Mao Zedung çizgisi temelinde kaleme alınmış olup, 1974'te Çin'de yayınlanan "Ekonomi Politikin Temel İlkeleri" adlı kitaptan bir bölümdür. Günümüzde, sosyalizme ilişkin olarak sürdürülmekte olan "sosyalist demokrasi", "kitle inisiyatifi", "doğrudan üreticilerin, üretimin muhasebe ve denetim sürecine doğrudan katılımları" gibi kimi temel tartışma konularına ışık tutacağı inancıyla yayınıyoruz. Türkçesi, Devrimci Enternasyonalist Hareketin (DEH) resmi yayın organı olmayan, ama onu destekleyen *Kazanılacak Dünya* adlı uluslararası derginin 1990/15 sayısından alınmıştır.

Proletarya diktatörlüğü altın -da tesis edilmiş olan sosyalist kamu mülkiyet sistemi, Kruşçev-Brejnev dönek kliğinin burjuva diktatörlüğünü restore etmesinden bu yana, tekeli bürokrat burjuvazi tarafından yeni bir mülkiyet sistemine dönüştürül -müş bulunuyor. Bu ciddi bir derstir. Bu olay göstermektedir ki, sosyalist kamu mülkiyetinin tesis edilmesinden sonra da komünist istikamette ilerleme veya kapitalist istikamette gerileme şeklinde, iki ihtimal halen mevcuttur.

Marksizm bize üretim araçlarının mülkiyet sisteminin niteliğinin, nihayetinde, üretim araçlarının hangi sosyal sınıfın sahip olduğu ve üretim araçlarının hangi sosyal sınıflara hizmet ettiği ile belirlendiğini söyler. Bu mülkiyet ve hizmeti nasıl gözlemleriz? Kapital'de Marks Aristo'dan şu alıntıyı yapar: "Efendinin statüsünü, kimin köleyi satın aldığından ziyade, kimin ona hükmettiği belirler." Marks devam la şöyle der: "Kapitalistin statüsü, sermayenin sahibi olmasından ziyade -ki bu ona emeği satın alma gücü sağlar- emekçiyi, yani ücret emekçisini üretim sürecinde kullanma gücü ile tesis edilir."

Kamu mülkiyeti maskesi

Bugün, Sovyet proletaryası ve emekçi halkının kullanış tarzına bir göz atıldığında, Sovyet revizyonizminin içeriği, yani sosyalist kamu mülkiyeti maskesi takınmış Brejnev ve hampalarının, tekeli bürokrat burjuvazinin hizmetine sokmak için Sovyet halkının üretim araçlarını gaspetmiş oldukları görülecektir.

Sosyalist devlet-idaresindeki üretim işletmelerinin yönetmeli

ğinde, Sovyet revizyonistleri şu şarta yer veriyorlar: "Üretim ve idare üzerindeki yetki, kendi görev bölümlerine göre atanan diğer sorumlu personelle uyum içinde çalışan idareci (müdür veya direktör) tarafından icra edilir." İşletmenin idarecisi, istihdamın seviyesini ve personel sayısını belirleme; işçiyi işe alma veya işten atma; mükafat dağıtma veya ceza verme; ücret cetvelini ve primleri belirleme; işletmenin üretim araçlarını satma, kiralama veya kiraya verme ve Sovyet revizyonist önderliği tarafından işletmenin kendi harcamalarına tahsis edileceği söylenen, çeşitli "ekonomik teşvik fonları"na el koyma yetkisine sahiptir.

Sovyet revizyonistlerinin "Model Kollektif Çiftlikleri İdari Yönetmeliği"ne göre, kollektif çiftlik başkanı, hazine toprağını kiralamaya, kiraya verme veya devretmeye; çiftlik fonlarına el koymaya, hatta örneğin tarım makineleri gibi üretim araçlarını serbestçe alıp satma; emeğin mükafatlandırılmasını ve çiftlik üyelerinin primlerini belirleme, çiftlikte çalışmak üzere dışardan adam kiralamaya vb. yetkilere sahiptir. Bu "idareciler" veya "çiftlik başkanları" her türlü yetkiye sahiptirler. Peki emekçi halk hangi yetkilere sahip? Hiçbir yetkiye. Üretim araçları üzerindeki mülkiyet haklarının hepsine tekeli bürokrat burjuvazi tarafından el konmuştur. SB'deki emekçi halkı "üretim sürecindeki" ücret emekçileri durumuna sokmakla, tekeli bürokrat burjuvazi kendisinin tekeli bürokrat burjuvazi olduğunu kanıtlamıştır. Sovyet revizyonist dergilerine göre SB'de devlet işletmesinde çalışan bir tornacının aylık parçabaşı ücreti 50 ila 60 ruble kadar düşüktür. Ortalama

ücret ise 70 ila 80 rubledir. Ama idarecilerin, fabrika direktörlerinin ve diğer tekeli burjuva unsurların ücret, prim, sübvansiyon ve diğer "yasal" araçlar yoluyla ellerine geçen, işçininkinden on kat hatta onlarca kat daha fazladır. Sıradan bir çiftçinin net aylık geliri 60 ruble den azdır. Ama bir çiftlik başkanı -nın aylık geliri genellikle yaklaşık 600 rubledir. Bazılarının 1000 rubleye kadar çıkmaktadır. Otuz yıldan fazla tecrübeye sahip yaşlı bir Sovyet işçisi şöyle diyordu: "Bizim burada sürüyle milyoner var. Bizden sadece yaşam standartlarıyla değil, dilleriyle de farklı -lar." Sovyet revizyonist Tarım Bakanlığı'na bağlı bir inşaat şirketi -nin müdürü öfkeyle şöyle diyor: "Şirket benim evimdir, efendisi benim. İstediyimi yaparım." Ağacın cinsi çiçeğin cinsini belir -ler, aynı şekilde sınıfın cinsi de konuşmanın cinsini belirler. Kendi farklı bakış açıları ve konumlarıyla emekçi halk ve tekeli bürokrat burjuvazi bir noktayı ispatlıyorlar: Tekeli bürokrat burjuvazi üretimin efendisi haline gelmiştir. Tıpkı kapitalistler gibi, onlar da "istediklerini yaparlar." Öte yandan ise, geniş emekçi halk kitleleri üretim sürecinde ücret emekçileri durumuna düşürülmüştür. Onlar köleleşti rilmiş ve sömürülmektedirler, ve sefalet içinde acı çekmektedirler.

Kendiliğinden olmaz.

SB'nin sosyalizmdeki kamu mülkiyet sisteminin tamamen yozlaşmış olması gerçeği şoke edicidir. Bu göstermektedir ki, sosyalist kamu mülkiyet sisteminin tesis edilmesinden sonra, bu sistem kendiliğinden pekişmeyecek ve

MAO ZEDUNG:

SB ve Doğu Avrupa'da sosyalizmden vazgeçilip, bürokratik kapitalizmin ege- men kılınmasına doğru tavır aldı.

mükemmelleşmeyecektir; uzun bir müca- dele süreci mevcut ola- caktır.

Mülkiyet sistemi bir nesne de- ğildir; toplumsal bir ilişkidir. Sos- yalist kamu mülkiyet sistemi, emekçi halk için, üretim araç - larına herkes tarafından eşit bir şekilde sahip olunduğu ve herke- sin efendi olduğu bir toplumsal ilişkiyi içerir. Aynı zamanda pro- letarya ve emekçi halkın, mülksüzleştirilenleri mülksüzleş- tiği ve sömürücü sınıfın üyeleri üzerinde hakimiyet icra edip dönüştürdüğü bir top- lumsal ilişkiyi de içerir. Bu top- lumsal ilişkilerde, proletarya ve emekçi halk, sömürücü sınıfın aşındırma ve sabote etme çabala- rını sürekli süpürüp atarak, sos- yalist kamu mülkiyet sistemini pe- kiştirmek ve mükemmelleştir- mek için, mülksüzleştirme yolu- la elde ettiği kazanımları pekiş- tirmeli, ve sömürücü sınıf üye- leri üzerindeki hakimiyetini ve on- ların dönüşümünü sağlam laş- tırmalıdır. Öte yandan, burjuvazi ve bütün sömürücü sınıflar, aşındırma ve sabotaj yoluyla sos- yalist kamu mülkiyet sistemini ka- pitalist şahsi mülkiyet sistemine çevirmek için bu tür hakimiyet ve dönüşüme karşı direneceklerdir. Mülkiyet sistemi sorununda prole- tarya ile burjuvazi arasındaki çe- lişki ve mücadeleler çok yön -

lüdür. Ama eses olarak, sosyalist bir kamu mülkiyet sistemine daya- lı ekonominin önderliği uğruna mücadelede kendilerini yansıtır - lar. Önderliği ele geçiren, mülki - yet ilişkilerinin fiili efendisi haline gelir. Önderlik, burjuvazi veya temsilcilerinin eline düşerse, sos- yalist kamu mülkiyet sistemi sa- dece pekiştirilememekle veya mükemmelleştirilememekle kal- maz, kesinlikle bozulur.

Tam da SB'de kapitalist yola koyulmuş bir avuç iktidar sahibi- nin sosyalist bir kamu mülkiyet sistemine dayalı ekonominin ön- derliğini çalmış olmalarından ötürüdür ki, sosyalist kamu mülkiyet sistemi tekелci bürokrat burjuvazinin mülkiyet ve SB pro- letaryası, emekçi halkı sosyalist bir kamu mülkiyet sisteminin efendisi olmaktan tekелci bürokrat burjuvazinin mülkiyet sisteminin kölelerine dönüşmüşlerdir. Kruşçev-Brejnev dönemler kliği - nin, SB'nin parti ve devletin en yüksek iktidarını gaspetmelerin- den bu yana, kapitalizm tamamen restore edilmiştir.

Sistemi pekiştirme ve geli- tirme

Sosyalist kamu mülkiyet sis- teminin tesis edilmesinden sonra, mülkiyet sistemi sorunu henüz ta- mamen çözüme kavuşturulmuş değildir. Sosyalizme doğru iler- leme veya kapitalizme doğru geri- leme şeklinde iki ihtimal hala mevcuttur. Bu, proletarya ve geniş emekçi halk kitleleri için tarihi bir göreve işaret eder: Sosyalist ka- mu mülkiyet sisteminin pekiştiril- mesi ve geliştirilmesi için sürekli mücadele etmelidirler.

Sosyalist kamu mülkiyet siste- mini pekiştirip geliştirmek için, her şeyden önce sosyalist eko- nominin önderliğinin marksistle- rin ve geniş emekçi kitlelerin elle- rinde olmasını güvence altına almak gereklidir. Sosyalist kamu mülkiyet sistemi, proletarya ve emekçi halkın, üretim araçlarının efendileri olduklarını gösterir. Ama, üretim araçlarının gerçek - ten efendisi olup olmadıkları nere- den bellidir? Bu, üretim sürecin- deki rollerine bağlıdır. Kapitalist toplumda, emekçi, üretim süre- cinde, kapitalist tarafından işgücü olarak kullanılır.

İşgücünün kullanımı yoluyla, kapitalist, emekçiden mümkün ol- duğu kadar artı-değer çıkarır. Emekçi, sadece ücretli bir köle- dir. Gerçek efendi kapitalisttir. Bu, işçi ile kapitalist arasında ciddi karşıtlığa yolaçar. Sosyalist to- plumda ise, emekçinin üretim sürecindeki rolü tamamen farklı - dır. Üretim sürecine, sürecin efen- disisi olarak katılırlar. Bilinçli emek yoluyla toplum için zenginlik ya- ratırlar. O zaman, bu üretim süre- cini kim örgütler? Nihayetinde, bunu yapan emekçinin kendisi ol- malıdır. Doğal olarak, bu, tüm emekçiler üretimi doğrudan örgütleyip idare ederler anlamına gelmez. Geniş emekçiler, devlet ve kollektifler aracılığıyla temsil- ciler atarlar veya üretimi örgütle- mek için temsilci seçerler. Ancak, burada bir problem ortaya çıkar: Eğer geniş emekçiler üretimi örgütleme yetkisini temsilcilerine verirlerse, temsilciler üretimin örgütlenmesinde proletarya ve emekçi halkın çıkarlarını temsil edebilirler mi? Emekçi, üretimi örgütleme yetkisini bir temsilciye verdikten sonra, emek - çinin ken- disine herhangi bir yetki kalır mı?

Bu problem, tarihte ortaya çık- mıştır. İlkel komünal toplumun sonlarına doğru, komün üyeleri tarafından seçilmiş olan toplum- daki kamu hizmetkarları yavaş ya- vaş toplumun efendisi haline gel- diler ve bu sonunda klan komünlerinin mülkiyet sisteminin dağılmasına ve şahsi mülkiyetin ortaya çıkmasına yol açtı. Tarihte bu, o zamanlar ilerici bir adımı ifade ediyordu. Bugünün SB'sinde ise üretimi örgütleyen - ler hiçbir şekilde proletarya ve emekçi halkın çıkarlarını temsil etmemektedirler. Tersine tekелci bürokrat burjuvazinin çıkarlarını temsil etmektedirler. Tekелci bürokrat burjuvazinin sosyalist kamu mülkiyet sistemi, Sovyet toplumunun ekonomik temeli ha- line gelmiştir. Bu büyük bir tarih- sel gerilemedir. Çin'deki prole- tarya diktatörlüğü altında da belirli bölgelerde benzeri şartlar ortaya çıktı. BPKD'den önce, bazı bi- rimlerin fiili önderliği, ismen sos- yalist kamu mülkiyet sistemi al- tında olmalarına rağmen, bir avuç dönek, özel ajan ve kapitalist yol- cu tarafından ele geçirilmişti. Ya da hala eski kapi - talistlerin elin- deydi. Bizzat Başkan Mao tarafın-

dan başlatılan ve önderlik edilen BPKD'nin bir sonucu olarak, bu birimlerin önderliği tekrardan, "gericilere karşı isyan etmek haklıdır" ve "tarihi tecrübe şayan-ı dikkattir" kıvılcık bayrağını yükseklerde dalgalandıran geniş emekçi kitlelerin eline geçti. Onuncu Ulusal Halk Kongresi, zengin tecrübe ve ders -leri özümleyerek açık bir şekilde şuna işaret etti: "Önderliğin gerçekten marksistlerin, işçilerin, yoksul ve aşağı-orta köylülerin ve diğer emekçi kitlelerin elinde olması için, taban örgütlerindeki önderlik sağlamlaştırılmalıdır. Proleter devrimi pekiştirme göre -vi her taban biriminde hayata geçirilmelidir." Sosyalist kamu mülkiyet sisteminin pekiştirilip geliştirilmesinde bu belirleyici öneme sahiptir.

Önderlik tayin edici

Devlet ekonomisi ve kollektif ekonomi altındaki işletmelerde önderliği marksistlerin elinde olmasını güvence altına almak için, proletarya ve emekçi halk, önderliği ele geçiren dönemlere, özel ajanlara ve kapitalist yolculara karşı kararlı bir mücadele yürütme- li ve önderliği onların elinden geri almalıdır. Bu tür mücadele, tek bir Büyük Kültür Devrimi ile çözüme kavuşturula maz. Restorasyon için biçare çabalarında, burjuvazi devlet ve kollektif ekonominin önderliğini ele geçirmek için herşeyi deneyecektir. Aynı zamanda, devletin ve kollektif ekonominin önderliğini kontrolünde bulunduran proletarya ve emekçi halkın temsilcileri (çeşitli seviyelerdeki kadrolar), proletaryanın ve emekçi halkın çıkarlarını gerçekten temsil edebilmeleri için kendi dünya görüş -lerinin dönüşümünü sağlamlaştırmalı ve marksist olmak için çok çalışmalıdırlar. Eğer bu doğrultu -da çok çalışmazlarsa, mümkün -dür ki burjuva dünya görüşü -nün etkisi altında, üretim sürecinin örgütlenmesinde proletarya ve emekçi halkın çıkarlarına ters gidebilirler. Bazı insanlar, sosyalist ekonominin idaresinde ve yönetiminde maddi teşviklere, kar etmeye ve kısıtlayıcı tedbirlere meraklıdırlar. Başka bir deyişle, emekçi halka, sosyalist işletmenin efendisi olarak bakmazlar. Bu kaçınılmaz olarak sosyalist kamu

mülkiyet sistemini engelleyip zayıflatacaktır. Eğer bu eğilim sürüp giderse, sosyalist kamu mülkiyet sistemi yozlaşacaktır. BPKD'de geniş kitleler ve kadrolar bu eğilimi eleştirip reddettiler. Ama bazı şartlar altında, eleştirilmiş ve reddedilmiş olan şeyler yeniden ortaya çıkabilirler. 1974 'ün başlarında, Şanghay Liman İşleri Bürosu 5 No'lu Yükleme ve İndirme Bölgesi'nde çalışan işçilerden bazıları, üzerinde "Tersanenin Efendisi Olun, Tonajın Kölesi Değil" yazılı bir büyük duvar afişi asmışlardı. Afişte şuna işaret ediliyordu: "Önderlik, işçilere tersanenin efendisi gibi davranmıyor. Aksine, tonajın kölesi muamelesi görü -yorlar. Bu, işletme yönetiminde revizyonist çizginin bir yansımasıdır." Bu sözler tam da ,sosyalist kamu mülkiyet sisteminin pekiştirilmesi ve geliştirilmesi meselesinin en önemli noktasına vurmaktadır ve evrensel olarak geçerli pratik ehemmiyete sahiptirler.

Tek kişilik idare

Devlet ekonomisinin ve kollektif ekonominin önderliğinin gerçekten marksistlerin elinde olması için, aynı zamanda gerçekten işçilerin, yoksul ve aşağı-orta köylülerin ve diğer emekçi kitlelerin elinde olması gerekir. Bu iki yan birbirinden ayrılmaz. Emekçi kitleler sosyalist ekonominin efendisi oldukları için, bu demek değildir ki, önderlik birkaç temsilciye teslim edildikten sonra artık müdahale etme hakkına sahip değiller. Sovyet revizyonistleri tarafından propagandası yapılan revizyonist "tek kişilik idare sistemi", bu bakış açısının kurumsallaşmasıdır. Gerçekler göstermiştir ki, bu , önderliği ele geçirmek için burjuvazi ve onun ajanları tarafından yayılan bir kloroformdur. Engels bir keresinde şuna işaret etmişti: "Sanayide tek kişilik idarenin kaçınılmaz sonucu şahsi mülkiyettir." Eğer sosyalist mülkiyet sistemi altındaki işletmenin önderliği, işçilerin, yoksul ve aşağı-orta köylülerin ve diğer emekçi kitlelerin elinde değilse, revizyonist "tek kişilik idare sistemi" yaygınlaşacaktır. Revizyonist "tek kişilik idare sistemi" altında, emekçi kitleler gerçekte üretim

araçlarından koparılmışlardır. "Üstten" gelen emirlere itaat ederler. İşletmenin önderliği ellerinde olmaksızın, onlar artık işletmenin efendisi değildirler. Eğer bu gelişirse, üst tarafından, üretim sürecinde sırf işgücü olarak davranılacaktır. Emekçi kitleler, bu üretim sürecinin proletarya ve emekçi halkın çıkarlarına hizmet edip etmediğini sorgulama hakkına artık sahip olmayacaklardır. Bu şekilde, sosyalist işletmeler yavaş yavaş kapitalizm bataklığına gömülecektir. Ama işletmenin önderliği gerçekten de marksistlerin, işçilerin, yoksul ve aşağı-orta köylülerin ve diğer emekçi kitlelerin elinde olduğu zaman, işletmenin efendileri olarak emekçi kitlelerin konumu kesinlikle güvence altına alınmış olacaktır. Efendiler olarak, sosyalist aktivizmi bütünüyle seferber edeceklerdir. Eğer işletmenin önder -liği bazı kötü insanların eline geçerse, emekçi kitleler partinin önderliğinde onu geri alacaklardır. Bu Çin'de sosyalist devriminin pratiğinde, özellikle de BPKD'den bu yana, birçok kez ispatlanmıştır. Herde yine ispatlanacaktır.

Sosyalist ekonominin önderliğini kimin kontrol ettiği meselesinin özü, üretim faaliyeti veya ekonomik idareden sorumlu bölümler tarafından uygulanan çizginin proletarya ve emekçi halkın çıkarlarını temsil edip etmediğinde yatar. Revizyonist çizgi, her zaman proletarya ve emekçi halkın çıkarlarına karşıdır. Maddi teşviklere, kar güdüsüne ve kısıtlayıcı tedbirlere yol açar. Öte yandan, sosyalist ilkelere göre, marksist çizgi her zaman devrimin üretime rehberlik etmesinde ve üretimin efendisi olarak kitlelere dayanarak üretim faaliyetinin güçlendirilmesinde ısrar eder. Dolayısıyla, marksist çizgiye sıkıca sarılmak ve revizyonist çizgiyi eleştirip reddetmek, sosyalist kamu mülkiyet sisteminin pekiştirilip geliştirilmesinin nihai garantisidir.

İFLAS EDEN BÜROKRATİK-
KAPİTALİZM

KADIN

SEÇME-SEÇİLME HAKKI

Kadın devirimini arıyor

Kadın hareketi, kadın sorununda sosyalizm deneyimini yaşayan ülkeler de dahil, kendi alanında bir devrimden çok, reform olarak yaşanmakla kaldı. Geçmişin sosyalist ülkelerinde yaşanan köklü reformlar için, "yarı-devrim" tanımlaması da kullanılabilir.

Gül FİDAN

5 Aralık'ta Türkiye'de kadınların "siyasi haklar"ına kavuşmasının 56. yıl dönümü kutlandı. Bilindiği gibi Türkiye'de kadınlara "seçme ve seçilme hakkı" 1934'te tanındı. Böylece Türkiye bu hakkı tanıyan 10. ülke oldu. Pratik sonuçları ve anlamını bir kenara bırakırsak, önemli bir gelişme. Çünkü aynı yıllarda birçok Batı ülkesinde (kağıt üzerinde kalsa da) böyle bir uygulama yoktu.

Kadınlara seçme ve seçilme hakkını ilk veren ülke Finlandiya oldu. Yıl 1906. Onu 1915'te Danimarka ve İzlanda izledi. SSCB'de 1917 Ekim Devrimi ile hemen uygulamaya sokulan kadınlara seçme ve seçilme hakkı teorik ve pratik olarak çok daha farklı bir platform-gündeme geldi. Buradaki temel farklılığı, ayrıca koymak gerekiyor. İngiltere'de 1918, Avusturya ve Polonya'da 1919, ABD'de 1920, İspanya'da 1931'de kadınlar seçme ve seçilme platformuna dahil edildiler. Türkiye'den (1934'ten) sonra gelen sıralama ise şöyle: Fransa 1934'te; Macaristan, İtalya ve Japonya 1945'te; Belçika, Kanada, İsrail ve Suriye 1948'de; Meksika 1953'te, Mısır ve Pakistan 1956'da; Lübnan 1957'de, Libya 1963'te...

Bugün kadınlara hala seçme ve seçilme hakkı tanımayan ülkeler de var. S. Arabistan ve Ürdün gibi.

Yasalık, meşruluk, fiiliyat

Türkiye'de kadınların siyasal haklarına kavuşmasının 56. yıl dönümü kutlanırken somut durum nedir? Toplumun bütün kurum ve

kuruluşları göz önüne alındığında, kadınların siyaset alanında düzey ve sayısal olarak çok yetersiz olduğu görülür. İlk akla gelen çok somut bir örnek: Bugün TBMM'de yalnızca 6 kadın milletvekili bulunmaktadır. Hemen burada bir belirleme yapabiliriz. 1934'te kadınlara tanınan bu hakkın, aslında kağıt üzerinde kaldığını söylemek hiç de abartma olmayacaktır. Böyle olmasının temel dayanaklarını, varo-

1934'te kadınlar da seçme-seçilme kapsamı içine alındı. Bu hak kağıt üzerinde kalırken, erkek-eğemen yasalar bugün de "Medeni Kanun"da yer almaktadır.

lan sistemin kendisinde aramak gerekiyor. Sömürüye dayalı, sınıflı erkek-eğemen toplum zemini! 1934'te kadınlara tanınan bu hakkı, kağıt üzerinde bırakırken erkek-eğemen yasalar, bugün de "Medeni Kanun"da yer almaktadır. Ailenin reisi baba, kadının işe başlaması için eşinden izin alma zorunluluğu vs...Ekonomik bağımlılık, bütün diğer bağımlılıkları eklentileri yapmaktadır. Bu durumda kadın, kime oy vereceği, aday olabileceği konusunda, evin reisi yani kocasının inisiyatifi çerçevesinde hareket etmek zorundadır.

Her toplumsal yaşamda belirleyici olan, elbette fiili durumdur. Ancak kağıt üzerinde kalan en kötü bir yasal hakkın bile, yöneten ve yönetilenler açısından farklı olumlu-olumsuz işlevi söz konusu

olmaktadır. Bu noktada, "Türk Medeni Kanunu"nu ele almak önemlidir. Kadın hareketi ve mücadelesinde bunu bir kanal olarak kullanmak gerekir. Ayrımcı yasalar bir bir tespit edilip, kadın kitlesi buna karşı harekete geçirilmelidir. "Aile Kurumu ve Kadın Statüsü" konusunda ANAP Hükümeti'nin gerici adımlarını sıklaştırdığı böyle bir dönemde, bu daha bir anlamlı olmaktadır.

Erkek-eğemen düzen, kadın hareketindeki tehlikeyi önceden hesaplayarak, geleceğini sağlama almanın manevraları içine girmiştir. Öncelikle, kabaaran öfke ufak reformlar aracılığıyla yumuşatılmak istenmiştir. Bu tarih boyunca, erkek-eğemen sistemler içinde hep böyle olmuştur. 19. yüzyılda kadınların eğitim-öğretim isteği devasa oranlara ulaştığında, bu hakkı elde etmişlerdir. Ama nasıl bir eğitim? Fransız Devrimi'ne büyük katkıda bulunmuş biri olarak J. J. Rousseau'nun kadınların eğitimi konusunda söyledikleri, burjuva sisteminin reformlarla kadına hak edileni vermekten öte, kadın hareketini frenlemeye çalıştığını göstermektedir. Bundan, reformların kadın hareketine katkısı, kadınların bugünkü konumlarının sınırlarını genişlettiği gerçeğini yadsıdığımız sonucu çıkarılmasın. Çünkü her reformla alınan her hakkın içini, sistem kendi amaçları doğrultusunda doldursa da kadının kendi çabalarıyla görüş ufku ve yaşam alanını genişletmektedir.

Rousseau: "...kadınların eğitimi tamamen erkeklerinkine orantılı olmalıdır. Erkekleri hoşnut etmek, onlara yararlı olmak, kendilerini onlara sevdirmek saydım, ufak yaşta onları eğitmek, büyüdükleri zaman onlara özenle bakmak,

gönüllerini almak, teselli etmek, yaşamı erkekler için güzel ve uyumlu bir duruma getirmek... işte kadınların her zamanki ödevleri budur.ve onlara çocukluklarında başlayarak bu öğretilmelidir..." demektedir.

19. yüzyılda kadınların eğitimi, genellikle bu formülü izlemiştir. Kadınlara eğitim hakkı elbette ileri bir adım. Fakat bu reformun amacı ve içeriği gözönüne alındığında bir anlamda kadın hareketine balta vurulmak istendiği ya da öyle bir talibin sistemin kendi amaçları doğrultusunda kullanılmak istendiği görülmektedir. Bugün için geçerli olan da budur. Sistem, yükselen talepleri bünyesinde eritmeye ve sonunda fiili olarak yok etmeye çalışmaktadır. Güncel ve somut bir örnek:

Bugün "Aile Araştırma Kurumu"(AAK) ile yapılmak istenen de budur.

Kadın devrimini arıyor

Kadın hareketi, kadın sorunun-da sosyalizm deneyini yaşayan ülkeler de dahil, kendi alanında bir devrimden çok, reform olarak yaşanmakla kaldı. Geçmişin sosyalist ülkeleri içinde "köklü reformlar" ya da "yarı-devrim" tanımlamaları da kullanılabilir. Devrim, "yaşanmış" sayılabilecek olan, gerçek bir köktenci toplumsal değişim olabilir ancak. Konumuz özelinde bunun anlamı, evlilik ve aile kurumlarının tarih boyunca süregelen yapılarının kökten değiştirilmesi gerekliliğidir.

Kadın hareketindeki reformizm kadının yetersizliğini, eş-metres sistemlerine, fahişeliğe, cinsel hastalıklara, zorla evlendirilmeye, istemediği halde çocuk sahibi yapılmaya karşı çıktı. Çalışma hakkı, seçme-seçilme hakkı gibi talepleri sahiplendi. Onların anlayamadığı, köktenci bir değişim yaşanmadan bu "kötülükler"i kaldırmamanın olanaksız olduğu idi. Nitekim egemen erkekçi ideoloji sürdürüldüğü ve sadece düzen çerçevesinde iyileştirmeler, reformlar yapıldığı için, temel düzen olduğu gibi kaldı. Erkek-egemen düzen, öyle kök salmış düzen ki her iki cinsten yarattığı kişilik yapısı bir düşünme ve yaşam biçimi olmuştur. Erkek-egemen ideoloji, sahip ve

sürdürücü özne olarak erkeği, çocukluğundan başlayarak statüye sorumlu üretme tornasından geçirir. Yenilmesi gereken, erkeği kadın karşısında egemen ve baskıcı kılan bu komplekstir. Bunun diğer bir anlamı, erkeğin insani boyutlara dev bir adım daha atması olacaktır. Erkekler, kadın üzerinde egemenlik kurmanın ötesinde dünyalar arayıp bulmak zorundadır. Bu arada "kadın ayrıntıcılığı"na ulaşmak gibi sorunlara da burun kıvrılamazlar. Çiçek vermek kadar, çiçek almanın; okşamak ka-

Adolf Hitler: "...onun dünyası kocası, ailesi, çocukları ve yuvasıdır..."

dar okşanmanın; kavgacılık kadar, ağlamanın tadını bulmak zorunlulukları var. Erkeğin benzer noktalarda bugünkü fakirliğini kabullenmesi, kadınlara çok yönlü (yapıcı anlamda) hesaplaşmasıyla olası.

Kadının baskı altına alınması temeline dayanan bu yapı otoriter, aşırı milliyetçi ve militarist bir gelişim için bulunmaz bir araçtır. HitlerAlmanyasının ataerkil karakterinin temel zemini de buydu. Devletin eğitici bir kolu niteliğindeki aile, bu yüzden ve bu denli destekleniyordu. Aile reisleri devletin uyrukları, aile üyeleri de aile reislerinin kulları oluyordu. Özellikle baskıcı düzenler, ataerkilliği savunuyordu. Esasen faşist devletlerin varlığı, büyük ölçüde ataerkil karakterlerine bağlıdır.

Hitler Almanyasında kadına düşen rol, aileye ve analık duygusuna kendini adamaktı. Nazi yönetimi aldığı bir kararla, üniversite öğrencilerinin ondabirinin kadın olmasını öngörerek, kadınların eğitim olanaklarını kısıtlıyordu. Naziler, iktidara geldiklerinde 30 kadının milletvekili vardı. 1938'de tek bir kadın milletvekili kalmadı. Amaç, kadınları toplumsal ve siyasal görevlerden çekip, evine hapsedmekti. Bunun için de yaygın propagandalar yapılar. Nazilerin, "analığın kutsallığı" yolundaki görüntülerin altında yatan gerçeğin ne olduğunu, 1. Dünya Savaşı'nda oğlunun ardından yas tutan bir anaya çıkışan bir sosyal demokrasinin şu sözlerinden anlayabiliriz: "Siz dişi keçiler bunun için yaratıldınız işte."

Adolf'tan öğrenen Cemil

Hitler'in, kadının yeri konusundaki görüşleri de çok açıktır:

"... çünkü onun dünyası kocası, ailesi, çocukları ve yuvasıdır. Ama o ufak dünyaya özen gösterecek olamazsa, büyük dünyanın hali nice olur. Kadının erkeklerin dünyasına geçmesini doğru bulmuyoruz. Bu iki dünyanın birbirinden ayrı kalmasını doğru buluyoruz. Bu dünyalardan birine duygunun gücü, ruhun gücü egemendir... Ötekine ise görüş yeteneği, katılık gücü egemendir. Kadınlar aileyi, erkekler ulusu ayakta tutar. Kadının eşit hak sahibi olmasının anlamı, doğanın kendisi için belirlediği yaşam alanında, hakettiği saygıyı görmesi demektir. Kadınlar ve erkekler, birbirinden oldukça farklı iki varlık türüdür. Erkekte mantık egemendir. Erkek araştırır, çözümler ve çoğunlukla yeni ve bilinmez dünyaların ufku- nu açar. Ama sadece mantıkla bulduğu şeylerin tümü değişmeye mahkumdur. Bunun karşılığında duygu, mantıktan daha tutarlı, istikrarlıdır. Kadın duygu ve bu yüzden de istikrar unsurudur."

"AAK" ve "Kadın Statüsü" konularında çıkarttığı "kanun hükmünde karamameler"le ANAP hükümetinin tutumu bir anlamda "tarihin tekerrür" ettiğini düşündürüyor. ANAP'ın ne ölçüde "liberal" olduğunun içyüzü, böylece kadın politikasında ortaya çıkıyor. DPT raporunda, "baba ailenin reisi ve başıdır. Türk aile müessesesinde babaya verilen rol adeta kutsaldır. Anne imajı da Müslüman-Türk geleneğinde kutsi bir imajdır" der ve kadını yuvasına çekmeye çalışan, kadın için çalışmanın sakıncalarını anlatan ibarelerle devam eder.

Amaç, kadın hareketini kendi görüşleri doğrultusundaki kurumlar altında toplamak ve eritmektir. Kadın hareketinin güçlendiği bu dönemde, kadınlara ve kadın hareketine yönelik bu saldırıları ve gelecek saldırıları önlemenin yolu, kadın hareketi öncüleri nezdinde de düzen içi iyileştirmeler çabalarıyla olmayacaktır.

Federasyon kuruldu ama...

Herkes kendisinin etkin olup, kendisinin yönlendirdiği bir federasyona kadar bekleme tavrı içindeydi. "Daha zamanı değil, bekleyelim! Şimdi federasyon olsak ne olur?.." bahaneleriyle bugüne gelindi. Ve federasyon kuruldu.

Kadir GÜRÇAY

gösterdi.

Delegeler seçilirken

Daha yolun başında, delege seçimlerinde İstanbul öğrenci dernekleri platformu tarafından bir bröşür yayımlanmıştı. Bröşürde, delege seçimlerinin yapılaş şekli "kullanılacak her 10 oya karşılık 1 delege" şeklinde idi. Açıkça belirtilmesine karşın seçimlerden bir gün önce, Devrimci Gençlik ile Sosyalist Gençlik biraraya geliyor ve seçim sisteminde "muğlaklık" var denilerek çok açık olan seçim sistemi "Her 10 üyeye 1 delege" şeklinde değiştiriliyordu.

Böylece seçime katılmayanlar da kurultaya aday gönderecekti. Yapılmak istenen açıktı. Kağıt üzerinde kalabalık olan ya da kendini öyle gösteren dernekler, kurultaya daha fazla delege gönderebilecekler ve üye sayıları yüksek bulunan yerlerden aday çıkartan bu iki anlayış bu işten karlı çıkacaktı. Örneğin 250 üyesi bulunan bir dernekte 100 kişi oy kullanabilecek ve 25 delege gönderebilecekti. Bu dramatik durum hem daha önceden alınan kararın çiğnenmesi hem de haksız üstünlüklerin kaynağı olacaktı.

Bunun üzerine bazı okullarda dernek kitlelerinin çoğunluğu seçimlere katılmayarak kararı protesto etti. Kimi okullarda bu kararın değiştirilmesi koşuluyla seçime katılacaklarını belirtti.

Kitlenin tepkisi üzerine meclis kararlarından çok daha hızlı bir şekilde alınan bu karar geri çekildi. Böylece daha başlangıçta küçük hesaplar ve küçük ayak oyunları ile Kurultay'ı kotarma, Kurultay'a damgasını vurma mücadeleleri başlamıştı. Küçük hesapları yaparken yekünü

görememek, küçük işlerle ve ince kurnazlıklarla üste çıkmak hastalığı depreşmişti.

Şimdi kurultaylı olduk ama büyüyemedik

Kurultay boyunca tartışmalar üç noktada yoğunlaştı. Bunlar;

1-Tüzüğün seçimi ve şekli.

2-Federasyonun ilke ve amaçları.

3- Birinci ve ikinci başlığın bir versiyonu olan, ajitasyon ve propagandada özgürlük idi.

Tüzük seçimi tartışmalarında, Devrimci Gençlik grubu, anlayışların tek tek tüzük önerisi yapmasını, bu önerilerin tek tek oylanmasını ve en çok oyu alan tüzük önerisinin kabul edilmesini istiyordu.

Tüzük tartışmalarında, tarihe geçecek bir anlayışla hareket eden aradaşlar, çeşitli grupların tartışması, birbirini ikna etme yerine kendi anlayışının tüzüğünü ve de programatik görüşlerini Kurultay'da çok sayıda ve aralarında birlik bulunmayan grupların varlığından yararlanarak kabul ettirmeye çalıştı. Bu "ince düşünce", çoğunluk tarafından reddedilerek, yerine tüzüğün maddelerinin tek tek tartışılması, üzerinde anlaşılması, bununla beraber anlaşılmayan noktaların toplantıların bitiminde oylanması kabul edildi.

Şu da bir kronik hastalığı: "En büyük benim, o zaman istediğimi yaparım. Diğerlerini yönlendirecek sokarsam, benim istediğim programı çıkar. Benim istediğim programın çıkması, en önemli noktadır, gerisi boştur" mantığının yansımaları!

Kurultay'ın ikna oturumunda tüzük maddeleri konuşulup, bir

1984-87 arası yükselen bir beyir izleyen öğrenci hareketi, 1987 sonrasında önemli bir durgunluğa girdi. Önemli iki sorunla karşı karşıyaydı. Bunlar, kitleselleşme ve örgütlenmeydi. Sorunlardan kurtulmanın yöntemi olarak, aşağıdan yukarıya doğru birimler üzerinde kurulacak üst yapılanma görülüyordu. Geline nokta birimlerde varolan bu sağlıksızlığın hala çözilemediği, derneklerin kurumsallaşmadığı ve organlarını oluşturamadığı ortaya çıktı. Merkezi yapının aşağıdaki problemlerin çözümü öne alarak oluşturulması olanaksızlaşmıştı. Böylece birimlerin sağlıklı oluşumunu beklemek ve daha sonra federasyonlaşmaya gitmek politikası iflas etmişti. Merkezi yapının kurulması ve bu kez hem birimlere, hem de gelişen olaylara daha hızlı, daha etkili müdahale imesi gerekliliği dayatılıyordu. Müdahale için daha fazla beklenemezdi. Şimdiye kadar hemen her siyasi yapılanma kendisinin öğrenci gençlik içindeki pozisyonuna (yani kafa sayısına) göre politika üretmişti. Genel çıkarlarından çok, öznenin pozisyon ve çıkarları gözetilmiş bu nedenle de genelin çıkarlarına uygun politikalar çoğunlukla üretilmemişti. Herkes kendisinin etkin olacağı ve kendisinin yönlendirdiği bir federasyona kadar bekleme tavrı içindeydi. "Daha zamanı değil, bekleyelim, şimdi federasyon olsak ne olur, onlar varsa biz yokuz" vb bahanelerle bugüne gelindi. Aslında bugün de aynı sakat yaklaşımlar devam etmektedir. Bu yaklaşımlar kendisini en somut şekilde, Kurultay öncesi çalışmalarında ve Kurultay'da

diğer maddeye geçileceken, Devrimci Gençlik grubu, sanki hiçbir şey olmamış gibi eski tavrını biraz değiştirerek gündeme getirdi. Yeni öneri, "her tüzük maddesi tartışıldıktan hemen sonra oylansın" biçimindeydi. Burada da Devrimci Gençlik diğer gruplar arasındaki dağınıklığından yararlanıp, ne yapıp edip kendi tüzüğünü geçirme çabasındaydı. Bu konuda itirazlar oldu. Zorla oylama yapılmak istenince de delegelerin büyük çoğunluğu seçime katılmadı. Bunun üzerine Devrimci Gençlik bu tavrından da vazgeçmek zorunda kaldı. Böyle girişimler Kurultay'ın sağlıklı işleyişine ve gençliğin devrimci birliğine yönelik olumsuzlukları içeriyordu. Sonra da federasyonun amaç ve ilkeleri konusunda pratik değeri olmayan, saatlerce süren tartışmalar yaşandı.

"Anti-faşist, anti-emperyalist ilkesini yazalım mı, yazmayalım mı" diyerek başlayan tartışmalar, tüzüğe; "yalnızca ulusların kendi kaderini tayin etmesi hakkının savunulmasını mı, yoksa bununla, anti-şövenist ilkeyi beraber mi yazalım?" Yine; "K 'in bağımsızlığını mı, yoksa özgürlüğünü mü savunalım?.." tartışmaları saatlerce yaşandı. Oysa her kesimin bağımsızlık, özgürlük, anti-faşist ve anti-emperyalist tanımdan anladığı ayrı ayrı şeylerdi. Derneklerin pratiğine dair bir sorundu. Bu ve benzer tartışmaların gündemleşmesinde Devrimci Gençlik ile Sosyalist Gençlik'in federasyona onaylatma çalışmasının önemli payı oldu.

Sonra da yine, uzun sürecek bir

tartışma sürecine, Devrimci Gençlik ve Sosyalist Gençlik damgasını veriyordu. Ünlü "ajitasyon,propagandada serbestlik, eylemde birlik" tartışmaları başladı. Önce üstü kapalı daha sonra açık-tan, "ajitasyon-propagandada ve eylemde birlik" bu iki grup tarafından savunuldu. Siyasi söz söyleme özgürlüğü, böylece program temelinde yok edilmeye çalışılıyordu. Diğer gruplar bu öneriye karşı çıktılar. Oylama temelinde karar getirilmeye çalışılınca Kurultay delegelerinin bir kısmı, tekrar kapının öte tarafına çıktı. Tekrar istemlerine ulaşamayan bu iki grup, önerilerini geri almak zorunda kaldı.

Hemen görüşümüzü belirtelim. Ajitasyon - propaganda serbestliği, marksist bir ilkedir. Bu ilkenin ne şekilde kullanılacağı, sınırlarının ne olacağı, eylem öncesi belirlenir. İlkenin kullanım biçimi, programatik bir sorun değildir. Her şeyi program düzeyinde tartışsak, içinden çıkamayız. Ayrıca bu tartışmalarda, sessiz kalarak, Devrimci Gençlik ile Sosyalist Gençlik'e örtülü destek veren Dev-Genç Direniş ile Genç Sosyalistler de hatalı bir konumdadır. Kurultay, bu şekilde bitmiştir. Ancak, hastalıklar bünyede taşınmaktadır. Gördüğümüz bu olumsuzlukların teşhir edilmesi ve daha sağlıklı bir bünyeye ulaşmak için gereklidir. Küçük hesaplar, federasyonu tekkeye dönüştürme eğilimleri teşhir edilmeli ve buna karşı mücadele edilmelidir.

Devrimci Gençlik kendisine 1975-77 Dev-Genç'ini örnek almaktadır.

Her şeyden önce, 1975-77 Dev-Genç'i, faşizm üzerine tahliller yapan, SB için revizyonist diktatörlük, nüfuz alanları tespiti yapan, DKÖ niteliği olmayan, 1977'de de siyasi bir yapılanmaya dönüşen, esasen şekilsiz bir yapılanmaydı. Devrimci Gençlik, bu süreci tekrar etmek istiyor. Ama yaşam, kendini tekrar etmemektedir. Kendini ve hatalarını tekrar etmek isteyenlerin gideceği yer bellidir.

Son durum ve öneriler

Tüm olumsuzluklara karşı, öğrenci gençliğin İstanbul'da federasyonlaşması ileri ve tarihi bir adımdır. Bu adım, burada kalmamalı. Birlik tüm Türkiye ve Medya'da bir konfederasyona dönüştürülmedir.

Konfederasyona dönüştürme de tüm sorunları kökünden halledecek sihirli bir formül değildir. Siyasi yapılanmaların gençliğe ve gençlik örgütülüğüne başlık açısını gözden geçirmesi, grupçu anlayışlara son verilmesi gerekmektedir. Öğrenci gençlik örgütleri, öğrencilerden kopuktur. İlk olarak kendini toparlama ve öğrenci gençlik ile buluşma sorunuyla karşı karşıyayız. Önümüzde, önemli fırsatlar var. Türkiye işçi sınıfı ayakta. Medya'da, mücadele kitlesel direnişlerle artmakta, memurlar örgütüllüklerini genişletiyor. 3 Ocak'ta genel grev var. Gençlik olarak bunu genel boykotla destekleyelim. Boykotu, işçi sınıfımızla ortak bir eylemliliğe dönüştürelim. İşçi sınıfıyla dayanışırken bu olanağı gençlik hareketinde bir sıçrama yapmak için kullanalım.Genel boykottan çıkaracağımız dersleri, daha sonra örgütüllük biçiminde açığa çıkaralım.

Öğrencilerle iç içe olalım. Çok sol olmak, kafiyeli ve hamasi laflar söylemek bize fazla bir şey kazandırmadı. Bundan sonra da kazandırmayacaktır. Kendimizi netleştirip, öğrenci sorunlarına pratik müdahale etmenin zamanıdır. Yeni yıl daha iyi bir eğitim, daha iyi bir öğrencilik için, öğrenci derneklerinin atılım yılı olmalıdır.

Yaşasın öğrenci gençliğin, devrimci birliği! Genel grevi, genel boykotla genişletelim.

Toplumsal yaşam ve bilinç

Toplumsal pratik nesnel dünyanın yasalarını da kapsar. Pratik ayrı, nesnel yasalar ayrı anlayışı, pratiği hatalı kavrayışın adıdır. Yeni Demokrasi yazarlarının yaptığı budur.

Nihat CİHAN

Yeni Demokrasi' de yazan Cihan'ın Doğan, teori-pratik ilişkisi konusundaki görüşlerimize yönelttiği eleştirilerde, defalarca deşifre edilmiş revizyonist görüşlerin etkisi altında olduğunu kanıtlıyor.

"Deneme pratik yöntemini marksist bilgi teorisinin motoru olarak görmesinde ise pratiği her zaman baş ve temel unsur olarak ele alması önemli rol oynamaktadır. Bu bakış açısı felsefi olarak pragmatizm siyasi-ideolojik olarak ekonomizmdir." (1)

Kruşçev'den E. Hocalara kadar revizyonizmin tüm ekollerinin Mao'ya yönelttiği en önemli "eleştirilerden" biri, teori-pratik ilişkisine yaklaşımıdır. Mao'nun, "gerçeğin kıstası yalnızca toplumsal pratik olabilir. Diyalektik materyalist bilgi teorisinin ilk ve temel bakış açısı, pratiğin bakış açısıdır" şeklinde özetlenen görüşlerinin, pragmatizm ve dar-deneycilikle suçlandığını devrimci kitleler iyi bilirler. Doğrudan Mao'yu hedefleyerek değil, bazı noktalarda Komünarlara saldırı temelinde, Yeni Demokrasi' nin de bu kampa katılışına üzülmemek elde değil. Üstelik bu, keskin "maoculuk" adına yapılmaktadır.

Tüm kaba materyalistlerin baş hatası neydi? Gerçekliği, eşyanın sadece nesne ya da soyut kavrayışla yetinmek! Yani insanı toplumsal pratiğinden koparmak. İdealizm ise, pratiği tanımaz. Pratiği, teoriden koparır ve onu "pis, Yahudice ve sıkıcı" kavar.

Pratik, yalnızca laboratuvardaki deney ya da insanın günlük ilişkileri olarak görülemez. Bu, ancak

onun dar anlamı olabilir. Oysa geniş anlamıyla pratik üretim, sınıf mücadelesi ve bilimsel deneyi içerir. Pratik madde halindedir ve doğayı, toplumu, dünyayı değiştiren insanın bilinçli faaliyetidir. Kısacası, toplumsal yaşamı içerir. Bilgiyi belirleyen, toplumsal pratiktir. Marks'ın, "toplumsal yaşam bilinci belirler" sözünün, başka ne anlamı olabilir?

Kruşçev'den E. Hocalara kadar revizyonizmin tüm ekollerinin Mao'ya yönelttiği en önemli "eleştiriler"den biri, teori ve pratik ilişkisine yaklaşımıdır.

Kaba materyalistler, özneye olan ilişkisinde nesneyi öncü görürler. Nesneye aktif rol biçip, özneyi pasif bir unsur olarak ele alırlar. Nesneden kopuk değil ama, onunla ilişkisi içinde özneye bazı koşullarda tayin edici olabilir. Bunu anlayamayan kafa, öznenin nesne üzerindeki etkisini de göremiyor. Kendisini madde ile sınırlandırıyor ve düşünce alanı ile uğraşmıyor. İdealizm ve kaba materyalizm, biri düşünce diğeri maddeyi kendi içinde tecrit edilmiş bir öge olarak ele alır. Bu açıdan ikisi de metafiziktir.

Diyalektik materyalist bilgi teorisinin ilk ve temel bakış açısı, pratiğin bakış açısıdır. Bu sözleri, C. Doğan da çok duymuştur. Ama duymanın ötesine geçmesi gerekirken, o lafzı ile yetinmiştir. Şunu

bir kez daha yüksek sesle anımsatmak istiyoruz: Pratik, teorik bilgidен daha yüksektir. Mao, diyalektik materyalist felsefenin başlıca iki özelliğinin "sınıfsal ve uygulanabilir"liği olduğunu açıklar. Bu, teorisinin pratiğe dayandığı ve ona hizmet ettiği anlamına gelir. Yeni Demokratların buna itirazları yoksa, gerçeğin tek kıstasının toplumsal pratik olduğunu vurgulayan Komünarlara saldırmasının nedeni nedir?

Yanılığın kaynağı

Bütün bu anlayışların kaynağı, bilgiyi insanın toplumsal yaratılışı ve gelişmesinden ayrı olarak ele alıştır. Yazar şöyle suçluyor: "... pratiği her zaman baş ve temel unsur olarak ele alması... pragmatizm... ekonomizmdir." İşte bu düşünce biçimi, teoriyi insanın toplumsal pratiğinden kopuk ele almaktır.

Bilgi, toplumsal pratiğe (yani üretim, sınıf savaşı ve bilimsel deneye) bağımlıdır. İnsanın üretim faaliyeti, diğer tüm faaliyetlerinin belirleyicidir. Öte yandan toplumsal pratik yalnızca üretim faaliyeti ile sınırlanamaz. Sınıf mücadelesi, siyasal ve kültürel yaşam vb. diğer birçok ögeyi de kapsar. İnsan toplumsal bir varlık olarak, toplumsal pratiğin bütün kesitlerine katılır. Yalnızca maddi yaşam aracılığıyla değil, ilişkili olan diğer tüm kesitlerdeki yaşam yoluyla da bilgi derinleşir. Yeni Demokratlar, Komünarlara karşı açtıkları dehşetengiz (!) savaşta, toplumsal pratiği dar-deneycilik temelinde kavırıyor.

"... pratiğin de içinde yer aldığı nesnel dünyanın yasaları..." (2)

Toplumsal pratik nesnel dünyanın yasalarını da kapsar. C. Doğan, nesnel dünyanın yasalarını pratik dışı ilan etmektedir. Oysa onlara vakıf olmayan, onların bilinçli değiştirilmesini ifade etmeyen bir marksist-leninist pratik ne olmuştur, ne de olacaktır.

Dış dünya üzerine olan bilgimizin doğruluğunun, tek ölçütünün toplumsal pratik olduğu gerçeği, kabul edilmemektedir. Yazar şu sözlerle alay ediyor ve hükmünü biçiyor:

"Ona göre bir teori pratikte beklenen sonuçları veriyorsa doğrudur, beklenen sonuçları vermiyorsa yanlıştır. Yani o teorinin doğru olup olmadığını ortada elle tutulur ampirik sonuçlarına göre değerlendirebilir." (3)

Mao ne diyor? "Gerçekte insan bilgisinin doğruluğu, toplumsal pratikte (maddi üretim sürecinde, sınıf savaşımında, bilimsel deneylerde) beklenen sonuca ulaşırsa anlaşılır. İnsan içinde beklenen sonuca varmak istiyorsa, düşüncesinin kendisini çevreleyen nesnel dünyanın yasalarına aynen uymasını sağlaması gerekir. Bunlar birbirlerine uymazsa, pratikte başarıya ulaşamayacaktır." (4)

Bizim teorimiz nesnel dünyanın yasalarıyla bazı konularda çatıştığı için beklenen sonucu vermedi. Bu gerçeği toplumsal pratik gösterdi. Yenilgilerimiz objektif değil, esas olarak subjektif yanlışlarımızdan kaynaklandı. Doğruluğuna inanıp uyguladığımız bir çizgi başarıya ulaşmıyorsa, onun nesnel dünyanın yasalarına ters unsurlar içerdiğini de düşünmemiz gerekir. Bunu yasalara uyacak hale getirebilirsek o zaman başarısızlığı başarıya dönüştürebiliriz. Marksist-leninist isek, pratiğe ilk yeri verelim. "Kaypakaya'ya inanmadılar, yapmadılar" temelinde inkarcılıkla izah etmeyelim. İnanıp uyguladığımız çizginin, nesnel dünyanın yasalarıyla çatışan yanlarını görelim. Yerine doğru olanı koyalım.

Ters sonuçlar çıkarılmasın

Bu açıklamalarımızdan ters sonuçlar çıkarılmamalıdır. Her zafer doğrunun, yenilgi de yanlışın sonucu olmayabilir. Söylenilen açıktır. Bir bilginin doğruluğunun tem-

el ölçütü toplumsal pratiktir. Bu, doğru çizginin bazen objektif nedenlerden ötürü yenilgiyle karşılaşabileceğini yadsımak anlamına gelmez. Bu başka, diyalektik materyalist bilgi teorisinin pratikten asla koparılamayacağı ve pratiğe öncelik verilmesi ise başka bir şeydir. Lenin'in dediği gibi, "maddenin soyutlanması, bir doğa yasasının, her değerinin vb. soyutlanması, kısacası bütün bilimsel soyutlamalar, doğayı daha derinden, daha doğru ve daha tam yansıtır". Diyalektik materyalizm, bilginin gelişme sürecini hem materyalist ve hem de diyalektik olarak doğru şekilde çözümlemiştir. Bilgi sürecinin iki aşaması olan algısal ve mantıksal seviyesi, tek bir kaynağa tekabül eder. Algısal ve mantıksal bilgi, nitelik olarak birbirinden farklı olmasına rağmen pratik temelinde birleşirler.

Bizim teorimiz, nesnel dünyanın yasalarıyla bazı noktalarda çatıştığı için, beklenen sonuçları vermedi. Yenilgilerimiz esas olarak, objektif değil, subjektif yanlışlarımızdan kaynaklandı.

Sadece olgu sorununu çözen algısal bilginin aksine, akla uygun bilgi ya da teori öz sorunu çözer. Ama bilginin bu her iki düzeyi pratikten hiçbir şekilde ayrılmaz. Marks, Engels, Lenin, Stalin ve Mao içinden çıktıkları koşulları yaşamasaydı ve onun gereği olan sınıf savaşı ve bilimsel deneylere katılmasaydı, bilimsel teorilerini asla kuramazlardı. Toplumsal pratik olmasaydı gerçeği bilemezlerdi.

"A. Derviş... beklenen ürünü vermeyen teorinin deneme-pratik yoluyla yanlışlarından arıtılarak daha ileri bir teori seviyesine çıkarılacağını söylemektedir. ...Onun deneme-pratik yöntemini Marksist bilgi teorisinin lokomotifleri olarak ele alması ekonomizmin en kaba biçimlerine dört elle sarıldığını göstermektedir." (5)

Böyle diyor, C. Doğan. Yazara Mao'yu dinletelim!

"...bütün gerçek bilgi, doğru-

dan denemelerden doğar" (Teori Pratik Sf, 14) (6)

Tabii ki insan, her şeyi bizzat kendisi doğrudan deneyemez. Ama bu, bilginin doğrudan denemelerden çıktığını reddetmeye götürmemelidir. Bilgilerimiz, bizim doğrudan ve başkalarının da doğrudan ama bizim için dolaylı denemelerden oluşur. Bizim için doğrudan olan başkaları için dolaylı, ya da tersi olabilir. Ama her iki biçimde de sonuç olarak bilgi doğrudan deneme dışında edinilemez. Bunu yadsımakla Yeni Demokratlar, bilginin kaynağının nesnel dünyanın algılanması olduğu, diyalektik materyalist bilginin gerçeği değiştirme pratiğinden doğduğunu objektif olarak reddeden bir pozisyonda durmaktadır. Dış dünyanın şeyleri ile temas, bilgi sürecinin ilk durağıdır. Bilgi burada durmaz, ikinci durağa ilerler. Yani yeniden düzenlenen, algılardan senteze ulaşma... Bilginin bu aşamasına da toplumsal pratik dışında ulaşamaz. Akla uygun bilgi ya da teori, algısal bilgiye bağlı ama onun nitel düzeyde yeniden yaratılmasıdır. Teorinin pratikten çıktığı, pratiğin hizmetinde olduğu, pratik yoluyla ilerleyeceği gerçeklerinin anlatmak istedikleri bunlardır. Varsın Yeni Demokratlar buna "teori düşmanlığı" desin. Onlar idealizme savrılmaktadır. Aklın geçerli olduğunu söyleyip, deneyimin geçerliliğini reddeden ve her şeyi tepetakla eden "Akılcı Okul'un öğrencileri olunmayacaktır. Gerçekler kabul edilmelidir.

"... deneme-pratik yöntemi... kendiliğindencilik biricik yöntemidir." (7)

C.Doğan'ın yukardaki tanım-lamasına karşılık, Mao'nun söylediklerine bakalım.

"Bilgi sürecindeki sıraya gelince, deneyim önce gelir.... Bilgi deneyim ile başlar. İşte bilgi teorisinin materyalizmi budur." (8)

Deneme geniş kapsamlıdır. Sadece laboratuvarlardaki deneylerin adı değildir. Bilgi sürecinde toplumsal pratiğin başta gelmesi, onun insan bilgisini ilerletme ve nesnel dünyanın yasalarına vakıf olabilmek için gerekli algısal deneyimleri vermesindedir. Deneyle başlayan bilgiyi Lenin şöyle açıklar:

"Anlamak için, ampirik olarak anlamaya girişmek, inceleme ve ampirizmden evrensele ulaşmak

ENVER HOCA
VE EŞİ
NECMİYE HOCA

Hoca, Mao'yu marksist-leninist teoriyi geliştirme adına tahrif etmekle suçlayarak reddetti.

gereklidir." (9)

Bilginin diyalektik bir hareketi vardır. En alt basamağı olan algılamada çakılıp durmaz. Ya da ampiristlerin yaptığı gibi, sadece bunun güvenilir olduğunu söylemek de doğru değildir. Algısal bilgi nesnel bazı gerçekleri ancak bölük pörçük yansıtır. Özünü, iç yasalarını ifade etmez. Bunu ifade edebilmek için, algı sırasında kazanılan verileri yeniden biçimlendirme ve kurma şarttır. Pratiğe dayanarak bilimsel tarzda bilgiyi yeniden yaratmak, nesnel gerçeği daha derinden kavramak ve değiştirebilmek demektir. Bu, bilginin algısal aşamadan, akla uygun aşamaya geçişidir. Bilginin hareketi burada da bitmez. Sorun onun yeniden pratiğe dönmek zorunda olduğunu ve bunun sonsuz bir süreç olarak tekrar tekrar cerayan edip sürekli gelişeceği-

Pratikte başlayan bilgi yine pratikle teori düzeyine ulaşır ve yine pratiğe dönerek gelişir. Teorinin sınanması ve geliştirilmesinin, toplumsal pratik dışında hiçbir yolu yoktur. "Teorimizi toplumsal pratiği çıkış noktası olarak sinayalım" dediğimizde ayağa fırlayanlara, Mao'dan birkaç söz daha anımsatalım.

"... Teorinin nesnel gerçeğe uygunluğu sorunu, daha önce belirtildiği gibi, bilginin algısalardan akla uyguna doğru hareketi içinde tamamen çözülemediği gibi, bu yolla da büsbütün çözülemez. Bunu tam olarak çözmenin tek yolu, akla uygun bilgiyi toplum içinde pratiğe yeniden yönelmek, teoriyi pratiğe koymak ve beklenen sonucu verip vermediğine bakmak...." (10)

Yeni Demokratlar, Kömünarlar üzerinden marksizm-leninizme ve

adından sık sık söz ettikleri Mao'ya saldırmaktadır. Mao'nun yukarıda söylediklerine karşılık onların getirdiği bakış açısının başka bir özeti de şu:

"... Ona (Komünar-bn.) göre, teori pratikte beklenen sonuçları veriyorsa doğrudur. Beklenen sonuçları vermiyorsa yanlıştır." (10)

Yeni Demokratlardan Mao'nun şu sözlerinin özüne sahip çıkma-larını istiyoruz:

"İnsan bilgisinin tarihi, birçok teorilerin doğruluğunun tam olmadığını, bu eksikliğin pratiğin denemesine tabi tutularak giderildiğini anlatmaktadır. Birçok teorinin yanlışlığı, pratiğin verdiği sonuç ile ortaya çıkarılmıştır. İşte bu nedenle pratiğe gerçeğin ölçütü denmiştir." (11)

"Deneme", "pratiğin verdiği sonuçlar" vb. tanımlamaları her duyduğunda, "işte pragmatizm budur" diyen Yeni Demokratlar, daha ciddi düşünmelidirler. Kaypakmaya teorisinin sınanacağı saha da diğer tüm bilgiler gibi toplumsal pratiktir. Ki öyle olmuştur. Bugüne kadarki toplumsal pratik, bu teorinin hem doğru ve hem de yanlış olan yanlarını ortaya koymuştur. Eğer lafta değil, bu teoriye özü itibarıyla sahip çıkacaklarsa, şunu anlamalıdır: Doğa ve toplumun sürekli hareket halinde olduğu gerçeği, insan bilgisinin de sürekli hareket halinde olduğunu anlamamız için yeterlidir. Doğa ve toplumda her süreç, kendi iç çelişkileri ve bunun sonucu olan mücadelesiyle ilerleyip gelişir. İnsanlar düşüncelerini bu gelişmelere uydurmak zorundadırlar. Yeni gelişmelere bağlı olarak düşüncelerini düzenlemek göreviyle karşı karşıyadırlar. Değişimleri yakalamayan, teorisini onlara uygun hale

getirmeyen doğruyu temsil edemez. İş, teorinin pratikle çatışan yanlarını düzeltmekle de bitmez. Doğru olan bir bilgi de süreçlerde zamanla gündeme gelen değişimlere bağlı olarak eskiyebilir. Düşünceler, genellikle gerçeğin gerisindedir.

Yeni Demokratlar, bu tür gerçeklerin yeterli kavrayışına sahip değil. Robert Owenlerin felsefesi, marksizm-leninizm diye yutturulamaz.

Teori din değildir

Teori, bir din değildir. Komünizm teorisi, bizzat onun pratiğine katılmaksızın edinilemez. Teori, dünyayı değiştirme pratiğinin birikimiyle silahlanıp ve yine o temelde ileri atılarak kavranılır, ilerletilir. Teori, yaşamın dayattığı sorunları çözerek ilerler. Kapitalizm olmasaydı, marksizm olmazdı. Proletarya, kapitalizmin yaygınlığının kendisine verdiği silahlar sayesinde, siyaset sahnesine çıkmasaydı kenidisinin önemini anlayabilir miydi? Hegel, Foyerbach birikimi ve bu birikimin temelini oluşturan endüstri ve proletaryanın gelişimine sahip olmaksızın Marks ve Engels olabilir miydi? 1848'deki Avrupa devrimleri olmasaydı, "Komünist Manifesto" olabilir miydi? Manifesto, söz konusu deneyimler ve bunlardan çıkarılan dersler temelinde yazıldı. Marks ve Engels geleceği yaşamış gerçeklerden çıkardı. 1871 Paris Komünü, teoride yeni bir atılımın maddi temeli oldu. Lenin, Marks ve Engels'in birikiminin yanı sıra yaşadığı pratiğe dayanmasaydı, Ekim Devrimi'ni yönlendiremezdi.

Teori, her zaman nesnel çelişmelerin doğru kavranması ve onlara bilinçli müdahale yoluyla gelişti, gelişecektir.

DİP NOTLAR:

1-Yeni Demokrasi, sa: 33

2-Agd. sa: 34

3-Agd. sa:33

4-Mao, Teori ve Pratik, sa:9

5-Yeni Demokrasi, sa:32-34

6-Mao, Teori ve Pratik, sa:14

7-Yeni Demokrasi, sa: 32-34

8-Mao, Teori ve Pratik, sa:17-18

9-Age. sa:18

10-Yeni Demokrasi, sa:33

11-Mao, Teori ve Pratik, sa: 20

Diyalektiğin temel kanunu mu?

Bu yazıda zitların birliği, özdeşliği üzerinde duracağız. Sovyet modern-revizyonizminden, E. Hoca revizyonizmine ve orandan da ülkemiz devrimci hareketi içindeki varyantlarına kadar uzanacak, bir bütün olarak bu cephenin özdeşlik sorununa yaklaşımlarındaki ideali ve metafizik düşünce biçimini ortaya koyacağız.

Tonguç GÜLEÇ

Lenin'in "sözün kısıtı diyalektik karşıtların birliği öğretisi olarak tanımlanabilir. Bu marksist diyalektiğin özünü ortaya koyar ama açıklanması ve geliştirilmesi gerekir" görüş ve uyarısını dikkate alan Mao, diğer bir dizi sorunlarda olduğu gibi, marksizm-leninizmi özdeşlik sorununda da zenginleştirdi. Bu anlamda Mao'ya yöneltilen saldırılar özünde, diyalektiğin temellerine yönelen saldırılardır. Ki marksistler-leninistler bu tip saldırıların yabancıları da değildir. Son olarak AEP revizyonizminin Mao'ya yönelttiği saldırılara sarılanlar, özünde şekere bulanmış mermileri birer birer midelerine indirdiler. Yine aynı zamanda diyalektik materyalizm ve marksist felsefe konusundaki cahilliklerini bir kez daha ortaya koymuş oldular. Oysa birazcık kafayı çalıştırabilseydiler, yanık yanık okudukları bu türkünün güftelerinin, Sovyet revizyonizminin ideologlarına ait olduğunu rahatlıkla görebileceklerdi.

Gerçek mimar kim

Hoca bu işin mimarı değildir. Bu idealist mantığın sadık bir takipçisidir. Böyle olmasına rağmen, Hoca'nın "yeni bir Amerika keşfetmişçesine" ortaya çıkması sorunu kavramadan başarı sahibi olmak

isteyen, öğrenme yerine not peşinde koşan ve bu mantığın doğal bir sonucu olarak da hem kendini, hem öğretmenini ve hem de çevresindekileri kandıran kopyacı bir öğrenciyi anımsatıyor. Bırakalım diğer konuları sadece özdeşlik sorununda bile ileride vereceğimiz bir iki alıntı bu gerçeği kavramamıza yetecektir.

Mao: "Aslında hiçbir çelişmeli yön, tek başına varolmaz. Her yön kendi karşıtı olan yön olmazsa varlığı için gerekli koşulu yitirir."

Soruna yaklaşımda, temel hareket noktamız bu olmalıdır

Herşeyden önce özdeşliğin ne olduğu üzerinde duralım. Özdeşlik sorununu kavramamak "diyalektiğin çekirdeğini" kavramamak ve bu anlamda da diyalektiği kavramamak demektir.

O halde "özdeşlik" nedir?

Mao şöyle der: "Özdeşlik, birlik, uygunluk, birbirinin içine girme, birbirinin içine yayılma, karşılıklı bağımlılık, (ya da varolmak için birbirine bağımlı

olma) karşılıklı ilişki, ya da karşılıklı işbirliği; bütün bu farklı terimler aynı anlama gelir ve şu iki noktayı dile getirirler. Birincisi: bir şeyin gelişme sürecindeki bir çelişmenin iki yönünden her birinin varlığı öbürünün varlığını gerektirir ve her iki yönde tek bir bütün içinde bir arada varlığını sürdürür. İkincisi: belli koşullarda iki çelişmeli yönden herbiri kendi karşıtına dönüşür. Özdeşliğin anlamı budur." (1)

Özdeşlikten anlaşılması gerekeni özetleyelim:

Birincisi: Bir şeyin gelişme sürecindeki bir çelişmenin yönünden her birinin varlığını, öbürünün varlığını gerektirmesi ve bunların tek bir bütün içinde bir arada varlığını sürdürmeleri.

İkincisi: İki çelişmeli yönden herbirinin belli koşullarda kendi karşıtına dönüşmesi.

Sorunu bu şekilde ele almayan, bu iki özellikten herhangi birini gözardı eden bir kimse, isterse her duanın okunan amin gibi, her diyalektik sözü edildikçe istediği kadar özdeşlik deyip dursun, bu hiçbir anlam ifade etmeyecektir.

Konunun daha rahat anlaşılabilmesi için biz özdeşliğin iki özelliğini ayrı ayrı ele alıp incelemek istiyoruz. Önce birinci özelliği üzerinde duralım.

Mao'nun anlayışını, yani marksist anlayışı koymadan önce, revizyonistlerden alıntı yapmak istiyoruz. Bu alıntılardan birincisi sosyal faşist ideologlara ait. Diğer ise

Hoca'nın. Bütün okuyucular bu iki alıntıyı karşılaştırmalı bir şekilde dikkatlice okumalı, hükmünü vermelidir.

Şöyle diyor modern revizyonistler: "Mao Çe-tung, Lenin'in zıtların birliği geçici ve göreceli zıtların mücadelesinin ise mutlak olduğu sözlerini sık sık tekrarlar. Mao Çe-tung zıtların birliğini sadece birşey ya da süreçte basitçe yanyana oluş şeklinde gördüğü için o birinden ötekine geçişi, birinin diğerine dönüşmesini sadece basit bir yer değişikliği olarak ele alır." (2)

Bu konuda ise Hoca şöyle diyor:

"Gerçi Mao Zedung yazılarının bir çoğunda sık sık zıtlardan, çelişkilerden, zıtların birliğinden bahseder, hatta marksist alıntı ve cümlelere bile başvurur; ancak yine bu sorunları diyalektik materyalist biçimde kavramaktan uzaktır. Mao Zedung çelişkileri ele alırken marksist tezlerden değil eski Çin filozoflarının tezlerinden yola çıkmaktadır. Zıtlara dış olgular olarak mekanik bir biçimde bakmakta ve zıtların dönüşümünü birinin diğeriyle basit bir yer değiştirmesi olarak göstermekte." (3)

Bu iki alıntıda ortaya konan mantığı özetleyecek olursak, onlara göre Mao:

a) Lenin'in özdeşlik konusunda ortaya koyduğu şeyleri ve bazı marksist cümleleri sık sık kullanır ama bunları kavramaktan uzaktır.

b) Mao zıtlara dış olgular olarak mekanik bir biçimde bakmaktadır.

c) Mao, zıtları bir süreçte basitçe yanyana gelen olgular olarak görür.

d) Mao, zıtların dönüşümünü birinin diğeriyle basit bir yer değişmesi olarak görür.

Bu iddialar üzerinde tek tek duralım. Çünkü bu noktalar açıklığa kavuşturulduğunda sorunun diğer yönleri rahatlıkla çözülecektir.

Zıtlar dış olgu mu?

Elbette hayır. Revizyonistler Mao'dan bu konuda herhangi bir alıntı dahi yapamayacak kadar aciz durumdadırlar. Bu, "çamur at tutmazsa izi kalır" yöntemidir. Mao'nun zıtları dış olgular olarak gördüğünü iddia edenlerin kulağına küpe olması için, uzun da olsa şu alıntıyı yapmak istiyoruz.

"Metafizik dünya görüşünün

karşısına dikilen diyalektik materyalist dünya görüşü, bir şeyin gelişmesini anlayabilmek için onu içsel olarak ve başka şeylerle ilişkileri içinde incelememiz gerektiğini savunur. Başka bir deyişle şeylerin gelişmesi olarak onların içsel ve zorunlu kendine hareketi olarak görülmelidir. Buna karşılık herşey kendi hareketi içinde, çevresindeki şeylerle karşılıklı ilişki içindedir ve hem onlardan etkilenir, hem de onları etkiler. Bir şeyin gelişmesinin temel nedeni dışsal değil, içseldir. O şeyin bağrında taşıdığı çelişmedir. Herşeyin bir iç çelişmesi vardır ve herşeyin hareketi ve gelişmesi bu iç çelişmeden kaynaklanır. Bu şeyin içindeki çelişirlik o şeyin gelişmesinin temel nedenidir. O şeyin başka şeylerle olan karşılıklı ilişkileri ve karşılıklı etkilemeleri ise ikincil nedenlerdir. Bu yüzden materyalist diyalek-

Marks: ".....diyalektik hareketi oluşturan şey, iki çelişik yanın birarada varolması..."

tik, metafizik mekanik materyalizm ve kaba evrimcilik tarafından ileri sürülen dışsal nedenler teorisine, ya da dışsal bir itici güç teorisine karşı etkili bir mücadele eder. Salt dış nedenlerin ancak mekanik harekete, yani büyüklük ya da nicelik bakımından değişikliklere yol açabileceği ama şeylerin niçin niteliksel olarak binlerce bakımdan farklılık gösterdiğini ve birşeyin niçin başka bir şeye dönüştüğünü açıklayamayacağı ortadadır. (4)

Bir başka yerde şöyle der:

".....materyalist diyalektikçe göre doğadaki iç çelişmelerin gelişmesidir..... Toplumsal değişiklikler ise esas olarak toplumdaki iç çelişmelerin, yani üretici güçleriyle üretim ilişkileri arasındaki çelişmelerin gelişmesinden kaynaklanır. Toplum ileriye ve eski toplumun yerini yeni toplumun almasının itici gücünü sağlayan şey bu çelişmelerin gelişmesidir. Peki, materyalist diyalektik dış nedenleri yok mu sayar? Asla. Materyalist diyalektik dış nedenlerin değişiminin koşullarını, iç nedenlerin de değişiminin temelini meydana ve dış nedenlerin ancak iç nedenler aracılığıyla

etkili olabileceğini savunur." (5)

Evet, Mao'nun anlayışı bu. Eğer burada söylenene bir itiraz varsa, açık tavır takınmalı. "Yığıl- lığını gösterecek meydan bulamayan sahte pehlivanlar"ın temel ilkesi kaçak dövüşme tavrından vazgecin ve meydana çıkın. Hodri meydan!

Zıtlar basit, yanyana gelen olgular mı?

Oportünist cephe tamamen yay- yuz hırsız rolünü oynamaya çalış- sıyor. Bir yandan Mao'ya "zıtların birliğini bir süreçte basitçe yan yana gelen olgular olarak gördü" diyerek saldırılar yöneltmekte, diğer yandan, Mao'nun tam da öz- deşlik konusundaki marksist- leninist anlayış doğrultusunda or- taya koyduğu; "proletarya olmadan burjuvazi olmaz, burjuvazi olma- dan proletarya olmaz" anlayışına saldırmaktadır. Yani bu cephe Mao şahsında materyalist diyalek- tiğin özdeşlik konusundaki görüşü- ne bir değil, birkaç noktadan bird- en saldırmakta ve yığınların bilincini karartmaya çalışmaktadır. Biz de birkaç cephede birden mücadele yürütmeliyiz. Böylelikle sorunu bütün yönleriyle ortaya koyar ve kimin özdeşliği kavrayıp kavramadığını yığınlar gösterebil- iriz.

Bu konuda da Mao'dan herhan- gi bir alıntı yapma cesaretini ken- dinde bulamayan cephenin yön- teminin aksine, her türlü çarpıtma ve demagojinin daha iyi görülmesi için, Mao'dan özdeşlik sorununun birinci özelliği hakkındaki görüşle- rini daha da açtığı bir paragraf ak- tarmak istiyoruz.

"Aslında hiçbir çelişmeli yön, tek başına varolamaz. Her yön, kendi karşıtı olan yön olmazsa, varlığı için gerekli koşulu yitirir. Düşünün bir kere, bir şeyin ya da insan kafasındaki bir kavramın he- rhangi bir çelişmeli yönü bağımsız olarak varolabilir mi? Hayat olma- dan ölüm de olmazdı. Ölüm olma- saydı hayat da olmazdı. 'Yukarı' olmasaydı 'aşağı' da olmazdı; 'aşağı' olmasaydı 'yukarı' da ol- mazdı. Talihsizlik olmasaydı, ta- lihlilik de olmazdı; talihlilik olma- saydı talihsizlik de olmazdı. Kolaylık olmasaydı zorluk da ol- mazdı; zorluk olmasaydı kolaylık da olmazdı. Toprak ağaları olma-

saydı ortakçı köylüler de olmazdı; ortakçı köylüler olmasaydı toprak ağaları da olmazdı. Burjuvazi olmasaydı proletarya da olmazdı; proletarya olmasaydı burjuvazi de olmazdı.

"Bu bütün karşıtlarda böyledir; belli koşullarda, bir yandan birbirlerine karşıdırlar, öte yandan da birbirleriyle ilişkilidirler. Birbirlerinin içine girerler, birbirlerinin içine yayılırlar ve birbirlerine bağımlıdırlar ve bu nitelik özdeşlik olarak tanımlanır." (6) abç

Revizyonist- oportünist cephenin bu konudaki iddiasının da ne kadar çürük olduğu açıkça ortadadır. Demek ki Mao'ya göre zıtlar bir süreçte basitçe yanyana gelen olgular değilmiş. Tam tersine hiçbir çelişmeli yön tek başına varolmazmış. Yine her yön kendi karşıtı olan yön olmazsa varlık koşulunu yitirmiş. Yani Engels'in yıllarca önce belirttiği gibi "çatışkının iki teriminden sadece biri varolamaz, tıpkı yarısı yendikten sonra elde bütün bir elmanın kalmayacağı gibi."

Konunun daha iyi kavranması için Engels'ten biriki alıntı daha yapmayı yararlı görüyoruz.

"Diyalektik, bugüne kadar elde ettiğimiz doğa deneylerinin verdiği sonuçlardan, genellikle bütün kutupsal karşıtıların, iki karşıt kutubun birbirini üzerindeki karşılıklı etkiden ileri geldiğini, bu kutupların ayrılışının ve karşılaşmasının ancak bunların karşılıklı bağlantısı ve birliği çerçevesinde sözkonusu olduğunu, bunun tersinde onların birliğinin de onların ayrılışında karşılıklı bağlantısının ise ancak karşılaşmasında bulunduğunu tanıtlar tanıtlamaz, ne itim ne çekimin kesin dengeleşmesinden, ne bir hareket biçiminin maddenin bir yarısına, öteki biçiminin maddenin öteki yarısına kesin bir bölünmesinden, yani ne iki kutbun karşılıklı olarak birbirlerine nüfuz etmesinden (karşılıklı dengelenme ve nötrale etme anlamında - ed.) ne de kesinlikle birbirlerinden ayrılmasından sözedilebilir. Birinci durumda bir miknatisin kuzey ve güney kutuplarının karşılıklı olarak birbirlerini ortadan kaldırmalarını, ikinci durumda ise iki kutubun orta yerinden bir miknatisi, ikiye ayırmanın bir yanda güney kutbu bulunmayan bir kuzey yarımı, öte yanda kuzey kutbu bulunmayan güney yarımı meydana ge-

ENGELS: "... çatışkının iki teriminden sadece biri varolmaz. (Ancak ikisi birden varolabilir-çn.) Tıpkı yarısı yendikten sonra, elde bütün bir elmanın kalmayacağı gibi."

tirmesini istemek demek olurdu." (7) (abç)

Oysa:

"Ortadan kesilen bir miknatis, nötr olan ortayı kutuplaştırır, ama eski kutuplar gene yerinde kalır. Öte yandan ikiye kesilen bir solucan, pozitif kutupta ağzını muhafaza eder ve öteki ucunda dışkı çıkışı ile birlikte yeni bir negatif kutup meydana getirir. Ama eski negatif (dışkı çıkışı) bu defa pozitif olur, ağız olur ve kesilen uçta yine bir dışkı çıkışı ya da negatif kutup meydana gelir. Voila, pozitifin negatife dönüşmesi." (8)

Materyalist diyalektik dünya görüşünün bir süreçte yer alan zıtlara ve onların varlık koşullarına yaklaşımı kısaca böyledir. Bu anlayış materyalistler ile idealistler arasındaki önemli ayırım noktalarından biridir. Revizyonist- oportünist cephenin Mao'ya getirdiği eleştirilerin ayakları havadadır. Özünde özdeşliği kavrayamayanlar tam da kendileridir. Bunu ilerde daha iyi göreceğiz.

(Devam edecek)

ANIYORUZ

PERUŞKA'NIN ARDINDAN

Kanatılmış vardiyalardan dağlara

Bildim ki Munzur'dasın. Adımların dağ taş, adımların orman orman. Sağın solun Fazıl, Hasan, Muharrem... Dağ havası soluyorsun. Metrislerde aynıklanan sesin, gülkafeslere sığamadı.

Ama sana sesini verecek olanlar şimdi sahnede. Uzun, upuzun yürüyüşler kotarıyorlar. Zonguldak-Ankara hattı, yıllar var ki düşündü senin. Pırşabahçe Şişe Cam vardiyaları, şimdi bu ülkenin bugünü için isyankar makamından söylüyor. Düzenicigillerin makamı değişmedi: sana, bana, bize karşı hep infazkar!

Peruşka, zamansız kanatılan narçıçeği! Esenkent'te vurmuştun halaya kendini. Munzur'da mendil salladın ki

dillerinde "lorke lorke".

Dedim ya meydanlardasın. Çiçeğe durmuşsun. Yaşıyorsun.

CEZAEVLERİ

İFAZ HUKUKU AÇISINDAN ÖZEL TİP

Direnme hakkı

Siyasal otorite, kendini hiçbir yasayla bağlı hissetmiyor. Siyasal tutuklu ve hükümlüler, baskılar karşısında kollektif davranış ve tepkilerini, hiçbir hukuksal ve yasal bağlı sınırlamazlar.

Nesimi ŞAHAN

Bugün sözcüklere dahi artık farklı anlamlar yükleniyor. Sistem, kendi 'gerçekliğini' meşrulaştırmak için, terminolojiyi dahi bozma ereğini duyuyor.

Sistemin şiddete dayanan 'gerçekliğinin' meşrulaştırılması olgusu, bugün Adalet Bakanı Sungurlu'nun ağzından, Eskişehir Özel Tip Cezaevi hücrelerinin 'koşuş' statüsüyle lanse edilmesinde kendini açığa vuruyor.

Bir askeri darbenin, on yıllık süreç sonunda hala 'demokrasiyi kurtarma hareketi' olarak anıldığı bir siyasal ortamda, Adalet Bakanı'nın Eskişehir tabutluklarına, biraz da sevimli göstermek amacıyla olsa gerek, 'tek kişilik koşuş' ismini takması fazlaca yadırgatıcı olmuyor.

Siyasal tutuklular için hazır bekletilen Eskişehir tabutlukları, sistemin 'gerçekçiliğinin', aynı anlama gelmek üzere çıkmazının dışavurumunu temsil ediyor.

Dünün askeri cezaevleri olgusu askeri cezaevlerine doldurulmuş siyasal tutukluların 'asker kişi' sayılması olgusu, sistemin kendi çıkmazının ve çözümsüzlüğünün hukuki belgesini oluşturuyordu.

Sistemin itirafnamesi

Askeri cezaevlerinin varlığı ve siyasal tutukluların asker kişi sayılması olgusu, sistemin, kendi koyduğu hukuk normlarını gene öncelikle kendisinin ihlal etmesinin adeta bir itirafnamesi gibiydi. Bu, bütün bir sürece damgasını vuran insanlık-dışı vahşetin, otoriteye boyun eğdirme programının hukuki zırhını oluşturuyordu.

Sıkıyönetimin kaldırılması ve 12 Eylül rejiminin seçimli-sivil görünümle sürdürülmesi, siyasal cezaevleri olgusuna da yansdı.

Ama program kesintiye uğramadı, süreklilik, hemen hiçbir hukuki itirazla karşılaşmaksızın, sivil görünümü ve Adalet Bakanlığı'na bağlı 'özel tip cezaevleri' olgusu ile sağlandı. Tabelanın değiştirilmesi ve özel tip cezaevlerinin Adalet Bakanlığı bünyesine alınması yeterli görüldü.

12 Eylül'ün askeri cezaevlerindeki uygulama, sivil görünümü özel tip cezaevlerinde, yeni deneyimlerin ışığında daha da inceltilmiş olarak yürürlüğe girdi. Özel tip cezaevleri pratiği, kendi hukukunu yarattı, kukukı dayanaklarına kavuştu. Ama eksik bir biçimde... Özel tip cezaevleri, bugün de bir hukuk boşluğu üzerine oturuyor. Bu pratik, sistemin varolan temel yasalarıyla, temel yasaların oturduğu hukuk normları ile ve Türkiye'nin de imza koyduğu uluslararası anlaşmalarla temelden çelişiyor. Özel tip cezaevleri pratiği ile sistemin mevcut hukuk normları arasındaki uyumsuzluğa, "en özel tip" olarak Eskişehir pratiğinin, sistemin mevcut temel yasalara aykırı yürürlükte tutulduğuna, dikkati çekmek gerekiyor.

Özel tip cezaevleri pratiği, yasal dayanağını, temel yasalardan değil, "Tüzük ve Yönetmelikler" den alıyor.

Özel tip cezaevleri olgusu, 1983 Eylülünde, "Ceza İnfaz Kurumları ve Tevkifevlerinin Yönetimine ve Cezaların İnfazına Dair Tüzük"te yapılan bir değişiklikle yasalık kazandı.

Uygulamalara kaynaklık eden tüzüğün 78. maddesinin A, B ve 4. bentleridir. Eskişehir Cezaevi, de yasallığını 78. maddenin ilgili bentlerinden alıyor.

Ama tüzüğün ilgili maddeleri ve genelde özel tip, özeldede en özel tip hücre sistemi pratiği, tüzük hükümlerine göre daha bağlayıcı ve genel bir özellik taşıyan "647 Sayılı Cezaların

İnfazı Hakkındaki Kanun" hükümlerine açık bir aykırılık taşıyor.

Eskişehir pratiği, sistemin kendi koyduğu hukuk normlarına oturmuyor.

Temel hukuki dayanağı olmayan kurumlar

Tüzük'ün 78/A ve B ek maddeleri "anarşi ve terör" suçlarından hükümlü olanların konacakları toplu iyileştirme ve eğitim uygulanan özel kapalı cezaevleri (E Tipi) ve bireysel iyileştirme eğitimi uygulanan özel kapalı cezaevleri (L Tipi ya da Özel Tip) düzenlemesini getiriyor. 78/4 madde de bu düzenlemeyi tamamlıyor.

Özel tip'ler, yasal kaynağını tüzüğün bu maddelerinden alıyor.

Tüzüğün bu maddeleri, mevcut infaz sistemine, temel yasalara ve uluslararası sözleşmelere açık bir aykırılık taşıyor:

Birincisi: Mevcut hukuk sistemi açısından Ceza Yasası'nda adli suç ve siyasal suç ayırımı yapılıyor. Ama aynı ayırımı İnfaz Yasası'na taşınmıyor. Tersine "647 Sayılı Cezaların İnfazı Hakkındaki Kanun", özel tipe bir infaz düzeni öngörmüyor. Kanunla, bütün hükümlüler yönünden, Türkiye genelinde uygulanacak normal ve tek bir infaz düzeni kabul ediliyor.

İnfaz Yasası, infaz sistemi açısından, 'özel bir statü'yu kapsamıyor. 'Özel statü' ayırımı, Tüzük ve Yönetmelikler'e 647 Sayılı Yasa'ya, ceza yasasına ve giderek Anayasa'ya aykırı olarak sokuluyor.

"Né 647 Sayılı Yasa'da ne ceza yasasında ne de Anayasa'da 'anarşi ve terör' suçu diye bir suç tanımı yoktur. Suçlar ve cezalar açıkça tanımlanmış, hükme bağlanmıştır. İnfaz Yasası, hangi suçların ve cezaların ne şekilde ayrımlanıp ve ne şekilde infaz edileceğini belirle-

miştir. *İnfaz Yasası* cezaları, amaçlarına göre ayırmamış ve 'yerine getirilmesini' öngörmüştür. Oysa *Tüzük* ve *Yönetmelikler*, 'amaca' bir çeşitleme getirmiş, 'anarşi ve terör suçu' ayırmamasına gitmiştir. Bu kavramın hukuksal ve yasal içeriği yoktur."

İkincisi: *Tüzükte* getirilen özel statü' ayrımı ve özel tip cezaevleri olgusu, ayrıca 'kanun önünde eşitliği' öngören, "...herkes siyasi düşünce, felsefi inanç (...) vb sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir" ifadesine yer veren Anayasa'nın 10. maddesi hükümleriyle ve "politik ve diğer görüşler (...) diğer siyasal statüler bakımından herhangi bir ayırım ve ayrıcalık gözetilmeyecektir" hükmünü taşıyan "*Hükümlü ve Tutuklulara Karşı Uygulanması Gerekli Asgari Standart Kuralları*" ve "*Bu Kuralların Etkin Bir Biçimde Uygulanması İçin Usuller*" başlığını taşıyan 1955 BM'nin standartlarıyla açıkça çelişiyor.

Üçüncüsü: Yine mevcut Anayasa'nın 38. maddesi, "...ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirlerinin ancak yasa ile konulabileceğini, kimseye suç işlediği zaman, yasa da o suç için konulmuş olan cezadan ağır bir ceza verilemeyeceği" hükmünü tekrarlıyor. Anayasanın 38. maddesine kaynaklık eden, "*İnsan Hakları Evrensel Bildirisi* ve *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi*", 'yasal' olmayan ve evrensel hukuka aykırı olan uygulamaların getirilemeyeceğini" hükmüne bağlıyor.

İnfaz sisteminde, 'özel statü' ayrımını netleştiren ilgili *tüzük maddelerinin*, iç-hukuk sistemi ve uluslararası hukuk normları açısından, yasal bir dayanak taşımadığını söylemek bile bir fazlalık oluşturmuyor.

Siyasal iktidar, politik amacına uygun bir ceza ve infaz sistemini devreye sokuyor. Genel olarak bütün özel tip cezaevleri pratiği, genel ve özel hukuk normlarının belirlediği alanın dışında yer alıyor.

'Eskimiş' yeni bir sistem

Eskişehir pratiği bunun en uç örneği olarak ortaya çıkıyor. Hücre cezasını, mevcut yasaların öngördüğü anlamda geçici bir

disiplin cezası olmaktan çıkarak, cezanın kendisi olmaya dönüştürüyor. Böylece, mevcut *İnfaz Yasası'nın* ve *Ceza İnfaz Tüzüğü'nün* tümüyle dışına düşüyor.

Cezaların İnfazı Hakkındaki Kanun 'un 15. maddesi ve *Ceza İnfaz Tüzüğü* 'nün 176. maddesinde, hücre cezası "geçici" ve "tedbir" niteliğinde, "disiplin cezası" kapsamında bir düzenleme olarak yer alıyor. Süresi de belirleniyor: 15 gün... Yasa, hücre cezası süresini -en fazla- 6 aya kadar çıkarıyor. İki yıl içinde üçten fazla hücre cezası almış olanların Adalet Bakanlığı'nın onayı ile "iyi hal" gösterinceye kadar, ama en fazla 6 ayı geçmemek kaydıyla, hücreye konabileceği hükmüne bağlanıyor. Öte yandan, mevcut *İnfaz Yasası* ve ilgili *Tüzük* maddesi, hücre uygulamasını yargıç kararına ve tabip raporuna bağlıyor. Varolan hukuk sisteminin "bilirkişisi" Prof. Dr. Sulhi Dönmezer dahi, hücre sistemini yürürlükteki infaz hukuku ile bağdaştıramıyor.

"Hücre ancak disiplin cezası olarak uygulanır, bunun süresi de yasa, *tüzük* ve yönetmeliklere göre belirlenir. Müebbet ya da idam alanların yeni bir suç işlemesi durumunda da hücre cezası uygulanır. Yine yasa, *tüzük* ve yönetmeliklere göre. Bir de ilk girildiğinde müşahade var. Hepsi de yasa, *tüzük*, yönetmeliklerle belirlenir ve belli bir süreyi aşamaz. Onun dışında hücreye kapatma mümkün değildir." (*Demokrat Muhalefet*, Kasım 90, sayı 6 sf. 33)

Önemli bir nokta da hücre cezasının, hükmolunmuş cezadan dolayı değil, cezaevinde işlendiği varsayılan "disiplin cezası" için öngörülmüş olmasıdır. Eskişehir Özel Tip Cezaevi sistemi, hukuki anlamda, sadece hücre cezasını "geçici" ve "tedbir" niteliğinde bir ceza olmaktan çıkararak, hükümlülük boyu, sürekli ve kalıcı bir ceza haline dönüştürmesi açısından farklılık taşımıyor. Daha önemlisi, cezaevi disiplini ile ilişkilendirilen bir disiplin cezası değil, hükümlülük cezasını baz alması bakımından da mevcut hukuk normlarına ve infaz hukuku hükümlerinin belirtildiği çerçevenin tamamen dışına düşüyor. Fiili bir hukuk oluşuyor.

Bakanlık, fiili hukukun yasal hukuka çarpmaması için kavram-

larla oynama yoluna gidiyor. "Hücre" kavramını, 'tek kişilik koğuş' kavramı ile değiştiriyor.

Av. Emin Değer, Eskişehir statüsünden hareketle, *Ceza İnfaz Kurumları İle Tevkifevlerinin Yönetimine ve Cezaların İnfazına Dair Tüzük* 'ün iptal edilmesi için Danıştay'a dava açtı. Dava, halen Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu'nda karara bağlanmasını bekliyor. Ama Bakanlık da pratik bir uyum sağlanamadığını kabul etmiş olmalı ki Av. Değer'in iptal istemine; "...Eskişehir Özel Tip Cezaevi, her ne kadar 1 ve 3 kişilik koğuşlar halinde yapılmış ise de koğuşlardaki yatak sayısı artırılarak *Tüzük* 'ün 78/a maddesinde belirlenen toplu iyileştirme ve eğitim uygulanan özeltip cezaevihaline getirilerek anarşist ve terörist vasıflı hükümlülere tahsis edilmiştir" savunması ile yanıt veriyor.

Bakanlığın propagandası tersine dönüyor. Hatta devletin çelişkili birliği, böylesine somut bir olayda kendini açığa vuruyor. Başbakanlık adına Müsteşar Yardımcısı Mumcuoğlu tarafından 29 Aralık 88'de Danıştay'a iletilen savunmada, Adalet Bakanlığı'nın aksine, Eskişehir'deki statüyü "hücre" sistemi olarak niteleniyor.

Eskişehir örneği ile sürekli ve kalıcı bir ceza özelliğine bürünen hücre sisteminin, varolan yasal mevzuata aykırılığı açık, biliniyor. Hücre sistemine tek bir hukuki dayanak bulmanın mümkün olmadığı görülüyor.

Avrupa'nın çürümüşlüğüne ve engizisyona sığınmak

Hücre sistemi, Türkiye'nin de imza koyduğu uluslararası sözleşmelere ve BM'ce konulmuş standartlara açık bir aykırılık taşıyor. BM'ce 1955'te kabul edilmiş asgari standart kuralları, hükümlünün cezalandırılmasını, "bedensel varlığına ve sağlığına yönelik cezalandırılmalar ile onurunu ve kişiliğini zedeleyici ve yokedici cezalandırmalardan" özenle ayırıyor.

Toplumsal bir varlık olan insan tek kişilik hücrede, bütün bir hükümlülük süresince, yalnızlığa ve yalıtılmışlığa itiliyor. Bunun insanın bedensel varlığına, kişilik ve onuruna yöneldiği, onur ve kişi-

liğini yok etmeyi hedeflediği tartışılmayacak kadar açık.

İnfaz hukuku uzmanları, insanın fiziksel ve ruhsal bütünlüğünü zedelediği, toplumsal yaşam alışkanlıklarını kaybetmesine neden olduğu ve insanı toplumsal bağlarından tümüyle yalıtıldığı için, hücre sistemine Avrupa'da bu yüzyılın başında son verildiğini açıklıyor. Hücre uygulaması Ortaçağ'da inzivaya çekilen Hristiyanlıktan da etkilenecek, "mahkumun tecrit ve duayla pişmanlık gösterip, tövbe etmesinin sağlanacağı" felsefesine dayandırıldı. Ortaçağ'dan bu güne uzanan süreçte, artık bugün cezaevi binalarının, küçük gruplar için yapılan ve her grubun kapalı mekan ve açık havadaki çalışmalarına olanak sağlayacak mimari bir özellik kazandığı görülüyor. Cezaevlerinin kapalı kurumlar olmaktan çıkarılıp, açık ve yarı-açık kurumlar haline dönüştürülmesi genel bir eğilim olarak şekilleniyor.

Türkiye ise Avrupa'daki genel eğilimin tersine, özellikle siyasal tutsaklar için, onları toplumdaki birbirinden tamamen yalıtım amaçlarıyla, hücre sistemi cezaevlerini genel bir kural haline dönüştürmeye çalışıyor. Bununla Avrupa standartlarına uyum sağlamış olacağının propagandasını yapıyor. Avrupa'nın kapalı-liste uygarlığının yüzyıl öncesine ait çürümüş yanlarının taklit edilmesi, "grupailik" olarak lanse ediliyor.

Çünkü ve bugünkü Avrupa'nın cezaevi sisteminin insanı "hiç"e dönüştürmeyi, direnci tamamen kırılmış bireyler üretmeyi amaçladığı açık. Cezaevi sistemi, toplumsal yaşam normlarını tamamlayıcı bir işlev görüyor. Bireyin, toplum içindeki tek kişilik hücrelerden, cezaevindeki tek kişilik hücrelerine taşınması, onun bireyselliğe dayanan yaşam kültürüne, belki çok fazla aykırı gelmiyor. Buna karşın, böylesine bir tarihi kültür şekillenmesine karşın, insanı bedensel ve ruhsal yönden sakatladığı görüldüğünden, hücre sistemine Avrupa'da da son veriliyor.

Türkiye'nin de imza koyduğu BM Asgari Standart Kuralları, cezaevlerindeki uygulamaların, onur kırıcı ve küçültücü olmamasının yanında, her ülkenin kendine özgü ve geleneksel yaşam biçimlerinin

etkisiyle de şekilleneceğini öngörüyor. Adalet Bakanı, bir yandan, günlük basında yayınlanan demeçlerinde gelenekselleşmiş toplu yaşam kültürü ile Avrupa'dan ayrıldığını ve hücre sisteminin "sosyal bünyemize" uygun olmadığını açıklarken, bir yandan da hücre sisteminin meziyetlerini öve öve bitiremiyor. Bu durumda hücre esasına dayalı Eskişehir'in mevzuata karşın devreye sokulmasını, tek bir gerekçeyle açıklamak gerekiyor: Siyasal tutuklu ve hükümlülerin toplumdan ve birbirinden tümüyle yalıtılarak yalnızlaştırılması ve siyasal baskı ve rehabilitasyon politikasına karşı yönelen toplu direnişlerin önüne geçilmesi. Direnme hakkının fiilen ve topluca kullanılmasının en asgariye indirilmesi.. Şiddetin egemenliğini koruduğu ve kitleselleştirildiği bugünkü siyasal koşullarda, hücre sistemini devreye sokarken, yalnızlık psikolojisi içerisindeki tutuklu ve hükümlünün siyasal otoriteye boyun eğeceğini varsayıyor. Toplumdaki genel yabancılaşma ve atomize olgusu, cezaevlerine de taşıyor.

Direnme hakkı

Eskişehir örneğini ve buna ekleneceği açıklanan Yozgat ve Kırşehir halkalarını, yönetimin kendi hukuku ile hukuki bağlarını kopardığının açık bir itirafı olarak değerlendirmek gerekiyor. Siyasal otorite, kendini hiçbir yasayla bağlı hissetmiyor. İç-hukuk normları, uluslararası sözleşmeler, sistemin yasal resmi zırhını oluşturur. BM'ce benimsenen ve Türkiye'nin de imza koyduğu asgari kurallar, tutuklu ve hükümlülerin devlete karşı değil, devletin, siyasi ve adli ayırımı gözetmeksizin, tutuklu ve hükümlülere karşı davranışını sınırlayan minimum kurallar bütünüdür. BM kuralları, tutuklu, hükümlü olarak kişinin bedensel, zihinsel varlığına devletin müdahale edemeyeceğini, ancak yargıyla belirlenmiş süre içinde, onun toplumsal özgürlüğünü kısıtlayabileceğini hükme bağlıyor. İHD Hukuk Komisyonu tarafından 1988'de hazırlanmış bir raporda da belirtildiği gibi, toplumsal özgürlüğünden yoksun

birakılmasının ötesinde, devletin tutuklu ve hükümlü üzerinde başkaca bir tasarruf hakkı olamaz.

Özgürlüklerinden yoksun bırakılan insanın, bedenini koruma hakkını kısıtlayan, zihinsel ve manevi varlığını zedeleyen uygulamalar bütünlüğü karşısında, bedensel ve zihinsel varlığını korumak için tek tek veya topluca direnmesinin, direnme hakkını kullanmasının sadece bir hak değil aynı zamanda toplumsal bir görev olduğu biliniyor. Baskı ve işkenceye karşı direnme hakkı, tarihsel ve meşru bir hak olarak şekilleniyor ve bugüne aktarılıyor. Sınırlandırılmış ve çarpıtılmış bir biçimde de olsa uluslararası mevcut hukuk sözleşmeleri, direnme hakkını bir hak düzeyinde tanımak durumunda kalıyor. Direnme hakkı, Anayasa maddelerine kadar giriyor.

Bugün Eylül döneminin politikalarını sürdürmenin dışında, herhangi bir siyasal işlev taşımadığı görülen siyasal iktidarın yoğunlaştırılmış genel saldırganlık dalgasının bir ucu da savaş rüzgarları ile herşeyin üzerine örtülmeye çalışıldığı bir ortamda, idam tehditleriyle, Eskişehir tabutluklarında somutlanan hücre tipi cezaevleriyle yeni disiplin cezalarıyla ve kazanılmış hakların gaspedilmesi girişimleriyle, siyasal tutuklu ve hükümlülere yönelmiş durumda.

Siyasal iktidar Eylül döneminin çıplak şiddetinin, rehabilitasyon ve tecrit politikasının sürdürülmesi için Eskişehir pilot bir uygulama olarak gündeme getiriliyor.

Onlarca cezaevinde uzun süreli açlık grevleri ve ölüm oruçlarına kadar evrilmiş, Eskişehir tabutluklarını ve kazanılmış hakların gaspedilmesini hedefleyen toplu direnişleri, bugün için, birer başlangıç olarak değerlendirmek gerekiyor.

Bugün yeni "ölüm yolculuklarını" engellemek ve insanların ölüm tabutluklarına kapatılmasının önüne geçmek, ancak en temel insan haklarının savunulmasını hedefleyen kişi ve kuruluşların ortak çabası ile direnme hakkının fiilen kullanılmasıyla mümkün olacaktır.

SOL'UMUZDAN

AKGÜN AİLESİNİN BASIN AÇIKLAMASI

Bu mantık devam ettiği sürece

Ali Akgün'ün annesi Bahriye Akgün'ün yaptığı basın açıklamasını okuyucularımıza sunuyoruz. Bu, devrimci bir hareketin yanlışlarına karşı çıkılması gerekliliği kapsamında değerlendirilmelidir. Açıklamayı, yorumsuz ve olduğu gibi veriyoruz.

Dev-Sol adına gerçekleştirdiği eylemler nedeniyle, müebbet hapse mahkûm olan oğlumuz Ali Akgün, 30 Eylül günü Çanakkale Cezaevi D-7 Koğuşu'nda Dev-Sol tarafından şişlenerek öldürüldü.

Örgüt kararı olduğu; *Mücadele* 'nin 6. sayısında yer alan 15 maddelik yazı ile kamuoyuna duyuruldu ve bu vahşete kendilerince haklılık temelleri sergilenmeye çalışıldı. Olayı kısa süre önce İstanbul'dan Çanakkale'ye sevk giden iki kişiden biri üstlendi. Sonra da D-7 Koğuşu'nda bulunan Dev-Solcular için Çanakkale ve İstanbul DGM'de dava açıldı. Davanın açılmasından yana değildik. Çünkü suçlu, sadece D-7 Koğuşu'ndaki Dev-Solcular değil, bu merceğin altında olan, muhalifleri temizleme ve kariyerizm mantığına sahip olan herkesin suçudur. Bunları yargılayacak olan bugünkü devletin mahkemeleri değil, tüm devrimci ve demokrat kamuoyudur. Bu mantık bir devrimciyi katletti. Devam ettiği sürece de daha birçok devrimci katledilecek, benim gibi birçok ananın yüreği acıyacaktır.

Dev-Sol oğlumu katledişine mazeretini *Mücadele* 'nin 6. sayısında 15 madde halinde sıraladı.

Dergiyi, tüm demokratik devrimci çevreler, bizim gibi hayretler içinde okudu. O gerçekler fazlasıyla doğru olsa da o eylem için meşru bir zemin oluşturamaz. Eğer bütün mazeretler bunlar ise bizi, devrimci, demokratik çevreleri tatminden çok uzaktır. Bize, daha gerçekçi mazeretler sunmak zorundadırlar. Başka sıralayacak mazeretleri yoksa bizlere, devrimci ve demokratik kamuoyuna özeleştirme vermek zorundadırlar. Oğlumuzun 20 yıllık bir devrimci geçmişi var. Bu geçmişine bizim tanık olduğumuz gibi, onu taniyan tüm devrimciler de tanıktır. Ortaya koyduğu devrimci sorumlulukları, halkına karşı sorumluluklarını ölümüne kadar yerine getirmeye çalış-

mıştır. '80 öncesi devrimci yaşantısına Elazığ halkı tanıktır. Elazığ polisinin, Elazığ faşistinin yoğun bir şekilde üstünde durduğu Ali Akgün'ü, Elazığ halkı da bilir, Dev-Solcular da iyi bilir. Ali Akgün'ün örgüt içerisindeki önemli yerini de herkes iyi bilir. 1982'de Elazığ Cezaevi'nden firar eyleminden sonraki, '82-85'lerdeki yaşantısını bizim bildiğimiz gibi, Dev-Sol da iyi bilir. Her şeyin altüst olduğu bir dönemde kolay bir çözüm olan yurtdışına kaçma olayına da karşı olduğu, hatta hareketinin o dönemlerde "yurtdışına çıkmalısın" deyişlerini kabul etmeyip, o zorlu dönemlerde devrimci bir sorumluluk alarak, yurtdışında kalmada ısrar etmesini, kendi çapında bir şeyler yapmaya çalışmasını da, oğlumuzu o dönemlerde taniyan herkes iyi bilir. '83-85 arasında, varlığını devam ettirme, yarattığı mali imkanlarla çevresine, cezaevinde bulunan tutuklu yoldaşlarına maddi ve manevi desteği esirgemediğine, çevresinde ve cezaevinde tutuklu bulunan yoldaşları tanıktır. '82 yılı cezaevi firarı sonrası ve yakanıncaya kadar yaşantısını, devrimci davaya duyduğu sorumluluğunu, devrimci disiplinini, ödün vermesini o dönemine tanık olan herkes iyi bilir. Dev-Sol'un iddia ettiği gibi bir kişi olsaydı, pek çok insanın devrimcilik dışında tercih ettiği yaşantıyı seçerdi. Ama oğlumuz, bu yaşantıyı seçmedi. Devrimci sorumluluklarını unutmadı, kişiliğine uygun yaşantıyı seçti, ölümü göze aldı, o dönemin tüm zorluklarına rağmen "yurtdışı olayını" düşünmedi. 83-85 arasında kendisine yurtdışına çıkma olayı dayatılmıştır. O dönemde kendilerinden farklı düşünmeye başladığı, bu yüzden yurtdışına gönderilip, insanları etkilemesi önlenmeye çalışılmıştır. Elimize geçen notları arasındaki yazının birinde, oğlumuz şunları yazmıştır: "... parti içerisinde değişik anlayışta olan insanların düşüncesinin açılımını

engelleyecek setler oluşturulacağına, açılım yapacak serbesti tanımak daha doğru olacaktır. Kişiyi ikna etmek veya düşüncesini öğrenebilmek için önce onun düşüncesinin ne olduğunu öğrenmek gerekmez mi? Bu nedenle açıklık, en yararlı ilişki biçimi olacaktır. Aksi, kişi düşüncesini saklı tutup sorunlarıyla başbaşa kalıp görevlerini uygulamada da ideolojik netlik kazanmadığı için, daha verimsiz olmayacak mıdır? Yer yer onun gizli faaliyetine yön vermeyecek midir? Varsın o insan düşüncesini, özgürce savunsun, geniş tartışılma durumu yaratılsın, kişi ikna olmayıp görevlerini bırakmayla karşı karşıya kaldığında daha kişilikli davranasın. Ayrı düşünüp, hala 'görevde kalabilirim' diyorsa da parti o kişinin geleceğe ilişkin ne denli sağlıklı olduğu kararını vrebilsin. Kişi düşüncelerini kariyerine üstün tutuyorsa, sağlıksızlığın başlangıcı olarak değerlendirilip uzun vadede gözlemlemeye tabi tutulması gelecek için daha olumlu olacaktır."

85'te devrimci bilinen şahsın evinde polis tarafından baskın yapıldığında, ele geçmemek için kaçtı. Yüksek bir binadan aşağıya düştü. İç kanama geçirip, İstanbul Taksim İlk Yardım Hastanesi'nde, 1985 Temmuzunda ağır bir ameliyat geçirdi. Sonuçta bacağına sakatlık oluştu. Evinde yakalanan devrimci ile sorgusu yapıldı. Gerçek kimliği ile vermemek için direndi. Polis tutanakları bugün açıktır. Avukatlarındadır. Halkına, yoldaşlarına ihanet etmediği bilinmektedir. Dev-Sol'un önemli bir yerinde görev almış bir insanın ihaneti sözkonusu olsaydı, açacağı yaralar görüldü. Bunu Elazığ halkına sorun, size çok iyi cevap vereceklerdir. Devrimci özveri, devrimci disiplini, devrimci yaşantısını her zaman devam ettirdi. '85'de yakalanıp, cezaevi yaşantısı başlayınca da bu devrimci yaşantıya devrimci tutsaklar da tanıktır. Dev-Sol'la

aralarında teoride farklı düşünmeye başlamasına rağmen tasvip etmediği konular ve tavırlar olmasına rağmen, oğlumuz üzerine düşen görevleri büyük titizlikle yerine getirmiştir. Çeşitli tünel olaylarını, Dev-Sol adına denmiştir. Küçümsenmeyecek yılları cezaevinde geçmiştir. Bu yıllara her devrimci tanıktır, biz tanığız. Hiçbir zaman acizliğe düşmemiş, devrimci onurunu korumuş, direnişini devam ettirmiş, ailesini de nizamiye kapılarında direnmeye teşvik etti. Kendisiyle birlikte tüm zorluklara direndik. Bundan sonra da direneceğiz. Ama oğlumuzu katleden kariyerist, muhalife tahammülsüzlüğe karşı da direneceğiz. Bu mantığın, tüm sol içinde yok edilmesini istiyoruz!!

Oğlumuz '82 firarından önce, siyasetinden farklı düşünmeye başlamıştı. Yapılan yanlışlara karşı çıkıyordu. Bu yüzden bazı Dev-Sollularla aralarında sorunlar çıktı. Buna zaman zaman biz de tanık oluyorduk. '82 firarından önce oğlumuz üstüne düşen tüm devrimci sorumluluklarını yerine getirdiği dönemde, bazı insanların aynı komünde yer almalarına karşın, firar eylemini gerçekleştirmelerine ve birçok görevi birlikte yapmalarına karşın ve bu yaşantıya biz de tanık olmamıza rağmen, firar olayının hemen gerçekleşmesi sırasında, oğlumuzun dizden aşağısının taranmasını isteyen kişilerin varlığı da biliniyor. Buna tanık olanlar da var. Mücadele'nin 6. sayısındaki iddia 1983-85 arasındaki yaşantısına ilişkinse, oğlumun birinci dereceden sorumluluk üstlenmesine neden izin verildi? Ardından özgürlüğe kavuşması döneminde, bu türden oyunlar üstünde düşünüldü. Bu sadece bir örnek. Birçok örneği de biliniyor. Oğlumuz herkesin bildiği, tanık olduğu gibi Dev-Sol'dan farklı düşünmekteydi. Mili Mesele konusunda, Doğu Avrupa'daki gelişmelerde, sosyalizme bakışta tut-

tuğu notlar var. Dev-Sol savunmasında "Kürt gerçeği artık tabu değildir" başlığıyla başlayan, 835-932 sayfeleri arasında yeralan yazıları tek tek inceleyip, farklı düşündüğü, eksik bulunduğu, açılması gerektiği yerlerde elimize geçen notlar var. Farklı düşündüğü, zaman zaman oturduğu sohbetlerdeki ifade edişlerine tanık insanlar var. Milli Mesele konusunda, duyarlılığı daha artmıştı. Bizden ve tanıdıklarından istediği kitaplar ve elimize geçen dosyalarda bunu rahatlıkla görüyoruz. Gerek çıkarttığı notlar ve gerekse notlar arasında yer verdiği özel düşünceleri elimizdedir.

Dev-Sol oğlumuz hakkında asılsız bir takım iddialar ortaya atmış ve bunu da uzun süre araştırma içine girmiştir. Kendilerince tanıklar bulmuş, yüzleştirme yapmış ve tüm bu araştırma döneminde, yüzleştirmelerde olaya tanık olarak yanında bir kişi bulunmuştur. Ayrıca son dönemlerde Ali'nin yanında olaylara tanık olmasını istediği bir başka siyasetten insan da var. Ayrıca Ali'nin gelen tanıklarla yüzleştirilmesi sırasında geçenleri, Ali'yi yakından tanıyan olaylara daha önce tanık olan kişilere yazdığı mektuplar da ortadadır. Oğlumuzun yüklenmek istenen suçlamaları, oğlumuz izleme gereği duymamış, suçluluk psikolojisine girmemiş, bir an önce bu asılsız iddiaların ortaya çıkması için, kendisi süreci hızlandırmıştır. Devrimci sorumluluğu gereği bu iddiaların son bulmasını beklemiş, D-7 deki Dev-Sollu arkadaşlarından dostça ayrılmayı istediğinden beklemiştir. Oğlumuz bir suçluluk psikolojisinde girmiş olsaydı veya iddialar doğru olsaydı D-7 koğuşunda kalmayı istemez, bir an önce canını kurtarmak için başka koğuşa geçerdi. Herşeyin açığa çıkmasını beklemiş yanında herşeye tanık olmasını istediği bir devrimciyi bulundurmamış, kendince bittiğine inanmış ama, farklı birşey çıkarsa da yine tartışabileceğini belirtip bir başka koğuşa geçmek istemiştir. Gideceği koğuşa yerlerinin hazır olup olmadığına bakmak için, yanında herşeye tanık olarak kalmasını istediği arkadaşını gönderdiğinden çok kısa bir anda oğlumuz D-7'de bulunan Dev-Sollular tarafından işlenerek katledilmiş ve arkasından aynı mantığın ürünü olan bir hareketle oğlumuz Ali'nin özel eşyalarından bir kısmına

el konulmuştur. Bize verilenler, giysileri, Milli Mesele hakkındaki çalışmaları, özel notları, okuduğu kitaplardan aldığı alıntılar - kadın sorunu, sosyalizm, uzun süredir yatan bir devrimcinin birkaç ayda çıkardığı, hazırladığı dosyalar beş dosyayı kapsamaması akıl işi değil. Oğlumuzun cesedi yerde yatarken, herkes olayın şokunu yaşarken, oğlumuzun özel eşyalarına el koymakla uğraşmışlar. Korktukları bir şey mi vardı? Bu davranışlarına da bir cevap vermeliler.

Oğlumuz, uzun süreden beri Dev-Solla aralarında ilişkilerin gevşediği, önemli konularda görüş farklılıklarının olduğunu ve bunu da sohbetlerinde yansıtmıştır. Ancak Dev-Sollularla hemen ilişkiyi kesmek istememesi, hak etmediği iddiaların çözülmesini beklemeyi, bir devrimci sorumluluk olarak yerine getirmek istemesi, oğlumuzun cesaretsizliğinden değil, cesaretliliğinden ileri gelmiştir. Oğlumuzun 20 yıllık devrimci yaşantısına tanık olan insanlar var. Kısır da olsa devrimci-demokratik kamuoyuna açıkladılar. Oğlumuzun öldürülüşündeki tek neden; Dev-Sol'un muhaliflere tahammülsüzlüğü ve bir takım kariyerist eğilimli insanların mantığının ürünüdür. Mücadele de 6. sayısındaki gerekçeler bir kat fazlasıyla doğru da olsa o vahşi eylem için meşru bir zemin oluşturamaz. Dev-Sol'un sergilediği bu mantık ve böylesi çözümler sol içinde mutlaka tecrit edilmelidir!!!

Bu anlamda, tüm devrimci-demokratik çevrelerin, bu mantıkla mücadele etmesini, oğlumuzun yirmi yıllık devrimci yaşantısına tanık olmuş herkesi bildiklerini kamuoyuna açıklamasını istiyorum. İstiyorum çünkü bu mantık devam ettiği sürece, benim gibi nice anaların yüreği sızlamaya devam edecektir.

Oğlumuz yıllarını halkının davasına vermiş bir devrimciydi. O gün bu iğrenç çözümle öldürülüşü hak etmemişti. Oğlumuzun katledilişindeki mantığı lanetliyoruz.

EDEBİYAT

YARATMA DUYGUSU VE SONRASI

Sayfaları parçalamak gelir içinden

Yaratı, ister bir müzik, yontu, isterse bir şiir olsun; şiir basılmış, yontu sergilenmiş, müzik dinlenmiş, kısacası, yaratı paylaşılmamışsa, yaratıcısına verdiği yaratma coşkusu bir süre sonra sönerek kaybolur ve yerini bir başka duygu alır. Sayfaları parçalamak gelir insanın içinden.

Halil KANTARCI

Yaratmak! Edebiyatın çeşitli türlerinde kalem oynatan kişiler için bile, öncesi olmadan, "yaratacağım" ereğiyle masa başına oturup yazınsal bir yapıt yaratmak zordur. Özellikle de şiir! Oysa hemen hepimizin çevresinde bulunan bazıları, okudukları bir şiirden, şiir kitabından sonra; hikaye, bunu ben de yazabilirim", "birkaç saatte daha iyisini yazabilirim"* gibi ironik tümcelerle düşüncelerini hiç çekinmeden söylerler. Ama sadece söylerler. Hiçbirinin verdikleri yapıt gibi bir yapıt ya da daha iyisini yarattıkları görülmemiştir. Niçin? Çünkü, yaratıcı olmak bir özelliktir ve bu özellik ne genetiğe, ne iklime ne de sınıfa ilişkindir. O herkesin değil, bazıların ruhlarının derinliğinde keşfettikleri yemyeşil bir cevherdir.

Delilikten dönüş anı

Yaratıcı yeteneğe sahip olanlar (ki yazımı yazarken daha çok şiiri ve şairleri düşündüm) ilgili oldukları yazın türünde iç zenginlikle, riyle eş orantılı özgün ürünler verirlerken, o görkemli yaratma coşkusu; insanı bir Anakonda gibi sarano korkunç gerilimin boğuculuğunu yok eden, güçlü patlamadan yayılan huzur dalgasının esrikliğini, delilikten geriye dönüş anını yaşarlar.

Yaratı ister müzik, yontu, isterse bir şiir olsun; şiir basılmış, yontu sergilenmemiş, müzik dinlenmemiş, kısaca, yaratı paylaşılmamışsa, yaratıcısına verdiği yaratma coşkusu bir süre sonra sönerek kaybolur ve yerini bir başka duygu alır. Sıkıntı! Yani üretkenliğin baş düşmanı olan karamsarlığın annesi.

Zaman bu düşman tarafından kuşatıldığımızda, onun boğucu sisini dağıtmak için çaba harcadığımız anlarda, bu çabamızı görüp bize yardım etmek isteyenlerden bir tip hiç eksik olmaz. "Kendin için yaz" der o, "kendin için". Bu düşünceyi, yazına uzak bir dosttan ya da sıradan bir yazın tüketicisinden duymak pek sarsmaz insanı; içimde kopan fırtınaları, çektiğim acıları, verdiğim emeği, paylaşma isteğimi anlamıyor der geçersin. Ama aynı düşünceyi bazı yazın adamları ve kadınlarının söyleşilerinde, makalelerinin bir köşesinde görmek, ruhunu yedi şiddetinde deprem gibi sarsar. Hele bunlardan bazıları, o zavallı tutumu bir erdemlikmiş gibi göstermez mi, sayfaları parçalamak gelir insanın içinden.

"Sanat sanat içindir" anlayışın da olanların, "kendin için yaz" demesi akla uygun gelebilir. Ama, toplumsal bir varlık olan insanın maddi yaratıları gibi manevi yaratılarının da insan için, insanlığın gelişimi için olduğuna inananların zaman zaman düştükleri bu tutarsızlık (düşünce ile eylem arasındaki tutarsızlık), şaşırtıcı ve hatta korkutucudur. Çünkü bu tutarsızlık kaçınılmaz olarak sanat ve yazın ürünlerinin köklerini yaşamdan koparacak, bu ürünlerin tüketici yığınları içinde yeniden hayat bulmasını ve onları etkilemesini engelleyecek, böylece yaratıyı ruhsuz, devinimsiz bir saçmalığa dönüştürecek.

Paylaşmanın önemi

Yaratan kişiyi saran sıkıntıyı yok etmenin tek yolu, ürününü başkalarıyla paylaşmaktır. Yaratıcı bu istekle yola çıktığında, tüketici

ciyle kendisi arasına girecek bir örgütlenmeyi karşısında bulacak, artık yaratma anındaki gibi özgür ve güçlü olmadığını görecek. Çünkü artık, yarattığı ürün üzerine söz söyleyebilen, hak sahibi olabilen başkaları da olacaktır. Ürü şürse ve kitaplaşacaksa, bir yayınevinden geçmesi kaçınılmaz gibidir. Yayınevine bırakılan ürünleri bir ya da birkaç kişi değerlendirecektir. Ozan, o kişilerin yetkinliğini ya da yetersizliğini, ölçülerini, eseri hakkındaki edebi ve ticari kaygılarını bilmez. ama onların elindedir. Ruhu o yapıttadır, kalbi onun içinde çarpmaktadır. İşte o yapıt ellerinde tutanlar, ister onu olumlasın, ister olumlamasınlar, yazarlar okuyucu arasına girmiş yüksek bir kayanın üzerindeki Sphinx'e benzerler. Onlar, önlerine gelen duygu ve düşünceleri ya öldürürler ya da geçip gitmelerine izin verirler.

Evet, şiir basılmak, müzik dinlenmek, yontu sergilenmek ister sabırsızlıkla; istek karşılanmaz, sıkıntı artar, sıkıntı veren gerçekle istek çatışır, karamsarlık, ardından da bunalım doğar. Bu bunalım ya aşılır ya da batağına batılır. İşte yazın denizinin yaratıcıları bekleyen girdaplarından biri. □

20 Eylül 1990

* Okudukları şiir kitapları, okur üzerinde iki nedenle basitlik duygusu yaratır: 1- Gerçekten basit oldukları için; kitabın yazarı yalınlığa ulaşmak isterken (ustaların kolayca dans ettiği keskin bir kılıç ucuna benzeyen pistten), tek anlamlılığa düştüğü için. 2- Yalın oldukların okurla kolayca bütünleştikleri, ama okur yalınlığın derinliğini tam gömediği için...

Felsefenin izinden, felsefenin yanına

İnsanın, doğaüstü güçlere karşı, doğaüstü bir yaratan arayıp ona dans (baleyi) eşliğinde ezgisel (müziği) şiirler (edebiyeti) söylemeleri ve bütün bunları sonunda bedensel hareketleriyle gösteriye (tiyatroyu) dönüştürmeleri, sanatların birlikte doğmasını ve ilişkisini sağladı.

Ahmet Can AKYOL

İnsan, arka ayakları üstünde durabildiği, ön ayaklarını kullanabildiği, düşünüp alet yapıp ona şekil verebildiği için diğer canlılardan ayrıldı. Maddeyi işleme ve ona işlev kazandırma yeteneğine sahip olan el ile beyin arasındaki ilişki geliştirdi. Kaslar buna göre incelikle kazandı. Beyindeki devinimsel organların sürekli incelenmesi, çeviklik, görme, duyma, tad alma, dokunma ve hissetme duyuları arasında yakın işbirliğini geliştirdi.

Derken insanoğlu, toprağın güzelliği ve doğurganlığı üzerinde yaşamını şekillendirdi. Alet yapan el, kavrayan beyin, kavradıkça gelişen deney, toprağın bereketinden yararlanmasını bildi. Doğanın renk ve şekline bakan göz, güneşin doğuşunu, batışını ve ayın seyrini gören göz oldu. Kuş seslerini işiten kulak, rüzgarın ışıltısını hisseden ten, dokundukça seven, sevikçe bağlanan insan, ilkel de olsa şiiri saflığı ve çıplaklığıyla tanıdı. Bilim ve sanat denen o ölümsüz güzellik de insanın tarihiyle yaşatılacak sağladı. Bu birliktelikteki amaç, doğayı egemenlik altına alabilmektir.

Sanatların birlikte doğuşu

İnsanlar arasındaki iletişimin gelişmesiyle mağaralara çizilen resimler, resim sanatının doğuşuydu. Bunun yanında insanın, doğa üstü çevrelere karşı, doğa üstü bir yaratan arayıp ona dans (baleyi) eş-

liğinde ezgisel (müziği) şiirler (edebiyatı) söylemeleri ve bütün bunları sonunda bedensel hareketleriyle gösteriye (tiyatroya) dönüştürmeleri, sanatların birlikte doğmasını ve ilişkisini sağladı.

Sınıf olgusunun yaratılmasından sonra, bilim dış dünyayı geliştiren, sanat da iç dünyayı zenginleştiren güç görevini üstlendi. Yani sanat, üst yapı kurumunu sağladı. Ancak toplumdaki egemen sınıflar, kudretleri ve kurnazlıklarıyla ve esasta üretim aletlerine sahip olduklarından, bilimin üzerinde egemenlik kurdukları gibi, sanatı ve sanatçıları da şu veya bu yoldan satın aldıkları ve susturmayı başardıkları oldu. Fakat buna rağmen, köleci toplumdaki kapitalist topluma kadar egemen sınıflar, sanattan ve sanatçıdan korkmayı bildiler.

Baskı toplumları şiire, sevginin, sadakatin, aşkın yanında, acıyı, hüznü ve isyanı da yüklemiş oldu. Pranga ve kırbaç zulmü altındaki kölelerin, efendilerine başkaldırısının bir anlamı vardır. Avrupa'nın en eski şairlerinden sayılan Shoppho'nun Aphrodite'ye yakarışında yüz yılların ölümsüzlüğü görülür. Homeros'ta tunç ile kanın sesi duyulur. Yine Yunan epik şiirinin baş eserleri sayılan İlyada ile Odyssea'da Homeros şiirinin kahramanlıkları yaşanır.

Bir de Roma şiiri vardır. Hitit, Mısır rüzgarının yanısıra antik Yunan şiirine dayanarak yükselen Roma şiirinin Virgiliusunda, Petrarca'da Homerik tadlar alınır. Ayrıca fırtınalı tarihi, Roma şiirine

zengin manevralar kazandırmıştır. Katilinaları, Spartaküsleri yaratan Roma zulmü değil miydi?

Sesin üstüne ses

Şiiri yoğuran, geliştiren, onan ve hayat veren, ezenler ile ezilenler arasındaki büyük sosyal olaylar ve altüst oluşlar olmuştur. Avrupa'dan Asya'ya, Afrika'dan Amerika'ya kadar şiir, sesinin üstüne ses eklemiştir.

Bizim halk tasavvufumuz, tekke ve Bektâşi şiirimiz de zaman zaman çağın aşım bugünlere ulaştığında bile, haklılığın tartışılmaz tadını verir. Babailerin ve Bedrettin'in türkülerinde o eşsiz serinlik yüreğimize serpilir. Ömer Hayyam'ın şarabında yine bu serinliği duyarız. Sonra Yunuslarımızın, Köroğullarımızın ve daha nice bir çok halk ozanlarımızın şiirlerinde aşkın doyumsuz tadını işledikleri gibi, haklılığın sesini de bugünlere ve bugünleri de aşacak şekilde yükseltmişlerdir.

Dün, felsefenin izinde yürümüş olan şiir, bugün felsefenin yanındadır. Gül yanaklı yarin güzelliğinden, dövüşkenliğin çetinliğine kadar yaşam biçimimiz olan şiir, ileri ve özgür toplumun insanlarını kavganın en ön saflarına çağırıyor. Söz ve eylem varoldukça da çağırıcaktır.

OKUR KÖŞESİ

Kuzey-Güney çatışması doğrudur

Körfez bunalımı önemliydi. Dünyanın yeniden biçimlenişi, yeni mevzilenmeler ve devrimcilerin bu gelişmeleri algılayışları açısından hayati bir değeri var Ortadoğu bölgesinin. Bunalıma ilişkin *Komün*'ün görüşlerini de okuduk. *Komün* ve H. Şimşek'in değerlendirmelerini ileride yanıtlıyacağımdan, kısa bir açıklık getirmek istiyorum. *Komün*'ün Kasım 1990 tarihli 8. sayısında, H. Şimşek imzalı bir yazı çıktı: Körfez Bunalımına Üç Dünya Klavuz, Sınıflar Değil Ülkelerarası Mücadele.

H. Şimşek Körfez bunalımına ilişkin görüşlerini sergilerken herkese veriyorsın demiş. Başta D. Perinçek olmak üzere SP, *Yeni Demokrasi, Mücadele* ve benim görüşlerimiz eleştiriliyor.

Birkaç yanıtlı ve kısaca açıklık getirmek isterim.

1-H. Şimşek, beni Üç Dünya Teorisi savunucuları arasında gösterme gayretinde. Ya da "Kuzey-Güney çatışmasını, *Üç Dünya Teorisi*" (ÜDT) nin sayısını azaltarak ikiye indirgeme, ama özünde aynı şeyi savunma" diye yorumluyor. Çıkarışmalarının kesinlikle yanlış olduğunu belirtmem gerekiyor. ÜDT ile ilgili görüşlerim öteden beri farklıydı. Şöyle ki ÜDT'nin, Mao tarafından mı yoksa Deng tarafından formüle edildiğine ilişkin tartışmalara girmeyeceğim. Bu çok tartışıldı. Henüz bir sonuca da bağlanmadı. Ancak şu var ki Mao tarafından formüle edilmiş olsa bile, Deng tarafından uygulamaya konulduğu ve Dengci bir yorumla piyasaya sürüldüğü için başarısızlığa uğradı. Birçok devrimci hareketi de sağcı konumlara sürükledi. Ayrıca bu *Teori*, formüle edildiği günden beri tek bir başarı kazanmış değil. Hiçbir devrimci hareket bu görüşü benimseyerek ne iktidara gelebildi, ne de yerel başarılar kazanabildi. Ayrıca dünya çapında doğru ve başarılı olduğu kanıtlanırsa bile (ki değil),

Türkiye'deki uygulamaları sağcılığa ve sınıf işbirliğine götürdü. Asıl önemli olan budur.

2-Buna rağmen Kuzey-Güney çatışmasını saptarken yanlışla düşmüş değilim. Tam tersine doğru, devrimci bir çizgide olduğum kanısındayım. Nitekim Lenin de Mao da ve başka devrimciler de dünyadaki ülkeleri, bulundukları konumlara göre ayırmışlardır, tasnif etmişlerdir. Bu marksizmin gelişmesinin ve Avrupa merkezçiliğinden kurtulmasının da bir ifadesidir. Aslında aralarında *Komün*'ün de bulunduğu devrimcilerin *Sosyal Emperyalist* olgusunu benimsemesi de (iki süper devlet ve benzeri tahliller) dünyayı belli ölçütlere göre sınıflandırdıklarını, buna göre uygun olarak mevzilenmelerini gösterir. Buradaki temel sorun, ülkeleri ve milletleri ezen-ezilen, sömüren-sömürülen, emperyalist-az gelişmiş diye ayırırken sınıfsal özünü kaybedilip kaybedilmemesidir. Milli burjuvazinin yedeğine düşülüp düşülmediğidir. Devrimci bir gücü seçenек çözüm olarak öne sürüp sürmediğimidir. Kısacası sınıfsal mücadeleyi sürdürürken, milli güçleri (ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeyde) yedeğimize alıp almayacağı-mızdır. Yoksa bizzatıhi dünyadaki mevzilenmeleri tasnif etmemek, buralarda dost/düşman ayrımı yapmamak büyük yanlış olur. Dahası devrimin gerçekleştirilmesine yardımcı olmaz. Kaldı ki benim yaptığım Kuzey-Güney ayrımı sayısal olarak azlık ya da çoklukla da ilgili değil. Sınıfsal özü ön plana çıkan, halk inisiyatifi temel alan bir saptamadır. D. Perinçek'le tartışmalarım da bu temele oturtulmuştur. Bu saptamayı yalnızca ben yapıyor da değilim. (Ki doğruluğuna inanıyorsam, somut verilere dayanıyorsa bunu da yapmak bir devrimcinin görevleri arasındadır.) H. Şimşek'in "devrimci dediği/diyebileceği" birçok ülke, insan, düşünür, aydın da aynı görüşte birleşiyor. Kendisine dünya devrimci hareketinin tahlillerini fazlaca okumasını, dahası somutu ve olguyu gözlemesini salık veririm.

3-H. Şimşek bir yanlış aktarma yapmış: "Aydınlık geleneği..." hep Kemalistlere torpil yapıyor. Bunu, gelenekten F. Bulut bizzat tanımladı: "Türkiye'nin sınırları bir ulusun mücadelesiyle, ama Araplarınki ise, sadece emperyalistlerin kalemiyle belirlenmiştir..." Bu cümlede sanki ben, yukarıdaki görüşleri paylaşıyordum gibi bir sonuç çıkıyor. Oysa D. Perinçek'le tartışmamda, onun bu hatasına, bir çelişkisine işaret ediyordum. Aslında yukarıdaki görüşlerin tersini benimsiyordum. Ya da kısaca, "bölgedeki tüm sınırlar emperyalistler tarafından şu ya da bu biçimde belirlenmiştir" diyordum. Dolayısıyla H. Şimşek hem yanlış aktarma yapıyor, hem de Doğu'nun çelişkili bir ifadesini tüm Aydınlık geleneği, SP'ye mal edebiliyor. Anlaşılan Şimşek yeterince okuyup, incelemeyince, acele sonuç çıkarıyor.

4-Devrimcilerin doğru tahlil, yorum, görüşlerden etkilenmeleri (hatta bunu yazanlar burjuva kimseler olsalar bile) doğal bir olaydır. Hatta Lenin'in deyişiyle "gerçek devrimci" olduğuna göre gerçeği görebilmek, onu gözlerden yararlanmak son derece olağan. Ne ki başkalarından öğrenilen şeyler, kişinin öznel düşüncelerinin süzgecinden geçmeli, devrimci tahlillere oturmalı. Kötü kopyacılık kişiyi bazen yanlış şeylere, nihilist düşüncelere, hiçbir şeyi beğenmemeye götürür ki bu da tümümüz açısından uyarıcı olmalıdır.

5-H. Şimşek yer yer SP'yle buna gönül vermiş önemli adları bilerek karıştırıyor. Bu doğru olmasa gerek. Yöntem açısından da iç açıcı ve tartışmayı teşvik edici değil. Şimşek'in tartışmalarda kullandığı dil ise, devrimci arkadaşlık sınırlarını aşır. Özellikle de Perinçek ve *Yeni Demokrasi* ile polemiklerinde bu daha bariz.

Faik BULUT/İSTANBUL

Bütün çalışanlar için ışık

Günlerdir sürdürdüğünüz greviniz, yalnızca biraz daha yüksek bir ücret alma mücadeleniz olarak kalmamış, "Zonguldak Cizre el ele" diyen Cizre halkının şiarındaki gibi, bütün Türkiye ve Kürdistan halkının devrim ve demokrasi mücadelesine katkıda bulunmuştur. Grevinizi bütün varlığımızla destekliyoruz.

ÖZEL TİP CEZAEVİNDEKİ TÜM DEVRİMCİLER / GAZİANTEP

Dernek operasyon ve baskılarına son!

Aralık 1990 günü, İstanbul Emniyet Müd. Asayiş Şubesi'ne bağlı ekipler, Esenler'de terör estirdiler. Kahveleri basıp, 16 kişiyi karakola götürdüler. Ardından derneğimiz basıldı. Altı kişi gözaltına alındı.

Devlet terörü uygulamaları iktidarın içinde bulunduğu ekonomik krizin, hakim sınıf partilerinin açmazı, Ortadoğu jandarmalığı istemeleridir. Ülkede savaş aleyhtarını gösteriler, Zonguldak madencileri başta olmak üzere, proletaryanın ayak sesleri, gençliğin mücadelesi geleceğin özgürlük ve iktidarın hak baskılarından.

Son günlerde, egemen güçler genelde gelişen toplumsal muhalefete, özelde demokratik kitle örgütlerine uyguladığı özel savaş hali uygulamalarının dozajını artırarak sürdürme çabasındadırlar. Bu durumu protesto ediyor, tüm devrimci, demokratik kamuoyunu duyarlı olmaya çağırıyoruz. DKÖ'ler üzerindeki keyfi baskı ve operasyonlara son!

ESENLER HALK KÜLTÜR VE SPOR DERNEKÇİLERİ/İSTANBUL

İdam tehditleri halkın mücadelesini durduramayacak

Türkiye ekonomik-politik ve sosyal bir bunalım içinde. Toplumun büyük bir kesimi, menuniyetsizliğini çeşitli şekillerde açığa vuruyor. ANAP iktidarı, baskı ve şiddeti boyutlandırarak ayakta durmaya çalışıyor... Öte yandan Türkiye, emekçi halkların hiçbir çıkarının olmadığı bir Ortadoğu savaşında, sıçrama tahtası yapılmak isteniyor.

Bunların yanısıra devrimci demokratik mücadele, Kürt halk hareketi gelişmekte, toplumun her kesiminden muhalif sesler yükselmektedir... ANAP iktidarı çareyi, baskı ve terörü arttırmakta arıyor.

Devrimcileri rehin tutmaktan başka bir anlam taşımayan ve aynı zamanda her biri 12 Eylül hukukunun, faşizmin hukukunun niteliğini gösteren idam hükümlerinin infazının gündeme getirilmesindeki amaç nedir? Amacı, Türkiye'nin ve yönetimin içinde bulunduğu duruma gözetilince anlamak zor değil. Halkın gelişen mücadelesine, emekten yana olan güçlere gözdağı vermek!

İdam tehditleri, verilmek istenen gözdağı halkın mücadelesini, emekten yana güçlerin gelişmesini durduramayacaktır. Çünkü halkın özgürlük ateşini, hiçbir güç söndüremez. 12 Mart döneminde, Denizler katledildi... Sonuç ne oldu?

Bu tarihsel mücadeledeki yerimizi, hayatı savunduğumuz için aldık. Hayata karşı ağlarını bir örümcek gibi dünya halklarının üzerine örmüş olanlarla savaşırken, hayatımızı gereğinde darağaçlarında da vererek savunabileceğimizin bilinci içindeyiz. Biz idam hükmü almış devrimciler olarak diyoruz ki: Halklara, bizlere yönelik tehditleriniz sökmeyecek. Yıllardır boyun eğdiremediniz ve eğdiremeyeceksiniz..

İdam sehpalarında özgürlüğü, bağımsızlığı, emeğin ve emekten yana olanların gücünü, halkların kardeşliğini, bu düzenin yok olup gideceğini haykırmak, bizim için onur olacaktır.

Marksist Leninist Silahlı Propaganda Birliği (MLSPB) davası idam hükümlüleri adına.

Türker DEMİRCİ/ BARTIN

Memuruz, kapıkulu değiliz olmayacağız!

İnsanın insanca yaşamasının mümkün olmadığı bir ülkede yaşıyoruz. Gözü kulağı ve biraz da düşünme yetisi olan herkes, bu durumu bilmektedir. Hele hele bizim gibi bordro mahkumları, yaşamın canlı pratiği içerisinde o işleri en ince detayına kadar bilmekte ve yaşamaktadır.

Bugün insanlar bilinçli, programlı ve kültürlü bir şekilde, iyi şeylerin koşullarını yaratmalıdır. Kötü şeylere dur demeli ve mücadele etmelidir. Bu o kadar zor bir iş değil. Yeter ki bizim bilincinde olalım, birlik sağlayalım, haksızlıklara dur deme cesareti ve becerisini gösterelim. Bunun da bir yolu vardır: Örgütlenmek! Demokratik kitle örgütlerinde veya mesleki temelde örgütlenmek. Bugün tamamıyla olmasa da biz memurların böyle bir örgütünün varolduğundan söz edebiliriz. Henüz ilk adımı attık. Ülke Genelinde örgütleniyoruz. Bu hem kolay hem de zor bir iştir. Daha doğrusu, örgütü oluşturmak, işin basit yanısı, zoru ise, ülkemiz genelindeki memurları bu çatı altında toplamak ve onları kendi sorun ve problemlerini savunma noktasında harekete geçirmektir.

Şiarımız, 'hak verilmez alınır' olmalıdır. O halde, demokratik kitle örgütleri nedir, ne olmalıdır? Demokratik kitle örgütleri mesleki örgütlerdir. Ekonomik, demokratik ve benzeri hakları savunmak ve elde etmek için oluşturulurlar. Ama bu uğraşla sınırlı kalmazlar. Ezilenlerin tümünün kesin kurtuluşunun çıkarları uyarınca bilinçli hareket etmeli ve doğrultudaki her toplumsal ve siyasal hareketi yardımcı olmalı, destek sağlamalıdır.

Ücretlerimize bir miktar zam almak, işyeri çalışma koşullarımızı az da olsa düzeltmek, bunlar sorunun bir yanısıdır. Daha önemli yanı ise bizleri düşük ücretle ve kötü koşullarda çalışmaya zorlayan nedenleri ortadan kaldırmamızın aktif mücadelesini vermektir.

Ezilmek, horlanmak, aç kalmak istemiyorsak, kendi sorunlarımıza sahip çıkmalıyız. Örgütümüze sahip çıkmalı ve güç vermeliyiz. Tüm memur arkadaşlarımızı bu örgüt çatısı altında toplamamızın çabasına hemen şimdiden girmeliyiz. Sorunlarımızı az da olsa aşmanın yolu budur.

Dostluklarımızla.

BİR GRUP MEMUR/ İZMİR

En içten duygular

Zulümdü boyun eğen
Başkaldırıya
Delikanlı sevdası
Bir tutmayıversin
Can ne ki
Yeter ki halkım için sallansın
Kurtuluşa doğru
Sevgiyle
Kavgasız bir dünyaya

Bütün Komün çalışanlarının yeni yılını, en içten duygularıyla kutlar, 1991 yılının halkımıza barış ve özgürlük getirmesini dilerim. Sevgi ve saygılarımla.

Mehdi ZANA/ AYDIN CEZAEVİ

Hayatından endişe duyuyoruz

18 Aralık 1990 akşamı, polis Bayrampaşa Cezaevi'nden tahliye olmuş Ali Yalçın adlı devrimciyi, daha cezaevi çıkışına adımını atar atmaz yeniden gözaltına aldı. Ali Yalçın, 15 Eylül 1990'da Haydarpasa Garı'nda siyasi polisçe gözaltına alınmıştı. Siyasi Şube'deyken gördüğü işkence sonucu 5 günlük raporu bulunan Yalçın, polis hakkında işkence davası açmıştı.

Arkadaşımız duruşmaya gelen yakınlarından o günün sabahı annesinin öldüğünü öğrenmiş, cenazeyi kaldırmak üzere Ankara'ya hareket edecekti.

Ali Yalçın'ın gözaltına alınması için tek gerekçe Ankara'daki Türk-İş baskını ile ilgili polisçe sorgulanan insanlardan işkence zoruyla alınmış alehte ifadelerdi. Nitekim Yalçın'ın ve kendilerinin olaya katıldığı yolunda zorla ifade imzalamış olan sanıkların hepsi serbest bırakıldığı ve dava düştüğü halde Ali Yalçın, aynı ifadelerle dayanaklar tekrar gözaltına alınıyor.

Biz Bayrampaşa Cezaevi'ndeki siyasi tutsaklar olarak polisin bu zorbalığını ve idarenin polisle işbirliğini protesto ediyor, hayatından endişe ettiğimiz arkadaşımızın derhal serbest bırakılmasını istiyoruz.

SIYASI TUKSAKLAR/
BAYRAMPAŞA

Ses dizini mimarisi

Bugün Ferhat Tunçları, Grup Yorumları, Emekçileri, Ali Askerleri dinlemekle yetinmemek, eleştirmek gerekiyor. Onları sahiplenmenin en doğru yolu budur. Bu, daha güzeli yaratılsın istemek zorunluluğudur.

İstanbul'un yağmurlu bir akşamı, ozan direksiyonda. Bozağzı geçip öbür yakada bir elin parmakları kadar genç sanatçı bir araya geleceğiz. Umutlarımız var, tasarlamak gerekiyor. Ozanın arabası, stüdyo gibi. Yeni ürününün deneme kayıtlarını dinliyoruz.

Umutlarımız hala var. Ve hala tasarlamak gerekiyor.

Bu yazı, güncel bir müzik eleştirisi ya da daha kapsamlı, akademik bir çalışma olarak düşünül memeli. Çünkü bir konuda fikrini açıklamak ile bilip konuşmak arasındaki ince sınırı gözetmek gerekiyor. Sadece, konuyu gündemleştirmenin gerekliliğini, belli gerekçelerle vurgulamak istiyorum. Bir anlamda, bizim cenahta, yeni müzik tartışmalarının yolunu açma çabası.

O yağmurlu İstanbul akşamından devam edelim. Yeni kasetin provalarını dinliyorum. Duyduklarım ile düşündürdükleri arasında, bağlantılar kurmak istiyorum. Müzik!... İnsanoğlunun varolalı beri bir tutkusu! İstisnasız bütün insanların yaptığı şey, müzik dinlemektir. Onu, vazgeçilmez kılan ne? Nasıl tanımlayacağız?... Duyguları, düşünceleri, düşleri anlatmak için, sesleri melodi, harmoni, polifoni gibi biçimlerde düzenlemek... Bütün bunları, tek tek nasıl açmalı?

Müzik! Yani, yaşamı ezgilemek yada ses dizini mimarisi. Ama belli bir kurala göre ve kulakta haz uyandıracak biçimde. Harmoni gibi: Bir kaç ses aynı zamanda çalmak ve bir akort oluşturmak! Buna sayısızca gerekçe bulunabilir. Örneğin; yaşamın coşkunluğunu yakalamanın bir yolu da bu olsa gerek.

Yıllardır sürüp gelen

Yıllardır sürüp gelen bir tartışma var. "Devrimci müzik olur mu, olmaz mı?" Ya da "çok sesli (polifoni) mi, tek sesli mi?" vs. Daha uzayıp giden birçok benzer soru var. Elbette, bu noktadan sonra, Colomb'un Amerikası'nı yeniden keşfetmenin pek bir anlamı yok. Genel anlamda, müzik yüzyıllardır yazılıyor, konuşuluyor, tartışılıyor ve hatta yargılanıyor. Birileri çıkıp, ikindiye doğru size "günaydın" diyor, bunun bir anlamı olmalı. Bir dil sürçmesi değilse, kesin bir anlamı vardır. Fakat, ülkemiz devrimci yelpaze-

sindeki müzik üretimi için, bugün çıkıp bir şeyler söylüyoruz diye birileri bize "günaydın" demeye kalkarsa, kesin gerekçesiz kalacaktır. Neden?

Devrimcilerin müzik üretiminde, şafak yeni yeni atıyor da ondan. Dolayısıyla, "günaydın"laşmaya hazırlansak, zamanıdır. Lokomotif, kararlı bir kalkışa henüz hazır değil. Bu durumda, treni kaçırma korkusu, gereksiz vesveseliğe varır. Şöyle de ifade etmek mümkün. Lokomotif, yürüyüp yürüyüp duruyor. Öyle ki her yer istasyonsa bu durumda da vesveseye gerek yok.

Her kişi, çevre ve hatta sınıfın, her zaman bir Colomb olma paydası vardır. İnsanoğlu için, her zaman keşfedilecek bir Amerika olacaktır. Sorun bulunmuş olana, "şimdi buldum" dememekte.

Bunların, müzik tartışmasıyla ne ilgisi var? Okuyucuya, bir tuzak ya da kelime oyunu mu? Yoksa, gerçekten sorgulanıp somut süreç bazında bir sonuca bağlanması gereken bir sorun mu? Sanki bir labirent çizdim. Ki şu sorulara yanıtların da kelime oyunu sayılacağından korkuyorum.

Ama sözümü esirgemek istemiyorum.

Burada hem kelime oyunu var, hem de sorgulanması gereken bir konu. Sorun, hangisi nereden başlıyor, hangisi nereye kadar? Bu altbaşlığın, ilk cümlesine dönelim. "Devrimci müzik olur mu olmaz mı?"

On yıl önce, on yıl sonra

Ezginin, devrimci ya da karşı-devrimcisi olmaz. Ezginin uyarlandığı şiirin ya da sözün olur. İlki, belli bir kurala göre meydana getirilen ses/tını, ikincisi anlamdır. Dolayısıyla, devrimci yada karşı-devrimci, ilerici ya da gerici vb. tanımlamaların muhatabı, ezgi değil şiirdir. Tını değil, sözdür. Bir genellemenin altını çizmek gerekiyor: Müzik, söz'den çok ses'tir. Söz-sest'en ziyade, tını-ses'tir.

(Yukardaki belirlemelere karşı, "şiirdeki ses uyumu"nu söylenenlerin tersi bir durum olarak öne sürmek, demagoji yapmak olur. Çünkü şiirin kendisindeki ses uyumu, bambaşka olmasa da başka bir şeydir.)

Ancak, şöyle bir gerçek de var: Uyarlandığı şiirin içeriğine bağlı ola-

rak, ezgi devrimci bir havaya bürünebilir. Daha da doğrusu bürünür. Ya da gerici bir atmosferin aracı olur. Bu noktadan sonra, tartışmalarda artık netleşmesi gereken, asgari bir tanımlama var. Başkaları da yazdı, söyledi. Ama, net bir tavır olarak Yalçın Küçük'ün tavrı geliyor aklıma. O şu: "Devrimci müzik" yerine, devrimcinin ya da ilerinin müziği demek daha tam, daha doğrudur.

Altbaşlığımızın ilk yarısı, "on yıl önce" olduğuna göre, konuyu o günlerden sürdürmek gerekir. 12 Eylül'den önce Emekçiler, Ali Askerler, Garip Şahinler, Mehmet Koçlar devrimcinin müziğinden çok, "devrimci müzik" yaptılar. Elbette, çıktıkları koşullar bağlamında sorgulamak gerekiyor. Tartışma götürmeyecek gerçeklerden biri şu; sanatsal bir faaliyetten çok, belirleyici olan politik misyondur. Bu kaçınılmaz mıydı? Kestirme yanıtlar yerine tartışmak gerekiyor.

12 Eylül öncesi ve sonrasını, kabaca iki süreç olarak ayrıştırabiliriz. 12 Eylül'den sonra, "özgün" yada "protest" kervan yola dizildi. Birincide, aşıklama biçimlerle devrimci ajitasyon ve propagandif motifler tek saz, tek söz; ikincide, daha çok arabesque (çok saz ve bazen çok sesli) motifler takviye edildi. İki dönem arasında, en göze batan farklılık, söz ya da şarkı oldu. Özgüncüler, esas olarak çağdaş şairlerimizin serbest veznin ve kafiyesiz şiirlerini besteledi. Elbette, tümüyle yepyeni bir şey değildi bu. Ama, özgüncülerle genelleşti. İçeriğin güçlendirilmesi açısından, burda bir olumluluk olduğu söylenebilir. Fakat, devrimcinin müziğine bu kadarı yetmiyordu.

Ahmet Arifleri, M. Akif Ersoyları, Enver Gökçe, Hasan Hüseyinlerin arabesque ezgilere içerili şiirlerini dinlerken, ister istemez insanın aklına takılan bir soru var. Bu, 12 Eylül'den önce şiirsiz bırakılan, (kalıp sözlerle sürdürülen) "devrimci müzik" in, şiirden intikam alışı mıydı? Günümüz devrimci sanatçıların, yeni müzik üretip üretmediğini ya da ne kadar ürettiğini tartışırken, akılda tutulması gereken sorulardan biri.

EKSEN YAYINCILIK

Bugün artık daha iyi anlaşılıyor. Çok parçalı sol harekette, ara ve marjinal eğilimler bir yana bırakılırsa, başlıca üç temel akım vardır. Reformist-liberal akım, devrimci-demokrat akım ve proleter sosyalist akım. Birincisi artık bütünüyle düzene yamanmıştır ve laftan ibaret iddia dışında solla bir ilgisi kalmamıştır. İkincisi, devrimci-demokrat akım, düzene karşı mücadelesini sürdürmekle birlikte bir ideolojik bunalım içindedir. Bu bunalımın temelinde sosyalizm iddiası ile bağdaşmaz ideolojik-politik konumu yatmaktadır. Bu bağdaşmazlık bilince çıktığı ölçüde, bir yandan bunalım etkenine dönüşürken öte yandan bu akımın bünyesinden ileriye, proleter sosyalizmine akan ve akacak olan öğelerin itici gücü oluyor. '80'li yılların ikinci yarısında ve geçmiş sol hareketten ayrışma ve kopma ile ortaya çıkan proleter sosyalist akım ise, henüz gelişmesinin ilk evresinde bulunmakla birlikte, geleceğe damgasını vuracak bir kimliğe ve dinamizme daha şimdiden ulaşmış bulunmaktadır. (15.000 TL)

ÖNCEKİ YAYINLARIMIZ

- 1-Devrimci Demokrasi ve Sosyalizm
TDKP Eleştirisi (6.500 TL)
2-Modern Revizyonizmin Çöküşü
Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa
Üzerine (10.500 TL)

- 3-Yakın Geçmiş Genel Bir Bakış
ve Platform Taslağı (4.500 TL)
(TCK. 142/3'ten Toplatıldı)

- 4- Devrimci Harekette Reformist Eğilim
(9.000 TL) (TCK. 142/1-3-4 ve 312/2 den
Toplatıldı)

ADRES: PK.381, 34433, Sirkeci/İstanbul Tel: 5125146 (P.Pulu Karşılığı Kitap gönderilir)

KÜLTÜR-EDEBİYAT DERGİSİ
63. SAYISI ÇIKTI 2000 TL.

*GÜNLER KISALDI *LOİS ALTHUSSER, BİR VEDA *E. H.CARR İLE SÖYLEŞİ(2)
*RUS DEVRİMİ VE BATI *BİR İNAT DAHA *ŞİİRLERDE TUNCELİ *KERİM
KORCAN, " ÖLÜM PUSUDA" *GECEDEN *DUVAR *ÖLÜMÜN
ŞAŞIRTMACASI *ÖYKÜLERDE YAŞAMAK *KİTAPLAR

ADRES: PK 404 ULUS, 06043 -ANKARA
TEL: 316 64 00-347 62 66

"ÇEVİK KUVVET"E HAYIR!

NEDEN GELDİKLERİ ÇOK AÇIK